

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๐-กุมภาพันธ์ ๒๕๐๑

พระอุโบสถ วัดอินทาราม (บางปะเรือใต้) เล่ากันว่าเคยฝังพระบรมศพพระเจ้ากรุงธนบุรีที่ตรงนี้
มาก่อน

กมล ฉายาวัฒน์ ถ่ายภาพ

บทนำ - อนาคตของไทยอยู่ที่ไหน	๒		
สุนทรภู่ในการเปิดงานอนุสรณ์อยุธยา	๖	พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร	
สัมภาษณ์	๗	สุกิจ นิมมานเหมินท์	
ประกาศลัทธิเวียดติมหาธา	๑๕	อังคาร กัลยาณพงศ์ - ส. ศิวรักษ์	
แนวพระราชดำริทางการเมือง ร. ๕	๒๕	เกษม ศิวสัมพันธ์ - นีออน สนิทวงศ์	
น้ำน้อยแท้ไฟ	๔๗	ว. ช่างกูร	
Emerging New Cities	๔๙	สุเมธ ชุมสาย	
เชือก	๕๒	ชวลี (แปล)	
Morning on the Canal	๖๐	Rosemary Marshall	
คนเชื้อชาติไทยที่กลั่นตัน	๖๓	ชวลิต ปัญญาทัศน	
เทศน์สามธรรมาสัน	๗๓	นวรรตน์ พงษ์ไพบูลย์	
เขมรกับจีน	๗๗	นรนิติ เศรษฐบุตร	
Siamse Practice of Medicine	๘๓	D.B. Bradley	
ชีวิตตามทัศนะของอาหรับ	๙๖	ณรงค์ เกตุทัต (แปล)	
ปฏิกิริยาจากผู้อ่าน	๑๐๓	ป. เนตรศิริ	
ที่ชนบท	๑๐๕	วิทยากร เชียงกุล	
จดหมายถึงบรรณาธิการ	๑๐๖	ผู้อ่าน	
วิจารณ์หนังสือ	๑๑๑	นักวิจารณ์	
คนกับงาน - อุดม โปษะกฤษณะ	๑๒๕	วิชัย ไชควินัน	
ข้อเสนอนั้นไร้ผล	๑๓๖		
ผู้เขียน	๑๔๗		
บรรณาธิการ	๑๔๘		

ผู้วิจารณ์หนังสือประกอบด้วย จ้านงก์ ทองประเสริฐ โรเบิร์ต เอกเซล สุนน อมรวินันต์
 วิกา เสนานาญ บศ วิชรเสถียร เจมส์ ยัง สุลักษณ์ ศิวรักษ์ สุชาติ สวัสดิ์ศรี
 Burana na Ubol

จดหมายมาถึงบรรณาธิการจาก พระอริการ ส. สุขลาโม พระมหาทวีชัย ญาณวโร
 ชัน แยมกมล เว-สนคร วิชัยดิษฐ์ ขวรินทร์ สระคำ เข้ม นวรรตนากร สรรวจ แสงวิเชียร
 ภาสกร พงษ์ไพจิตร อนันต์ จิระเวชบรรกิจ อุดมศักดิ์ อาษาถิจ เจริญ บุญนโศคม์
 ชุมพล เขาวศัลย์ ไชยธรรม วุฒิวิรัตน์

ปก อังคาร กัลยาณพงศ์

เจ้าของ : พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพัทธ์ สำนักงาน : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
 แทนสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ถนนพญาไท ปากจุฬาฯ ซอย ๒ พระนคร โทร. ๕๖๖๒๒
 สาราณียกร : นายสมศักดิ์ ชูโต พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ศิวพร นายจรัส วันทนทวี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๐
 บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ๑๔ ซอยวีรฤกษ์ ถนนเวียนนัมกคะตัน พระนคร โทร. ๑๐๑๕๒

บทนำ

อนาคตของไทยอยู่ที่ไหน

ในบทนำฉบับบุรุษฯ (ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔) เราได้พยายามหาบทเรียนจากอดีต มาเตือนใจให้พวกเราในปัจจุบัน ได้หันไปดูแลเหตุแห่งความอับปางของกรุงเทพฯ ทั่วทวีป ซึ่งสัญญาณสภาพของความเป็นราชธานี มาบรรจบครบ ๒๐๐ ปีบริบูรณ์ หลายต่อหลายคนไม่ต้องการรับคำเตือน ให้ต้องเผชิญกับสภาพความจริง เช่นนั้น จนเห็นว่า การเสียดีระอริปไตย เมื่อสองศตวรรษก่อนโน้น เป็นเรื่องน่าบัดสี โดยมีได้พิจารณาโดยส่วนลึกว่าต้นเหตุแห่งความหายนะนั้นมาจากไหน สำหรับผู้ที่ถือโชคลาง เลขเห็น “การฟื้นผอยหาคะเข็บ” เป็นอับมงคลไป ก็ในเมื่อกรรมกรรมชำระประวัติศาสตร์ขอยกไว้ไว้ทรงเจ้าเข้าผี เพื่อหาข้อเท็จจริงจากอดีต จะนำแปลกประหลาดอะไร ที่ทัศนคติของผู้ที่หย่อนคุณวุฒิกว่า จะเป็นไปในรูปดังกล่าว

แท้ที่จริง เหตุการณ์เมื่อกรุงแตกครั้งหลังนั้น คิดดูโดยรอบคอบแล้ว จะเห็นได้ว่ามีข้อที่น่าภูมิใจในความเป็นไทย ของบรรพบุรุษเรา อยู่มีใช้น้อย เราต้องไม่ลืมว่า ครั้งนั้นเป็นครั้งสุดท้ายที่เราเสียความเป็นไทยไป ทั้งโดยพฤตินัยและนิตินัย แม้กระนั้นข้าศึกก็ยึดครองได้เพียงบริเวณกรุง หาได้แผ่อิทธิพลของความเป็นเจ้าเข้าครอง ไปตลอดพระราชอาณาเขตไม่ ทรงฝ่ายผู้กู้ชาติคนนั้นเล่า ก็ตั้งตัวเป็นอิสระได้ ภายในเวลาสองเดือน (วันอาทิตย์ เดือนเจ็ด) หลังจากข้าศึกเข้าเมืองได้ และขับไล่กองทัพต่างชาติไปได้ ภายในเวลาเจ็ดเดือน (ข้างขึ้นเดือนสิบสอง) จากที่

ไทยแพ้เป็นต้นมา หลังจากนั้น ศัตรูชาตินั้นก็ทำสงครามขับสู้อยู่กับเราตลอดมาในทุกโอกาส บัดเข็มมาอีก ๒๐ ครั้ง เป็นเวลาถึง ๘๘ ปี ภายคิเลิกรากันก็ต่อเมื่อ ประเทศนั้นต้องเสียอิสรภาพของคนไป แก่มหาอำนาจตะวันตก

ทางฝ่ายไทยเรานั้น ในระยะแรก ๆ แม้จะเพิ่งตั้งตัวใหม่ ต้องปราบไทยด้วยตนเอง แต่ก็ต่อสู้อย่างทรหด อย่างสมเกียรติ จนแม้ทัพต่างชาติยกย่อง นายทหารหาญของเราว่าเป็น “พระยาเสือ” เป็น “กษัตริย์ศึก” ทั้ง ๆ ที่บรรพบุรุษฝ่ายเขาเองหาได้ยกทัพมาทำศึกอย่างกษัตริย์ไม่ หากแต่ทำสงครามแย่งใจร ดังที่มหาอำนาจประพฤติปฏิบัติต่อกันในสงครามโลกครั้งที่แล้ว และตั้งที่ชาติอันยกย่องตัวเองว่าเจริญแล้วกระทำอยู่ในเมืองญวนบัดนี้ ครั้นเมื่อหมดภัยจากเพื่อนบ้านแล้ว อนาคตของไทยก็ใช้จะแจ่มใสเสียทีเดียวไม่ เพราะไทยต้องเผชิญลัทธิล่าเมืองขึ้น เช่นเดียวกับที่ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคแถบนี้เหมือนกัน ที่เราผ่านรสุมคลื่นลมของลัทธิจักรวรรดินิยมมาได้ นั้น จะโดยโชคหรือสภาพทางภูมิศาสตร์เท่านั้น ก็หาไม่ได้ ท่านที่ถือหางเสือคัดท้ายรัฐบาลในครั้งนั้นนี้คิดว่าเรื่องจะจมมิดจมแล้วอยู่แล้ว ท่านเองถึงกับทอดถอนใจ เรียกได้ว่ากำลังหมดความหวัง

กลัวเป็นทวิราช	บตรีบ็องอยุธยา
เสียเมืองจันทน์มหา	บละเว็นฎาวาวาย
คิดใดจะเก็ยงัก	กับพบซังเงือนสาย
สบหน้ามุนษย์ฮาย	จึงจะอดและเลยสูญ

ภาพย์สองบทนี้แสดงว่าวิกฤติกาลจากอดีต กลับมาหลอนอีก ทั้ง ๆ ที่ล่วงเลยมาแล้วถึง ๑๒๗ ปี แต่ท่านผู้นั้นก็รู้จักจับผีมาหลอนมาหลอน นำมาเลี้ยงไว้ได้จนเชื่อง หรือนัยหนึ่ง รู้จักนำบทเรียนจากอดีตมาใช้แก้ไขเหตุการณ์อันร้ายแรงทำนองเดียวกัน ผันร้ายจึงกลายเป็นดีได้ และถางทางให้ออนาคตได้อย่างแจ่มใส จนใคร ๆ ยกย่องว่าท่านเป็นอัจฉริยะ วันเป็นพระบิษยมหาราชาราช ปันหน้าจะเป็นบัพที่พระองค์ท่านเสวยราชสมบัติครบหนึ่งศตวรรษ จะมีใครจักอะไรให้เป็นทีระลึกถึง พระคุณูปการอันใหญ่หลวง ให้สมพระเกียรติยศ หรือไม่นั้น เป็นเรื่องของอนาคตถ้าใครมีอนาคตอยู่ต่อไป ย่อมคอยดูได้เอง และคอยตัดสินเอาเอง ก็แล้วกัน

ข้อแตกต่างระหว่าง “ทวิราช” ผู้ไม่สามารถรักษากรุงเทพมหานครไว้กับพระบิษยมหาราช ผู้สามารถปกป้องกรุงเทพมหานครคืนโกสินทร์ พินผ้าอุปสรรคมาได้โดยตลอดนั้น ก็เพราะสองท่านแรกไม่กล้าเผชิญกับปัญหา ถ้าไม่หนีไปพึ่งผ้าเหลือง ก็ไม่ยอมมองสภาพความจริง ในขณะที่อีกท่านหนึ่ง ถึงจะท้อใจอย่างไร ก็พร้อมที่จะสู้ พร้อมที่จะเผชิญความทุกข์ยาก พร้อมที่จะเสียดสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เพียรพยายามหาคนดีมีฝีมือมาช่วยกันบ้องกันประเทศ ทำนุบำรุงรักษารัฐและราษฎร ให้มีความสุขยิ่งขึ้น

กบฏผีน้ำผิวน้ำ ย่อมไม่เหมือนกับผู้ก่อการร้ายในบัดนี้ คนในบังคับร่วมรชต่างชาติ และสนธิสัญญาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ตลอดจนศาลกงสุล ย่อมแตกต่างไปจาก จำนวนฝรั่ง กองทุนร่วมระหว่างไทยกับสหรัฐ และสถานภาพของทหารอเมริกันกับศาลสถิตยุติธรรมของไทยในปัจจุบัน แม้ปัญหาข้าราชการฉ้อราษฎ์บังหลวงในสมัยนั้นกับสมัยนี้ ก็ย่อมจะเหมือนกันไปไม่ได้ การพัฒนาประเทศ พัฒนาค้นตลอดจนการวางแผนพัฒนาในต่างยุคต่างสมัย ก็ย่อมต้องใช้วิธีการต่างกัน แต่สิ่งซึ่งน่าจะเหมือนกันก็คือแก่นของเรื่อง ไม่ว่าจะเป็เหตุการณ์ใน พ.ศ. ๒๑๑๐ หรือก่อนนั้น ใน ร.ศ. ๑๑๒ พ.ศ. ๒๕๑๐ หรือหลังนั้น มนุษย์ก็ย่อมต้องเผชิญปัญหาความเป็นความตาย

มากนัก้อย ตามกาลสมัยเสมอ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า ในสมัยใด ๆ ก็ตาม เรามีใครที่จะกล้าเผชิญปัญหาอันไม่น่าพิสมัยหรือเปล่า เรามีใครที่จับแก่นแท้ของประเด็นได้หรือเปล่า เรามีคนดีที่ร่วมกันได้พอดูคู่กับวิกฤติกาลหรือเปล่า ถ้าเรามีแค่หลับตา หลงอยู่แค่กับของปลอมรอบ ๆ ตัวเรา คบอยู่แต่กับคนประจบสอพลอ หาไม้ก็คนโกง หรือหาทางออกโดยหนีสภาพความจริง ไปหาการเล่นสนุกต่าง ๆ เราจะแก้หายนภัยไม่ได้เลยเป็นอันขาด

ภัยในวันนี้ ไม่จำเป็นต้องเลวร้ายขนาดเสียกรุงอย่างเมื่อต้น พ.ศ. ๒๓๑๐ วิถีแก๊สนิวเคลียร์อันไม่เท่าเทียมกันกับนานาชาติในรัชกาลที่ ๖ ก็ย่อมถือได้ว่าเป็นการจับจุดประเด็นอันสำคัญ ในการแก๊กับพิบัติสำหรับอนาคต วิธืวางแผนการศึกษาที่ดี ให้เยาวชนมีทัศนคติที่ถูกต้อง ก็เป็นการแก้ความหายนะที่สำคัญยิ่ง ไม่หย่อนไปกว่าความเป็นความตายในยามศึกสงครามเลย ที่เราอยากจะถามก็คือ บัดนี้ มีใครคิดถึงความเ็นความตาย มีใครเห็นว่าประเทศไทยเรากำลังเผชิญหายนภัยบ้าง ณ การสัมมนาเสวนานักศึกษาครั้งแรก ที่สำนักกลางนักเรียนคริสเตียนจัดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ ผู้ว่าการธนาการชาติได้พูดไว้ให้ปรากฏในปาฐกถาดอนหนึ่งว่า

ปัญหาเมื่ออยู่ว่า เราจะทำอย่างไร จึงจะรักษาจริยธรรมและทำการพัฒนาได้ ข้อความที่ผมได้ยกมาอ้างและพูดมาทั้งหมด ก็สรุปได้ว่า ไม่ต้องทำอะไรมากมาย ผาคโผน เพียงแต่เราปฏิบัติหน้าที่ของตนไปตามปกติ และประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองธรรม ที่ได้รับการสั่งสอนมาตั้งแต่สมัยโรงเรียน สมัยบิกามารดา จนกระทั่งปัจจุบัน เพียงแต่ทำไปเท่านั้น ก็คือได้แล้วว่า อยู่ในจริยธรรม ถ้าจะมีความจำเป็นเน้นหนักให้พัฒนานี้ ก็อยู่ในด้านวิชาการ มากกว่าอย่างอื่น ที่ผมพูดนี้ เข้าใจว่า ยังไม่สายเกินไป ในประเทศไทย ที่เห็นว่าอะไร ๆ ธรรมกา ๆ นั้น ก็คือการประพฤติถูกต้องตามศีลธรรมที่เราเคยได้รับการสั่งสอนมา แต่ถ้าหากว่า เผอิญเข้าใจในสาระสำคัญผิดและสายเกินไปเสียแล้ว กล่าวคือ ถ้าเดี๋ยวนี้พวกเราถือว่าการทุจริต

การกินสินบน ฯลฯ เป็นของธรรมดา แล้วก็น่าเสียใจ เห็นจะต้องเปลี่ยนยุทธวิธีใหม่ แต่ก็ยังหวังอยู่ว่า ยังไม่สายเกินไป เมื่อทำอะไร ๆ ไปตามธรรมดา เป็นใช้ได้ เช่นถ้าหากเราอยากแต่งงานกันธรรมดา ไม่ใช่ จะมาเป่าตีระฆังกัน ให้เงินไปสองสามแสน นั้นไม่ใช่ธรรมดา หรือถ้าเราจะมีหน้าที่ที่จะดูแลผู้ร้าย กระทั่งวงมหาดไทยก็มีหน้าที่ดูแลบ้านเมือง ให้เป็นปกติสุข อย่าไปก้าวล่วงงานในหน้าที่ ทำไปโดยชอบ นี่เป็นธรรมดา ผมเห็นว่าหน้าที่กันทำงานของคนนั้น คนนั้นไปทำงานของคนนั้น นั้นเป็นการอุทริ ไม่ใช่เป็นการธรรมดา เพราะฉะนั้น ถ้าเราเพียงแต่ดำเนินชีวิตไปตามธรรมดา มีทริโอตคัปปะ ก็เป็นใช้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ ที่ถือว่าการเสพสุรา หรือการไปเที่ยวโสเภณีนั้น เป็นของยวดยิ่ง ที่ควรกระทำกันแล้ว ถ้าเป็นเช่นนั้นทั้งหมดหวัง แท้จริง เกิดเป็นมนุษย์ บางทีก็มีกรพลาคพลัง ทำบาปขึ้น ถ้าจำเป็นที่จะต้องทำบาปแล้วละก็ กลับมาแล้ว ควรจะมีความอาย เหมือนกับสุนัขที่เมื่อทำผิดแล้วหวงลูกลงไปที่เดียว หลบ พยายามบิคุบ้ง ไม่ให้ผู้อื่นเขารู้ ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วก็ยังมีหวัง แต่ถ้าเป็นธรรมดาว่า เราเกิดมาเป็นชายชาติแล้ว ถ้าไม่กินเหล้าให้เมาแล้ว เป็นไม่ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็หมดหวัง ทราบไตที่ยังมีหวัง ผมขอเสนอว่า กามทัศนะของสามัญชน ไม่ต้องทำอะไรอุทริมากมายนัก ทำธรรมดา ทำหน้าที่ของตนธรรมดา และประพฤติในทางธรรมดา ตามแบบที่ชาวบ้านเขาทำกัน พ่อแม่สั่งสอนมาอย่างไร ก็ทำไปอย่างนั้น คำว่าพ่อแม่สั่งสอนนั้น เมื่อสมัยผมเป็นเด็ก ๆ โกรธหนัก ถ้าหากใครมาว่า เพราะฉะนั้น คำว่าพ่อแม่สั่งสอนมาอย่างไร ก็ทำไปอย่างนั้น สามัญชนก็ควรจะเป็นเช่นนั้น

แต่ครั้นมาถึงการสัมมนาผู้นำเยาวชนระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งยูทูปุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยได้จัดขึ้น ในกลางปี ๒๕๑๐ นี้ ที่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ นิสิตนักศึกษาที่มาร่วมกันโดยหน้าชั้นแล้วว่าการฝึกคิดทั้งห้าข้อเป็นเรื่องธรรมดาสามัญเสียเหลือเกิน เมื่อเป็นเช่นนั้น จะหมดหวังจริงดังคำของท่านผู้

ว่าการชนาการชาติ ซึ่งเผด็จการบิคุบ้งทางค้ำมหาวิทาลัยอยู่ด้วย หรือไม่ ก็เป็นปัญหา ทางฝ่ายครูอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยนั้นเล่า ก็สัมพันธ์กันมาแล้วหลายครั้ง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นต้นมา แต่ก็ยังวนเวียนซ้ำซาก อยู่แต่เรื่องแคบ ๆ ของคน ครูอาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งห้ามผลของการกระทำอันจะกระเทือนมาถึงเยาวชนของคนไม่ ทราบไต ที่ยังคิดกันอย่างขุนนางข้าราชการ ยังคิดขึ้นคิดเงินเดือนกันยิ่งกว่าวิชาการ แล้วใช้รี ระเบียบการย่อมจะสำคัญกว่า วิชาการและปรัชญาชีวิต แล้วจะไปหวังให้ลูกศิษย์ลูกหาเห็นว่า ทฤษฎีดีกว่าการปฏิบัติอันเดวร้าย ได้อย่างไร

วิธีที่ครูอาจารย์ตลอดจนข้าราชการและผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ในสังคมส่วนมากปฏิบัติกันนั้น ทำให้ต้องนึกถึงพระราชนิพนธ์ในล้นเกล้า ๆ พระองค์ที่เอื้อพระนามมาแล้ว เมื่อมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ที่ว่า

การที่เป็นเจ้าแผ่นดิน ไม่ใช่สำหรับมังมี ไม่ใช่สำหรับข่มเหงคนเล่นตามชอบใจ มิใช่เกลียดใครแล้วจะได้แก่เผ็ด มิใช่เป็นผู้สำหรับจะกินสบาย นอนสบาย ถ้าจะปรารภเช่นนั้นแล้ว มีสองทาง คือบวชทางหนึ่ง เป็นเศรษฐีทางหนึ่ง เป็นเจ้าแผ่นดินสำหรับแค่เป็นคนจน และเป็นคนที่อกกลั่นต่อสุขและทุกข์ อกกลั่นต่อความรักและความรัง อั้นจะเกิดขึ้นมาในใจ หรือมีผู้ยอ เป็นผู้ปราศจากความเกียจคร้าน ผลที่ได้นั้นมิใช่แต่ชื่อเสียงปรากฏเมื่อตายแล้ว ว่าเป็นผู้รักษาวงศ์ตระกูลไว้ได้ และเป็นผู้ป้องกันความทุกข์ของราษฎร ซึ่งอยู่ในอำนาจความปกครอง ต้องหมายใจในความสองซ้อนี้เป็นหลัก มากกว่าคิดถึงการเรื่องอื่น ถ้าผู้ซึ่งมิได้ทำใจเช่นนี้ ไม่แลเห็นเลยว่า จะปกครองรักษาแผ่นดินอยู่ได้

ข้อความที่อัญเชิญมาลงไว้ นี้ มีอายุ ๔๕ ปีมาแล้ว แต่บัดนี้ ใคร ๆ ตั้งแต่พลตำรวจ เสมียนอำเภอ ขึ้นไปก็พากันทำตัวเป็นเจ้าแผ่นดิน ที่หวังแต่ความมังมี ฯลฯ ตลอดไปจนถึงความกินสบายนอนสบาย ค้วยกันแทบทั้งนี้ ยิ่งพระสงฆ์ด้วยแล้ว ส่วนใหญ่ก็ยัง

เป็นเช่นนั้น ท่านที่มีหน้าที่รับผิดชอบบัญชาการคณะสงฆ์มากเพียงใด ก็คือเจ้าชายพระราชนิพนธ์มากขึ้นเพียงนั้น

ในเมื่อทิศเบื้องบนและทิศเบื้องขวา มิได้ให้ความหวังในทางอนาคตเท่าไรนักแล้ว เราจะมีหวังไปทีไหน นอกไปจากสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่มีที่สูงสุดสงวนเกินกว่าที่ใครจะไปแตะต้องได้ แม้ทิศเบื้องบนที่มีสิทธิ์จะถวายพระโอรสให้ได้ ในพระธรรมเทศนามงคลวิเศษกถา ความวิเศษของมงคลข้อนี้ ในเวลานี้ก็อยู่ที่เป็นที่ราชประเพณีเท่านั้นเอง ถ้าคนอื่นขึ้นไปวิพากษ์วิจารณ์สถาบันอันสูงสุดนี้เข้า แม้จะด้วยความปรารถนาดีเพียงใด ก็อาจถูกตีความไปได้ในแง่ที่ว่าผู้หวังดีนั้น ๆ หวังจะทำลายล้างสถาบันอันสำคัญที่สุดของชาติ ทั้ง ๆ ที่ใคร ๆ ก็เห็นกันอยู่แล้วว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ เกือบจะเป็นสถาบันเดียว ที่เชื่อมอดีตให้เข้ากับปัจจุบัน และเป็นความหวังสำหรับอนาคต แต่ถ้าสถาบันใดก็ตามรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้ สถาบันนั้นจะคงทนต่อกาลอันผันผวนแปรเปลี่ยน หาได้ไม่

ในปัจจุบัน คนไทยหลายต่อหลายคนทอดอาลัยต่ออนาคต เขาอยากรำพึงอย่างกษัตริย์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ แต่ก็ยังหวังว่าเมืองไทยจะยังไม่สูญในมหาสงครามโลกครั้งที่แล้ว กวีผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งก็รู้สึกหมกหมองเช่นนั้นเหมือนกัน คงท่านพรรณนาไว้ว่า

ใคร่ครวญส่วนปัจจุบัน อันบุคคลควรคำนึง ต่อไป
ถึงภายหน้า ว่าที่ลุดยุคธณี ญิบุนแพ่งคราม สยาม
จะผันฉนใด ใครสามารถถือฤ ใครรู้ลู่ทางบ้าง ไทยจะ
เท่งเคว้งคว้าง ไชว่คว้วหาหน ไทเฮย

แต่แล้วไทยก็ไม่สูญ ทั้งยังไม่แพ้เสียด้วย ควรวินั้นจะเป็นเพราะโชค เพราะพระสยามเทวาธิราช หรือเพราะพวกเสรีไทย ก็แล้วแต่ ถ้าพระสยามมีจริง ก็คงยังไม่ทิ้งเมืองไทย (ทั้ง ๆ ที่อาจต้องเปลี่ยนพระนามตาม

นามประเทศไปบ้างก็ตาม) แต่โชคจะดีหรือร้าย ไม่มีใครบอกได้ ส่วนเสรีไทยนั้น เวลานี้ ไม่มีแน่ มีก็แค่พวกแนวไทยรักชาติ ซึ่งเกรงว่าจะรักชาติเจ็กมากกว่าชาติไทย

ท่านกวีใหญ่ทั้งสองนั้นพรรณานำใจของท่านได้ อย่างวิเศษ ขามที่ท่านเผชิญวิกฤติกาล คนไทยหลายคนเห็นว่า มืดนี้เรากำลังเผชิญวิกฤติกาลอันสำคัญยิ่ง เรากำลังอยู่ระหว่างปากเสือและปากหมี แต่จะทำอย่าง “ทวิราช” ในอดีต ก็ดีจะเป็นการหนีสภาพความจริงไป คนไทยที่เกิดเช่นนี้ จึงเป็น

ดุจเหล่าพละนา	วะเหว่วัวักษบัติน
นายท้ายฉงนจัน	ทิศทางกิศรางนคลง
.....
อิติอัคทุกหนทั่ว	ทกขทัตทุกวันวาร
เหตุท่างบคียาน	อันเคยไว้น้ำใจชน

ถ้าสยามรัฐนาวามักะบัติน มีบคียาน ที่หุดาไว ที่ต้อง
การเข้าถึงน้ำใจคนจริง ๆ ไม่ใช่การพบปะอย่างผิวเผิน
ไม่ถือแบบเป็นพื้น และสามารถเป็นแม่แรงดึงคูศ
กำลังใหม่ๆ เข้าไปช่วยแก้ไขหายนภัยในบัจจุบัน ไทย
เราก็ยังเห็นจะมีหวังอยู่ในทางด้านอนาคต (แต่ที่เห็น
อยู่เวลานี้ เรามักจะบัตินเรือใบเท่านั้น ที่สามารถ
จริง ๆ) ถ้าเป็นเช่นนั้นก็เห็นจะต้องพึ่งแต่โชคหรือ
พระสยามเท่านั้น แต่การพึ่งสิ่งอื่นนอกตัวนั้นง่าย เป็น
การกระทำอย่างทารกที่ไม่รู้จักโค ไม่รู้จักคิด คนที่ขอม
เป็นเค็ก็อยู่ตลอดไป ก็คืออยู่อย่างหนึ่ง เพราะไม่ต้อง
อิติอัคใจอะไร ๆ ก็แจ่มใสไปหมด โดยเฉพาะในสมัย
พัฒนา อะไร ๆ ก็กำลังจะดี แม้ทหารเข้าเมืองทีละ
มาก ๆ ก็มีทางฉวยโอกาสได้มากขึ้น โรงอบยาบวม
จะขึ้นเป็นดอกเห็ดอย่างไร เขวชนจะคิดผลิตทำนอง
คลองธรรมอย่างไร ก็ไม่น่าวิตก ถ้าพระพุทเจ้าหลวง
ท่านคิดว่าท่านสบายแล้วไม่ต้องวิตกทุกข์ร้อน เราจะ
มีอนาคตมาถึงบัดนี้ใหม่หนอ

สุนทรภู่ในการเปิดงานอนุสรณ์อยุธยา

ของ

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร

ประธานกรรมการที่ปรึกษาของคณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา

ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจและขอบพระคุณพระคุณท่านทั้งหลาย มี อาทิ เจ้าคุณอนุমানราชชน ซึ่งเป็นประธานกรรมการของการจัดงานนี้ ที่ได้มาร่วมวงกับท่าน ข้าพเจ้าเป็นแต่เพียงผู้ชม ได้มาร่วมวงกับผู้รู้อย่างนี้ รู้สึกว่าอย่างน้อยคงจะได้กลิ่นอายของความรู้ติดตัวไปได้ ไม่น่ามากก็น้อย เพราะเหตุว่าความรู้ชนิดนี้ ได้สนใจมานานแล้ว ได้สนใจมาตั้งแต่ยังเป็นนักเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย สนใจจนกระทั่งถึงอยากจะเป็นนักเรียนเรียนวิชาโบราณคดีด้วย แต่เวลานั้นผู้หลักผู้ใหญ่ทางราชการ ที่ปกครองข้าพเจ้า ไม่เห็นว่าเราจะคุ้มกับกิจการของรัฐบาลแค่ไหนที่จะให้นักเรียนไปเรียนวิชาที่จะเอามาใช้ทันทีโดยตรงไม่ได้ ด้วยเราจึงไม่มีกรมศิลปากร อย่งไรก็ตาม ที่ท่านเจ้าคุณอนุมานฯ ได้กล่าวว่า เพราะเหตุว่ามีความชื่นชมในชาติไทยเราได้ฟื้นตัวขึ้นจากความยับเยิน ซึ่งเป็นธรรมดาโลก เกิดมาก็ต้องเสื่อม เสื่อมแล้วก็อาจจะดีขึ้นใหม่ได้ ท่านเจ้าคุณอนุมานฯ ว่า การที่เราฟื้นฟูขึ้นใหม่ เช่นทุกวันนี้ เป็นอาการที่น่าสังเกต เป็นอาการที่น่าปลื้มใจ ข้าพเจ้าเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ท่านพูดอย่างนี้ และเพื่อที่จะให้เป็นพยานแห่งน้ำใจ ที่เห็นด้วยกับท่านเจ้าคุณอนุมานฯ ข้าพเจ้าจึงได้รับคำเชิญของท่านให้มาเปิดงานนี้ ทั้ง ๆ ที่รู้ตัวอยู่ว่า ตัวเองไม่มีความรู้อะไร แต่อย่างน้อยก็วิชาต่าง ๆ ต้องมีคนรู้และต้องมีคนรับรู้ คนรู้ก็ได้แก่ถ้อยคำอย่างท่านเจ้าคุณอนุมานฯ ที่ได้แสดงมาเมื่อตะกี้นี้ คนรับรู้ ข้าพเจ้ารับเป็นและยินดีรับ แล้วก็อดคิดว่า ถ้าไม่มีคนรับรู้ วิชาก็ไม่ก้าวหน้าไปเร็ว เพียงแต่มีผู้รู้ ถ้าไม่มีผู้รับรู้ วิชาก็คงไม่เจริญ คงไม่ก้าวหน้า ดังที่พูดมาแล้ว ด้วยเหตุผลอย่างนี้ ข้าพเจ้าจึงยินดีสนองคำเชิญของท่านเจ้าคุณอนุมานฯ เปิดงาน ณ บัดนี้ ของงานนี้จึงได้เป็นประโยชน์แก่ชาติไทย และชาติมนุษยให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอด ให้สมกับความมุ่งหมายอันนำชมของท่านกรรมการจัดงานนี้

[จารกรรมปาฐกถาในงานอนุสรณ์อยุธยาสองร้อยปี ที่กรุงสภายาววังสราญรมย์]

สัมภาษณ์ ฯ หล ฯ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์

เอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกา

ระหว่างธันวาคม ๒๕๐๖—ถึงกันยายน ๒๕๑๐

บ.ก. ก่อนอื่นกระผมอยากจะทราบเรียน ท่านทูตเสียก่อนว่า ตัวกระผมเองเวลานี้ ไม่ได้รับราชการ ไม่มีความนิยมยกย่อง รัฐบาลเป็นพิเศษ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ ถិតถังตัวเป็นฝ่ายค้าน และไม่มีความประ สังก์ที่จะเป็นนักการเมือง ที่กระผมรู้สึก วิตกสองประการ ในฐานะที่เป็นเอกชน ธรรมดาสามัญ ก็คือว่า ชั้นแรก รู้สึกว่า นโยบายของเราในทางต่างประเทศ โดยเฉพาะทางบ้านสหรัฐอเมริกา กระผม รู้สึกเป็นห่วงว่าเราจะถล่มตัวมากไป และ พร้อมกันนั้น กระผมก็วิตกทางบ้านประ เทศจีน ไม่ว่าจีนจะเป็นจีนคอมมิวนิสต์ หรือไม่คอมมิวนิสต์ก็ตาม เพราะว่ารู้สึกว่า เรื่องจีนนี้เป็นเรื่องที่น่ากลัวอยู่ และพร้อม กันนั้น ในเมืองไทย ก็มีแต่คนพูดกันว่าน่า กลัว แต่ไม่ได้คิดอะไรกันให้ต้องแท้ไป ในเรื่องนี้ การที่จะขอให้ท่านทูตไปวิจารณ์ นโยบายรัฐบาลก็คงจะเป็นไปไม่ได้ ที่อยาก

จะทราบเรียนถาม คือ ความเห็นส่วนตัว ของท่าน เกี่ยวกับยักษ์ใหญ่สองฝ่าย ซึ่ง เรายู่ตรงกลาง

ส.น. ที่คุณถามมาและที่คุณรู้สึกหนักใจนั้น ผมก็คิดว่าเป็นการที่ตีเหมือนกัน เพราะ ว่าทุกคนก็ควรจะหนักใจ และสนใจ ถึง อนาคตของประเทศเราบ้าง แต่ที่นี้เราก็ ควรคิดอยู่ว่า ถ้าตัวเราเองจะเป็นรัฐบาล เราเองจะทำอย่างไร เพราะถ้าเราคิดเช่น นี้แล้ว เราจะเห็นว่าความรู้สึกส่วนตัวนั้น บางครั้งบางครั้งอาจจะนำมาใช้หรือมา ปฏิบัติจริง มันทำได้ยาก เพราะฉะนั้น ก็ น่าเห็นใจรัฐบาลเหมือนกัน ที่ท่านอยู่ใน ฐานะเช่นนี้ การที่จะคิดนอกสังเวียน เกี่ยวกับต่างประเทศมันง่าย ถ้าเราดูภายนอกวง ขอให้คุณหันไปคิดถึงเมื่อสมัย รัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๔ รัชกาล ที่ ๕ ลงมา คุณก็จะเห็นได้ว่านโยบายต่าง ประเทศของเรานั้น เป็นเรื่องที่เราจะ ต้องคิดถึงปัญหาข้อเท็จจริงมากกว่าปัญหา

ทฤษฎี ทฤษฎีที่ว่าเราจะทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ทุกคนเท่ากันเหมือนกันนั้น ถ้าคุณเป็นพ่อเป็นแม่คน และมีลูกหลายคน คุณอาจบอกว่า คุณจะรักลูกของคุณเท่ากันทุกคน คุณก็อาจทำได้โดยทฤษฎี แต่พอถึงภาคปฏิบัติจริงแล้ว มันก็ทำไม่ค่อยได้ เพราะเหตุผลหลายประการ เรื่องในครอบครัวเป็นปัญหาที่จะปฏิบัติยากอยู่แล้ว ฉะนั้น แต่ถ้าเป็นปัญหาต่างประเทศ มันก็ยากไปกว่านั้นหลายเท่า เพราะมีเหตุผลภายนอกหลายประการปะปนเข้ามา ฉะนั้น ส่วนที่คุณคิดว่ายักษ์ใหญ่เป็นที่น่ากลัว ก็จริงเหมือนกัน แต่เราก็ต้องคิดว่ายักษ์ใหญ่ทั้งคู่ที่น่ากลัวนั้น คนไหนน่ากลัวกว่ากัน ในชั่วขณะหนึ่งก่อน ยักษ์ใหญ่จีนนั้น บางคนเขาก็กลัว ฝรั่งเศสก็เหมือนจะกลัวมากกว่าเราเสียอีก สำหรับความรู้สึกของผม ยักษ์ใหญ่ที่เป็นจีนนั้น ถ้าเป็นเงินจากภายนอกจะน่ากลัวกว่าก็จริง แต่มีบางคนเขาบอกว่า ปัญหาเงินภายในนั้นน่ากลัวยิ่งกว่าเสียอีก ฝรั่งเศสกลัวข้อนี้ แต่ผมกลับมีความเห็นความคิดว่า เนื่องด้วยเหตุที่นโยบายและพระราชกฤษฎีกาในครั้งรัชกาลที่ ๑ ลงมาจนถึงรัชกาลปัจจุบันนี้ เราได้พยายามทำให้คนจีนรู้สึกได้ว่าตัวมีทุกสิ่งทุกอย่างที่คนไทยควรจะมีได้ เพราะฉะนั้นเมื่อจีนมีลูกมีหลานในประเทศไทยแล้ว ความสำนึกข้อนี้จึงทำให้ไม่มีความรู้สึกแตกต่างระหว่าง

คนจีนกับคนไทยประการใด คุณจะเห็นว่า แม้แต่ทั้งคุณและผม และคนที่เรามองเห็นอยู่รอบข้าง ถ้าเรานับถอยหลังไปจริงๆ ก็มีบรรพบุรุษเป็นเชื้อจีน แต่ว่าเมื่อเรามีความจงรักภักดีต่อประเทศดิน ที่เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเราแล้ว เราก็มีความรักใคร่และภาคภูมิใจในดินแดนนี้ ผมเชื่อว่าลูกจีนหลานจีน ที่สืบมาหลายชั่วคนนั้น และบัดนี้ก็เป็นคนไทยทุกคนแล้ว เชื่อว่าจะรักชาติไทยไม่น้อยไปกว่าคนไทยที่อ้างว่าตระกูลของตนเป็นไทยมาแต่บรรพบุรุษดั้งเดิมเลย เพราะฉะนั้นปัญหาเรื่องนี้ ผมคิดว่ามีไม่มาก คนจีนที่ยังอยู่ในประเทศไทย แต่ที่ยังเรียกตัวเป็นคนจีนและทำตัวเป็นคนจีน ประพฤติเป็นแบบจีนนั้น ผมว่ามีเป็นส่วนน้อย เพราะฉะนั้น ถ้าถึงจะเป็นภัยก็จริง แต่ก็คงจะไม่ก่อความยุ่งยาก ให้เป็นปัญหามาก กระจไน้ก็ แต่สำหรับจีนที่เป็นคอมมิวนิสต์ จีนที่คิดจะแผ่อำนาจเขต ที่คิดจะรังแกเพื่อนบ้านใกล้เคียง เพราะคิดว่าจีนนั้นมีวัฒนธรรมสูงกว่าเพื่อนบ้าน ที่มีวัฒนธรรมป่าเถื่อนรอบๆข้าง จีนเหล่านี้จึงจะเป็นภัยอันตรายส่วนมหาประเทศที่เราถือว่าเป็นเพื่อนของเรา คอยช่วยเหลือเรานั้น จริงอยู่ เขาไม่ได้ช่วยเหลือเราเพราะเขารักเรา เขาจะช่วยเหลือเรา ก็ต่อเมื่อเขาเห็นว่าเป็นการช่วยเหลือตัวของเขาเองเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น ทราบไต ที่ผลประโยชน์ไม่
ขัดกัน และผลประโยชน์นี้ร่วมกัน เราก็
เชื่อได้ว่า เขาคงไม่มาเป็นอันตรายแก่เรา
โดยตรง ส่วนการที่ผลประโยชน์จะขัดกัน
หรือไม่นั้น ก็เป็นที่ทั้งสองฝ่ายจะคอยดู
คอยแก้ไข ผมคิดว่าถ้าทราบไตที่เราจะใช้
ความพินิจพิจารณาให้ ไม่หวังพึ่งเขาจนเกิน
ไปจนขาดความนับถือตนเอง และก็ไม่
ปล่อยให้ผลประโยชน์มันขัดกันแล้วผมเชื่อ
ว่า เราก็พอจะเอาตัวรอดไปได้ ทั้งนี้
ทั้งนั้น ผมเชื่อว่าต้องการความสุขุมคัมภีร
ภาพเหมือนกัน ผมจึงคิดว่า ถ้าทราบไต
ทั้งสองฝ่ายยังมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกัน
และกัน ทำตัวให้เป็นประโยชน์ซึ่งกันและ
กัน และไม่ปล่อยให้ผลประโยชน์ของแต่ละ
ฝ่ายมาขัดกันแล้ว ผมเชื่อว่าอันตราย
อะไรก็คงจะยังไม่มี

บ.ก. ท่านทูตใช้คำว่าสุขุมคัมภีรภาพ ใน
ตอนสรุป แล้วกระผมก็มานึกถึงคำท่าน
ทูตตอนต้นที่ว่า ทฤษฎีกับปฏิบัติมันไป
ด้วยกันไม่ค่อยจะได้ กระผมเองขอกราบ
เรียนโดยความสุจริตใจว่า กระผมวิตกว่า
ความสุุมคัมภีรภาพนั้น เวลานี้สงสัยว่า
จะมีไม่ค่อยพอ ทั้งทางฝ่ายอเมริกันและ
ไทย อันนี้กระผมก็เพียงคิดออกมาดัง ๆ
เท่านั้นเอง อีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหา
เรื่องจีนในนี้ นี่เป็นเรื่องที่น่าคิด แต่
กระผมยังไม่อยากจะกราบเรียน ในที่นี้

เพราะว่าเป็นเรื่องใหญ่ ส่วนจีนภายนอก
ประเทศนั้นแล้ว ก็มีทฤษฎีแตกต่างกันเป็น
หลายพวกกระผมนึกว่าถ้าจีนจะมารังแก
เรา เห็นจะเป็นทางเศรษฐกิจมากกว่าการ
เมือง แต่แน่ละ เมื่อทราบไตที่ใช้วิธีการ
คอมมิวนิสต์อยู่ก็เห็นจะมาในรูปการบ่อน
ทำลายต่างๆ ซึ่งก็เห็นจะพอแก้ไขได้ โดย
วิธีที่สุขุมคัมภีรภาพ ความสุจริตของผู้
ปกครอง อีกอย่างหนึ่ง ทางฝ่ายสหรัฐ
อเมริกา ซึ่งเป็นมหามิตรในเวลานี้ ความ
สัมพันธ์มันมากขึ้นหนาขึ้นในทางปริมาณ
แต่ไม่ใช่ในทางคุณภาพ กระผมวิตกว่าใน
ทางสุขุมคัมภีรภาพนี่จะมีไม่พอ แต่อันนี้
ก็อีก เป็นเรื่องภายในทางการที่คนภาย
นอกไม่สามารถจะมองได้ชัด ที่กระผม
อยากจะกราบเรียนก็คือว่า ท่านทูตเองอยู่
สหรัฐอเมริกาหลายปี เป็นผู้แทนของ
องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
เป็นผู้แทนรัฐบาล ก็แน่นอนย่อมจะได้
รับนโยบายจากกระทรวงฯ ออกไป แต่
เท่าที่ฟังเสียงดู เวลาติดต่อกับประชาชน
พลเมืองสหรัฐท่านเห็นว่ามีแนวโน้มและ
มติดแตกต่างกันไปอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะ
ปัญหาอเมริกันในไทย

ส.พ. ปัญหาอเมริกันกับไทยนั้น มันแล้ว
แต่ในกลุ่มบุคคลใด ถ้าบุคคลที่เข้าใจดี

โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ความเข้าใจในเรื่องของประเทศไทยก็นับว่ามีอยู่เป็นส่วนมาก แต่ที่นี้สำหรับบุคคลภายนอกอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถจะเข้าใจนโยบายของประเทศตนเอง บางคนก็มีความคิดเห็นแตกต่างไปมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยบางแห่ง ซึ่งนักศึกษากำลังอยู่ในวัยที่เราเรียกว่าวัยเกณฑ์ทหาร และกำลังพุ่งเพื่อในชีวิตท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ พวกเหล่านี้ย่อมจะมีความรู้สึกหวาดกลัวที่จะต้องถูกส่งมารบนอกประเทศ เป็นธรรมดา พวกนี้จึงเป็นพวกหนึ่งซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ขอบรับเอาคำโฆษณาหรือโฆษณาชวนเชื่อของพวกคอมมิวนิสต์หรือพวกที่ไม่ชอบไปยุ่งนอกประเทศ ก็เลยอ้างว่ารัฐบาลเข้าไปยุ่งย่ำเรื่องที่ไม่ใช่หน้าที่ของตัว และคุณก็ทราบอยู่แล้วว่าในสหรัฐอเมริกา อีกปีหนึ่งเท่านั้นก็จะมีการเลือกตั้งใหญ่ การเลือกตั้งใหญ่นี้มีบางพวกบางเหล่าเห็นว่า ถ้ารัฐบาลปฏิบัติอย่างที่กำลังปฏิบัติอยู่เช่นนี้ ก็คงขาดการสนับสนุนจากบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นปัญญาชน และซึ่งมีเสียงดัง (ผมพูดว่าบุคคลเหล่านั้นมีเสียงดัง แต่ผมไม่ได้บอกว่าเขามีจำนวนมาก) ฉะนั้นพวกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ดี หรือสมาชิกวุฒิสภาที่ดี บ้างก็ซัดจะเขวตามเสียงที่เขาคิดว่าเป็นเสียงของประชาชน หรือเสียงฝ่ายที่เขาคิดว่าจะเป็นผลประ-

โยชน์แก่การเลือกตั้งของเขา การที่เขาคิดถึงผลส่วนตัวอันนี้ ผมว่าจะเป็นเหตุหนึ่งที่จะทำให้นโยบายในอนาคตของสหรัฐเปลี่ยนแปลงไปได้ ถ้าหากได้คนที่ไม่สุขุม คมกึ่งภาพหรือคนไม่หนักแน่นพอมาเป็นผู้นำประเทศปัญหาที่น่ากลัวเวลานี้ ก็ได้แก่ปัญหาประเพณี แต่ถ้าหากว่าได้คนสุขุมเพียงพอและคนหนักแน่นเพียงพอ ผมคิดว่าปัญหานี้คงจะไม่ร้ายแรงอะไรนัก

บ.ค. ที่กระผมสงสัยก็คือ ท่านทุกใช้คำว่าพวกนิสิตนักศึกษา หรือเยาวชนนี้ ฟังเสียงโฆษณาชวนเชื่อจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ ในนี้กระผมก็ได้ยินท่านรัฐมนตรีพูดในทำนองนั้น ว่าพวกที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของสหรัฐในเวียดนาม เป็นพวกคอมมิวนิสต์หรือพวกเข้าข้างคอมมิวนิสต์ หวไม่ก็เป็นพวกบ้า พวกสติวิปลาศ ความข้อนี้กระผมยังไม่ค่อยสมัครใจเชื่อ กระผมเอง และพวกเราหลายคนรังเกียจคอมมิวนิสต์ แต่พร้อมกันนั้นก็ไม่ได้เห็นด้วยกับ นโยบายสหรัฐในเวียดนาม อันนี้กระผมเห็นว่า เป็นเรื่องสลับซับซ้อนกันมากไป กระผมว่าการจะหาคำตอบในเรื่องนี้ จะต้องมองในแง่จริยศาสตร์ หรือจะมองไปในแง่ปฏิบัติ ฯลฯ ปัญหาก็คือ สหรัฐเข้าไปในเวียดนามแล้ว และเราที่เป็นประเทศถัดไป ไปพัวพันกับเขาด้วยอย่างมากทั้งท่านทุกก็กล่าวไว้แล้วว่า เรื่องนี้มันขึ้นกับการเลือก

ตั้งคราวหน้า สหรัฐจะเป็นอย่างไรก็ไม่ทราบ กระผมอยากจะทราบเรียนว่า ถ้าเผื่อว่ามันแปรไปในทางใดทางหนึ่ง สมมุติว่าถอนทหารออกเลย จะมาอยู่ที่ประเทศนี้หรือว่าจะผันไปเลย และท่านพูดเห็นอย่างใดดีกว่าอย่างใด และอย่างใดจะมีผลกระทบกระเทือนถึงเราอีกอย่างไรบ้าง

ส.น. ผมคิดว่าถ้าหากว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลงทันทีทันใดนั้น เหมือนกับมีรถไฟที่กำลังแล่นอยู่ ถ้าหยุดลงทันทีทันใด ก็คิดว่ามันคงจะมีความสะท้อนสะเทือนเกิดขึ้นเป็นพิเศษแต่ผมมาอยู่แล้ว ที่สหรัฐฯ ถ้าเข้ามาถึงเพียงนี้ การที่จะทำอะไรทันทีทันใดนั้น คงจะทำไม่ได้ คงเป็นการค่อยทำค่อยไป เพราะฉะนั้น การสะท้อนสะเทือนก็คงจะมีไม่มากนัก แต่ที่ผมไม่ได้พูดในฐานะเป็นหมอกุหรือเป็นหมอเคา ผมพูดทั่วไปตามหลักของสามัญญาณ ที่ว่า เรื่องนั้นนั้นที่จะยกย่อนเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เห็นจะเข้าแบบค่อยเป็นค่อยไป ผมคิดว่าเรามีเวลาพอที่จะคิดหาหนทางแก้ที่สมยอม ผมเชื่อว่ากรุงศรีอยุธยาจะไม่สิ้นคนก็แล้วก็ยังไม่วินาศความคึกที่เจตียวดลาคอีกด้วย การที่เรารักษาเอกราชของเรามาได้ตั้งกี่ร้อยปี ก็เพราะเหตุว่า เรามีอะไรสิ่งหนึ่งซึ่งเพื่อนบ้านยังขาดอยู่ นี่แหละเป็นสิ่งที่ผมคิดว่าอย่างไรก็คงจะไม่เป็นอะไรหนัก

บ.ก. กระผมอยากจะทราบเรียนโดยสมมุติฐาน สหรัฐฯ จะถอนตัวออก ก็คงจะไม่ทันทีอย่างที่ท่านพูดกล่าว สมมุติว่าถ้าถอนจากเวียดนาม สมมุติว่าถอนแล้ว ก็ไม่ออกจากแผ่นดินใหญ่ของเอเชียเลย มาอยู่ประเทศไทยนี้ นี่เป็นเรื่องที่น่าวิตกหรือน่ายินดี และข้อสำคัญ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง เราควรจะทำอย่างไร เพื่อเป็นการระวังตัวเรา เพื่อที่จะให้บรรสานสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น

ส.น. ปัญหาที่คุณยกขึ้นมานั้นก็เป็นปัญหาสมมุติฐาน แต่ปัญหาสมมุติฐานนั้น ถ้าเราจะตอบกันอย่างใดอย่างหนึ่งไป ก็ไม่ค่อยเป็นประโยชน์ เพราะมันไม่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง แต่ผมเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นอะไรจะเกิดขึ้นก็ตามใจ ผมถือว่าเราก็มีเวลาคิดที่จะขยับขยาย ที่จะคิดแปลง หรือจะแก้ไข เพราะฉะนั้น ผมยังไม่ค่อยกลัวมากนัก สิ่งที่ผมกลัวก็คือ ถ้าหากว่าฝ่ายจีนแดงเกิดมีอะไรขึ้นมา ในกลุ่มของเขาเอง ซึ่งเวลานี้ก็มีพวกทหาร และพวกเรดการ์ดที่กำลังยุ่งกัน ถ้าพวกนี้บังคับทำนองจับมือรัฐบาลให้กระทำสิ่งที่ไม่พึงกระทำ กับสมมุติว่าพวกนี้ก่อความยุ่งยากกับอังกฤษ หรือว่าก่อความยุ่งยากขึ้นในเขตของเพื่อนบ้าน หรือว่าเข้ามาในเขตของเรา โดยใช้กำลัง ผมคิดว่าถ้ามีปัญหา

ชนิกนั้นเกิดขึ้น จะน่ากลัวกว่าปัญหาที่ค่อย
เป็นค่อยไปนั้น ผมคิดว่าไม่มีอะไรที่จะ
ร้ายแรงเกินไปกว่าที่เราจะแก้ไขได้ทัน
ทั่วทั้งที่ไม่ได้

๖.๓. ปัญหาเรื่องเงินแดง ที่ท่านพูดกล่าว
ไว้นี้ ก็น่าที่จะนำมาคิดกันให้มาก เพราะ
ว่าไม่มีใครทราบเรื่องนี้ดี ไม่ว่าจะสหรัฐ
อเมริกา หรือว่าอังกฤษ หรืออะไรก็ตาม
โดยเฉพาะปัญหาเรื่องเรดการ์ดนี่ ส่วน
มากก็เป็นเรื่องเถา มากกว่าที่จะทราบข้อ
เท็จจริง ที่กระผมสนใจเรื่องสหรัฐมาก
ก็เพราะท่านพูดเพิ่งกลับมาจากประเทศนั้น

๘.๖. ที่คุณเอาใจใส่เรื่องนั้น ผมก็เห็นด้วย
แต่ผมกลับมาประเทศไทย ผมกลับมีความ
รู้สึกที่เราเอาใจใส่สหรัฐ เอาใจใส่เงินแดง
มาก แต่เอาใจใส่ในประเทศเราน้อยเกิน
ไป ผมเข้ามาถึงกรุงเทพพระมหานคร
ก็เป็นเวลากว่า ๖ สัปดาห์แล้ว ผมยังไม่
ได้ยินใครพูดถึงเรื่องปัญหาเวียตนาม ไม่
ได้ยินใครพูดถึงปัญหาที่เรากำลังเผชิญอยู่
ในความวิปริตผันแปรต่าง ๆ เห็นแต่บัตร
เชิญ จะไปงานโน้น งานนี้ งานสังคม
งานเปิดโบว์ลิ่ง งานเปิดไนท์คลับ ฯลฯ
ผมรู้สึกหนักใจ ที่ว่าพี่น้องของเราไม่เอาใจ
ใส่ในเรื่องที่สลักสำคัญ ไปเห็นเรื่องที่ไม่
สำคัญมาสำคัญ เห็นกระพี เปลือก เห็น

ใบไม้ สำคัญไปกว่าแก่นไม้ คิดไปคิดมา
ก็นึกถึงนิราศของไบรอน *Childe Herold's
Pilgrimage* ที่พูดถึงเรื่องงานราคริสโมสร
ณ กรุงบรัสเซล บอกว่ามีการสนุกสนาน
รื่นเริง เก้นรำ อะไรทำอะไรกันใหญ่ มีทั้ง
ไฟสว่างไสว มีทั้งหญิงทั้งชายทั้งทหารและ
พลเรือนหนุ่มสาว สนุกสนานกันใหญ่ แล้ว
พอไม่ดังเที่ยงคืนก็ ได้ยินเสียงปืนใหญ่
เสียงกองทหารนโปเลียนยกเข้ามา ทุกคน
ต่างวิ่งหนีกันระส่ำระสายไปหมด ผมรู้สึก
ว่าถ้าเราไม่คิดถึงปัญหาที่สลักสำคัญ มัว
เอาเรื่องไม่สำคัญมาเป็นเรื่องสำคัญ มา
เป็นปัจจุบันกิจ อย่างนี้ ผมกลัวว่าถ้าเรา
เป็นอะไรไป ก็เป็นเพราะเราประมาทมาก
กว่าเรื่องข้างนอกจะทำให้เราเป็นอะไรไป

๖.๓. กระผมคิดใจที่ท่านพูดพูด ความข้อนี้
กระผมเองก็วิตกอยู่มาก ที่มีคณะกรรมการ
จัดงานอนุสรณ์อยุธยาขึ้น ก็คล้ายๆ จะให้
แก้ปัญหาคำนี้ ท่านพูดพูดไกลไปถึง
บรัสเซล กระผมพูดไกลเข้ามาถึงอยุธยา
เพราะเราจะยิงปืนใหญ่กันที่ที่เอาล้าลือคุณ
เราไม่ยอมรับความจริงอะไรทำนองนี้ แต่
ข้อที่น่ายินดีก็คือ รัฐบาลเวลานี้เริ่มจะ
เห็นความสำคัญอันนี้มากขึ้น คงจะเห็นได้
ว่า จะถือเอาวันที่พระเจ้าตากก่อกองทัพขึ้นเป็น
วันหยุดที่ระลึก ถ้ารัฐบาลจัดงานหาแก่น
กันได้ ไม่เข้าหากระพืออย่างที่ท่านพูดว่า

กระผมเชื่อว่าจะเป็นเหตุสำคัญอันหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เราตื่นตัวในเรื่องนี้ และพร้อมกันนั้น กระผมก็ยังไม่อยากจะทิ้งปัญหาสำหรับรัฐ เพราะเหตุว่าเวลานี้ประเทศเรามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศนี้เป็นพิเศษ กองทัพมาอยู่ที่นั่นเป็นอันมาก ฐานทัพก็มาอยู่ที่นั่นมีใช้น้อย กระผมเชื่อว่าวันใดคืนใด เราคงอยู่เพียงลำพังได้ มีชาวอเมริกันมาเหมือนอย่างกับชาวต่างประเทศอื่น ๆ มาเที่ยวไปมาหาสู่กันฉันมิตร ก็คงจะเป็นการดี มีใช้น้อย ที่กระผมหนักใจอยู่มากก็คือว่า เมื่อฐานทัพเข้ามา มันมีผลกระทบกระเทือนทั้งในทางวัฒนธรรม ในทางเศรษฐกิจ ในทางการเมือง ปัญหาที่มีอยู่ว่า ทำอย่างไรจะให้ถอนทัพไปได้ นี่มันยากเหลือเกิน เพราะกลุ่มเศรษฐกิจ อาจจะมีอะไรพัวพันอยู่กับกลุ่มทางทหาร และด้ามองอีกแง่ที่รัฐบาลอเมริกันส่งทหารมาอยู่อย่างนี้ รัฐบาลพลเรือนเห็นจะเข้ามาแทนที่รัฐบาลทหารได้ลำบาก กระผมไม่ทราบว่าจะตามเช่นนี้ จะเหมาะสมเพียงใด

๑.๖. ถ้าคุณถามผมอย่างเอาการเอางาน ผมก็รู้สึกว่าคุณน่าจะตอบคุณด้วยความรู้สึกเช่นเดียวกัน ถ้าหากว่าเอาใจของผมมาคิดเหมือนคนไทยคิด ตั้งแต่สมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คุณก็ทราบดีแล้วว่า หลังจากที่โกษาปานกลับจากฝรั่งเศสแล้ว เราก็เคยได้ทราบว่ามีการฝรั่งเศส

เศษเข้ามาหลายร้อยคนซึ่งนับว่ามากโขอยู่สำหรับสมัยนั้น แต่ถึงกระนั้นก็ดี ประเทศไทยก็สามารถสลัดสิ่งที่จะมากลายเป็นเหมือนตัวเบืออะไรที่มากะหลังชินบัตเตอร์เชลเลอร์ ซึ่งคุณคงจะจำได้จากการอ่าน *อาหารบราตรี* และผมเชื่อว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็คงไม่มีอะไรที่จะน่าวิตกจนเกินเหตุ ผมคิดว่าถ้าอเมริกันถอนกลับไป เขาก็คงถอนกลับไปบ้านเขาคงถอนกลับไปทีละเล็กทีละน้อย คงไม่ถอนจากเวียตนามแล้วก็เอามายึดเข้าเมืองไทย ผมไม่คิดเช่นนั้น เพราะเหตุว่าเมืองไทยเราก็มืดมนที่จำกัด ถ้าเราเอาอะไรต่อมอะไรบรรทุกเข้ามา ๆ มันก็เหมือนเราเอาฟางไปสุมบนหลังอูฐ ก็ได้เท่านั้น ถ้าบรรทุกไปถึงขีดหนึ่ง อูฐมันก็จะรับภาระฟางนั้นไม่ไหว รัฐบาลไทยก็เป็นรัฐบาลที่มีความเคารพตนเองเหมือนกัน ผมเชื่อว่าคงไม่ยอมให้สถานการณ์เป็นไปเช่นนั้น โดยเฉพาะท่านรัฐมนตรีต่างประเทศก็ดี ท่านนายกรัฐมนตรีก็ดี ก็คงได้มองเห็นภัยเช่นนี้แล้ว และคงได้คิดเตรียมแผนการไว้แล้วเหมือนกัน ว่าถ้าหากสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเกิดขึ้น ก็คงไม่ปล่อยให้ประเทศไทยต้องแบนแต่จดแต่ เป็นกล้วยบั้งไปหมด

๒.๓. ที่นี้ที่กระผมวิตกอยู่นิดหนึ่งก็คือ ท่านทูตพูดถึงปลายแผ่นดินพระนารายณ์ ที่เรารักษาทัวกลับมาเป็นไทยได้ แต่เมื่อเรา

เปลี่ยนมาเป็นราชวงศ์บ้านพลูหลวงนั้นนะ เราเริ่มลงกันตลอดมา ถ้าเราคุยแล้ว เรา จะเห็นว่า อยุธยาเริ่มเสื่อมตั้งแต่วงศ์บ้าน พลูหลวง กระผมสงสัยว่าราชวงศ์บ้านพลู หลวงจะไม่ได้มองการณ์ไกลได้เพียงพอ อาจจะเป็นเหมือนอย่างกับลูกตุ้ม แกว่ง กลับอีกด้านหนึ่ง คือมาเกิดชาตินิยมอย่าง จัก เกรงครัตประเพณี คืออย่างที่ท่านทศ พุกไว้ตั้งแต่ต้น คือเกรงครัตเรื่องกระพิ มาก โดยไม่หาแก่น คือกลับมาเปิด โนนท์กลับ เปิดโบว์ลิ่ง โดยยึดว่าไอนี้สำคัญ นี่ก็เป็นเรื่องที่กระผมวิตกอยู่ เมื่อก่อนท่านทศ ก็พูดว่าท่านวิตกอยู่ กระผมอยากจะกราบ เรียนถาม ในฐานะที่ท่านก็เคยเป็นครูบา อาจารย์มาก่อนว่ามีทางอะไรบ้าง ในฐานะ ที่เราเป็นสามัญชน เราจะไม่พูดเตือน รัฐบาลละอันนี้ แต่จะเตือนสติพวกเรา กันเองให้นึกถึงแก่น นึกถึงความเป็นไทย ของเราได้อย่างไร

ส.น. เมื่อก่อนเราก็พูดถึงประวัติศาสตร์ ผม แยมถึงคนต่างตัว ที่อยู่ในประเทศเรา ก็ เหมือนกันกับเมื่อครั้งแผ่นดินพระนารายณ์ แต่ความเสื่อมครั้งกรุงศรีอยุธยา นั้น ไม่ได้ ถึงขั้นแต่ราชวงศ์บ้านพลูหลวงอย่างคุณว่า ผมมองเห็นความเสื่อมของกรุงศรีอยุธยา ว่ามีมาตั้งแต่หลังพระนเรศวรได้สวรรคต แล้ว พระเอกาทศรถได้เป็นกษัตริย์ ก็มี

เรื่องพระราชโอรสเสวยยาพิษ เนื่องจากที่ ไม่สามารถจะอดกลั้นทนทานคำบริภาษ ของพระราชบิดาได้ จะเกี่ยวด้วยเรื่อง สำรวจสามะโนครวัคร์กระโน้น ก็เลย เป็นโอกาสเปิดให้มีการกบฏหรือการปฏิวัติ โดยพระศรีศิลป์ หรือพระเจ้าทรงธรรม ผมคิดว่าพวกเราเริ่มเสื่อมตั้งแต่บัดนั้นมา แม้ แต่ในสมัยรุ่งเรืองช่วงของพระนารายณ์ ความเสื่อมมันก็มีมาอยู่เรื่อย ถ้าคุณคุยตั้งแต่ ตอนที่พระเจ้าปราสาททองจะขึ้นครองราช สมบัติ นั้นก็มีการฆ่าฟันขุนนางอะไรกัน ต่างๆ จนแทบไม่มีคนดีเหลือเลย แต่ผม เชื่อว่าเวลานี้เรามีได้มีการฆาตกรรมอะไร ทำนองนั้น ถึงแม้ว่าเราจะมีการปฏิวัติรัฐ ประหารเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็จริง แต่ว่า สภาพการณ์มันก็ได้กลับคืนมาสู่ที่เดิมดีกว่า เมื่อในสมัยโน้นเสียอีกละนั้นที่คุณเกรง หรือหวาดไปนั้น บางทีคุณจะกลัวหรือคิด มากไปสักหน่อยกระมัง

ข.ก. เมื่อก่อนท่านทศอธิบายทางค่านประวัติ ศาสตร์ กระผมก็เห็นชัดขึ้น ที่นี้ปัจจุบัน ท่านทศเองก็วิตกว่าเราไม่ค่อยจับแก่นกัน ได้ เราจะทำอย่างไร จึงจะให้คนกลับจับ แก่นได้ เพื่อจะเป็นตัวของตัวเอง

ส.น. อันนี้สิ ผมเห็นว่าคนไทยทุกคน มัว ห่วงแต่ปัญหาเศรษฐกิจของตน มุ่งจะหา เงินทองทางส่วนตัวแล้วจะลำบาก ถ้าเรา มาคิดถึงประเทศไทยในฐานะที่เป็นทรัพย์สิน

สมบัติ เป็นสิ่งที่ตกทอดมาถึงพวกเรา
ทั้งหลายแล้ว เราก็ควรรักษามรดกตก
ทอดอันนี้ให้อยู่ในความเป็นเอกราช ต้อง
เลิกความเห็นแก่ตัว ความคิดจึงจะก้าว
หน้า ถ้าหวังทางค้ำเศรษฐกิจของตัว
แต่อย่างเดียว หรือคิดจะหาอะไรเข้า
กระเป๋ของเราเท่านั้น โดยไม่ทำนุบำรุง
บ้านเมือง ผมเชื่อว่าเหมือนกับร่างกาย
ถ้าเรารักษาให้แข็งแรง แม้มันจะมีเชื้อ
โรคจุลินทรีย์อะไรอยู่ในร่างกายเราบ้าง มัน
ก็คงจะไม่สามารถทำร้ายร่างกายเราได้ โดย
เฉพาอย่างยิ่ง ไข้สิ่งที่จะมาเป็นเชื้อทำให้
เราถึงกับเราต้องล้มหมอนนอนเสื่ออัน
ตามธรรมชาติมันมีอยู่แล้ว แต่ถ้าเผื่อว่า
ร่างกายของประเทศ คือทุกส่วนของที่เรา
เรียกว่าคนไทยนี้ รวมกันอยู่ ไม่ติดอยู่ใน
โลภะและโมหะคติ ไม่เห็นผิดเป็นชอบ
พยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความรักชาติ
ด้วยความหวังที่จะให้ประเทศก้าวหน้า ให้
เป็นประเทศแข็งแรงแล้ว ผมคิดว่าเราก็
คงเอาตัวรอดไปได้ ผมเองนั้นยังมีศรัทธา
คุณจะมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ตามใจ
ผมยังศรัทธาเหมือนอย่างโบราณเขาว่า
กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี ความศรัทธาใน
ในความเป็นประเทศไทยอันนี้เป็นเหตุหนึ่ง
ซึ่งผมเชื่อว่าอย่างไร อนาคตของเราก็คง
ไม่มีคมัวจนเกินไป

น.ค. กระผมค่อนข้างรู้สึกมีความหวังขึ้น เมื่อ
ได้ฟังท่านพูดพูด แต่ก็ยังมีความกังวลอยู่
นิดหน่อย กระผมเห็นด้วยว่า ถ้าทุกคน
เลิกลุ่มหลง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
มากกว่าส่วนตัว ประเทศชาติจะมีความ
หวังแน่ แต่พร้อมกันนั้น มนุษย์ก็เป็น
สัตว์ที่อยู่ในสังคม และสังคมไทยนี้ ก็
เป็นสังคมที่เรียกว่าง่าย ๆ ว่า เป็นการไถ่ขึ้น
บันไดไปหายอค ทางฝ่ายยอคนั้นนะ จะ
เป็นใครก็ตาม ที่ลงข่าว ลงหนังสือพิมพ์
อยู่เสมอ ๆ นั้น มักเป็นข่าวไปในทางที่
ไม่ค่อยเป็นแก่นสาร เป็นไปในทางที่เรียก
ว่าเป็นกระพี้มากกว่า จะให้เยาวชนคนที่ยู่
ข้างล่างเดินเข้าหาแก่น เห็นจะมีหวังยาก
อีกประการหนึ่ง ระบบการศึกษาของเรา
ก็ไม่ได้สอนให้เด็กของเรา ไม่ได้เน้นให้
เด็กของเรา เป็นตัวของตัวเองมากเท่าไร
นัก เพราะฉะนั้น เด็กของเรา เยาวชน
ของเรา เวลา^{นี้} ก็จะเป็นผู้ตามที่ดีต่อไป
ยังสื่อมวลชน ก็เต็มไปด้วยเรื่องเหลวไหล
ในทางขาดแก่นสารต่าง ๆ เหล่านี้ กระผม
ก็ยังคงไม่ได้ที่จะยังมองไม่เห็นความหวัง
ได้ชัดเจน กระผมอยากจะขอประณามท่าน
พูดให้ช่วยชี้ความหวังในทางปฏิบัติ ให้
กระชับเข้ามา ยิ่งกว่าเป็นแต่ความหวัง
หรือทฤษฎีกว้าง ๆ

๘.๗. คุณก็เคยอ่านนิทานอีสปอยู่แล้วใช่ไหม เรื่องท้องกับตัวนะ บัญหามีอยู่ว่าครั้งหนึ่ง อวัยวะต่างๆ พวกมันบ่นว่าท้องนะ ไม่เห็นทำอะไรเลย มีแต่จะกินเข้าไปฝ่ายเดียว ส่วนมือก็ต้องไปทำงาน ปากก็ต้องพูดต้อง กัด ฟันก็ต้องทำหน้าที่เคี้ยว หัวก็ต้องคิด โน่นคิดนี่ เลยรวมหัวกับทรมานท้อง ไม่ส่งอาหารไปให้ท้องเท่านั้น ท้องก็จะต้องออก ตาย อันนี้เลยทำให้ตัวบุคคลระส่ำระสาย หมก นึกก็เหมือนกัน ถ้าเราไปมองเห็นคน นั้นคนนี้ ส่วนนั้นส่วนนี้ ไม่ดีไปเสียหมด ผมก็คิดว่าจริงอยู่ มันอาจจะไม่ดีเท่ากับที่ เราอยากให้มันดีก็ได้ แต่ผมคิดว่า ถ้าเรา มองไปรอบข้าง เทียบกับที่ตัวดีนั้น เราก็มอง เห็นหรืออาจจะเห็นว่า แม้แต่อย่างที่เราว่า ไม่สู้จะดีนั้น ก็ยังดีกว่าที่อื่น ๆ อีกหลายหน หลายแห่ง เพราะฉะนั้น อย่าไปผิดหวัง อย่าไปท้อใจ ถ้าเราช่วยกันบำรงจริงๆ แล้วผมว่าก็จะเป็นไปได้ดี ถ้าแทนที่ว่ามี จะมาตีท้อง ปากจะมาตีท้อง ผมว่าถ้าเรามา ช่วยกันแก้ไข ผมคิดว่าทุกคนนั้น แทนที่จะเอาเวลามาตีมาเคาะมาไล่อะไรกัน ทุกคนควรพยายามทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีจริง แล้ว ผมเชื่อว่าไ้การที่เราทำหน้าที่ของเราอย่างเต็มกำลังแล้ว เราจะเอาตัวรอด ได้ เพราะเหตุว่าทุกวันนี้ บางคนก็ตั้งตัว เป็นคนตีคน จะเห็นว่าน้อยคนนัก ที่พยายาม

จะทำอะไรที่มุ่งหมายเป็นผลส่วนรวม ถ้าเรามัวนั่งค้ำนั่งแคะกัน ไม่ทำอะไรที่จะ ให้เป็นมรรคเป็นผลแล้ว อันนี้จะเป็นภัย แต่ถ้าหากว่าเราช่วยกัน เราไม่ต้องไปหวัง ให้คนอื่นช่วย แต่ทุกคนช่วยกัน ตั้งตัวด้วยตัวเอง บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อ ประเทศของเราแล้ว เราจะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้ ผมเชื่อว่าอนาคตก็ยังไว้วางใจได้อยู่ ถ้าทุกคนมากอยุ่อยู่ว่าเขาทำ เขาไม่ทำ เหมือนอย่างเรื่องนกกระจาบใน นิทานสุภาษิต มัวเียงกันว่า ทำไม้อ้อบิน ลือไม่บิน ทำไมลือบินเก่งกว่าอ้อ ถ้าอย่างนี้ ผมคิดว่า นั่นคือภัยมาแน่ๆ แต่ถ้าทุกคน พร้อมกันบิน แม้คาข่ายของนายพรานที่มา ครอบงำแล้ว ก็ยังยกขึ้นไปบนยอดไม้ได้ พระพุทธเจ้าสอนเรา ตั้ง ๒๕๐๐ ปีมาแล้ว เราก็มีพุทธศาสนาเป็นของที่อยู่ ทำไมเรา ไม่ดูไม่แล ไม่เก็บเอามาใช้ เรามัวแต่คิด ไปหาเจ้า หากคนทรง ไปหากคนรคน้ำมนต์ ปัญหาบ้า ๆ บอ ๆ ทางไสยศาสตร์ เป็นอัน ว่าเราถือไสยศาสตร์ เราไม่เข้าใจทางพุทธ ศาสน์ ผมคิดว่าถ้าเรามีของดี ๆ เราไม่รู้ จักใช้ ก็เหมือนลิงมีแก้ว ผมคิดว่าถ้าเรา รู้จักใช้รู้จักทำ เราควรจะปรับปรุงตัว ของเราให้เข้ากับสิ่งที่มีอยู่แล้ว ถ้าเรา ทำได้เช่นนั้น อนาคตของประเทศไทยเรา ไม่ต้องกลัวหอกคุณ

บ.ก. ครับ ขอประทานกราบเรียนถามเป็นครั้งสุดท้าย เพราะที่ท่านพูดกล่าวนาน ท่านก็ได้ปฏิบัติมาโดยตลอด เพราะท่านพูดถึงชีวิตโดยอุทิศให้แก่ส่วนรวมมาเสมอ ที่นี้ในตอนนี ก็เรียกได้ว่า ชีวิตของท่านเข้าเขตปัจฉิมวัย กระผมหวังว่าท่านทุกคนจะยังทำอะไร ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม และประเทศชาติอยู่ อยากจะกราบเรียนถามว่าท่านทุกคนจะทำอะไรเพื่อที่จะให้เป็นแนวตัวอย่าง เพื่อพวกเรา ที่เป็นคนรุ่นมัธยมวัยหรือปฐมวัย จะได้เห็นเป็นนิทัศน์อนุสาวรีย์

ส.น. คุณแอ้ย ผมดำเนินชีวิตของผมตลอดมาทางเป็นครู และผมก็คิดว่า จะรักษาความเป็นครูนี้ไว้จนตลอดชีวิตของผม แม้แต่ผมรับราชการมาถึงเพียงนี้ รัฐบาลก็เคยถามผมว่าจะสมัครใจทำอะไรต่อไป ผมก็บอก ก็เรียน รัฐบาลว่า เรื่องของผมนั้น อยากจะทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติให้มากที่สุดเท่าที่จะมากที่สุด เท่าที่จะมากที่สุด เท่าที่กำลังอันเริ่มลดถอยลงไปนี้ จะทำได้อยู่ ถ้าหากว่าสิ่งที่ผมจะทำได้ทางด้านวิชาการหรือทางด้านการศึกษาผมเต็มใจที่จะกระทำต่อไป แม้แต่ผมจะต้องตายกาแอกกาไถผมก็ยินดีทั้งนั้น แต่ส่วน

ปัญหาการเมืองนั้น ผมไม่อยากจะมาคิดเท่าไร เพราะเวลานี้ผมเรียกได้ว่าพ้นวัย การบ้านการเมืองมาแล้ว นั่นเป็นปัญหาของคนหนุ่ม ๆ จะเล่นกันต่อไป ฉะนั้นพวกคุณหรือพวกคนชั้นหลังควรจะถือกันว่า ประเทศไทยนี้ก็เป็นของคุณและของทุกคน ส่วนพวกแกอย่างผมนี้ ถ้าไม่เข้าวัดเข้าวาไป ก็ไปช่วยทางสถานศึกษาช่วยดำเนินการสอนต่อไป ผมยังรักในเรื่องนี้ คุณก็เคยอ่านในเรื่อง *Goodbye Mr. Chip* แล้วมิใช่หรือ ถ้าผมจะตายก็ขอตายอย่างมิสเตอร์ชิป

บ.ก. เมื่อกันบอกว่า เป็นปัญหาสุดท้าย แต่กระผมยังอยากจะกราบเรียนอีกนิดหนึ่ง สมมุติว่าถ้ารัฐบาลต้องการให้ท่านทูตไปรับใช้บ้านเมือง ท่านทูตก็ยินดีจะรับใช้นี้กระผมก็รู้สึกว่าคุณทูตได้รับใช้เสมอมาที่นี้สมมุติว่าถ้าเมื่อรัฐบาลไม่ต้องการท่านทูต ไม่ทราบว่าคุณทูตจะทำอะไร เพื่อประโยชน์ในทางการศึกษาเป็นมิสเตอร์ชิปอย่างที่ท่านพูดกล่าว

ส.น. โอ้ย ผมคิดว่าผมอยากทำอะไร ผมก็ทำได้ ถ้าผมไม่ทำอะไรอย่างอื่น อย่างน้อยผมคิดว่าผมอาจสมัครเป็นครูประชาบาลก็คงทำได้ เพราะผมคิดว่าชีวิตของผม ก็

ต้องอาศัยความเป็นครู เพราะรักความเป็นครู แม้จะมีคนมาศึกษากับผมเพียงหนึ่งคน ผมก็คิดว่าดีกว่าผมนั่งอยู่เปล่าๆ

๓.๓. ชอบพระเดชพระคุณมาก ที่ท่านทูตได้กรุณาให้สัมภาษณ์ และอีกอย่างหนึ่งซึ่งกระผมจะไม่ตาม แต่อยากจะพูดทิ้งไว้ก่อนที่จะกราบลาไป คือกระผมหวังว่าอย่างน้อย ท่านทูตคงจะหาเวลาเขียนหนังสือเป็นเล่ม เป็นเรื่องเป็นราวอะไร

ออกมา จริงอยู่ ท่านทูตเขียนหนังสือเป็นบทความอะไรไว้เหมือนกัน แต่กระผมทราบดีว่าท่านอ่านหนังสือเป็นจำนวนมากเกือบจะเรียกได้ว่ามากกว่าใครๆ ถ้าหากว่าจะกรุณา ประทานร้อยกรองถ้อยคำ และความคิดเหล่านั้น ออกมา กระผมเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าสอนใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะมากนัก กระผมขอฝากความหวังไว้ และขอขอบพระคุณอีกครั้ง

รอยแผล สแตนดาร์ด
แม็กนัมส์ 10 ซิกเรต

วิเศษ และ งามกาฬ
เป็นเลิศ
อยู่เสมอ

ประกาศสังเวชพระอติมหาราช

สรวมชีพข้าพระบาทราษฎร เมืองอมรรัตนโกสินทร์ ในแผ่นดินสมเด็จพระ ปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาริบัติ จักรีนฤพดินทร์ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ขอขุติ
พระอติมหาราชเจ้า ผู้ผ่านเกล้ากรุงทวารวดี พระนครศรีอยุธยา เนื่องในเวลาสองศตวรรษ
แห่งการกำจัดไพร่ ตีพระนครคืนได้ จลองชัยชนะกักรุง บำรุงรักษาอิสระ อธิปไตยใน
ประเทศ ตลอดเกษตรราชธานี จากธนบุรีถึงบางกอก ภัยภายนอกปลาดไป ภัยภายใน
ไม่กำเริบ ไทยเติบโตใหญ่ไ้ใช้น้อย ตลอดสองร้อยรอบฉนำ บุรพกรรมหนุนจนเชื้อสยาม ความ
ร้ายภัยพิบดินานา พันธุ์ผ่าฆ่ามาได้กลายเป็นดี ทั้งนี้เพราะว่าบรรพบุรุษ ท่านอุทิศส่ำที่เสียสละ
ละประโยชน์ส่วนตัว มัวทำการเพื่อส่วนรวม ร่วมใจร่วมความคิด รังสฤษฏ์เสกสรร บรรจง
สร้างสยามพิภพ ไม่รู้จักบรูสิ้น เป็นที่ยินดีเรื่อยตลอดมา เริ่มแต่อยู่ยามทาติลกภพ นพรัดัน
ราชธานีบุรีรมย์ เอกอุคมด้วยบรมกษัตริามหาราชเจ้า ท้าวพระยาพระขุนหลวง ปวงทเกล้า
ทกล้าสามารถ ประชาราษฎรจิตรกร ศิลปฝีมือลือกระฉ่อนยิ่งยง หมู่สงฆ์สมเด็จสังฆราช ปราชญ์
เรียนจบปฎักไตร รักษาวินัยพระบวรพุทธศาสน์ ทำนุบำรุงผดุงอวาาสและอาราม งามพระ
ปฏิมากรทองคำ ลายจำหลักสถาปัตยกรรม วิจิตรมหาวิหารอุโบสถ เป็นหลั่นลตมหาสุบุเจติย์

๑ โอมบวงสรวงศรีสิทธิชัย ในศกฤกษ์ เบิกปฐมมालย์ บานแย้มเรณุนวล
มวลงบุผาสุมาลย์ รสสุคนธ์หวานหอมบริสุทธ์ ประคจสิบนิ้วเหนือเศียรเกล้า ละล้าวศิรามพช
อักขระวิสุทธ์เสมอประทีน กลิ่นรูปเทียนชัย กายานมิ่งไม้ได้หอม พร้อมเปลวอัคนีเลิศล้ำ
กระทำเบญจางคประดิษฐ์ อภิวาทพระมงคลบพิตรปฏิมา วันทนาพระพนัญเชิงยอดมุนี อัญชติ
พระศรีสรรเพชดาญาณ ขอน้อมนมัสการด้วยเคารพ อิกนบไหว้พระเชษฐบุิตร องค์อติศร
รามาริบัติ อุ่ทองศรีสุนทรบพิตรเจ้าหล้า ซึ่งสถาปนากรุงทวารวดีวิเศษสุด สว่างวัด

พุทธโธสวรรยอรัญญาสั บันพระพุทโธไสยาสน์งามบริสุทธี คุจปางพระเจ้าเข้านิพาน ปรางกุ
หลักฐานอยู่แจ้งชัด ถัดไปถึงขุนหลวงพงั่ว สุกข์วัพระรามศวรร ล้วนสร้างมหาธาตุพระปรางค์ทอง
ยกย่องศิลป์งามตระการ กระทั่งผ่านถึงพระนครินทร์ ลันเจ้าอ้ายเจ้ายี่ จึงมีเจ้าสามพระยา
มาเสวยราชสมบัติ สร้างวัดมเหยงคณ์ ราชบูรณมหาวิหารระเบียงโบสถ์ สฎุโปไฟโรจน์มณฑปแก้ว
เพริศแพรวพระปรางค์มาศ ล้วนประหลาดและเลิศล้ำ เก็บจำช่อนเรือนฝีมือนายช่างสุวรรณ อัน
อลังการในงานสุนทรีย์ มีราคาหาคว่บมิได้ อิกขยายราชสีมาอาณาเขต กัมพูชประเทศสยามไทย
ถึงสมัยพระบรมไตรโลกนาถ ทรงพระราชศรัทธาปสาทะ ในพระบวรพุทธศาสนาเป็นยิ่งนัก
อยู่เกล้ารักศิลปกรรม อุทิศวังทำเป็นพระอารามอันไพจิตร นฤมิตรวามวาสวัด หล่อรูปพระโพธิ์สัตว์
ทำร้ายพระชาติ ฉลองพระธาตุสร้างพระป่าเลไลยก์ จัดการปกครองใหม่ไว้เป็นระเบียบ ประเทศ
เรียบเจริญรุ่ง กวีนิพนธ์ฟุ้งจรจาย ยวนพ่าย พระลอลิลิต คำหลวง มหาชาติ รวม
อำนาจเมืองเหนือเมืองใต้ ไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกษมสันต์สร้างเศรำโศก ทรงละโลก
ออกผนวช บวช ณ วัดจุฬามณี ราชาธิบดีเพื่อนบ้าน ถวายบริหารบุชิต เพราะบพิตร
ทรงสละอำนาจเข้าหาธรรม จำเริญพระเนกขัมบารมี พระรามาธิบดีที่สอง สืบสนองพระราช
ศรัทธา เสริมสร้างมหาอาราม ถวายนามวัดพระศรีสรรเพชญ์ แล้วเสด็จสู่ประเสวีรุ
งามบวรเจ็ดมหาวิหาร ทวารบาลมหาสฎุโปเจดีย์ มีลวดลายล้วนกนกเครือวัลย์ อันโสภิตวิจิตร
อำไพ ต่อพระชัยราชา ถึงพระมหาจักรพรรดิ เกิดวีรภษตรีศรีสุริโยทัย มีน้ำใจประเสวีรุ
เลิศแล้ว แก้วกล้าสามารถ พลีชีวาตม์เพื่อศรีอยุธยา อยู่คู่ฟ้าคู่ดิน ครอบสิ้นเสียวัย
ผู้ชายชาติทรยศ ขบถอภัยข้อปลักษณ์ ชาติความสามัคคี รักเป็นทาสข้าพม่าสำมานย์ ครอบ
กาลสมัยพระมหาธรรมราชา พระมหาราชนเรศวร เห็นควรประกาศอิสรภาพ ข้าพม่าราบถึงเมือง
หงสา ร่วมกับพระเอกาทศรถ บำราบหมดเสี้ยนเค็กกษัย ทำยุทธหัตถ์มีชัยเกริกกิติ โปรดให้
รังสฎุขุมมหาสฎุโปวัดป่าแก้ว เพริศแพรวเจดีย์ใหญ่ชัยมงคล ตลอดจนปฏิสังขรณ์พระพนัญเชิง
และที่ถวายเพลิงหน้าพระเมรุมาศ สร้างพระปฏิมางามวิลาสด้วยทองคำ จำหลักลายหลายหลาก
ล้วนวิเศษสุด บรรลุยุคอยุธยาเกษม เปรมสุขสมบูรณเียงรวยง ถึงรัชกาลพระเจ้าทรงธรรม
ทำพระบาทสระบุรี ทรงเป็นกวีสอนหนังสือมคธ จรดสมัยพระเจ้าปราสาททอง รุ่งเรืองรอง
วัดวาอาราม นามไชยวัฒนารามรววิหาร ผ่านต่อมาถึงสมัยพระนารายณ์เป็นเจ้า ลันเกล้า

สร้างลพบุรี บำรุงชีพราหมณ์เฑาะสถาน ม้วยุ่ราชการงานนิพนธ์ ต้องคิดกลต่อสู้กับฝรั่ง ศิลปะ
ตั้งเดิมเริ่มหม่นหมอง เหมือนปทุมทองแย้มบานเต็มที่ เริ่มเวลานาทีโรยรา กระทั่งพระเพทราชา
วงศ์บ้านพลูหลวง สุดช่วงกษัตริย์เสื่อสาง ค่อยางพระเจ้าท้ายสระ เริ่มบูรณะพระป่าโมกข์
ไพโรจน์ พระเจ้าบรมโกษรู้แจ้งลดาประดับมุกด์ สุกไสทางกายห่อโคลง เป็นขัวโฌง เจ้าฟ้า
ธรรมาธิเบศร์บวร ครั้นถึงฟ้าอุทุมพรดอกมะเดื่อ ทรงเบือโลกเข้าหาวัด จึงฟ้าเอกทัศน์
สุริยามรินทร์ เป็นอันสิ้นสุดอยุธยาธานี ถึงวันดีเดือนสิบสอง น้ำเต็มคลองเต็มตลิ่ง
มิ่งไม้ดอกดอกใบหลายหลาก จึงพระเจ้าตากมหาราช กู้ชาติไทยใหม่ ชับไล่พม่าหนี พันหัว
สู้นายกอง แหวะท้องทองอินทร์ทรยศ ขบถชายชาติศาสนา พวกแรงกากลับชาติมาเกิดซ้ำ
ใจคำอำมหิตอสรพิษแห่งแผ่นดินไทย

๑ ลุสมัยพระเจ้าตากสินปราบหมิ่นสิ้นเสร็จเด็ดหัวใจพวกสยามนย์ คิดการบูรณะอยุธยา
แต่ว่าเหลือกำลังนัก เกรงจักหนักศึกพม่าซ้ำซาก จึงจำจากพรากพลตั้งอยุธยา สดาปนา
พระนครธนบุรี ศรีสมุทรสุดเกษมสันต์ สมมตสวรรค์ใต้หล้า แล้วรวมอาณาจักรสยาม จึง
อุโฆษนามเกียรติยศปรากฏก้อง ประชาราษฎร์แซ่ซ้องถวายสมญา พระเจ้าตากสินมหาราช
กู้ชาติไทยไว้ให้อยู่คู่ปฐพี

๑ พระราชวงศ์จักรีสืบต่อเนื่อง บำรุงเมืองเฟื่องพระเกียรติกำจรกำจาย แพร่หลายพระคุณ
ไปทั่วทุกทิศ นานาชาติเป็นมิตรเสมอสมาน ที่มารุกรานสยามรัฐสีมาอาณาจักร ก็มัก
แพ้พระเดชพระยาชัย นับแต่นั้นจนปัจจุบันกาล ครบวารทวิศวรรรช จึงรัฐบาลในพระบาท
นวราชจักรีบรมบพิตร ประกาศปีติงานการประจำ เพื่อกระทำกิจเป็นปัจจุบัน แต่บรม
กษัตริย์มหาราช ที่ทำนุชาติบำรุงไทย รักษาอธิปไตยอิสระ ส่งเสริมศิลปวรรณคดีกวีวจน
ขอขัตติยสมมุติเทพทั้งหลาย ซึ่งมลายพระชนม์ลดับขันธ์ โปรดรับอัญชลีกรรมจากข้า ปวง
ประชาชาวสยามผู้กตี่ มานมนนสักตเวทีในพระองค์ ขอทรงพระสำราญสุข ปราศจากทุกข์ใน
ทิพยวิมาน เมื่อถึงกาลจักต้องจุติ ขอได้ทรงดำริกลับมาสมภพ ในนพรตน์ราชธานีนี้ เพื่อเป็น
คนดีศรีอยุธยา จะได้มาช่วยประเทศเขตต์เสีมา รักษาเกียรติยศให้ปรากฏนาม เพื่อแผ่นดิน
สยามอยู่คู่ฟ้าดิน

๑ โอมสมมตเทพดาทั้งสี่ จงยินเพ่งทิพยญาณ สู่สถานอยุธยา อวยวาจาก็คัดสิทธิ์สัมฤทธิ์
ขลัง ใครทำลายพังพินาศศรีอยุธยา บวรพุทธศาสนามตะ คิลปะสมสมัย ย้อนหลังไปตึกตำบรพ
แม่มันกลับชาติเกิดใหม่ ทำลายศิลปกรุงเก่า ซ่อมหรือเผาหลักฐานวิญญาณแต่ปางก่อน จุ่งเร้าร้อน
วินาศฉิบหาย เกิดที่ไหนให้อวดวาย กลายกากเป็นเดนคนต่ำช้าสามานย์ อย่ารู้การกวีสุนทรีย์
รศศิลปกรรม ให้เลวระยาระกำล้าบากยากไร้ หมกไหม้อย่างหมุหมาสาธารณ์ วิญญาณนวนก
ตกรนกรกานต์ อย่าพันสรพภัยพาล สัมฤทธิ์ผลเทอญ

๑ อนึ่งขอสรรเสริญคนดี มีประโยชน์แก่สารทั้งสิบทิศ ถึงสถิตอยู่ ณ ที่ไหน ๆ พลัน
ให้บรมสุขเกษมเปรมปรีดี มิมีจิตจาง ให้ปัญญาสว่างไสว เปื่องปราษฎ์สามารถมีเวเวตา
รู้ค่าสุนทรีย์รสหมดในโลก ไร้ทุกข์โศกเสริมสร้างบารมี มีโนวจิวิเศษประเสริฐยิ่ง ๆ ขึ้นไป
จตุที่ไหนให้บุญมันช้วนุยีน สดชื่นชีวาตั้งเสวยสวรรคค์ันฟ้า ทุกทิวาราตรีเทอญ

๑ อนึ่ง ไช้ ขออัญเชิญพระอดีตมหाराชเจ้าผู้ทรงเดช มีพระเชษฐบุิตรเป็นปฐม
ขอได้ประพรมพระพรชัยมงคล แต่พระภูมิพลอดุลยเดชบพิตร กับพระนางเจ้าสิริกิติ พระบรม
ราชินีนาถ อีกร่องรัชทายาทพระราชนวงศ์ ขอให้ทรงพระเกษมสุข ปราศจากทุกข์โรกภัย
ใครคิดร้ายให้พ่ายแพ้แก่พระบารมี ขอให้พระราชวงศ์จักรีจรมัน จรรโลงคงอยู่คู่หล้า บำรุง
พระศาสนาสมณาจารย์ สมนานไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทุกเหล่า ให้เข้ากันเป็นอันหนึ่งอันเดียว
กลมเกลียวสามัคคีปรวบกลียุค เพื่อพลเมืองเป็นสุขปราศจากหารต่างประเทศ ไทยทุกวัยเพศ
เป็นสัมมาทฎฐี ดำริถูกต้องตามคลองธรรมคำพระสอน มีศีลสังวรและมีรสนิยม ไม่กัมหัว
แก่เงินเพลินทางวัสดุ หากมุนันทางเสกสรรมนุमित มีจิตรักทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบกุศล
กรรมเพื่อประเทศชาติ เลิกชลาตเลิกเห็นแก่ตัว เลิกมัวเมาในลาภยศ ปลดเปลื้องการเห่อ
เพื่อพุง มุ่งรักษาความเป็นไทย ทั้งทางน้ำใจและทางประเพณี ขอบารมีพระอดีตมหाराชเจ้า
คุ้มเกล้าคุ้มศิริเกล้า เหล่าข้าทั้งหลายโสดี เทอญ ฯ๑๗๗๗

อังคาร กัลยาณพงศ์
และ ส. ศิวรักษ์

ธนาคารทหารไทย จำกัด

อาคาร ๒ ถนนราชดำเนินกลาง พระนคร
โทร. ๒๕๖๗๕-๖-๗, ๒๒๕๐๖ และ ๒๒๗๕๐

ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ทุกประเภท
มีตัวแทนต่างประเทศตามเมืองสำคัญ ๆ ทั่วโลก
บริการสะดวกรวดเร็ว ซื่อสัตย์ และเป็นกันเอง
ยินดีรับใช้นักธุรกิจ พ่อค้า และประชาชนโดยทั่วไป

สุขุม นวพันธ์

ผู้จัดการ

ทุนการศึกษา

มอบ รมหาตารกรุงเทพ จำกัด

สนับสนุนและส่งเสริม
นักเรียน นิสิต นักศึกษา
ที่เรียนดีแต่ขาดแคลน
ทุนทรัพย์ ทั่วประเทศ
เป็นประจำทุกปี

แนวพระราชดำริทางการเมือง ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓) เป็นระยะเวลาที่ไทยเรา ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทางสังคม และการปกครองครั้งยิ่งใหญ่ ถ้าพิจารณาจากสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าแนวโน้มในการพัฒนาทางการเมืองของไทยยุคใหม่ มีจุดสืบเนื่องมาจาก รัชสมัยของพระองค์ท่านเกือบทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงเป็นผู้วางรากฐานของวิวัฒนาการทางการเมืองไทยยุคปัจจุบัน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ถึงแนวความคิดทางการเมืองของพระมหากษัตริย์ของไทยพระองค์นี้ พระพุทธเจ้าหลวงมิได้ทรงเป็นแต่เพียงนักปกครอง หรือผู้นำประเทศที่สามารถ ในยุคหัวเลี้ยวหัวต่อเท่านั้น แต่ยังทรงเป็นนักคิดนักค้นคว้าอุดมการณ์ อันเป็นรากฐาน ของการปรับปรุงประเทศ บ้านเมือง ในสมัยของ

พระองค์ท่าน พระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่านในรูปต่าง ๆ เช่น พระราชหัตถเลขา พระบรมราชาธิบาย พระราชปรารภ และประกาศต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ และแนวพระราชดำริทางการเมืองของพระมหากษัตริย์พระองค์นี้อย่างชัดเจน

การวิเคราะห์แนวความคิดทางการเมืองของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ย่อมยากที่จะสมบูรณ์ครบถ้วนได้ เฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติเรา แม้เพียงในรัชสมัยของพระพุทธเจ้าหลวงนี้เอง ก็ยังกระจัดกระจายจนสุดที่จะกล่าวได้ว่า การสืบค้นหาเพียงแต่ไต่เต่าไต่จะสมบูรณ์ เป็นข้อยุติแน่นอน ฉะนั้นบทความนี้จึงเป็นเพียงข้อยุติชั่วคราว เท่านั้นที่จะประมวลได้จากหลักฐาน ที่ปรากฏในขณะนี้เท่านั้น ถ้าแม้มีหลักฐานหรือข้ออ้างอิงที่เกินไปจากความรู้เห็นของผู้เสนอบทความ ข้อยุติเหล่านี้ก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามหลักของเหตุผล

ผู้เสนอบทความนี้ ตระหนักดีถึงวัฒนธรรมของไทยเราในข้อที่ว่า “ฟ้าต่ำแผ่นดินสูง” การวิเคราะห์และประเมินแนวความคิดของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นที่เคารพเชิดชูว่า ทรงเป็นมหाराชของไทยยุคใหม่ ย่อมอาจถือได้ว่าเป็นการอาจเอื้อมแต่ก็ขอยึดถือความสุจริตใจในทางวิชาการเป็นสรวณะคุ้มตัว การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ อาจกระทำได้ในหลายแง่มุม แต่แง่มุมหนึ่งของวิชาประวัติศาสตร์ก็คือ ประวัติศาสตร์ของแนวความคิด (History of Ideas) และบทความนี้คือความพยายามที่จะสืบหาแนวความคิดของไทยในสมัยต้นของยุคปัจจุบัน

การศึกษาแนวความคิด ของบุคคลนั้นมีควรมุ่งวิเคราะห์ถึงแต่คุณค่าอย่างเกี่ยว เพราะการศึกษาแต่แนวความคิดย่อมเลื่อนลอย แนวความคิดของบุคคลย่อมผูกพันอยู่กับสภาพทางสังคมและการเมืองในยุคสมัยของบุคคลนั้น ฉะนั้นจึงควรที่จะได้พิจารณาถึงสภาพการเมืองของไทยในสมัยต้นรัชกาลที่ ๕ เสียก่อน ต่อจากนั้นจึงจะวิเคราะห์แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระพุทธเจ้าหลวง และเสนอข้อสรุปในเชิงการประเมินแนวพระราชดำริดังกล่าว

สภาพการเมืองของไทยในสมัย ต้นรัชกาลที่ ๕

หลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นว่า พระราชดำริในทางการเมืองของพระองค์ท่าน ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาพทางการเมืองของไทยในสมัยต้นรัชกาล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เสด็จขึ้นเถลิงราชสมบัติในลักษณะพิเศษหลายอย่างหลายประการในประการแรก พระองค์ท่านทรงขึ้นครองราชย์เมื่อพระชนม์เยาว์ จำเป็นที่จะต้องมีผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ซึ่งในครั้งนั้นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ก็ได้แก่ขุนนางผู้ใหญ่ซึ่งอยู่ในสกุลอันได้มีอำนาจในแผ่นดินมาหลายชั่วกษัตริย์ ในประการต่อมา ถึงแม้การขึ้นครองราชย์ของพระองค์ท่านในทางนิตินัย ย่อมเป็นการสืบราชสมบัติตามโบราณราชประเพณี แต่ในทางพฤตินัยมีลักษณะเป็นการยินยอมพร้อมใจของเสนาบดีผู้ใหญ่ และพระบรมวงศานุวงศ์ การยินยอมพร้อมใจเช่นนี้ อาจพิจารณาเป็นทำนอง “มหาชนนิกรสโมสรรสมมติ” ก็ได้ แต่ในทำนองกลับกัน อาจเป็นข้อพิจารณาได้ว่า การถวายราชสมบัติเช่นนี้เป็นการต่อรองในทางการเมือง ซึ่งมีผลเป็นการจำกัดพระราชอำนาจของพระมหา

กษัตริย์อยู่มาก แม้ตำแหน่งวังหน้า ซึ่งมีสถานะพระมหากษัตริย์ กิ่งรัชทายาท เสนาบดีผู้ใหญ่ครั้งนั้น ก็เร่งรักให้แต่งตั้งในเวลาเดียวกันกับการถวายราชสมบัติ มิได้รอไว้ ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีส่วนตามพระราชอัธยาศัย ตามราชประเพณีแต่เดิมมา^๑ ความข้อนี้เป็นชนวนให้เกิดการวิวาทระหว่างวังหลวง—วังหน้า ซึ่งลุกลามใหญ่โตในปีพ.ศ. ๒๔๑๗^๒

ในสภาพแวดล้อมทางการเมืองเช่นนี้ เป็นที่แน่นอนว่า เมื่อพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จขึ้นครองราชสมบัตินั้น พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ถูกจำกัดลงอย่างมากมาย ทั้งที่พระองค์ทรงรำพึงไว้ในพระราชหัตถเลขาพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๑๕ พรรษาว่า “เมื่อพ่อได้รับราชสมบัติในเวลาอายุเพียง ๑๕ ปีเท่านั้น เหมือนตะเกียงริบหรือจวนจะดับ”^๓ และในพระราชดำรัสตอบหนังสือที่เจ้านายและข้าราชการกลุ่มหนึ่งได้ทูลเกล้าฯ ถวายความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๒๘ ก็ทรงกล่าวท้าวความไว้ดังนี้

“ในความข้อนี้เราไม่อยากจะขัดโทษให้แก่ท่านแต่ก่อนเลย แต่เป็นการจำเป็นที่จะต้อง

พูดว่าอำนาจเสนาบดีได้เจริญขึ้น เพราะมีอำนาจได้ตั้งเจ้าแผ่นดิน มาแต่ก่อนมากนักแล้ว จนตลอดถึงเวลาเราได้เป็นเจ้าแผ่นดินขึ้น ก็เป็นเวลาเคราะห์ร้าย ที่ตัวเราเป็นเด็ก เป็นโอกาสยิ่งใหญ่ว่าจะถอดอำนาจเจ้าแผ่นดินได้หมด เหมือนว่าที่ปล่อยจนหมดสายบ้านไม่มีเหลือเลย ยิ่งเหลือแต่ธุระที่เราจะทำอยู่ เพียงจะขังกำลังตัวว่าเมื่อเราเป็นเด็กอยู่มีกำลังเพียงเท่านั้น จะรั้งว่านั่นไว้ไม่หกล้ม ถ้าจะปล่อยให้ว้าวหลุดลอยเสีย แต่เป็นเดชะบุญ ที่เราเป็นแต่เด็กกำลังเดียวเท่านั้น ได้อาศัยเอาบ้านพันหลักค่อยๆ สวาเข้ามา จนไม่มีอันตรายหลุดลอยไปได้ แต่ก็ยังเป็นพันกงานอย่างเดียว ที่จะสวาสายบ้านให้สิ้นเข้ามาทุกที่สิ้นเข้ามาทุกที่ เมื่อเหลือกำลังก็หย่อนไป เมื่อพอที่จะสวาก็สวาเข้ามาพันหลักไว้ เมื่อผู้ใดได้รู้การเก่า ผู้นั้นจะเห็นได้ว่า ความยากลำบากของเราเป็นประการใด”^๔

จากพระราชดำรัสนี้จะเห็นได้ว่า สภาพการเมืองในสมัยต้นรัชกาลที่ ๕ นั้น มีลักษณะเป็นการต่อสู้เพื่อรวมอำนาจมาไว้ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ ฟังสังเกตว่าการต่อสู้ทางการเมืองในครั้งนั้น แม้จะเป็นการต่อรองในเชิงผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย แต่ทุกฝ่ายได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นส่วนรวม เห็นผลประโยชน์ของกลุ่มของตนด้วยกันทั้งสิ้น

มูลเหตุซึ่งตั้งรังให้ชีวิตการเมืองในสมัยนี้มีลักษณะอ้อมช้อม และค่อยเป็นค่อยไป ปราศจากการรุนแรงและหักโหม ก็คือ ความตระหนักในภัยที่คุกคามมาจากภายนอก ในที่นี้จะไม่กล่าวถึงรายละเอียดของการแผ่อำนาจ ของมหาอำนาจตะวันตก เพราะเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าการรุกรานและเบียดเบียนจากตะวันตกมีอิทธิพลเหนือแนวความคิดและการปฏิบัติทางการเมืองในสมัยรัชกาลที่ ๕ อย่างมากมาย^๕

ผลของการตระหนักในภัยที่คุกคามจากภายนอก ก็คือการรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งเดียวกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในกรอบการเมืองภายใน ซึ่งแสดงออกในรูปสามัคคีธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเน้นถึงความสำคัญในข้อนี้ครั้งปรากฏในพระราชหัตถเลขาพระราชทาน แก่สมเด็จพระเจ้าพ้ามหาวิชรุณหิศว่า “อนึ่ง เมื่อว่าในเวลา นี้ การสามัคคีภายในเป็นข้อสำคัญยิ่งใหญ่ ซึ่งจะได้ต่อต้านด้วยศัตรูภายนอก อันมีกำลังกล้ากว่าแต่ก่อน ถ้าหากการสามัคคีภายในไม่มีอยู่ได้แล้ว ไหนเลยการต่อต้านภายนอกจะรับรองอยู่ได้”^๖ ความกระชับตัวภายในเพื่อรับสถานการณ์ภายนอก ในรูปสามัคคีธรรมดังกล่าวนั้น มิได้หมายความว่าลักษณะของสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕ จะกลมกลืนจนปราศจากการต่อรอง ทาง

การเมือง การเมืองเป็นสภาวะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของสังคม และการเมืองก็คือการต่อสู้ และต่อรองของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ของสังคม แต่ความกระชับตัวในรูปสามัคคีธรรมเช่นว่ามานั้น เป็นเครื่องตั้งรังให้การต่อรองทางการเมืองในสมัยรัชกาลที่ ๕ อยู่ภายในกรอบของผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ

ผลสะท้อนอีกประการหนึ่ง ของการแสวงหาอาณานิคมของฝ่ายตะวันตก ก็คือการผลักดันให้คนไทยในยุคนั้น ต้องแสวงหาทางออกอันเป็นหนทางรอด ของชาติบ้านเมือง จริงอยู่เป็นที่เห็นพ้องต้องกันมาตั้งแต่รัชสมัย ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า ทางรอดของ ไทยเรา ก็คือการผ่อนปรนต่อการบีบบังคับของตะวันตก และการปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับตะวันตก แต่ในสมัยนั้น ผลงานส่วนใหญ่ เป็นในรูปการผ่อนปรนในเชิงการทูตกับตะวันตกเท่านั้น เพราะรัชสมัยของพระองค์ท่านไม่ยาวนานพอที่จะทรงริเริ่มการปรับปรุงบ้านเมืองให้เข้ากับตะวันตกให้ได้ผลมากมายนัก ฉะนั้นต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นกาลเวลาที่เร่งเร้าให้ชนชั้นนำของสังคมไทยต้องตื่นตัวมองไปข้างหน้า และแสวงหาอุดมการณ์อัน

เป็นรากฐานของการพัฒนาทางสังคมอย่างแท้จริง

ในยุคนี้เป็นเวลาที่มีกลุ่ม “คนรุ่นใหม่” เกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นนำของสังคมไทย กลุ่มคนรุ่นใหม่นี้ ได้รับการศึกษาอบรมในวิทยาการของตะวันตกอย่างดีที่สุด ในสมัยนั้น จึงมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและอันตรายจากการแผ่อำนาจของตะวันตกได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้บุคคลเหล่านี้ยังเห็นข้อบกพร่องต่าง ๆ ของสังคมไทยเดิม และเห็นว่าทางออกในการเผชิญหน้ากับอำนาจตะวันตกก็คือ การแก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงสังคมไทยให้ทัดเทียม กับตะวันตก การปรับปรุงสังคมไทยตามคตินิยมตะวันตก เป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมครั้งใหญ่ ซึ่งย่อมจะต้องกระทบกระเทือนผลประโยชน์ต่าง ๆ ของฝ่ายที่พึงมีพึงได้ ในระบบสังคมเดิม ฉะนั้นสภาพการเมืองไทยในครั้งนั้น จึงมิได้มีลักษณะเป็นการขัดแย้งทางการเมือง เพื่อรวมอำนาจมาไว้ที่ สถาบันพระมหากษัตริย์ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแต่อย่างเดียว แต่มีลักษณะเป็นการขัดแย้งและต่อรองเชิงผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม “คนรุ่นใหม่” ซึ่งมีหัวก้าวหน้าในคตินิยมตะวันตก และกลุ่ม “คนหัวเก่า” ซึ่งจะเป็นพลังที่จะตั้งรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

และสังคมด้วย เพราะผู้นำของกลุ่มคนรุ่นใหม่ก็คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั่นเอง พระองค์ท่านทรงเป็นขัตติยะ ซึ่งได้รับการฝึกอบรมอย่างดีที่สุด ทั้งในตำราประเพณีเก่าของบ้านเมือง และในวิทยาการของตะวันตก ซึ่งจำเป็นสำหรับผู้ปกครองบ้านเมืองในสมัยนั้น ถึงแม้พระองค์ท่านจะเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อพระชนมายุเพียง ๑๕ พรรษา แต่ก็ทรงเป็นพระเชษฐาของบรรดาพระราชโอรส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ที่ทรงพระชนม์อยู่ พระองค์ท่านทรงจัดการศึกษาวิชาการ แบบตะวันตกอย่างดีที่สุด ในขณะนั้นให้แก่บรรดาพระเจ้าใน้องยาเธอ และสมาชิกแห่งราชตระกูล ตลอดจนบุตรผู้คิขุนนาง ทั้งยังทรงสามารถปลุกฝังศรัทธาและความจงรักภักดีต่อพระราชบัลลังก์ของพระองค์ท่าน ในบรรดากลุ่มคนรุ่นใหม่ดังกล่าว ศรัทธาและความจงรักภักดีของคนกลุ่มนี้เป็นพลังสำคัญ ซึ่งสนับสนุนการต่อรองทางการเมืองของพระองค์ท่านตลอดรัชกาล”

คนรุ่นใหม่ซึ่งล้วนอยู่ในวัยฉกรรจ์นี้ มีความมั่นใจว่าความรู้ความสามารถของตน ในวิทยาการตะวันตกจะเป็นพลังสำคัญ ในการที่ประเทศชาติจะต้องเผชิญหน้ากับการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตก

หนึ่ง ชาคีตระกูลของ “คนรุ่นใหม่” นี้ก็ทำให้คนกลุ่มนี้ อยู่ในฐานะที่จะเรียกร้องความเป็นผู้นำของสังคมได้ เพราะสมาชิกของกลุ่มนี้ มีทั้งแต่องค์พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการวัยหนุ่มทั้งหลาย ฉะนั้นคนกลุ่มนี้จึงมีความเชื่อมั่นว่าตนเป็น “คลื่นแห่งอนาคต” ซึ่งจะกุมชะตาชีวิตของบ้านเมืองไว้^๕ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ ๒ ของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๖ นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงบทบาททางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๒๕ ซึ่งเป็นปีที่สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ถึงอสัญกรรม นับได้ว่าเป็นระยะเวลาแห่งการต่อสู้ทางการเมือง เพื่อการรวมอำนาจมายังสถาบันพระมหากษัตริย์ พระราชอำนาจ และความเป็นผู้นำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ นับว่ามั่นคงแน่นอนในปี พ.ศ. ๒๔๒๕ ซึ่งเป็นปีที่กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญทิวงคต และมีประกาศเลิกธรรมเนียมการมีวังหน้าในปีรุ่งขึ้น (พ.ศ. ๒๔๒๕) ก็ทรงสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารเป็นครั้งแรก เหตุการณ์นี้มีความสำคัญในแง่การสืบราชสมบัติ ซึ่งเป็นวิธี

การสืบเนื่องทางการเมืองที่สำคัญในระบบราชาธิปไตย

ในต้นรัชสมัยของพระองค์ท่านนี้ กวบกู้กันไปกับการเพิ่มพูน พระราชอำนาจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำของ “คนรุ่นใหม่” ได้ทรงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมืองการปกครองหลายประการ ซึ่งเป็นรากและฐานของการปฏิรูปครั้งใหญ่ในระยะหลัง อาทิเช่น การเลิกธรรมเนียมหมอบคลาน การจัดตั้งเคาน์ซิลเพื่อตรากฎหมายใหม่ การตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ เพื่อปรับปรุงการเก็บภาษีอากรของแผ่นดิน การริเริ่มการเลิกทาส การจัดบริการไปรษณีย์โทรเลขขึ้นเป็นครั้งแรก การจัดตั้งทหารใหม่ เป็นต้น

การปฏิรูปทางสังคมการเมือง และการปกครองเหล่านี้ย่อมปะทะกับผลประโยชน์ของคนรุ่นเก่า ถึงแม้ว่าสามัคคีธรรมจะเป็นเครื่องสมาน ให้ทุกฝ่ายออมชอมกัน เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ของชาติบ้านเมือง ซึ่งกำลังเผชิญกับภัยจากภายนอกก็ตาม แต่ก็ยังก่อให้เกิดลักษณะตึงเครียดภายในอย่างมาก ตัวอย่างเช่น การตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ เพื่อปรับปรุงการภาษีอากรในปี พ.ศ. ๒๔๑๖ พอรุ่งขึ้นอีกปีหนึ่งคือ พ.ศ. ๒๔๑๗ ก็เกิดกรณี พระยาอาหาร

บริรักษ์ จตุสคมภัก์ตำแหน่งเกษตรราชบัณฑิตขึ้นไม่ยอมส่งภาษีฝ่ายนาให้หอรัษฎากรพิพัฒน์ จนต้องถูกถอดจากตำแหน่งเสนาบดีผู้ใหญ่ แม้กรณีบาทหมางระหว่างวังหลวง—วังหน้าเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๗ ก็มีทำนองพาดพิงไปถึงเรื่องภาษีอันเป็นส่วนของวังหน้า ดังจะเห็นได้จากข้อเสนาอเรียกร้องของกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ ในขณะที่ประทับอยู่ที่กรุงสุลต่านกรุง กล่าวทั่วทั้งและขอข้อประกันเกี่ยวกับภาษีของส่วนวังหน้า” ซึ่งทำให้อนุমানต่อไปได้ว่า วังหน้าครั้งนั้นทรงหวาดว่าการตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์เป็นบันไดขั้นแรกอันจะนำไปสู่การรวมอำนาจการเก็บภาษีอากร และเล็กระบบการกระจายภาษีส่วยอากรไปยังพระบรมวงศานุวงศ์และเสนาบดีผู้ใหญ่ ซึ่งความหวาดระแวงเช่นนั้นก็กลายเป็นความจริงในเวลาต่อมา

แม้ว่า รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะยาวนานถึง ๔๒ ปี และเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายหลังปี พ.ศ. ๒๔๒๕ จะมีความสำคัญในด้านการปกครอง และการต่างประเทศเป็นอย่างมากก็ตาม แต่แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระองค์ท่านเป็นผลมาจากความผลักดันทางการเมืองทั้งภายในและภายนอก เมื่อต้นรัชกาลตามที่กล่าวมานี้

พระราชดำริทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

แนวความคิดอันเป็นพื้นฐานสำคัญของพระราชดำริทางการเมือง ของพระพุทธเจ้าหลวง ซึ่งเรามักจะมองข้ามไป ก็คือการที่พระองค์ท่านไม่พึงพอใจในสภาพสังคมเก่าของไทย เฉพาะอย่างยิ่งในแง่ความกดขี่ และความไม่ยุติธรรมในทางสังคมเกี่ยวกับเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์ของไพร่บ้านพลเมือง พระราชดำริในเรื่องนี้ เห็นได้ชัดในพระราชปรารภในประกาศเปลี่ยนธรรมเนียมหมอบคลานกราบไหว้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๖ ความว่า “ประเทศใดเมืองใดที่ได้ยกธรรมเนียมที่เป็นการกดขี่ซึ่งกันแก่กัน ประเทศนั้นเมืองนั้น ก็เห็นว่ามีแต่ความเจริญมาทุก ๆ เมืองโดยมาก ก็ในประเทศสยามนี้ ธรรมเนียมบ้านเมืองที่เป็นการกดขี่แก่กัน อันไม่ต้องด้วยยุติธรรมนั้น ก็ยังมีอยู่อีกหลายอย่างหลายประการ จะต้องคิดลดหย่อนผ่อนเปลี่ยนเสียบ้าง”^{๑๐} พระราชนิยามอันรังเกียจความไม่ยุติธรรมทางสังคมดังว่ามานี้ เป็นรากฐานสำคัญของพระราชดำริทางการเมืองของพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์นี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองและการปกครองในรัชสมัยของ

พระองค์ท่าน ล้วนแล้วแต่วางอยู่บนพื้นฐานของพระราชดำริทั้งกล่าว^{๕๕}

การพิจารณาการปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ ๕ มักจะพุ่งเป้าไปในเชิงการปกครองและการบริหารเป็นส่วนใหญ่ เช่น การตั้ง ๑๒ กระทรวง และการปกครองแบบเทศาภิบาล แม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นงานสำคัญ แต่แท้จริงแล้วเรื่องการบริหาร และการปกครองเป็นเพียงปลายเหตุที่มองเห็นได้จากภายนอก แก่นแท้ของคตินิยมที่สำคัญที่สุดในยุคนั้น ก็คือการยอมรับแนวความคิดฝ่ายตะวันตกในเรื่องเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์ของพลเมืองไทย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่าความสำเร็จในการปรับปรุงประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับความตื่นตัวของ “ไพร่บ้านพลเมือง” ของพระองค์ท่าน ฉะนั้นจึงทรงมีพระราชดำริที่จะปลดปล่อยให้ “ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน” มีอิสระตื่นตัวขึ้น การปลดปล่อยในรัชสมัยของพระองค์ท่าน เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาทางสังคมและการเมืองของไทยยุคใหม่

การปลดปล่อยที่สำคัญ ซึ่งได้รับการยกย่องกันอยู่เสมอคือการเลิกทาส ซึ่งก็เป็นพระราชกรณียกิจอันสืบเนื่องมาจากพระราชดำริที่จะขจัดความกดขี่ไม่ยุติธรรมใน

สังคมให้หมดสิ้นไป ก็ยังเห็นได้จากพระราชปวารณาในพระราชบัญญัติพิทักษ์กระเชียนอายุลูกทาส ลูกไทย ซึ่งทรงกล่าวว่า “ถ้าธรรมเนียมใดไม่เป็นการเจริญแก่ประชาชนชาวพระนคร ไม่เป็นคุณประโยชน์ ไม่เป็นยุติธรรม ก็ยากจะทรงเลิกลดเสีย แต่จะต้องค่อยคัดร่อนผ่อนไปทีละเล็กทีละน้อยตามกาลเวลาที่จะเรียบร้อยไปได้”^{๕๖} พระราชดำริในเรื่องเลิกทาส เป็นการขัดต่อประเพณีของไทยแต่โบราณ ซึ่งบุคคลชั้นสูงต้องอาศัยแรงงานของทาสเป็นหลัก การเลิกทาสลุล่วงสำเร็จไปโดยสันติ ก็ด้วยพระปรีชาญาณคิดผ่อนปรนมิให้กระทบเทือนถึงผลประโยชน์ของฝ่ายนายเงินเป็นการหักโหมมากมายนัก^{๕๗}

ถึงแม้ว่าการเลิกทาส เป็นพระราชกรณียกิจอันสำคัญประการหนึ่งของพระพุทธเจ้าหลวง แต่ยังมีกร “ปลดปล่อย” ที่สำคัญยิ่งกว่าการเลิกทาสซึ่งเรามักจะมองข้ามกันไปอยู่เสมอ กล่าวคือการเลิกระบบไพร่ การเลิกทาสเป็นการขจัดการกดขี่ในบ้านเมือง แต่ทาสเป็นเพียงคนกลุ่มน้อยในสังคมไทย ส่วนการเลิกไพร่นั้นเป็นการปลดปล่อยที่แท้จริง เพราะเป็นการแปลงสภาพของคนไทยทั้งประเทศให้พ้นจากสถานะไพร่มาเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์^{๕๘}

การเลิกประเพณีไพร่ โดยการเรียกเงินช่วยราชการแผ่นดิน และการเรียกชายฉกรรจ์เข้าฝึกหัดเพื่อป้องกันประเทศตามหลักการเกณฑ์ทหารแทน นับว่าเป็นการให้อิสระภาพแก่คนไทยที่มีความหมายลึกซึ้งยิ่งนัก

การเลิกระบบไพร่เป็นการทำลายพันธะทางสังคมและเศรษฐกิจของคนไทย และเป็นการปลดปล่อยให้คนไทยได้มีอิสระในแรงงานของตน พ้นจากพันธะของการ “เข้าเวร” รับราชการหรือรับใช้เจ้าสังกัดมลนาย เราอาจกล่าวได้ว่าการเลิกไพร่เป็นพระราชกรณียกิจอันสำคัญอย่างยิ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทั้งนี้ นักประวัติศาสตร์ท่านหนึ่งกล่าวสรุปไว้ว่า “ชนชาติไทยต้องใช้เวลาช้านักในการไต่เต้าไปสู่เสรีภาพและก็เป็นเสรีภาพที่บุ่มทวของเรามีได้ต่อสู้เรียกร้องสิทธิ แต่เป็นการที่ผู้อยู่เบื้องบนโปรดพระราชทานไปรยลงมาให้ เรื่องราวและวิธีการที่ไพร่ทั้งหลายได้ก้าวมาสู่ความเป็นไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๕ จึงเป็นเรื่องเคลือบคลุม ไม่ไครมครามเหมือนการทวงถามเรียกร้องสิทธิการปกครองตนเอง ในคราวเปลี่ยนระบอบการปกครอง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น”^{๑๔}

การเลิกระบบไพร่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นมูลฐานที่จำเป็นต่อการปฏิรูปการปกครองชั้นต่อไป การจัดตั้งกระทรวงทบวงกรมในรูปหน่วยงานบริหารเช่นที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ แทนที่จะเป็นหน่วยควบคุมแรงงานเช่นแต่ก่อน เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในระบบการปกครองเก่าของไทยที่ยึดถือแรงงานของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นหลัก

ถึงแม้ว่า พระพุทธเจ้าหลวงจะทรงมีพระราชปณิธานที่จะปลดปล่อยประชาชนพลเมืองให้พ้นจากพันธะและความกดขี่ แต่พระองค์ท่านก็ทรงเชื่อมั่นว่า ในเมืองไทยเรา การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงประเทศ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งจะต้องริเริ่มและดำเนินการจากเบื้องบนมาสู่เบื้องล่าง หากใช่เป็นการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและความเป็นอิสระจากเบื้องล่างไปสู่เบื้องบนเช่นในยุโรปไม่ ดังที่ทรงกล่าวไว้ใน “พระบรมราชาธิบายเรื่องสามัคคี” ตอนหนึ่งว่า

“เมืองไทยกับเมืองยุโรป กลับกันตรงข้าม ฝ่ายประเทศยุโรปนั้น ราษฎรมีความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงร่ำไป ฝ่ายผู้ปกครองเป็นที่กีดขวางต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น จนมีเหตุการณ์ใหญ่ ๆ ไต ๆ เนือง ๆ แต่โบราณมา ส่วนเมืองเรา ราษฎรไม่มีความปรารถนาอยากเปลี่ยน

แปลงอันใด นอกจากข้อความอันใดซึ่งมากระทบไม่เป็นที่ชอบใจตัวเข้าบางคนบางหมู่ในขณะที่หนึ่งคราวหนึ่งเท่านั้น ถ้าจัดการเปลี่ยนแปลงอันใดแล้ว ก็มักจะเห็นเป็นการเดือดร้อนทุกสิ่งทุกอย่าง... เพราะไม่ชอบการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงให้ลำบาก การที่ยากเปลี่ยนแปลงนั้น กลับเป็นของผู้ปกครองบ้านเมืองอยากเปลี่ยนแปลง เพราะรัฐธรรมนูญประเทศอื่นที่เห็นว่าดีกว่านั้น”^{๓๕}

เมื่อแนวพระราชดำริ เป็นในทำนองการเปลี่ยนแปลงที่ผลก้นมาจากเบื้องบนเช่นนี้ พระองค์ท่านจึงทรงเห็นว่า พระองค์เองในฐานะพระมหากษัตริย์ จะต้องทรงเป็นผู้ใช้พระราชอำนาจตามราชประเพณี เป็นพาหนะนำการเปลี่ยนแปลงตามคตินิยมสมัยใหม่มาสู่สังคมไทย พระราชดำริประการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเมื่อพระมหากษัตริย์จะต้องทรงแสดงบทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชาติบ้านเมือง จึงจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์และเพิ่มพูนพระราชอำนาจ อันเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งจะนำสังคมไทยไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ในระบบการเมืองเก่าของไทย พระมหากษัตริย์ไม่ทรงสามารถใช้พระราชอำนาจได้ตามอำเภอพระทัย จะต้องทรงคำนึงถึง

ผลประโยชน์ของบรรดาพระราชวงศ์และขุนนาง อำมาตย์ ประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา มีตัวอย่างมากมาย ที่พระมหากษัตริย์ถูกกำจัดเพราะการแก่งแย่งหรือขัดแย้งทางผลประโยชน์ของพระราชวงศ์หรือขุนนางอำมาตย์ การขบถหรือการเปลี่ยนราชวงศ์ในยุคนั้น สืบเนื่องมาจากเหตุดังกล่าว จริงอยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์มิได้มีเหตุการณ์ทำนองนั้นเกิดขึ้น แต่ก็มีใช้ว่าพระราชอำนาจเป็นล้นพ้น ถ้าพิจารณาให้ต้องแท้จะเห็นได้ว่า พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในยุครัตนโกสินทร์ในสมัยก่อนรัชกาลที่ ๕ ก็ถูกด่วงจำกัดด้วยเหตุหลายประการ เช่น ธรรมเนียมการมีวังหน้า อำนาจของขุนนางผู้ใหญ่ซึ่งสืบสกุลต่อเนื่องกันมา และอยู่ในฐานะอันพึงต่อรองสภักดิ์พระราชอำนาจได้ ตลอดจนระบบการปกครองหัวเมืองและประเทศราช ซึ่งลักษณะทางภูมิศาสตร์และการคมนาคมก็ตกกันมิให้พระราชอำนาจแผ่ออกไปทั่วพระราชอาณาจักรได้อย่างสมบูรณ์

ถึงแม้การปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ ๕ จะมิได้เปลี่ยนแปลงลักษณะภายนอกของสถาบันพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ยังทรงเป็นราชาธิปไตยเช่นเดิมก็ตาม แต่

การปฏิรูปครั้งนั้น มีผลทำให้อำนาจในระบบการเมืองของสังคมไทยมารวมอยู่ที่พระมหากษัตริย์อย่างชัดเจน (คำว่า “ระบบการเมือง” ที่ใช้ในที่นี้ หมายถึง กระบวนการต่อรองผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคม)

ในประการแรก การเลิกระบบไพร่ นอกจากจะเป็นการปลดปล่อยให้ความเป็นอิสระแก่พลเมืองไทยดังกล่าวข้างต้น การเลิกระบบไพร่มีผลสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือ เป็นการเลิกระบบกระจายแรงงาน ไพร่ซึ่งสังกัดอยู่กับเจ้าขุนมูลนายก็ถูกยกเลิกไป ความจงรักภักดีของพลเมือง กลายมาเป็นความจงรักภักดีโดยตรงต่อรัฐ ซึ่งในระบบราชาธิปไตยย่อมหมายถึงพระมหากษัตริย์นั่นเอง การจัดตั้งกองทัพสมัยใหม่และระบบการเกณฑ์ทหาร ก็มีผลทำให้กลุ่มวิชาชีพฝ่ายทหารพักตัวมีบทบาทสำคัญในชีวิตการเมืองของไทยยุคใหม่ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ กองทัพใหม่เป็นหลักประกัน พระราชอำนาจที่สำคัญอย่างหนึ่ง^{๑๖} (เหตุการณ์ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่า ระบบราชาธิปไตย หลังการปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ ๕ ย่อมต้องอาศัยความจงรักภักดีของฝ่ายทหาร เป็นเครื่องค้ำจุน)

ในประการที่สอง การเลิกธรรมเนียมวังหน้าในปี พ.ศ. ๒๔๒๘ และการสถาปนาตำแหน่งมกุฎราชกุมาร ในปีต่อมา เป็นการกำหนดการสืบเนื่องทางการเมืองและเสริมสร้างเสถียรภาพในระบบราชาธิปไตย ปัญหาการสืบราชสมบัติ นับตั้งแต่สิ้นรัชกาลที่ ๒ เป็นต้นมา เป็นช่องทางให้เกิดการต่อรอง และจำกัดพระราชอำนาจอยู่มาก ฉะนั้นการยุติปัญหาการสืบราชสมบัติในปี พ.ศ. ๒๔๒๘ จึงมีส่วนเสริมสร้างพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในสมัยหลัง

ในประการที่สาม ผลสำเร็จประการสำคัญของการปฏิรูปการปกครอง ในรัชกาลที่ ๕ คือการสร้างรัฐประชาชาติ (national-state) ขึ้นได้ ประเทศไทยกลายเป็นรัฐเดี่ยว ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดการปกครองส่วนภูมิภาค ในรูปแบบเทศาภิบาล ผลสำคัญของการก่อตั้งรัฐประชาชาติ ก็คือการรวมอำนาจการปกครองมาไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งในยุคหลังการปฏิรูป ย่อมหมายถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ดังกล่าวมาแล้ว

จะเห็นได้ว่า แนวพระราชดำริทางการเมืองประการสำคัญของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ คือ การรวม

และเสริมพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะพระมหากษัตริย์จะต้องทรงเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งจะนำชาติบ้านเมืองไปสู่ความเป็นอารยประเทศ ปัญหาต่อไปอยู่ที่ว่าการเปลี่ยนแปลง จะดำเนินไปโดยวิธีการอย่างไร

ถึงแม้ว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงมีพระราชปณิธานที่จะสนับสนุนความก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลงไปสู่คตินิยมทางตะวันตกก็ตาม แต่ที่ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงประเพณีทั้งในด้านสังคม การเมืองและการปกครอง ด้วยวิธีทางสายกลาง คือค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่วิธีการหักโหม วิธีการดังกล่าวนี้ย่อมมีผลในการรักษาเสถียรภาพของสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป จะไม่ปะทะและทำลายผลประโยชน์ตามประเพณีเดิมอย่างรุนแรง ตัวอย่างที่แสดงถึงพระบรมราโชบายในวิธีทางสายกลางของการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้จากเรื่องการเลิกทาส ซึ่งทรงหาช่องทางเลิกทาสด้วยการลดเกษียณอายุลูกทาส แต่เฉพาะลูกทาสที่เกิดในรัชกาลที่ ๕ ตั้งแต่ปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑ เมื่อลูกทาสอายุถึง ๒๑ ปีจะพ้นจากความเป็นทาส และลูกไทย

เมื่ออายุครบ ๒๑ ปีแล้ว ผู้ใดจะขายลงเป็นทาสไม่ได้ หรือถ้าว่าอีกอย่างหนึ่ง คนที่เกิดในรัชกาลที่ ๕ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๑ จะเริ่มพ้นจากสภาพทาสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๒ เป็นลำดับกันไป คนที่เกิดภายหลัง พ.ศ. ๒๔๓๒ จะเกิดมาเป็นไทยหมด ถึงแม้เจ้าตัวจะสมัครเป็นทาสก็เป็นไม่ได้ ด้วยอาศัยพระบรมราโชบายดังกล่าวมานี้ จำนวนทาสก็ค่อยลดลงโดยลำดับ จนหมดไปทั้งพระราชอาณาเขต^{๑๖}

พระราชนิยมในทางสายกลาง ทำให้พระองค์ท่าน ต้องทรงเป็นผู้คอยดึงรั้งความคิดรุนแรงทั้งสองด้าน ซึ่งปรากฏในขณะนั้น ฝ่ายหนึ่งมีแนวความคิดรุนแรงไปในทางที่ว่า “บ้านเมืองเราเคยรักษา มาอย่างไร ให้ช่วยกันรักษาไปตามเดิม ปลงใจลงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่เอาอย่างยกเยื้องไปตามประเทศใด”^{๑๗} ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งนั้นเล่าก็แรงไปอีกทางหนึ่ง คือ “เห็นว่าธรรมเนียมแบบอย่างอันใดจำเป็น จะต้องเอาธรรมเนียมยุโรปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อจะให้เป็นที่นับถือของคนประเทศยุโรปว่าเป็นคนมีชาติมีธรรมเนียมเสมอกัน”^{๑๘} ส่วนพระพุทธเจ้าหลวงทรงเสนอทางสายกลาง กล่าวคือ “ให้ผ่อนไปได้ตามกาลเวลาที่สิ่งใดพอจะทำไปได้ก็ให้

ได้ทำไปได้ก่อน รวมใจความว่าไม่ต้องคิดว่า จะจัดอย่างนั้นให้เหมือนเมืองนั้นเมืองนี้ คิดเอาแต่การอันใดซึ่งเป็นการไม่ดี ควรจะเปลี่ยนแปลงให้ดีที่จะสำเร็จไปได้ก่อนนั้นซันตัง และพร้อมใจกันคิดจัดการนั้นให้สำเร็จไปได้ที่ละสิ่งสองสิ่งตามลำดับ จะเป็นประโยชน์อันจริงแท้ที่จะสำเร็จได้โดยไม่สงสัย”^{๒๐} พระบรมราชาไชยบายเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าพระองค์ท่านทรงเป็นนักปฏิบัตินิยม ซึ่งมุ่งความสำเร็จแห่งงานเป็นหลัก มิได้ทรงคำนึงถึงความสมบูรณ์ในเชิงอุดมคติมากนัก

พระบรมราชาไชยบายทางสายกลางของพระพุทธเจ้าหลวง เป็นอุบายการในรักษาเสถียรภาพของสังคม เสถียรภาพย่อมเป็นสิ่งอันพึงปรารถนาในสมัยหัวเลี้ยวหัวต่อของบ้านเมืองในยุคนั้น เพราะการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและหักโหมย่อมเป็นช่องทางที่จะก่อให้เกิดความปั่นป่วนในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การฉวยโอกาสแทรกแซงของมหาอำนาจภายนอกได้ แต่การคำนึงถึงเสถียรภาพแต่อย่างเดียว ย่อมตัดทันท่วงหน้าของสังคม บางครั้งบางสมัยผู้รังเกียจการเปลี่ยนแปลง เพราะเกรงจะกระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ฝ่ายตน มักแอบอ้างถึงหลักเสถียรภาพเป็นข้อขัดขวางการ

เปลี่ยนแปลงที่พึงมีตามยุคตามสมัยเสถียรภาพที่จะรักษาสมคูลย์ของสังคมได้นั้นต้องเป็นเสถียรภาพที่ยอมรับความก้าวหน้า และพลังเปลี่ยนแปลงของสังคม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นมหาบุรุษ เพราะพระราชดำริในอันที่จะรักษาเสถียรภาพของสังคมของพระองค์ท่านนั้น คู่ขนานกันไปกับการยอมรับความเปลี่ยนแปลง ที่จะต้องปรับปรุงสังคมให้ก้าวหน้า

รูปแบบของระบบการปกครอง ที่สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ทรงเห็นว่าเหมาะสมกับชาติไทยในขณะนั้น ก็เป็นผลเนื่องมาจากพระราชดำริยึดมั่นในทางสายกลางตั้งที่กล่าวมานี้เช่นกัน แนวพระราชดำริของพระองค์ท่านในเรื่องนี้อาจสรุปลงได้ดังนี้

ในประการแรกทีเดียว พระองค์ท่านทรงกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า สำหรับเมืองไทยในเวลานั้น การปกครองแบบราชาธิปไตย ยังคงเป็นระบบที่เหมาะสมที่สุด ความอีกตอนหนึ่งใน *พระบรมราชาธิบายเรื่องสามัคคี* มีว่า “ข้าพเจ้าจึงเห็นควรว่าในการปกครองกรุงสยามนี้ ถ้าจะจัดการอาศัยเจ้าแผ่นดินเป็นหลัก ให้เป็นไปตามความนิยมอย่างเก่า จะเป็นการง่ายดีกว่า

ที่จะจัดการอย่างอื่น เพราะเป็นของมีพื้น
เพมาแล้ว”^{๒๑} ทั้งนี้เพราะทรงเห็นว่าใน
ระบอบราชาธิปไตยของไทยแต่เดิมนั้น “
ถึงแม้ว่าพระบรมราชานุภาพของพระเจ้า
แผ่นดิน (กรุงสยามนี้) ไม่ได้มีปรากฏใน
กฎหมายอันหนึ่งอันใด ด้วยเหตุถือว่าเป็น
ที่ล้นที่พ้น ไม่มีข้อสิ่งอันใดหรือผู้ใดจะเป็น
ผู้บังคับขัดขวางได้ แต่เมื่อว่าตามความที่
เป็นจริงแล้ว พระเจ้าแผ่นดินจะทรง
ประพฤติกการอันใด ก็ต้องเป็นไปตามทาง
ที่สมควรและยุติธรรม”^{๒๒} เมื่อการใช้
พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ แต่
เดิมนั้น มิได้เป็นไปตามอำเภอพระทัย
และพระราชอำนาจก็มีข้อจำกัดอยู่ ดังได้
กล่าวไว้แล้วข้างต้น พระองค์ท่านจึงได้
ทรงให้ความมั่นใจแก่เจ้านาย และข้าราชการ
ที่กราบบังคมทูลความเห็นจัดการ
เปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน เมื่อ พ.ศ.
๒๔๒๘ ว่า “ไม่ต้องมีความหวาดระแวง
อย่างหนึ่งอย่างใด ว่าเราจะเป็นผู้ขัดขวาง
ในการเสียอำนาจ ซึ่งเรียกว่าแอบโซลูต
เป็นต้นนั้นเลย”^{๒๓}

พระราชดำริข้อนี้ควรที่จะได้รับการพิ-
จารณาด้วยความระมัดระวัง พระองค์ท่าน
ทรงแสดงพระราชปณิธานที่จะยอมรับการ
กำหนดขอบเขตแห่งพระราชอำนาจ เป็น

ทำนองราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ
(Constitutional Monarchy) แต่เราก็ได้
เห็นแล้วว่า แนวโน้มของการพัฒนาทาง
การเมืองในรัชสมัยของพระองค์ท่าน มี
ลักษณะเป็นการรวม และเสริมพระ-
ราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ และตลอด
รัชสมัยอันยาวนานของพระองค์ท่าน ก็หา
ได้มีการก่อตั้งสถาบันทางการเมือง ซึ่งจะ
มีบทบาทควบคุมพระราชอำนาจแต่อย่าง
ใดไม่

ในประการต่อมา สมเด็จพระพุทธเจ้า
หลวงทรงเห็นว่า ระบบการปกครองแบบ
รัฐสภายังไม่เหมาะสมสำหรับเมืองไทย ใน
สมัยนั้น ทั้งนี้ทรงชี้แจงเหตุผลไว้ในตอน
ท้ายของพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปก
ครองแผ่นดินว่า เพราะ“ราษฎรคงจะเชื่อ
เจ้าแผ่นดินมากกว่า ผู้ซึ่งจะมาเป็นเมมเบอ
ออฟพาลิเมนต์ เพราะปกติทุกวันนี้ราษฎร
ย่อมเชื่อถือเจ้าแผ่นดิน ว่าเป็นผู้อยู่ในยุติ
ธรรม และเป็นผู้รักใคร่คิดทำนุบำรุง
ราษฎรให้อยู่เย็นเป็นสุขยิ่งกว่าผู้อื่นทั้ง
สิ้น”^{๒๔} และทั้งยังทรงเห็นว่า “เหมือน
อย่างถ้าจะมีพาลิเมนต์ จะไม่มีผู้ใดซึ่ง
สามารถเป็นเมมเบอได้สักกี่คน และโดย
ว่าจะมีเมมเบอเหล่านั้นเจรจาการได้ ก็ไม่
เข้าใจในราชการทั้งปวงทั่วถึง เพราะไม่มี

ความรู้ และการฝึกหัดอันใดแต่เดิมมาเลย ก็คงจะทำให้การทั้งปวงไม่มีอันใดสำเร็จไปได้ และจะเข้าเป็นที่หวาดหวั่นของราษฎรผู้ซึ่งไม่เข้าใจเรื่องราวอันใด”^{๒๕} กล่าวอีกนัยหนึ่งพระองค์ท่านทรงเห็นว่าการปกครองแบบรัฐสภายังไม่เหมาะสมกับสำหรับเมืองไทยในครั้งนั้น เพราะคนกลุ่มน้อยจะต้องเป็นผู้นำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตื่นตัวพอที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของตนเอง ในกระบวนการเมืองแบบรัฐสภานั้น พระราชดำริในทางการเมืองของพระองค์ท่านจึงเป็นในทำนองว่า พระองค์เป็นผู้นำของคนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นกองหน้าที่จะนำความเจริญนั้นลงมาสู่ประเทศชาติ ประชาชนส่วนใหญ่คงเป็นแต่เพียงผู้เดินตาม ซึ่งตั้งมั่นอยู่ในศรัทธาและความจงรักภักดี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ไม่ทรงเห็นด้วยกับการที่จะมีระบบพรรคการเมือง ความข้อนี้เห็นได้ชัดใน พระบรมราชธิบายเรื่องสามัคคี ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า “เหมือนหนึ่งจะไปลอกเอาตำราทำนาปลูกข้าวสาธิตในเมืองยุโรป มาปลูกข้าวเจ้าข้าวเหนียวในเมืองไทย ก็จะไม่ได้อันใด..... เพราะฉะนั้นการอันใดจะสำเร็จ

ไปได้ เพราะเหตุที่มี โปลิติกัลปาร์ตีในเมืองไทยนั้นได้น้อยนัก หรือไม่ได้เลย เพราะภูมิพื้นบ้านเมืองไม่พอกันกับการอย่างนั้น มักจะชักให้เกิดความแตกร้าวิวาทกัน อันไม่เป็นประโยชน์”^{๒๖} พระบรมราชวินิจฉัยปฏิเสธความจำเป็น ที่จะต้องมีพรรคการเมืองในขณะนั้น ก็เนื่องจากทรงเห็นว่า คนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นผู้นำของสังคมควรจักมีความเห็นพ้องต้องกันในทางการเมือง (Political Consensus) ในรูปสามัคคีธรรม โดย “พร้อมกันเดินทางสายกลาง” และโดย “อาศัยเจ้าแผ่นดินเป็นหลัก” เพราะทรงเห็นว่า “ถ้าจะตั้งปาลิเมนต์ขึ้นในเมืองไทย เอาความคิดราษฎรเป็นประมาณในเวลานี้แล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่า จะไม่ได้จัดการสักสิ่งหนึ่งเป็นแน่แท้ทีเดียว คงจะต้องเถียงกันบ่นบ้ายไปเท่านั้น”^{๒๗}

พระราชดำริที่ว่า การปกครองระบบรัฐสภาและระบบการพรรคการเมืองไม่เหมาะสมสำหรับเมืองไทยนั้น ควรถือว่าเป็น สัจจะอันมีข้อจำกัดแห่งเวลา กล่าวคือเป็นความจริงในยุคสมัยแห่งพระองค์ท่าน แต่มีข้อพึงสังเกตว่า ข้อเถียงเช่นนี้มักใช้เป็นข้ออ้างว่าคนไทยยังไม่พร้อมที่จะปกครองตนเองตลอดเรื่อยมาแม้จนทุกวันนี้ ทำให้ดูประหนึ่งว่าสังคมและประชาชนชาวไทย

ต้นความก้าวหน้ามา นับแต่แผ่นดินสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง

แนวพระราชดำริทางการเมือง ตามที่กล่าวมานี้ ทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการปกครองของไทยในครั้งนั้น ก็คือสิ่งซึ่งพระองค์ท่านทรงเรียกว่า “คอเวอนเมนต์รีฟอม”^{๒๘} คือการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น ตามมาตรฐานของการบริหารของตะวันตก พระราชดำริในประการนี้ มีผลให้เกิดการจัดกระทรวงทบวงกรม และระเบียบการบริหารต่าง ๆ ขึ้นใหม่ ในรัชสมัยของพระองค์ท่าน ถ้าจะพิจารณากันตามความนิยมของสมัยปัจจุบันก็อาจกล่าวได้ว่าพระพุทธรเจ้าหลวงทรงเป็น “นักพัฒนา” อย่างแท้จริง การริเริ่มเปลี่ยนแปลงก่อตั้งหน่วยงานบริหาร การจัดสาธารณูปโภคต่าง ๆ และการส่งเสริมอาชีพราษฎร เป็นมรดกชิ้นสำคัญที่เห็นเด่นชัดจากรัชสมัยของพระองค์ท่าน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่า การปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้นั้น ก็ด้วยอาศัยการสร้างคนจำนวนมาก ซึ่งมีความรู้ความชำนาญในวิทยาการและ

เทคนิคของตะวันตก ทั้งคนเหล่านี้ก็ต้องมีความคิดริเริ่มและความสำนึกในความรับผิดชอบของตน พระองค์ท่านทรงเห็นว่า ข้อกีดขวางการพัฒนาสังคม ในสมัยของพระองค์ท่านก็คือ “โรคหินหักอยู่กับตันโพธิ์” เพราะเป็นการง่ายที่จะหลีกเลี่ยงความเบี่ยงและเขื่อนแซงของตน”^{๒๙} ปัญหาเรื่องการขาดคนที่มีความรู้ความสามารถ และมีความสำนึกรับผิดชอบเป็นอุปสรรคใหญ่ในสมัยนั้น ถึงที่ทรงมีพระราชปรารภถึงการปฏิบัติราชการของท่านเสนาบดีผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง ในสมัยนั้นว่า “ท่านเสนาบดีกรมนี้ก็นับว่าเป็นผู้มีปัญญา ยังชักกว่ากรมอื่น ๆ ยังเป็นดังนี้ จะบ่วยกล่าวไปไยถึงกรมอื่น ๆ เล่า เพราะเหตุนี้ เราจึงต้องรับภาระอันหนักโดยมิได้อยากจะชวนชวายุไปรับเอามาแล้ว ดังเช่นกล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ถึงตัวท่านเสนาบดีเองเล่า เราก็เชื่อเป็นแน่ว่าได้รู้ตัวเหมือนกัน ว่ากำลังตัวเองไม่พอที่จะรับแก่การบัตยุบนี้ ได้ในบางครั้งบางคราวเป็นแน่จึงได้พากันหลบเลี่ยง ไม่ไกร่อยากเข้าที่ประชุมเลยเป็นนิจ ถ้าเข้าที่ประชุมก็ไม่พูดเสียบ้าง พาลโกรธน้อยออกน้อยใจ เป็นการคุดคุดแคลนไปบ้าง”^{๓๐}

นอกจากปัญหาที่ว่า คนที่มีความรู้

ความสามารถจริงในระยะสั้นมีอยู่น้อยแล้ว ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายหัวเก่าก็ยังมีอยู่มาก จะถอดถอนเปลี่ยนแปลงหักโหม ก็ย่อมเป็นเรื่องราวรานกันมากยิ่งขึ้น ฉะนั้น พระพุทธเจ้าหลวงจึงทรงมีพระบรมราชโบายในการ “พัฒนาคน” ขึ้นใช้ในราชการ ค้ำจุนการแทรกคนหัวใหม่เข้ารับหน้าที่ตาม ความต้องการที่เกิดขึ้นตามระดับของการ พัฒนาในครั้งนั้นและตามโอกาส มิให้มีการแตกร้างกันขึ้นได้ เริ่มต้นในสมัยแรก ของพระองค์ท่านก็ทรงทำนุบำรุงพระน้อง ยาเธอและบุตรขุนนางผู้ดีรุ่นใหม่ ซึ่งต่อ มาก็ได้เป็นกำลังรับราชการสำคัญ ๆ มาก หมาย อาทิเช่น สมเด็จพระยาเทวะวงศ์ วัโรปการ สมเด็จพระยาตำราจราชานุกาฬ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ และเจ้า พระยาสุรศักดิ์มนตรี เป็นต้น ต่อมาก็ทรง ประกาศตั้งโรงเรียนสำหรับบุตรขุนนาง ข้าราชการทั้งปวง^{๓๑} และได้ขยายการ ศึกษาออกมาถึงบุตรหลาน อาณาประชาราษฎร เป็นการพัฒนาคนในระดับพื้นฐานอย่างแท้จริง ในด้านการสร้างคนเพื่อ รับงานบริหารแผนใหม่ พระองค์ท่านก็ ทรงริเริ่มเปิดโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ซึ่ง วิวัฒนาการเป็นโรงเรียนข้าราชการพล เรือนอันเป็นรากฐานของอุดมศึกษาใน บ้านเราจนทุกวันนี้

พระบรมราชโบายประการสำคัญของ พระพุทธเจ้าหลวง ซึ่งมีผลสะท้อนในระยะ ต่อมาอย่างมากมาย ก็คือการสนับสนุนให้ เด็กหนุ่มไทยออกไปศึกษาต่อในประเทศ ตะวันตก เริ่มต้นด้วยการที่พระองค์ท่าน ทรงส่งพระราชโอรสเกือบทุกพระองค์ออกไป ศึกษาในยุโรป และยังทรงสนับสนุน บุตรหลานข้าราชการ และสามัญชนให้ไป ศึกษาเล่าเรียนในต่างประเทศจนคิด เป็นธรรมเนียมมาจนทุกวันนี้ บุคคลเหล่านี้ ทั้งที่เป็นสมาชิกพระราชวงศ์ บุตร ขุนนาง และสามัญชน นับได้ว่าเป็นกลุ่ม ผู้นำสมัยใหม่ (Modern Elite) อย่างแท้จริง กลุ่มผู้นำสมัยใหม่เหล่านี้ ต่อมาได้ กลายเป็นพลังสำคัญ ซึ่งทำให้จังหวะของ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่าง ๆ ในบ้าน เรารวดเร็วยิ่งขึ้น

ในท้ายที่สุด เราควรจักได้พิจารณาถึง พระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับแนวโน้ม ทางการเมืองของไทยในระยะยาวสืบต่อ จากสมัยของพระองค์ท่าน จริงอยู่ คงได้ กล่าวมาแล้วข้างต้น พระองค์ท่านทรง เห็นว่า ระบบการเมืองแบบรัฐสภาไม่ เหมาะสมสำหรับเมืองไทยในสมัยนั้น แต่มี หลักฐานปรากฏว่าพระองค์ท่านมิได้ทรง รั้งเกี่ยวระบบการเมืองดังกล่าว ตรงกัน

ข้าม กลับทรงมองเห็นว่าระบบการเมืองแบบรัฐสภาจะต้องเข้ามาสู่เมืองไทยในวันหนึ่ง แต่คงจะเป็นระยะหลังสมัยของพระองค์ท่าน ในพระราชหัตถเลขาพระราชทานเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี เมื่อครั้งเป็นพระยาวิสุทธสุริยศักดิ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของพระราชโอรสในยุโรป ทรงมีพระราชดำริให้จัดการศึกษาแยก เป็นทำนอง เจ้าฟ้าต้องทรงเรียนวิชาทหาร ส่วนพระองค์เจ้าจะทรงศึกษาวิชาทหารหรือพลเรือนก็ได้ และได้ทรงอธิบายขยายความ ต่อไปว่า “ การเรื่องนี้ ได้คิดมากแล้ว แลได้ฟังสำนวนคนชั้นสูง ๆ มีพวกเจ้านายเป็นต้น เขาเห็นกันไปว่าทำการพลเรือนเสียเกียรติยศที่ต้องถูกระทบกระเทือนต่าง ๆ ซึ่งที่เมืองเราก็มีย่าง แต่เวลานี้มีน้อย แต่ถ้าเป็นปาลีเมนต์ขึ้นเมื่อไรแล้ว เจ้านายเป็นเข้าในหน้าที่ราชการพลเรือนไม่ได้ เพราะทนแอดแตกไม่ไหว เมืองเรา ที่จะประมาณว่าการภายหน้าจะเดินเร็วเพียงไร กำหนดไม่ได้”^{๓๒} และในพระราชหัตถเลขาฉบับเดียวกัน ทรงกล่าวไว้อีกตอนหนึ่งว่า “ การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ถ้าคิดเทียบเวลาปัจจุบันนี้ ก็ไม่เห็นว่าจะเป็นไปได้ แต่ต่อไปภายหน้า เมื่อลูกข้าราชการมีความรู้มากขึ้น จะกลับเป็นอย่าง

แผ่นดินก่อน ๆ ซึ่งเจ้านายไม่มีอะไรทำได้เลย”^{๓๓}

ความข้อนี้ เป็นหลักฐานที่บ่งถึงพระปรีชาญาณของพระพุทธเจ้าหลวง พระองค์ท่านมิได้ทรงมีแต่พระราชดำริในทางการเมือง เฉพาะในยุคสมัยของพระองค์ท่านเท่านั้น แต่ยังทรงคาดการณ์ภายหน้าไว้ไม่ผิดนัก เพราะ “ ลูกข้าราชการมีความรู้มากขึ้น” และบุตรสามัญชนที่ได้รับการศึกษาต่างร่วมใจกัน “ ยึดอำนาจ” ทำลายระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ลงเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

ข้อสรุป

เราอาจกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรราชจนทุกวันนี้ พระองค์ท่านทรงเป็นรัฐบุรุษ (statesman) คนเดียวของชาติไทย คำว่า “ รัฐบุรุษ ” ในที่นี้หมายถึงบุคคล ซึ่งสามารถให้ความเป็นผู้นำ และหาทางออกให้แก่สังคม เพื่อความคงอยู่และความก้าวหน้าของสังคมนั้น ๆ พระพุทธเจ้าหลวง ทรงเป็นประมุขของชาติไทยในยามที่บ้านเมืองต้องการการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้อาจต้องรักษาคุณภาพของสังคมเพื่อให้บ้านเมืองมีเสถียรภาพรอดพ้นจากภัยคุกคามจากภายนอก พระองค์

ท่านได้ทรงมีพระปรีชาสามารถ วางรากฐานของสังคมไทย ซึ่งยังใช้เป็นแนวกรอบของการเมืองการปกครองและการบริหารมาตราบเท่าทุกวันนี้

ในคัมภีร์พระราชดำริ ในทางการเมือง อาจสรุปได้ว่า ในคัมภีร์หนึ่ง ทรงมีพระราชนิยมที่จะปลดปล่อยให้ไพร่บ้านพลเมืองของพระองค์ มีความเป็นอิสระในการเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมไทย ในฐานะพลเมืองอย่างแท้จริง การเลิกไพร่ การเลิกทาส การขยายการศึกษาและพระบรมราโชบายในการสร้างคนรุ่นใหม่ เหล่านี้เป็นพระราชดำริในส่วนที่เป็กรากฐานของสังคมไทยให้กว้างขึ้น แต่ในอีกคัมภีร์หนึ่ง พระพุทธเจ้าหลวง ทรงมีพระราชดำริในเชิงปฏิบัตินิยม คือทรงมุ่งมองแต่สภาพและผลต่าง ๆ เฉพาะในยุคสมัยของพระองค์ท่านเท่านั้น แนวพระราชดำรินี้ ในส่วนนี้ จะเห็นได้จากพระบรมราโชบายที่มีผลเป็นการรวมอำนาจทางการเมืองมาไว้ที่สถาบันพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ พระองค์ท่านไม่ทรงสนับสนุนระบบการเมืองแบบรัฐสภาในยุคสมัยนั้น เพราะทรงเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตื่นตัวพอที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของตนเอง ความข้อนั้นก็นับว่าถูกต้องเฉพาะในรัชสมัยของพระองค์ท่านโดยแท้

ถ้าพิจารณาจากเหตุการณ์ในยุคสมัยต่อมา ก็อาจเห็นได้ว่า พระราชดำริทั้งสองด้านมีลักษณะเชิงขัดแย้งกันอยู่ เพราะแนวความคิด และลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง ซึ่งเริ่มขึ้นในสมัยนั้น ก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองรูปแบบใหม่ กล่าวคือ การปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งมีผลเป็นการขยายผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมออกไปทุกที แต่ศูนย์ของระบบการเมือง กลับมารวมอยู่ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ ฐานของอำนาจทางการเมืองจึงแคบเข้า อำนาจที่ปราศจากฐานให้เหมาะกับผลประโยชน์ของสังคมย่อมเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของระบบการเมืองนั่นเอง แต่ก็อาจจะกล่าวได้ว่า ปัญหาการเมืองดังกล่าวนี้ มิใช่เป็นพระราชภาระของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ แต่เป็นปัญหา ซึ่งรัชทายาทของพระองค์ท่านจะต้องทรงแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัยและความจำเป็นอีกชั้นหนึ่ง กระบวนการทางการเมืองจะรวมอยู่ที่พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์และเสนาบดีตลอดไปย่อมไม่ได้ จะต้องมีการปรับปรุงระบบการเมืองเพื่อสนองผลประโยชน์ของคนกลุ่มใหม่ ซึ่งผุดขึ้นมาเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั้นเอง

กลุ่มผลประโยชน์ดังกล่าวที่สำคัญที่สุดในสมัยหลังรัชกาลที่ ๕ ก็คือ กลุ่มผู้นำสมัยใหม่ (Modern Elite) ซึ่งเกิดขึ้นจากการปลดปล่อยในสมัยนั้นเอง กลุ่มผู้นำสมัยใหม่นี้ก็เช่นเดียวกับคนรุ่นใหม่ในสมัยต้นรัชกาลที่ ๕ กล่าวคือเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งมีความรู้และความชำนาญในวิชาการของตะวันตก และในทำนองเดียวกันกลุ่มบุคคลเหล่านี้ย่อมเชื่อว่า ตนเป็นชุมพลังของการพัฒนาสังคมไทย เนื่องจากความจำเป็นเพื่อการปรับปรุงประเทศชาติในสมัยหลังการปฏิรูป กลุ่มผู้นำสมัยใหม่ทุกรุ่นจึงถูกกลืนเข้าไปในระบบข้าราชการในตอนแรกของยุคหลังการปฏิรูป กลุ่มบุคคลเหล่านี้ ซึ่งเข้าอยู่ในวงราชการ ได้รับผลตอบแทนสมนาคุณอย่างรวดเร็ว

ความพึงพอใจย่อมมีเป็นธรรมดา เมื่อนานเข้า เวทีของวงราชการแออัดมากขึ้น ผลตอบแทนที่ชนกลุ่มนี้ได้รับ ย่อมไม่ทั่วถึงผู้ที่ได้ประโยชน์น้อย ก็คิดว่าตนถูกกีดกันมิให้ได้อำนาจและผลตอบแทนที่ตนคิดว่าควรได้รับ ประกอบกับบรรยากาศและอุดมการณ์ทางการเมืองผันแปรไป ในทำนองที่เรียกร้องให้ขยายฐานของอำนาจทางการเมืองให้กว้างยิ่งขึ้น ฉะนั้นกลุ่มผู้นำสมัยใหม่บางส่วนนี้เอง จึงกลายเป็นพลังที่ผลักดันให้สังคมเมืองไทยต้องเผชิญกับเหตุการณ์ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

เกษม ศิริสัมพันธ์
นิออน สนิทวงศ์

๒๓ ตุลาคม ๒๕๑๐

เชิงอรอด

๑. สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๕ (โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๐๔) หน้า ๙๓-๙๖ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ความทรงจำ (คลังวิชา ๒๕๕๔) หน้า ๒๕๔-๒๖๔ และดู พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงวิจารณ์เรื่องพระราชพงศาวดารกับเรื่องราชประเพณีการตั้งพระมหากษัตริย์ (พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรพินทุ์ เพ็ญภาคย์ ๒๕๗๕) หน้า ๕๖
๒. ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เกิดกรณีบาดหมางระหว่างวังหลวง-วังหน้า กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ เสด็จไปประทับที่สถานกงสุลอังกฤษ เหตุการณ์มีท่าทีจะลุกลามใหญ่โต จนในที่สุดเซอร์แอนดรูว์คลาร์ก ผู้ว่าราชการสิงคโปร์ต้องเข้ามาไกล่เกลี่ยเรื่องจึงสงบลง เอกสารกระทรวงการต่างประเทศของรัฐบาลอังกฤษเกี่ยวกับกรณีพิพาทครั้งนี้ได้รวบรวมถ่ายไมโครฟิล์มจาก Public Record Office ที่ลอนดอนมาเก็บรวบรวมไว้ที่ห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๓. รุมนุมพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ ภาคปกิณณกะภาค ๑ (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาพรรณพิไล ๒๕๕๓) หน้า ๑๐-๑๑ พระราชหัตถเลขาพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๒
๔. เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูลถวายความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน ร.ศ. ๑๐๓ และพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแถลง พระบรมราชอาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน (พิมพ์ในงานฉนุปนกิจศพ หม่อมสนธิท กฤดากร ๒๕๑๐) หน้า ๕๔-๕๕. พระราชดำรัสตอบความเห็นผู้ขอให้เปลี่ยนการปกครอง พระราชทานมายัง กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ และผู้ซึ่งมีชื่อในหนังสือฉบับเดียวกัน ลงวันพุธ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๖ ปีระกา ศักราช ๑๒๔๗ (ตรงกับวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๒๕)
๕. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๒-๒๐
๖. รุมนุมพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ ภาคปกิณณกะ ภาค ๑ (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาพรรณพิไล ๒๕๕๓) หน้า ๒ พระราชหัตถเลขาพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๒
๗. สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ความทรงจำ หน้า ๓๒๘-๓๔๐ และหน้า ๔๐๘
๘. ผู้สนใจแนวความคิดก้าวหน้าของกลุ่มคนรุ่นใหม่สมัยนั้นควรดู หนังสือพิมพ์ คุรุโฆวาท ซึ่งออกระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๗-๒๔๑๘ ผู้จัดทำคือพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าเกษมสันต์โสภาคย์ ชื่อหนังสือพิมพ์ฉบับนี้เองก็มีความแจ่มชัดว่าเป็น “โอราพของคณหนู่ม” หนังสือพิมพ์นี้นอกจากตีพิมพ์ข่าวในราชสำนัก ข่าวการเมืองต่างประเทศแล้วยังมีบทสนทนาวิจารณ์สภาพสังคมไทยในสมัยนั้นอย่างรุนแรง มีคำแปลรัฐธรรมนูญของอเมริกา และมีบทความวิจารณ์โจมตีคนหัวเก่าอย่างตรงไปตรงมา
๘. ข้อเสนอของกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ ที่พิมพ์อยู่ในภาคผนวกของหนังสือเรื่อง สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ภาคสมบูรณ ของ นายณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม หน้า ๑๘๖๓-๑๘๖๔

๑๐. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๘ “ประกาศเปลี่ยนธรรมเนียมใหม่” หน้า ๑๑๖
๑๑. หนังสือเล่มเดียวกัน “พระราชบัญญัติพิทักษ์ระเบียบอนุญาตสุกหาสุกไทย” หน้า ๑๕๘
๑๒. รายละเอียดเกี่ยวกับการเลิกทาส ดู เรื่องเลิกทาสในรัชกาลที่ ๕ (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระยาอุเทนเทพโกสินทร์ ๒๔๕๕)
๑๓. รายละเอียดเกี่ยวกับฐานะของไพร่และการเลิกไพร่ ดู ขจร สุขพานิช ฐานันดรไพร่ (พิมพ์ในงานฌาปนกิจ นางหล้า กระจ่างศาสตร์ ๒๕๐๕)
๑๔. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๔๘-๔๙
๑๕. ประชุมโคลงสุภาษิตพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ และพระบรมราชาธิบายเรื่องสามก๊ก (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาพรฉวีไอย ๒๕๕๓) “พระบรมราชาธิบายเรื่องสามก๊ก” หน้า ๖๖
๑๖. เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน ร.ศ. ๑๐๓ และพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน หน้า ๓๓-๓๗. เจ้านายข้าราชการ ฯ กราบบังคมทูล ฯ ลงวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๘
๑๗. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๘ “พระราชปรารภว่าด้วยเรื่องทาสและระเบียบอายุ” หน้า ๒๘๐-๒๘๘.
๑๘. “พระบรมราชาธิบายเรื่องสามก๊ก” หน้า ๕๕
๑๙. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๕
๒๐. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๖๑-๖๒
๒๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๖๗
๒๒. เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูล ฯ หน้า ๑๐๖ พระราชดำรัสทรงแถลง พระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน
๒๓. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๓ พระราชดำรัสตอบความเห็นผู้ขอให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๔๒๘
๒๔. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๐๗ พระราชดำรัสทรงแถลง พระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน
๒๕. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๐๗ เรื่องเดียวกัน
๒๖. “พระบรมราชาธิบายเรื่องสามก๊ก” หน้า ๕๘-๕๙
๒๗. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๖๖-๖๗
๒๘. เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูล ฯ หน้า ๕๗ พระราชดำรัสตอบความเห็นผู้ขอให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๔๒๘
๒๙. “พระบรมราชาธิบายเรื่องสามก๊ก” หน้า ๖๘
๓๐. เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูล ฯ หน้า ๕๘ พระราชดำรัสตอบความเห็นผู้ขอให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๔๒๘
๓๑. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๘ “ประกาศเรื่องโรงเรียน” หน้า ๘๑-๘๒
๓๒. พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๐๖) เล่ม ๒ พระราชหัตถเลขาพระราชทานพระขัติวิสุทธสุริยศักดิ์ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๖ หน้า ๖๘
๓๓. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๖๖ เรื่องเดียวกัน

น้ำน้อยแพ้ไฟ

คอกฝรั่ง (ขาว)

๑ (เมืองเอ๋ย) เมืองไทย
แต่ก่อน ๆ เราใช้เรือกันมาก
เพราะมีคลองเหลือหลายไม่ลำบาก
คนผู้ยากอาศัยน้ำในคลอง
สมัยนั้นมรดมากกว่าเรือ
คลองเหลือเพื่อมีอยู่อย่างตริกทอง
คนชั้นบริษั้เมมาเอาลงคลอง
ทราวมคะนองรีบมให้ตรมใจ
มาบัดนี้ในคลองมีแต่โคลน
กลันมาโดนนาสาหน้าคลื่นได้
ครันถึงคราวที่มีอศักภัย
น้ำน้อยจึงแพ้ไฟทุกคราวมา
อนึ่งในแถบ “สลัม” บ้านเรือนแน่น
รถดับไฟไม่แล่นเข้าไปหา
น้ำอยู่ไกลไฟไม่กรุณา
เผาเคหาหมดไปไม่เสียชีวิต
สรุปแล้วได้ความเพราะน้ำน้อย
ไม่ควรปล่อยให้ถมคลองง่าย ๆ
น้ำมีมากพลเมืองก็สบาย
ไม่พากันฉิบหายเพราะเพลิงเอ๋ย ฯ

ว. ช่างกูร

DIETHELM & CO., LTD.

In Thailand

- *leading in the marketing of quality products.*
- *foremost in providing worldwide shipping and travel services.*

THE THAI SILK CO., LTD.

JAMES H.W. THOMPSON
Managing Director

Hand-woven Silks & Brocades
STOLES, BLOUSES, SPORT SHIRTS, NECKTIES
CUMMERBUNDS AND THE LARGEST SELECTION
OF SILKS BY THE YARD IN BANGKOK

THE COMPANY THAT MADE THAI SILK WORLD FAMOUS
NEW PREMISES 9 SURAWONGSE ROAD

EMERGING NEW CITIES VERSUS OLD VALUES THE CASE OF INDOCHINA

SUMET JUMSAI

The author presented the following paper to the International Congress on Religion Architecture and the Visual Arts held in New York between August 28 th. - September 1 st. 1967. The following is the text in full. - Editor.

The New Town Movement is something new in the Indochinese region. Many ideas associated with the New Town as originated and realized in the West are new to the traditional concept of the Oriental City. For the New Town generates the idea of change and growth, the idea of things which are new and which serve the ever expanding populace, offering itself as a new and attractive accomodation to that of the old city like some lately popular commodity. The New Town is also associated with the New Frontier condition in America, a situation which is of course lacking in this old subcontinent of Indochina.

The situation here is that, basically, there is little need to open up new territory for exploitation. Existing land under cultivation awaits improvement rather than expansion. Similarly, there is no need to build new towns since there exists already a great number of old towns waiting to be properly populated and revitalized. Furthermore, people in this region are mainly agricultural, and influx of the population into cities is still relatively insignificant except, say, in the case of Bangkok because of its special condition of still being what amounts to a city-state. In fact, except for a few capital cities like Bangkok, the problem is not the urban overspill and overcrowding. On the contrary, most towns and cities in this region are yet to be urbanized for they are for the most part an

expanse of semi-rural houses and shop-houses scattered into an area accentuated by temples and pagodas. Of course there are exceptions like Saigon and Phnom Penh which are Parisian in character. But I shall return to the particular characteristics of the traditional Oriental City later. Meanwhile, it must be said straight away that inspite of local conditions being unfavourable to the idea of the New Town, some effort in this direction did leave one interesting result behind.

My example is centred around an ancient Kmer urban centre now an important town in Central Siam. The slide shows Lopburi or Louvo in the 17th century, a flourishing Siamese city. In 1940's during a military dictatorship which suddenly felt itself compelled to do away with the old image of Siam and to replace it with some rejuvenating and new environment, an ambitious New Town project was embarked upon at Louvo. Here two city centres projected four kilometres out in a straight line from the old city centre, in the form of concentric and radial streets very much like Ledoux' ideal city or the early designs for the ideal garden city. A tram line linked the old city to the two new city centres. People in the old city were induced to populate these centres. With the demise of the régime, the grand New Town scheme ended in utter failure: the tram went out of service; people began to move back into the

old city leaving behind the grand street design now completely empty, along with a few anonymous concrete monuments, fountains and derelict concrete shop-houses.

The above example demonstrates a half-hearted effort and a complete confusion of values. However, it was harmless enough and had no further important rôle to play in the urban scene of this region. What is by far the most significant urban phenomenon is the present destruction of old town and the emergence of a completely new and alien urban pattern upon what amounts to the ruins left by the bulldozers of these old towns. For there are in recent years a few cities which have been growing and changing at a very fast rate because of their particular political or strategic location in Indochina.

The theme of the new city rising upon the ruins of a former city may remind one of the case of Troy where ten different cities were built anew, each time on the ruins of the previous city, or the rise of Mexico City upon the ruins of the destroyed Aztec capital of Mexico-Tenochtitlan. This may appear to be a Messianic view towards the City, but I hope to show later that the change (where it occurs) that has been taking place in this region represents not an historical continuity, but a complete break with the old urban values altogether.

To understand the emerging new urban form or rather the drastic transformation of the Oriental City, the idea concerning the latter must first be presented.

Briefly, the Oriental City was the Temple City with of course a varying degree of formal and spiritual rigidity according to regions, which may be predominantly sinicized or Indianized. The City was marked by the temple or a cluster of temples which are closed-in by city walls and moats. Through a certain disposition of temples, the city became a place of perfect harmony

and perfect environment for human life. In the Chinese world, the City was the place where Yin and Yang (the two opposite forms of Nature, i.e., the masculine and the feminine) came to be resolved and where Heaven and Earth came to meet. In the Hindu world – and the Indochinese world is to a larger extent more Indian in culture than Chinese – the perfect harmony was achieved by planning the city as a microcosmic replica of the universe in Hindu cosmology. With the latter type of urban symbolism, the idea of permanence is also introduced into the City. The City was to be as permanent as the ultimate cosmic pattern, and so on.

To sum up, I suppose the Oriental City can be seen as a concentration of symbolisms into which is intergrated human life, full of imperfections and consisting of innumerable minute spans of lives, so that what is transient could be within range of the perfect environment, harmony and the ultimate state of permanence whereby all life cycles come to a blissful standstill.

Thus interspersed with the cluster of magnificent temples were private houses built of perishable material such as timber and bamboo (as if to express the status of their impermanence). Even palaces were likewise built mainly of perishable material. This then, I think, explains quite substantially the image of the Oriental City I have described earlier on as consisting of semi-rural houses scattered amongst an area of temples and pagodas. In short, the human element was secondary to the symbolic and the spiritual.

It may be argued that such characteristics ran parallel to other cities such as those in Medieval Europe with the Cathedral rising high above, keeping a watchful eye upon the uninitiated masses down below, or other cities which had not profited by the age of technology. But then, the Oriental City already manifested advanced urban techno-

logy from ancient times. Behind symbolic formalism in urban layout stood some quite remarkable urban mechanisms. In China, such a city as Soochow, founded in 500 B.C. which was laid out as two superimposed opposite symbols, one Taoist the other Confucianist, was a mechanical part of the gigantic hydraulic system of the Grand Canal. In the Indochinese subcontinent, nothing could be more explicit in terms of the city being a huge urban machine than the Kmer capital of Angkor, a city founded in A.D. 900

I cannot hope to go into details concerning the ingenious mechanism of these cities because of the time limit and because I would run the risk of deviating too much from the subject under discussion. I merely hope therefore that these slides would at least convey the image of technological efficiency. One has to imagine an army of hydraulic engineers and planners keeping watch over their dikes, reservoirs, and canals. One has to imagine how a variety of mechanical contraptions are constantly in action to maintain the correct hydraulic balance of the city: batteries of norias, a variety of water gates and underground stone pipes which act as siphonage connections between hydraulic systems, etc. The point I should like to make here is that the architect-planner had a dual task to fulfill. There were two problems to be solved together. One was the problem of urban symbolism or the total spiritual environment. The other was urban technology, so that social welfare was possible. The resulting urban form had to satisfy both urban technology and at the same time the symbolic function of the city, although the former had always to be kept subservient to the latter.

Now, I think it can be seen straight away that the traditional concept of the City as something symbolic and permanent runs counter to the contemporary ideals of the modern city or the New Town. The

latter presupposes new and ever changing and flexible forms. Also the idea that technology should be the primary urban expression is something totally strange for the Oriental City.

Economic pressure on cities such as Bangkok, have shown that old values are completely swept aside. The case of Bangkok is that of the transformation from the Temple City to the New-and-Nothing City. There are still over 300 temples left in the city, but the spirit of the Temple City, I believe, is now gone. Temples are giving up parts of their temple compounds for commercial development and many are happy to remain hidden behind the glittering façades of modern office blocks and supermarkets. Such a new image of the brand-new town is spreading to other cities and with devastating effect. For example, there is the case of an old city called Ayutya, a town probably dating back to 11th century. As the new town establishes itself and expands, old temples are dismantled to provide building materials and space for the new town. Of some 400 temples, only a dozen or so are now at all recognizable. This process continues.....

The problem of such emerging new cities is really how they would accommodate the new economic pressures without first destroying the old values and then becoming anonymous themselves. The task of the architect planner here is how to acquaint himself with modern urban technology without either becoming apocalyptic towards the old spiritual background or acquiring the mechanistic outlook, i.e., 'to think that technical efficiency is everything and moral purpose nothing.' For there is this immediate danger of such cities being caught up in the vicious circle of technocratic desperation, wherein architect-planners will turn efficient technocrats and say to this vicious circle: "'Though thou slay me, yet will I trust in thee'. And so it slays us."

วันที่สามหลังจากที่เขาและเธอย้ายไปบ้าน
นอกแล้ว เขาเดินกลับจากหมู่บ้าน ถือ
กระจาดใส่ของมาหนึ่งใบและเชือกอีกหนึ่ง
ชก ยาว ๒๔ หลา เธอออกมาพบเขา
ข้างนอก พลังเอามือเช็ดเสื่อกันเป็น
สีเขียวของเธอ ผมเป็นกระเซิง จมูกแดง
กำค้ำยแตกเผา เขาบอกเธอว่า เธอคุ
คล้ายผู้หญิงที่เกิดบ้านนอกแล้วละ เสื่อ
ผ้าสำลีของเขาเนบติดกับตัว รองเท้าหนา
เทอะทะมีฝุ่นติดอยู่ เธอบอกเขาว่า เขา
คุคล้ายคนที่เล่นละครเป็นตัวบ้านนอก
จริง ๆ

เขาได้กาแฟมาหรือเปล่านะ เธอคอย
กาแฟอยู่ตลอดวัน ทั้งเขาและเธอก็
ลืมนั่งไปสั่งของที่ร้านในวันแรก

ตายจริง เขาไม่ได้ซื้อ ว่า เขาต้อง
กลับไปอีกแล้วสิ ใช่ ต้องไป ถึงจะตายก็
ช่าง เขาคิด เอ๊ะ ก็ได้มาแล้วทุกอย่างนี่นา
เธอเตือนเขาว่า เป็นเพราะเขาไม่กิน

เชือก

กาแฟนั่นเอง ถ้ากินก็คงจำได้เร็วทีเดียว
แหละ สมมติว่าถ้าบู่หรือหมอค่ะ แล้วเธอ
จึงแลเห็นเชือกเส้นนั้น เธอมาทำอะไรกัน
นะ เขาคิดว่า ใช้ตากเสื้อผ้าหรืออะไรก็
ได้ เป็นธรรมดาเหลือเกินที่เธอจะต้อง
ถามเขาว่า เขาคิดว่าจะมาตั้งร้านซักผ้า
หรืออย่างไร ราวก็มีอยู่แล้วนี่นา ยาวตั้ง
๕๐ ฟุต ซึ่งอยู่ตรงหน้าเขาค้วย เขาช่าง
ไม่สังเกตเห็นจริง ๆ หรือ ส่วนเธอก็เห็น
ว่ามันทำให้วิวเสียไป

เขาคิดว่า ต่อไปเชือกอาจใช้ประโยชน์
ได้หลายอย่าง อะไรบ้างล่ะ เธออยากรู้
เขาคิดอยู่ครู่หนึ่งแต่หาอะไรไม่ได้ ก็คอย
ดูเอาหน่อยไม่ได้หรือ ในที่บ้านนอกอย่าง
นี้นะ มีของ จุก ๆ จิก ๆ ทั้งเยอะแยะที่เรา
ต้องการ เธอว่า ค่ะใช่แล้ว แต่เธอก็คิดว่า
เวลาที่ทุกสตางค์แดงมีค่าอย่างนี้จึงดูตลก ๆ
ที่ไปซื้อเชือกมาเท่านั้นแหละ เธอไม่ได้
หมายความอะไรอื่นอีก ที่แรก เธอมอง
ไม่เห็นว่าจะทำไมเขาจึงรู้สึกว่าเป็น

พับผ้าสี เขาซื้อมาก็เพราะอยากซื้อนี้ และก็มีอยู่แค่ชิ้นแหละ เธอก็คิดว่า นั่นก็เป็นเหตุผลที่พอแล้ว และไม่เข้าใจว่า ทำไมเขาจึงไม่พูดออกมาอย่างนั้นเสียแต่แรก คงมีประโยชน์อย่างไม่ต้องสงสัย เชื่อกตั้ง ๒๔ หลา ใช้ได้ตั้งร้อยอย่างพันอย่าง เธอยังคิดไม่ออกในขณะนี้ แต่ต้องใช้ได้แน่ๆ เหลือเกิน อย่างเขาว่านั่นแหละ บ้านนอก มักมีอะไรเสมอ

แต่เธอรูสึกผิดหวังน้อยในเรื่องกาแฟ และ ตาย กู กู คูไซ่สี โธ่ โหลย้อยหมก แล้ว เขาเอาอะไรวางทับมันไว้นะ เขาไม่รู้หรือหรือว่า เอาของทับไซ่ไว้ ไม่ได้ทับไซ่เธอ โกรธเป็นคนทับ เขาอยากจะทำอะไรสักอย่างนั้น เขาเพียงแค่เอาใส่มาในกระจกกับของอื่นเท่านั้น ถ้ามันเกิดแตกไปก็เป็นความผิดของเจ้าของร้าน แกควรจะได้คิดว่านี่ว่าไม่ควรเอาของหนัก ๆ ไปทับไซ่

เธอเชื่อว่าเชื่อกนั่นแหละ เชื่อกเป็นของหนักที่สุดในนั้น เธอเห็นเขาได้ถนัดเมื่อเขาเข้ามาจากถนน เชื่อกชกใหญ่เส้นนั้นแหละวางทับอยู่บนของทุกชิ้น เขาอยากให้โลกทั้งโลกเป็น พยานสักหน่อยว่านั่นไม่ใช่เรื่องจริง เขาถือเชื่อกไว้มือหนึ่ง และกระจกอีกมือหนึ่งต่างหาก เธอจะมีท่าไว้ทำอะไร ถ้ามันทำประโยชน์ให้เธอได้อย่างดีที่สุดก็แค่นั้น

เอาเถอะ อยากรู้เสียเธอก็เห็นสิ่งหนึ่งได้อย่างชัดแจ้ง ก็คือตอนเช้าไม่มีไซ่กิน ต้องทำไซ่ไว้เสียแต่เดี๋ยวนี้ แล้วเก็บไว้กินกลางคืน แย่จริง ๆ เธอคาดไว้ว่า มือเย็นจะกินเนื้อทอดสักหน่อย น้ำแข็งก็ไม่มีเก็บเนื้อไว้ไม่ได้อีก เขาอยากจะทำอะไร เธอจึงตอกไซ่ใส่ไว้ในด้วยให้หมด แล้วเก็บไว้ที่เย็น ๆ ไม่ได้

ที่เย็น ๆ หรือ ถ้าเขาหาให้เธอได้สักแห่งหนึ่ง เธอก็จะเอาวางไว้ที่นั่นให้ด้วยความยินดี เธอเชื่อกว่า ทำเนื้อไว้พร้อม ๆ กับไซ่เสียก็คงดีเหมือนกัน แล้วอุ่นไว้สำหรับพุงนี้ ก็คิดถึงเรื่องนั้นแล้วทำให้เธอสะอึกขึ้นมาทันที หากจะกินเนื้อสดก็อาจกินได้แต่ต้องมากินเนื้อค้างของเศษของเลย อุ่นกลับไปกลับมาแม้กระทั่งเนื้อเขาบิบโหลเธอเบา ๆ ความจริงก็ไม่ใช่เป็นอะไรมากไม่ใช่หรือ ที่รัก ในบางโอกาสเมื่อเขาและเธอหยอกกัน เขามักจะบิบโหลเธอเบา ๆ และเธอก็จะทำท่าบิบคิขี้เกียจแล้วก็ครางแผ่ว ๆ แต่ตอนนี้เธอขู่พื่อ ๆ และเกือบจะข่วนเอาด้วย เขากำลังอ้าปากจะพูดว่าคงพอไหวนะ เมื่อเธอหันมาแหวว่า ถ้าเขาบอกเธอว่าพอไหวแล้วละก็ เธอกงตบหน้าเขาแน่ ๆ

เขาพนพั่งอย่างหนึ่งอึ้ง หน้าร้อนผ่า ๆ หยิบเชื่อกขึ้นมาและกำลัง จะวางไว้บนหนึ่ง

ชั้นสุด เธอไม่ยอมให้วางไว้ชั้นบนสุด
นั่น เป็นที่วางหม้อไต้และกระป๋องต่าง ๆ
เธอจะไม่ยอมให้ห้องชั้นบนรกรุงรังไปด้วย
เชือกเป็นอันขาด เธอทนของรกรุงรังมา
พอแล้วที่ห้องเช่าในเมือง ที่น้อยอย่างน้อยก็
มีที่วางอยู่และเธอดังใจที่จะเก็บของให้เป็น
ระเบียบ

อ้าว ถ้าอย่างนั้นแล้วเธออยากจะทำ
ก้อนและตะปูทำอะไรอยู่บนนั้น และเธอ
เอามันวางไว้ที่นั่นทำไม เมื่อเธอรู้อยู่
เขาต้องการก้อนและตะปูไว้ทำขอบหน้า
ข้างชั้นบน เธอทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเข้าไป
เปล่า ๆ และทำให้งานหนักเพิ่มขึ้นเป็น
สองเท่า เพราะเธอมีนิสัยบ้า ๆ ขอบย้าย
ของ ซ่อนของอยู่เรื่อย ๆ

เธอจำได้แน่ ๆ ว่าเธอขอโทษเขาแล้ว และ
ถ้าเธอมีเหตุผลที่จะเชื่อได้ว่าเขาจะแก้ขอบ
หน้าข้างให้มันดีขึ้นแล้ว เธอก็จะ
จะทิ้งก้อนและตะปูไว้ที่ ๆ เขาวางไว้
แหละ คือกลางห้องนอนซึ่งเขาและเธอ
อาจเปลอเหยียบเข้าได้ตอนมีค ๆ และ
เวลานี้ ถ้าเขาไม่เก็บเสียให้เรียบร้อย เธอ
จะจับโยนทิ้งบ่อให้หมด

ตกลง ตกลง เก็บไว้ในตู้ข้างฝาได้ไหม
ล่ะ อ้อ ไม่ได้แน่ ๆ ในตู้ข้างฝาไม่มีกวาง
มีผ้าถูพื้น มีที่กวาดผงอยู่ และทำไมเขา
จึงหาที่วางเชือกของเขาออกครัวของเธอ

ไม่ได้ เขาหยุดคิดบ้างหรือเปล่าว่า ใน
บ้านนี้มีห้องว่างอยู่เจ็ดห้อง แต่มีครัวอยู่
ห้องเดียว

แล้วไง เธออยากรู้ และเธอรู้อะไร
เปล่าว่า เธอกำลังทำตัวเป็นโง่อยู่ เธอ
คิดว่าเขาเป็นอะไร ไอ้เด็กงั่งอายุสามขวบ
อย่างนั้นรี เรื่องของเรื่องก็คือ ควรต้อง
มีลูกให้เธอได้ขึ้นเสียงและชู้ตะคอกเสียบ้าง
นี่ก็อยากอธิษฐานให้มีลูกขึ้นมาสักสอง
คนเวลานี้ เพื่อเธอจะได้เล่นงานเอากับ
ลูก ๆ บางทีเขาอาจจะได้พักบ้าง

ตรงนี้ หน้าเธอเปลี่ยนสีทันที เธอบอก
เขามากกว่า เขาลืมกาแฟและซื้อเชือกที่หา
ค่าไม่ได้มา และเมื่อเธอคิดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่
เขาและเธอต้องการจริง ๆ เพื่อให้บ้าน
น่าอยู่ขึ้น เธอก็อยากจะทำอะไรให้ เท่านั้น
แหละ เธอคุมคอดาลัยตายอยาก ไม่รู้จะ
ทำอย่างไรลูก และหมอดหวังเสียจนเขา
แทบไม่น่าเชื่อว่า เชือกเส้นเดียวเท่านั้น
ที่เป็นต้นเหตุของความวุ่นวายทั้งหมด
เป็นอะไรไปนะ แม่คุณ

เงียบเสียทีเถอะและไปให้พันหูพันตา
สักห้านาทีจะได้ไหม อ้อ ได้ทุกเมื่อ ไป
ก็ไป ไม่กลับมาก็ได้ถ้าเธอต้องการ ถ้าจะ
ว่าไปแล้ว เขาไม่อยากทำอะไรยิ่งไปกว่า
ขนเข้าขนของไปเสียและไม่ต้องกลับมาอีก
ถ้าอย่างนั้นแล้ว เธอก็มองไม่เห็นเลยว่า

มีอะไรห้ามเขาไว้ ช่วงเป็นเวลาที่เหมาะเจาะอะไรเช่นนั้น ก็คิดว่าเวลาที่เขาอยู่ห่างทางรถไฟตั้งโยชน์ มีบ้านร้างอยู่ครึ่งที่จะต้องทำ เงินแดงเดียวก็ไม่มี แถมยังต้องทำทุกสิ่งทุกอย่างในโลกอีก ช่วงคุณคล้ายกับเป็นเวลาที่สวรรค์บรรดาให้เขาหนีขึ้นมาเสียจริงๆ เธอแปลกใจว่า ทำไมเขาไม่อยู่ในเมืองเสียให้หมดเรื่องหมดราวไป มาหาอะไรกัน เมื่อเธอมาแล้วและทำอะไรจนเสร็จแล้ว ลูกไม้ของเขาตามเคย

เขาทูลรู้สึก ว่า เรื่องซักรจะไปไกลสักหน่อยแล้ว มากไปนิดหนึ่ง เขาอยากจะพูด จะเป็นไรไหม เมื่อหน้าร้อนที่แล้วเขาอยู่ในเมืองหาวิมานอะไรกัน ทำงานพิเศษที่โน่นที่นี้เพื่อหาเงินส่งให้เธอนะซี ไซ้แล้วหละ เธอก็รู้อยู่เต็มอกว่าไม่มีทางอื่นเวลานั้นเธอก็เห็นด้วย และนั่นเป็นครั้งเดียวเท่านั้น ช่วยด้วยเถอะที่เขาเคยปล่อยให้เธอทำอะไรคนเดียว

โธ่ ไปบอกทวดเขาแน่ะ ไป เธอพอรู้เลาๆ ว่าอะไรที่ทำให้เขาอยู่ในเมือง มากกว่าเลาๆ มากเสียอีก ถ้าเขาต้องการจะรู้ อ้อ เธอจะเอาเรื่องนี้ขึ้นมาพูดอีกอย่างนี้รี เธอจะคิดอย่างไรก็ตามใจเธอสิ เขาเบื่อกี่จะอธิบายแล้ว อาจฟังดูแปลกอยู่แต่เขาถูกคล่องคอจริงๆ แล้วจะให้เขาทำอย่างไร เป็นการเหลือเชื่อ ว่า แม่บ้านจะ

ถือเป็นเรื่องจริงจัง ยะ ยะ เธอรู้ว่าผู้ชายเป็นอย่างไร ปล่อยทิ้งไว้นาทีเดียวก็ถูกผู้หญิงจุกไปแล้ว และก็เป็นที่ของธรรมดาเหลือเกิน ที่เขาจะปฏิเสธให้หล่อนเข้าใจไม่ได้

เอ้า เธอไววายเรื่องอะไรกันนะ เธอลืมแล้วหรือว่าเธอบอกเขาว่า อยู่บ้านนอกคนเดียวสองอาทิตย์ครานั้น เธอมีความกันมานานเท่าไร ตอนที่เธอพูดอย่างสุขที่สุดในสี่ปี แล้วเธอและเขาแต่งงานนั้นนะ เจ็บเสียทีเถอะน่า ถ้าเธอก็กลัวเรื่องนั้นไม่จุกอยู่ในคอหอยของเขา

เธอไม่ได้หมายความว่าเธอมีความสุขเพราะเธออยู่ห่างเขา เธอหมายความว่าเธอมีความสุขที่ได้บ่ักกวาดบ้านผีทะเลนั้นให้เรียบร้อยไว้คอยเขา เธอหมายความว่าอย่างนั้นต่างหาก แล้วตุลิต ก็เอาเรื่องของเธอพูดทั้งปีแล้วมาเป็นข้อแก้การที่เขาลืมชื้อกาแพให้เธอและที่ทำไข่แตกและที่ชื้อเชือกบัวๆ เส้นนั้นมา ทั้งๆ ที่เจียดเงินให้ไม่ได้ เธอก็คิดจริงๆ ว่า เลิกพูดเรื่องนั้นกันได้แล้ว และตอนนี้เธอต้องการเพียงสองอย่างเท่านั้นในโลกนี้ เธอต้องการให้เขาหยิบเชือกเส้นนั้นขึ้นมา กลับไปที่หมู่บ้าน แล้วก็ชื้อกาแพให้เธอ และถ้าเขาจำได้ ก็ชื้อที่จับแขนหม้อข้าวมาด้วย ราว

ม่านอีกสองราว แล้วก็ในหมู่บ้านนั้นมีหญิง
มืออย่างบ้างไหม มือเธอลอกจนหมดแล้ว
ซื่อๆ ถ้าย่านชาวจากร้านขายยามาคำด้วยหนึ่ง
ชวค

เขาเหม่อมองห้องฟ้าตอนบ่าย ซึ่งมีสี
ครามเป็นม่านย้อยคลุมเนินเขาทางโน้น
เข็คหน้าผาก ถอนหายใจเฮือกใหญ่ แล้ว
พูดว่า ถ้าเธอจะคอย *อะไรก็ตาม* สัก
ประเดี๋ยวเท่านั้นแหละ เขากำลังจะกลับไป
อยู่ที่เดียว เขาก็บอกแล้วใช้ใหม่ละ
ทันทีที่เขาและเธอรู้ว่าเขาสัมไป

เอาละหน้า...ไปเสียที่ไป เธอก็กำลัง
จะล้างหน้าค้าง บ้านนอกช่างงดงามอะไร
อย่างนี้ เธอสงสัยว่าจะดูให้สกปรกขึ้นเดียว
เดียวก็คงไม่ได้ เขาวางจะไปแต่ก็ไม่ไปจน
ได้พักแล้วว่า ถ้าเธอไม่ใช่คนเจ้าทุกข์เสีย
จนไม่มีท่าแล้ว เธออาจจะเห็นว่าที่เป็น
แบบนี้ก็เพียงสองสามวันเท่านั้น หน้าร้อน
ที่แล้ว ๆ มาเธอจำไม่ได้ว่ามีอะไรที่หวาน
ชื่นบ้างเลยหรือ เขาและเธอไม่เคยสนุก
มาด้วยกันบ้างเลยหรือ เธอไม่มีเวลาพูด
เรื่องนี้ และตอนนั้นนะ เขาอย่าปล่อยเชือก
เส้นนั้น กองเกาะกะให้เธอสะอึกล้มจะได้
ไหม เขาหยิบมันขึ้นมา ไม่รู้ว่าหล่นลงไป
จากโต๊ะได้อย่างไร แล้วก็หนีบไว้ใต้แขน
เดินออกไป

เขาจะออกไปเที่ยวนั้นแหละหรือ อ้อ
ออกไปแน่ ๆ เธอก็คิดแล้วเชียว บางที
เธอรู้สึกเหมือนว่ามีอะไรบางอย่างบอกให้
เขาออกไปได้จังหวะพอดีพอดีกับตอนที่
เธอรุ่นทุกที เธอคั่งใจไว้ว่าจะเอาที่นอน
ออกตากแดดและถ้าเอาออกมาเสียเที่ยวนั้น
ก็ต้องได้แดดอย่างน้อย ๆ สามชั่วโมง เขา
ต้องไต่ย็นเธอพูดตอนเช้าแน่ ๆ ว่า เธอ
ตั้งใจเอาที่นอนออกตาก อย่างนี้เอง เขา
จึงเดินออกไปและปล่อยให้เธอทำคนเดียว
เขาคงคิดว่าเธอได้ออกกำลังเสียหน่อยก็ค
กรรมัง

อ้อ เขาจะไปซื้อกาแฟให้เธอเท่านั้น
แหละ แหม นำหัวเราะที่ต้องเดินสี่ไมล์
เพื่อซื้อกาแฟสองปอนด์ แต่เขาก็ยินดีที่
จะไปจริง ๆ แต่นิสัยนี้กำลังทำให้เธอ
โทรมลง แต่ถ้าเธอต้องการให้ตัวเองโทรม
เขาก็ทำอะไรไม่ได้ ถ้าเขาคิดว่ากาแฟทำ
ให้เธอโทรมละก็ เธอก็ขอแสดงความยินดี
กับเขาค้วย เขาต้องมีหิริ โอดตบ้ปะแบบ
ทำอะไรได้ง่ายเป็นบ้าแน่ ๆ

มีหิริ โอดตบ้ปะหรือไม่มีหิริ โอดตบ้ปะก็
ช่างเขามองไม่เห็นว่ามีที่นอนจะคอย
ถึงพุ่มนี้ไม่ได้ และอย่างไรก็ตาม ให้ตาย
เถอะ เขาและเธอก็มีชีวิตอยู่ในบ้านหรือ
ว่าเขาและเธอจะปล่อยให้บ้านเป็นนายเขา
และเธอไปจนตาย ตรงนี้ หน้าเธอเผือก

ลง ปากเขียว แล้วก็คุนากลัวที่เขียว เธอเตือนเขาว่า งานบ้านนะไม่ใช่งานของเธอ มากไปกว่างานของเขาเลย เธอมีงานอื่น จะต้องทำเหมือนกัน และเขาคิดตั้งแต่เขवनเชือกติดอยู่กับตะปู เขาเลยกระซอกมันขาดออก แล้วเขาก็พยายามสูบน้ำขึ้นมามือหนึ่ง ในขณะที่เธอคั้นร่ำ ๆ อยู่กับอีกมือหนึ่ง เขาจึงปล่อยเสียแล้วเขย่าตัวเธอแทน

เธอสับคัตว์หลุดออกไปและตะโกนร้องให้เขาเอาเชือกบ้า ๆ ของเขาไปนรกที่ไหนก็ไปเสีย เธอเลิกยุ่งกับเขาแล้ว ว่าแล้วก็วิ่ง เขาได้ยินรอกเท้าและสันสูงของเธอกระทบกระแทกกันโครมครามอยู่ที่บันได

เขาออกไปรอบ ๆ บ้านและเข้าไปในตรอก ทันใดนั้นก็นึกได้ว่าสันเท้าเขาเป็นตาปลาและเสื้อเขาร้อนเหมือนไฟ เหตุต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างกระทันหันเสียจนไม่รู้ว่าจะอยู่ที่ไหน ไม่มีเรื่องอะไรเลย เธอก็ยังสามารถถือเป็นอารมณ์จนเป็นพื้นเป็นไฟได้ แม้จริง ๆ พับผ้าสี ไม่มีเหตุผลเลย แม้แต่ชนิดเดียว พุกกับตะแกรงเสียดีกว่า พุกกับแม่เวลานั้นเธอรวนขึ้นมา ฉิบหายแน่ ถ้าเขาต้องคอยไ้เธอไปจนตาย เชื้อทำงืดี่ละ เขาจะเอาเชือกกลับไปเปลี่ยนเป็นของอื่นก็แล้วกัน เรื่องอะไรต่อมิอะไร ประคังกันมาเรื่อยจนกองพะเนินเทินทึก

ผลึกไปก็ไม่ไหว สางก็ไม่ไหว ทั้งก็ไม่ไหว กองอยู่อย่างนั้นไปจนเน่า เขากลับไปก็แล้วกัน อูวะ ทำไมเขาจะต้องทำอย่างเมื่อไรว่าเธอจะหาเวลาที่ไหนมาทำให้ได้เร็วขนาดนี้

เธอจะยกเรื่องนั้นขึ้นมาพูดอีกแล้วหรือ เธอก็รู้ดีเท่า ๆ เขาว่างานของเขาหาเงินมาได้สม่าเสมอ ส่วนงานของเธอชั่วคราวชั่วคราว ถ้าชีวิตเขาและเธอต้องขึ้นอยู่กับสิ่งที่เธอทำแล้วจะเป็นอย่างไร—และถ้าจะให้ดีแล้วก็พูดเรื่องนี้ให้เด็ดขาดกันเสียที

นั่นไม่ใช่ประเด็นเลยแน่ ๆ บัญหามีอยู่ว่า ถ้าทั้งสองคนต้องใช้เวลาของตัวเองทำงานแล้ว จะต้องมีการแบ่งงานบ้านใหม่หรือว่าไม่มี เธอต้องการรู้เท่านั้นแหละ เธอจะได้กะอะไรดูก อ้าว ก็ตกลงกันแล้วไม่ใช่หรือ เป็นที่เข้าใจกันแล้วนี่ว่า เขาจะช่วย เขาไม่ได้ช่วยเสมอหรือ ตอนหน้าร้อนละ

เขาไม่ได้ช่วยรี อ้อ เขาไม่ได้ช่วยนี่รี และก็เมื่อไร ที่ไหน และทำอะไร ไร้อยู่ตกลงเป็นบ้าอะไรอย่างนั้น

ตกลงเป็นบ้าเหลือเกินอย่างนั้นแหละที่ทำให้หน้าเธอชกกลายเป็นสีม่วง เธอปล่อยออกมาทักใหญ่ เธอหัวเราะเสียจนต้องนั่งลง และในที่สุดหน้าตาก็พรุลงมาจนถึงมุมปากทั้งสองข้าง เขาโผล่เข้าหาเธอ

และคงเธอให้ลุกขึ้นยืน และพยายามรูด
น้ำลงไปบนศีรษะของเธอ กระบวยตกน้ำ
นั่นด้วยล่ะ เขาคิดว่ามันนี่ ว่าไป มัน
เรื่องอะไรกันนะ เชือกเส้นเดียว คิดคุด
เดอะว่ามีใครบ้างที่เป็นห่วงเชือกเส้นหนึ่ง
มากกว่าความรู้สึกของคน เธอถือสิทธิ
อย่างไรที่จะมาพูดแม้แต่คำเดียว เขาจำ
ได้ทั้งนั้น ของทุกอย่างที่ไม่มีประโยชน์ที่
ไม่มีความหมายที่เธอซื้อมาใช้เอง ทำไม
เพราะฉันต้องการมันนี่ นั่นแหละทำไม
เขาหยุดเดินและเลือกหินใหญ่ข้างถนนได้
ก้อนหนึ่ง เขาจะใช้มันทับเชือกไว้ กลับ
ไปแล้ว เขาจะเก็บมันไว้ในหีบใส่เครื่องมือ
มือ เขาฟังมาพอกัมชีวิตแล้ว

เมื่อเขากลับมา เธอยืนฟังเสาคู่
ไปรษณีย์รออยู่ ชักค้ำแล้ว กลืนเนื้ออย่าง
ฉุยตะจุ่มกคลังในอากาศซึ่งเย็นลงแล้ว
หน้าเธอขาว นวล และสดชื่น ผมคำของ
เธอยุ่งเหยิงและคุดคักๆ บักลงมารอบข้าง
เธอโบกมือให้เขาแต่ยังไม่ไกล เขาเลยรีบ
สาวเท้า เธอตะโกนร้องบอกเข่าว่ากับข้าว
เสร็จแล้วและคอยเขาอยู่ เขาหิวแทบไส้
หรือเปล่า

หิวแทบไส้ ลองพบนันคุดชิ นียงโงกาแพ
เขาโบกมือให้เธอ เธอมองคุดมือเขาคิดข้าง
หนึ่ง เขาถืออะไรไว้นะ

อ้อ เชือกเส้นนี้เอง เขาหยุดชงัก
เขาคังใจไว้ว่าจะเปลี่ยนแต่แล้วก็ลืม เธอ
อยากจะรู้ว่าทำไมเขาถึงจะเปลี่ยนถ้าหาก
นั่นเป็นของที่เขาต้องการจริงๆ อากาศ
ตอนนี้สดชื่นแล้วไม่ใช่หรือ และอยู่ที่นี้ก็
สุขดีไม่ใช่หรือ

เธอเดินเคียงข้างเขา มือข้างหนึ่งเกาะ
เข็มขัดหนังของเขาไว้ค้ำใน เธอคังและ
ผลึกเขานิดๆ ขณะที่เขาเดิน แล้วก็เอน
ตัวเข้าไปหา เขาเอามือโอบรอบเธอแล้ว
ก็ค้มที่ท้องเธอเบาๆ ต่างก็ยิ้มให้กันอย่าง
โรยๆ กาแฟ กาแฟสำหรับแม่เจ้าประคุณ
เขารู้สึกคล้ายกับว่าได้หาของขวัญที่งาม
เหลือเกินมาให้เธอ

เขาน่ารักจริง เธอเชื่อสนิท และถ้าเธอ
ได้ค้มกาแฟตอนเช้าแล้ว เธอก็คงไม่ทำตัว
ประหลาดๆ อย่างนั้น เจ้านกแสงจันทร์
ยังกลับมาอีก คิดคุดเดอะ ทั้งๆ ที่ไม่ใช่คุด
ของมันเลย เกาะอยู่บนแอบเบิ้ลและร้อง
ระงมอยู่โศกเดียว คงคุดคุดโล่มากระมัง คง
ใช่ เธออยากได้ยีนมันนี่ร้องเรียกอีกครั้ง
หนึ่ง เธอรักรกนกันเสียนี้กระไร เขารู้ว่า
เธอเป็นอย่างไร ไม่ใช่หรือ

แน่นอน เขารู้ว่าเธอเป็นอย่างไร

ยล

แปลจากเรื่อง *Rope* by Katherine Porter

MORNING ON THE CANAL

*Fresh upon their faces
the early-morning, pre-dawn coolness
calls them from their comfortless beds
in canal-close, reed-roofed shacks and farms.*

*Later, the humid heat
will lull them in its haze,
But now, in their five o'clock awakening
from drowsy, dull-witted slumbers
they rouse themselves
to steal a march upon the sun
before he stirs to sap their strength.*

*The men to fields
with little sun-tanned, trouser-tattered boys
and patient buffalo,
or to the water's edge
to tend their pole-slung nets
that curve and dip above the silent stream.*

*The women too—
so much the second sex,
so much the backbone of the home—
busy with breakfast in the flick'ring oil lamp's flame,
pounding the chilli to powder
in their bowls of stone.
And later squatting on the wooden slats
at water's edge
to somehow slap and scrub and coax
the clothes to cleanness
in the muddy, weed-clogged stream.*

By Rosemary Marshall

*And as they work,
imperceptibly and unobserved
the day
creeps o'er the rim of earth,
lightening vague shapes of darkness
to recognized, familiar things.*

*The coolness clings and chills
until at last
the sun
heralded by crowing cocks,
and countless cheerful chirrupings,
walks in the path of light he shed
to lift his proud but as yet gentle head
and with a reassuring smile declare
his presence to the waiting world.*

*The mists of morning
scatter 'neath his warming rays.
The peasants feel his heat upon their backs
and pause from their toil
to wend their way
back to breakfast with their waiting families :
fish and rice and chilli sauce
and fresh-plucked, quick-cooked water greens.*

*Then, slim and sinewy
they squat and smoke
and leisurely chat with neighbouring friends,
until the pull of duty draws them back
to sunlit stream and field.*

Morning has come again to the canal.

Mao Tse-tung Opposition, 1927-1935

John E. Rue. "A highly detailed account of the factional struggles within the Chinese Communist party. . . . Because of its store of information about policies and personnel of the party, the book is extremely valuable to students of Chinese Communism" - *Choice*.
"Extraordinarily interesting . . . highly germane to the present." - *New York Times*.

\$10.00

Student Nationalism in China, 1927-1937

John Israel. "A superb contribution, in every respect, to the growing literature on the Republican era. . . . [Israel's] investigation has been rigidly focused on the critical questions. His writing has style. And although more than a generation removed from his subject, he conveys an authentic flavor and feel for the surging movement he describes" - *Choice*

\$7.50

Chinese Warlord

The Career of Feng Yu - Hsiang

James E. Sheridan. "Based upon assiduous research and written in a clear, narrative style, this is a fascinating case-study. While the author modestly disclaims any wider analytical purpose . . . his many insights into characteristics of warlordism and of the significance of this most welcome contribution." - *Pacific Affairs*.

\$10.00

FIVE STANFORD PAPERBACKS

The Struggle for Indochina, 1940-1955

Ellen J. Hammer.

Cloth, \$8.50; paper, \$7.95

Moscow and Chinese Communists

Second Edition. *Robert C. North*

Cloth, \$7.50; paper, \$2.95

Peasant Nationalism and Communist Power

The Emergence of Revolutionary China, 1937-1945.

Chalmers A. Johnson

Cloth, \$6.50; Paper, \$2.95

The May Fourth Movement

Intellectual Revolution in Modern China. *Chow Tse-tsung.* \$3.45

The Political History of China, 1840-1928

Li Chien-ning. Translated and edited by *Ssu-yu Teng* and *Jeremy Ingalls.*

\$3.75

Order from your bookstore, please

STANFORD UNIVERSITY PRESS

ความเดือดร้อน ของคนเชื้อชาติไทยที่กัมพูชา

เคยมีข่าวว่า คนเชื้อชาติไทยเป็นจำนวนมากที่ไปตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอยู่ในรัฐกัมพูชา ทางภาคเหนือของสหพันธมาเลเซียนั้น ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากทางการเจ้าของบ้าน ต้องถูกจำกัดสิทธิในการทำมาหาเลี้ยงชีพ หนังสือพิมพ์ในกรุงเทพฯ และในมาเลเซียเอง ก็เคยเสนอข่าวทำนองนี้มาแล้ว บังเอิญเมื่อเร็ว ๆ นี้ ผู้เขียนมีกิจต้องเดินทางไปพักอยู่ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ นครหลวงของมาเลเซีย ช่วงระยะหนึ่ง ระหว่างนั้น ได้พยายามสลับกรับฟังเรื่องราวตลอดเวลา ทั้งตอนกลับ ก็ได้เปลี่ยนเส้นทาง เพื่อหาโอกาสพบปะพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองของมาเลเซียเอง อีกด้วย จึงขอนำข้อเท็จจริงที่ได้รับภายในเวลาอันจำกัดนี้ มาเสนอไว้

ตามข้อเท็จจริง ในดินแดนมาเลเซีย ตะวันตก (มลายาเดิม) มีคนเชื้อชาติไทย

อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มิใช่แต่เฉพาะในรัฐกัมพูชาอันปรากฏเป็นข่าวเท่านั้น บางรัฐ เช่น ปะริส ไทรบุรี ซึ่งอยู่ข้างเคียงกัน อาจมีคนเหล่านั้นมากกว่ากัมพูชาเสียอีก แม้ในกรุงกัวลาลัมเปอร์เอง ก็ยังมี “กัมปงเซียม” (หมู่บ้านสยาม) เหลืออยู่จนทุกวันนี้ แต่ที่เราไม่สนใจกัน ก็เพราะเขาต่างประกอบสัมมาชีวะกันอยู่อย่างปกติสุขนั่นเอง

การที่คนเชื้อชาติเดียวกัน ได้รับความสะดวกสบายไม่เท่ากัน ทั้ง ๆ ที่อยู่ในดินแดนมาเลเซียอย่างเดียวกันนั้น ก็เพราะเหตุว่า ประเทศนั้นเป็นรัฐรวม แต่ละรัฐมีอำนาจปกครองตนเองตามรัฐธรรมนูญ รัฐบาลกลางจะยื่นมือเข้าไปยุ่งเกี่ยวได้ ก็แต่เฉพาะกิจการบางอย่างซึ่งรัฐธรรมนูญมอบให้เป็นหน้าที่เท่านั้น อีกประการหนึ่ง เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่

เป็นคนมีสังกัดพรรคการเมืองเกือบทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ จึงอาจแตกต่างกันไปตามนโยบายพรรคการเมืองซึ่งมีเสียงข้างมากอยู่ ณ ที่นั้น ๆ

กล่าวเฉพาะกลันตัน พรรคแพนมาเดเซียนอิสลามิก อันเป็นพรรคฝ่ายค้านของรัฐบาลกลาง มีอิทธิพลอยู่ในรัฐน้อยอย่างเห็นวแน่นอน แม้ว่าพรรคนี้จะมีได้ใจกักกันคนเชื้อชาติไทยหรือคนชาติอื่นใด โดยเฉพาะก็ตาม แต่การที่พยายามจะส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของคนมลายู (ซึ่งเป็นมุสลิม) ให้ดีขึ้นอย่างสุดฝีมือนั้นเอง จึงทำให้คนชาติอื่นในรัฐเดียวกันต้องได้รับความกระทบกระเทือน ที่เป็นเช่นนี้ ก็มีใช้เพราะชาตินิยมหรือศาสนานิยมแต่ประการเดียว หากแต่เพื่อสร้างคะแนนนิยมให้แก่พรรคของตนด้วย กล่าวกันว่า โครงการของรัฐบาลกลางหลายต่อหลายโครงการ ไม่อาจสำเร็จผลได้ในรัฐนี้ เพราะรัฐบาลท้องถิ่นเห็นว่า ไม่เป็นประโยชน์ต่อคนมลายู จึงไม่อนุญาติให้ใช้ที่ดิน แม้การจัดสรรที่ดินตามโครงการพัฒนาชนบท ซึ่งรัฐบาลกลางอ้างว่าเป็นผลดียังยิ่งในที่ต่างๆ ก็ไม่อาจดำเนินการได้ที่กลันตันนี้

อันที่จริง คนเชื้อชาติไทยในรัฐนี้ แม้จะมีจำนวนเกือบ ๒๐,๐๐๐ คนก็ตาม (พลเมืองกลันตัน ๕๗๐,๐๐๐ คน) แต่ก็ยังน้อยกว่าคนจีน ซึ่งตกอยู่ในฐานะคนต่างชาติเช่นเดียวกัน และต่างก็ได้รับการปฏิบัติอันคล้ายคลึงกัน ถึงกระนั้น คนจีนก็ได้เดือดร้อนเท่าคนไทย ทั้งนี้ เพราะคนของเขาเกือบทั้งหมดมีอาชีพค้าขาย ในกลันตันยังมีช่องทางที่จะตั้งร้านค้าได้อีกมิใช่น้อย ส่วนคนเชื้อชาติไทยที่นั่นล้วนแต่ทำไร่ทำนา ซึ่งต้องการที่ดินเพิ่มขึ้นตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว ความเดือดร้อนที่กำลังประสบอยู่ในเวลานี้คือคนเหล่านี้ไม่ได้รับอนุญาตให้ซื้อหาที่ดินเพิ่มเติม ที่ดินซึ่งเคยพอทำมาหากินกันในสมัยปู่ย่าตายาย ย่อมไม่เพียงพอสำหรับจะเลี้ยงปากเลี้ยงท้องคนในสมัยลูกสมัยหลานอย่างแน่นอน

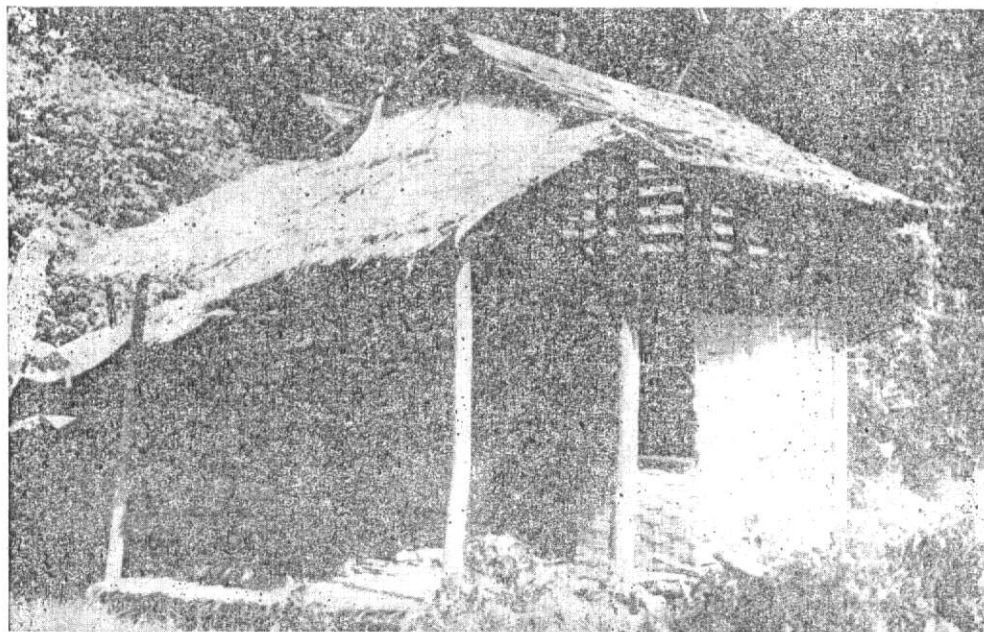
เรื่องที่ดินนี้ อาจเป็นเพราะว่า อาชีพส่วนใหญ่ของพลเมืองกลันตันคือ เกษตรกรรม มีการทำสวนยางและทำนาเป็นหลัก ทางกรจึงมีนโยบายสงวนที่ดินไว้ให้พลเมืองของตน อย่างไรก็ตามแต่คนเชื้อชาติไทยหรือเชื้อชาติอื่นเลย แม้เป็นคนมลายูแท้ๆ ถ้ามิได้เกิดในรัฐนี้ ก็ไม่มีสิทธิซื้อหาที่ดินเพิ่มเติมเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม คนต่างชาติ ยังมีโอกาสรับโอน

กรรมสิทธิ์ที่ดินจากเพื่อนร่วมเชื้อชาติของตนได้อยู่ ถึงกระนั้นก็ต้องผ่านการพิจารณาอนุญาตจากทางการหลายชั้นหลายระดับ ส่วนจะเนิ่นนานเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เมื่อการโอนให้พวกเดียวกันทำได้ยาก ผู้ที่ร่อนเงินจึงหันไปโอนสิทธิ์ให้แก่คนมลายู อันทำได้ง่ายและรวดเร็วกว่า ซึ่งก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะได้รับค่าตอบแทนน้อยลงไป

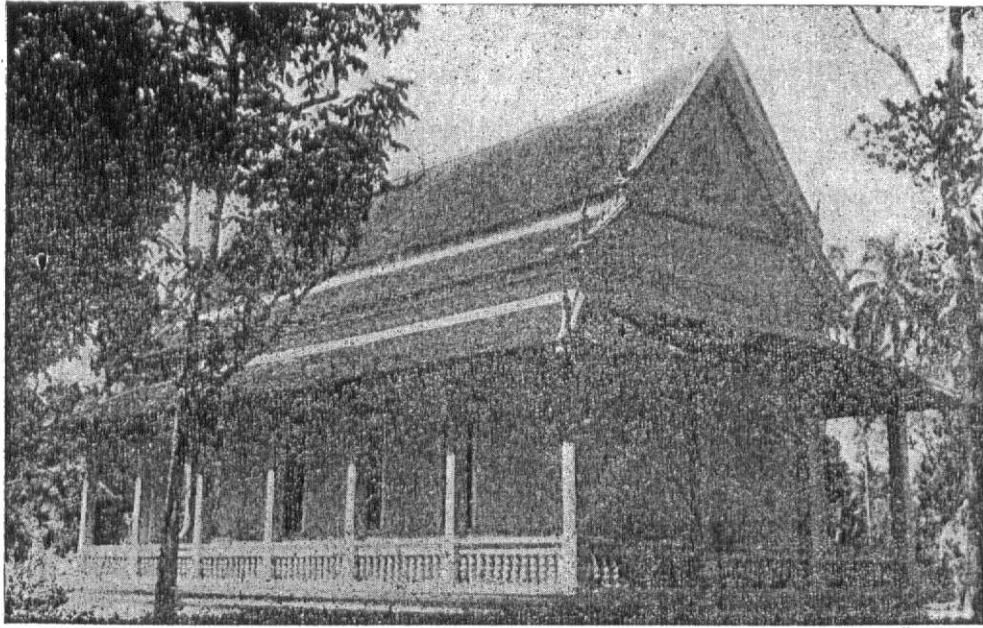
พูดถึงคนเหล่านี้ ทั้งหมดเป็นคนไทยถือศาสนาพุทธ (ที่เป็นมุสลิมก็น่าจะมีอยู่บ้าง แต่ประเภทหลังนี้ คงกลายเป็นมลายูไปแล้วทั้งกายและใจ และมีได้อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน) ทุกคนยังพูดไทยสำเนียง

เหมือนคนไทยภาคใต้ ที่อ่านเขียนหนังสือไทยได้ก็มีอยู่บ้าง ไม่มากนัก พวกหลังนี้ออกสำเนียงไทยภาคกลางได้ชัดเจน ชาวบางคนยังรู้จักใช้คำใหม่ๆ เช่นพัฒนาการ ประชาสัมพันธ์ ฯลฯ อีกด้วย

คนเชื้อชาติไทยดังกล่าว ส่วนใหญ่ยากจนและไม่มีโอกาสได้ศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นหนังสือไทยหรือหนังสือมลายู มีอยู่เพียงเล็กน้อยที่เคยศึกษาจากโรงเรียนที่อังกฤษจัดไว้ ปัจจุบันเริ่มส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนกันบ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะที่นั่นยังไม่ใช้กฎหมายบังคับให้พลเมืองเรียนหนังสือ พอเริ่มเรียนกันได้สักหน่อย ทั้งลูกไทยลูกมลายู

เรือนคนเชื้อชาติไทย หน้าวัดโคกสวาราม ที่ตำบลบึง

พระอุโบสถ วัดโลกขยวาราม ที่คุมบัท

ก็พากันขาคเรียนเป็นแถว ๆ ที่อยู่อาศัย ทำกันง่าย ๆ จากวัสดุที่หาได้ไม่ยาก เช่น ไม้ไผ่ซัดแตะะ หลังจากจาก ที่ฐานะดีหน่อย ก็อยู่บ้านหลังคาสังกะสีฝาสังกะสี สำหรับ ตัวเรือน เตรีงตงค่าง ตลอดจนภาชนะ สิ่งของที่ใช้ สังเกตดู รู้สึกว่าเหมือนกันไปหมด จนไม่ทราบว่าแบบไทยหรือแบบ มลายู แม้กระทั่งชุดมะพร้าว ก็หน้าตา เหมือนที่เคยเห็นในกรุงเทพฯ แต่ตัว ออกจะโตกว่าเล็กน้อย

บ้านเหล่านี้ รวมกันอยู่เป็นหมู่ใหญ่ ๆ มีวัดเป็นศูนย์กลาง หมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ คุมบัท ใกล้กับทาบารู (เมืองหลวงของ

กลันตัน) ซึ่งนับว่าค่อนข้างเจริญ มีคน ไทยรวมกันอยู่ ๑๘๗ ครัวเรือน มีวัด ขนาดใหญ่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันถึงสองวัด คือ วัดแจ้งพุทธาวาส กับวัดพิภูลทองวาราม ตามปากคำของคนที่นี่ กล่าวว่าวัดหลังนี้ ตั้งมานานกว่า ๒๐๐ ปี แต่เพิ่งจะเปลี่ยน มาใช้ชื่อนี้ราว พ.ศ. ๒๔๘๖ อันเป็นสมัยที่ กองทัพไทยเข้าไปตั้งมั่นอยู่ที่นั่น ระหว่าง สงครามโลกครั้งที่ ๒ วัดในหมู่บ้านทั้ง หลาย คือศูนย์กลางทั้งทางศาสนา ประ เเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนเป็นที่พึ่งทาง จิตใจของคนในหมู่บ้านนั้นๆ จนอาจกล่าว ได้อย่างเต็มปากว่า สถาบันพุทธศาสนา

เอง ได้ช่วยรักษาความเป็นไทยของบุคคล เหล่านี้เอาไว้จนถึงปัจจุบัน

เมื่อได้ลองทักทายคุณธรรมนิยมไทย ว่า “สบายดีหรือ” คำตอบที่ได้รับก็ตรง คุณธรรมนิยมไทยเช่นกันคือ “สบายดี” ครั้นถามถึงอาชีพการงาน ต่างก็บอกว่า “ทำไรทำนา” และ “พอได้กินไป” อย่งไร ก็ตาม ทุกคนยินดีที่จะเปิดเผยว่าตนเป็น คนไทย แม้ตามวัดและบ้านเรือน ก็นิยม ประดับพระบรมฉายาลักษณ์ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไว้สักการะ ระหว่าง ที่สนทนากัน ก็สื่อให้เห็นความภูมิใจที่ตน นับถือพุทธศาสนาด้วย มักอวดและแนะนำ ให้ไปชมโบสถ์วิหารเสมอๆ นี่เป็นข้อหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นว่า ทางกรมมาเลเซียมิได้ คูลหมิ่นหรือรังเกียจความเป็นไทยของบุคคล เหล่านี้เลย หากไม่ก็คงต้องปีคบังและระวัง คนบ้างตามสมควร ที่เจ้าหน้าที่มลายูพูด ให้เข้าหูเสมอๆ คือ คนพวกนี้ขาดการ ศึกษา และไม่คอยยอมรับความเปลี่ยนแปลง เท่าที่สังเกตก็เห็นจริงตามปากเขา แต่ยังเห็นเกินเลยไปอีกหน่อยหนึ่ง คือคน พื้นบ้านชาวมลายูเอง ก็มีได้ก้าวไปไกล กว่าคนเชื้อชาติไทยก็มากน้อยนัก มีตัวอย่างให้เห็นจากการหาเสียงเลือกตั้งของเขา มีผู้เล่าว่า ฝ่ายหนึ่งอ้างว่าการที่รัฐนี้ ไม่เจริญก้าวหน้าไปเท่าที่ควร เพราะ

รัฐบาลท้องถิ่นคอยขัดขวาง รัฐบาลกติก จะสร้างถนนหนทางเพิ่มให้ ก็ไม่อาจทำ ได้ เพราะฝ่ายท้องถิ่นไม่อนุมัติให้ใช้ที่ดิน อีกฝ่ายหนึ่งก็แถลงว่า ถนนหนทางนั้น จะเป็น ประโยชน์ต่อชาวบ้านสักเพียงใด เพราะไม่มีรถยนต์ใช้ ถ้าสร้างไปแล้วก็มีแค่ รถจะแล่นมาทำความรำคาญใจให้เปล่าๆ มิหนำซ้ำ เบ็ดไก่แพะแกะที่เลี้ยงไว้ ก็จะถูกรถทับตายเสียหายต สู้เก็บที่กินไว้ทำไร ทำนากันต่อไปไม่ได้ นี่คงเป็นตัวอย่างให้ เห็นว่า คนพื้นบ้านของเขา ก้าวหน้าไป เพียงไรแล้ว

ความเคียดร้อนของคนเชื้อชาติไทยนี้ มิใช่เพิ่งได้รับอยู่เพียงวันสองวัน แต่ ประสบมานานปีแล้ว ทั้งได้มีผู้พยายามจะ แก้ไขอยู่ตลอดมาด้วย เป็นต้นว่าเคยมี การอพยพเข้ามาทำมาหากินในเมืองไทย ทั้งเป็นการส่วนตัวและเป็นทางการ ทราบ ว่า เมื่อสามสี่ปีที่แล้วมา ทางกรมฝ่ายไทย ได้อุปถัมภ์ให้เข้ามาอยู่ในนิคมสร้างตนเอง ทางภาคใต้ ประมาณ ๓๐๐ ครอบครัว แต่ ก็มีอยู่มิใช่น้อย (ประมาณ ๒๐ เปอร์เซ็นต์) ที่เดินทางกลับคืนไปอีก พวกที่กลับไปนี้ บ้างก็คิดถึงถิ่นกำเนิด บางคนอ้างว่า ชีวิต ในนิคมสร้างตนเองของเรา ลำบากกว่า ในนิคมของมาเลเซีย ซึ่งทางการจัดหา และเตรียมการไว้อย่างพร้อมสรรพ จนถึง

ก็มีผู้วิจารณ์ว่า เกือบไม่ใช้การสร้างตนเอง แต่หลายคนกลับไปเพราะมีทรัพย์สินอยู่ที่นั่น ที่เขามารับการสงเคราะห์ก็เพื่อหาที่ทำกินเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่งเท่านั้น เมื่อจัดการทางนี้เรียบร้อยแล้ว ก็ให้ญาติพี่น้องดูแลแทน

นอกจากอพยพเข้าเมืองไทยแล้ว ยังได้ยินว่า ทางมาเลเซียก็เคยดำริจะให้บุคคลเหล่านี้อพยพออกไปทำมาหากินในรัฐอื่น ซึ่งหวังกันว่าคงจะสะดวกสบายกว่า แต่ปรากฏตามเสียงของเจ้าหน้าที่ว่า ไม่มีผู้ใดสมัครใจไป ผู้เขียนได้ลองสอบถามจากคนพวกนี้ ก็ได้รับคำตอบว่า เคยได้ยินข่าวนี้ แต่ไม่เห็นมีใครมาบอกกล่าวให้เป็นการเป็นงานสักครั้ง ครั้นลองถามต่อไปว่า ถ้าเขาขอมให้อพยพจริงจะไปกันไหม ปรากฏว่าไม่มีใครรับปากว่าจะไปอย่างนี้ก็เสี่ยงว่าต้องลองตรึกตรองดูก่อน แสดงให้เห็นว่าเขารักถิ่นกำเนิดของเขาเพียงไร เพราะเกือบทุกคนเกิดที่นั่น เมื่อพยายามจะสืบสาวถึงรกรากดั้งเดิม ก็ไม่มีใครตอบได้ ส่วนใหญ่รู้เพียงว่า พ่อแม่และปู่ย่าตายายก็เกิดที่นั่น

รัฐบาลไทยก็ได้จัดตั้งสถานกงสุลขึ้นที่กanton แห่งหนึ่ง เมื่อต้นปีที่แล้ว แรกทีเดียว ผู้เดือดร้อนทั้งหลายก็พากันมาหา ขอให้เจ้าหน้าที่ช่วยแก้ไขความเดือดร้อนโดย

เก๋งจีน ในวัดพิภพทองวราราม ที่คุนหมิง

หวังใจว่าสถานกงสุลจะช่วยกับทุกซัดได้ทั้งสิ้น แต่เจ้าหน้าที่ที่ทั้งปวงเป็นข้าราชการฝ่ายการทูต จึงต้องระวังมิให้เป็นก้าวก่ายหน้าที่ภายในของเขา ข้อสำคัญคือยังไม่มีใครชี้ชัดลงไปว่า บุคคลเหล่านี้เป็นคนไทยหรือคนมลายู ในที่สุดเขาก็ไม่แน่ใจว่า สถานกงสุลจะช่วยแก้ปัญหาก็ได้สักเพียงไร ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือเขาไม่มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ จะรักและหวังดีต่อพวกตนจริงๆ จังๆ หรือเปล่า การจะแนะนำสิ่งใดจึงเป็นไปได้ยาก

หลังจากได้พบเห็นสภาพเช่นนี้มาแล้ว ผู้เขียนก็พยายามถามตนเองตลอดเวลาว่า จะมีทางแก้ไขอย่างไร จึงจะเป็นผลดีต่อทุกฝ่าย คำตอบของตนเองมีอยู่ดังนี้

ก่อนอื่นเราจะต้องตัดสินใจเสียก่อนว่า คนพวกนี้เป็นคนไทยหรือคนมลายู ถ้าพิจารณาตามเชื้อชาติ ชีวิตความเป็นอยู่แล้ว พวกนี้คือคนไทยแน่นอน แต่เกือบทั้งหมดก็เกิดในเขตแดนมาเลเซีย คนส่วนใหญ่อยู่ที่นั่นมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายตัวเขาเองมีชีวิตร่วมทุกข์ร่วมสุขกับคนมลายูมาตลอดเวลา แม้ขณะนี้บางคนจะได้รับการปฏิบัติเสมือนว่าเป็นคนต่างด้าว แต่ผู้เขียนมั่นใจว่า วันหนึ่งข้างหน้ารัฐบาลนั้นก็ต้องยอมรับไว้เป็นพลเมืองอย่างหน้าขึ้นตาบาน อีกประการหนึ่งฐานะของพวกนี้ ก็คล้ายคลึงกับคนไทยมุสลิมทางภาคใต้ของเรา แม้จะประสบปัญหาไม่เหมือนกันก็ตาม ฉะนั้น トラบไตที่เราyndถือว่คนพวกหลังนี้เป็นคนไทยก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะปฏิเสธว่ คนเชื้อชาติไทยคงกล่าวจะไม่ใช้คนมลายู

เมื่อยอมรับว่คนเหล่านี้เป็นคนมลายูแล้ว ปัญหาจึงเหลืออยู่แต่เพียงว่ มีวิธีใดบ้างที่จะช่วยให้คนพวกนี้กลายเป็นพลเมืองดีของมาเลเซียต่อไปภายหน้าเท่านั้น

ความเคือคร่อนที่กำลังเผชิญอยู่ ในปัจจุบัน คือขาดที่ทำกิน ข้อนี้เห็นจะไม่มีทางผ่อนคลยลงไ้ได้ง่ายๆ เพราะในอนาคคนชั้นลูกหลาน จะต้องเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีปัญหาที่ดินก็ยิ่งจะหายาก และมีราคาแพงขึ้นทุกที ะฮ์ยอมเป็นเหมือนกันหมดไม่ว่าที่ไหนๆ เพราะฉะนั้น จึงต้องหันไปหาอาชีพอื่น ที่ไม่ต้องการที่ดินมากเหมือนการกสิกรรม ที่เห็นว่าน่าจะเปลี่ยนไปได้ไม่ยากคือพาณิชยกรรม และหัตถกรรม ส่วนผู้ที่คิดจะยึดอาชีพเดิมต่อไป ก็จำต้องยอมรับวิหยาการแผนใหม่ อาทิ การใช้เครื่องทุ่นแรง การใช้ปุ๋ยเป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นการแก้ปัญหในระยะยาว และจะสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อพวกนี้ได้รับการศึกษาพอสมควรแล้ว ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไร จึงจะจูงใจให้เขารู้คุณค่าของการศึกษาเสียตั้งแต่บัดนี้นั่นเอง

แต่การที่จะรอนกว่าพวกนี้จะได้รับการศึกษากันอย่างทั่วถึงนั้น เห็นจะเข้าตำรากว่าถ้วจะสกกาก็ไหม้เสียเป็นแน่ จึงควรที่จะมีการแก้ปัญหเฉพาะหน้า ให้เขาด้วย แต่ที่จะแก้ด้วยการให้อพยพเข้ามา เข้ามาเริ่มต้นชีวิตใหม่ในเขตแดนไทย คั้งที่หน่วยราชการบางแห่งของเราต้องการนั้น ผู้เขียนไม่เห็นด้วย เว้นแต่จะไม่มีทางเลือกอย่างอื่นเลยเท่านั้น เพราะวิธีนี้นอกจาก

จะฟื้นคืนไปแล้ว ทางฝ่ายมาเลเซียบองเขา ก็คงไม่ชอบใจนัก เช่นเดียวกับที่เรายอม จะต้องไม่พอใจ ถ้าหากฝ่ายโน้นจะขอรับ คนจากเขตแดนเราไปอุปการะเสียเอง ทั้ง ถ้าเขาย้อนถามว่า เราอุปการะคนของเรา ให้สุขสบายทั่วหน้ากันแล้วหรือ ก็คงไม่มี โกรทอบเขาได้

ที่เห็นว่าเขาต้องการอย่างรีบด่วน ใน เวลานั้น คือ คนที่สามารถเป็นเพื่อน และ เป็นที่ปรึกษาแก่เขาได้ เจ้าหน้าที่มลายู นั้น คงช่วยรับหน้าที่นี้ไม่ได้ในขณะนั้น เพราะแม้เขาจะไม่เกลียดชัง แต่เขาย่อม ยังไม่ไว้วางใจอย่างแน่นอน ยิ่งเจ้าหน้าที่ชั้น ผู้น้อยที่คิดกันๆ ทั่วแล้ว เห็นว่าจะยิ่ง เข้ากันได้ลำบาก เพราะดูเหมือนจะมีอคติ กรอบงำไว้ว่า คนเชื้อชาติไทยกลุ่มนี้ไม่ สนับสนุนพรรคการเมืองของตัว เวลาที่มีกิจ ต้องติดต่อกัน ก็มักจะทำให้ยากให้ซ้ำกว่า ที่ควรจะเป็น เมื่อเขาได้รับการปฏิบัติที่ เขาไม่ชอบใจมากขึ้น เขาก็ยังไม่สนับสนุน พรรคนั้นมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

ส่วนเจ้าหน้าที่สถานกงสุลไทยนั้น ก็อาจ ช่วยอะไรไม่ได้มากนัก เพราะเป็นข้าราชการ ฝ่ายการทูต ย่อมต้องระมัดระวังตัวอยู่ เป็นธรรมดา คนพวกนี้จึงเห็นว่าไม่ช่วย เหลือกันจริง บางครั้งพูดอะไรแนะอะไร ค้ายหวังดี แต่อาจมองเห็นเป็นหวังร้ายไป

ก็ได้ คนอีกพวกหนึ่งที่พอจะช่วยทำหน้าที่ ได้บ้าง ก็คือคนในกลุ่มนี้เอง ซึ่งเป็นคน มีความรู้ อาจจะช่วยแนะนำและชี้แนวทาง ที่ถูกต้องควรให้ ได้บ้าง ซึ่งก็ดูเหมือนว่าเขา กำลังริเริ่มจะทำกันบ้างแล้ว ถึงกระนั้น เขาก็ยังไม่เชื่ออย่างสนิทใจนัก เพราะเหตุ ว่าคนมีความรู้มักมีฐานะดี บางทีอาจสังเกตเห็นไปว่า ทำขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ ของคนก็เป็นได้ ทั้งผู้มีความรู้พอที่จะทำ หน้าที่ได้ ก็ออกจะขาดแคลนเอาการอยู่

ที่จะช่วยรับภาระนี้ได้ ก็เห็นมีแต่พระ ภิกษุตามวัดในหมู่บ้านนั้นๆ เพราะสังเกตุ คนพวกนี้เคารพนับถือพระ ไม่น้อยกว่า คนในหมู่บ้านชนบทของเรา ซึ่งวัดกับ พระเป็นที่พึ่ง และเป็นที่คลี่คลายปัญหา ต่างๆ อีกประการหนึ่งพระภิกษุ ไม่มีผลประโยชน์อย่างผู้ครองเรือนอื่นๆ เขาย่อม เชื่อในความปรารถนาดีของท่าน ได้อย่าง สนิทใจ อันที่จริงพระภิกษุท่านนั้นก็เป็นผู้ ร่วมทุกข์ร่วมสุข และเป็นที่ปรึกษาที่พึ่ง แก่คนเหล่านั้นอยู่แล้ว ปัญหาจึงอยู่เพียงว่า ทำอย่างไร จึงจะให้ท่านเป็นที่พึ่งแก่เขาให้ มากกว่านี้เท่านั้นเอง

ในปัจจุบัน การพระพุทธศาสนาที่ มาเลเซียบก็ติดต่อกันอย่างใกล้ชิด กับเรา แม้สมเด็จพระสังฆราช ก็ได้รับพระราชทานไปจาก ทางนี้ ภิกษุที่สอนพระธรรมและพระวินัย

หลายต่อหลายรูป ใ้รับอาราธนาไปจากบ้านเรา แม้ที่กลั่นตนเองก็มีอยู่ไม่น้อย ฉะนั้นถ้าหากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่ายร่วมมือกัน ก็คงไม่ถึงกับเหลือบ่ากว่าแรงที่จะคัดเลือกภิกษุที่มีความรู้ความสามารถ พอจะแนะนำช่องทางให้คนเหล่านี้ได้ เมื่อหันกลับมามองในบ้านเมืองเราเอง ก็เคยได้ยินได้ฟังอยู่เสมอ ว่าเรามีการอบรมพระภิกษุเพื่อช่วยงานพัฒนาการชนบท ดำงานที่กล่าวนี้ได้ผลจริงจังในประเทศ ก็คงไม่ยากเกินไปที่จะทำให้ได้ผลอย่างเดียวกันในต่างประเทศ

ที่จริง การใช้บัณฑิตนักศึกษาอาสาสมัครออกไปทำงานนี้ คงที่กำลังขึ้นหน้าขึ้นตาอยู่ในปัจจุบัน ก็อาจได้ผลดีเช่นกัน ทั้งนิสิตนักศึกษา ก็อาจมีความรู้ความชำนาญในกิจการที่จะแนะนำยิ่งกว่าพระคุณเจ้าทั้งหลายด้วยซ้ำไป แต่ผู้เขียนเกรงว่าความเป็นหนุ่มเป็นสาวของนักศึกษา จะทำให้ขาดความสำรวมไปได้ ข้อสำคัญคือนิสิตนักศึกษา ของเรารัฐธรรมะไม่เท่าพระภิกษุ อย่างว่าแต่ทางการมาเลเซียเลย แม้บุคคลกลุ่มนี้เองจะเลื่อมใสศรัทธาใจ ยังสงสัยอยู่

กล่าวโดยสรุป ขณะนี้คนเชื้อชาติไทยกลุ่มหนึ่งซึ่งตั้งรกรากอยู่ในกลั่นตันมาเป็นเวลานานแล้วนั้น กำลังประสบความเดือดร้อน เนื่องจากชาติที่ทำกิน เพราะถูก

จากคหิทธิมิให้ซื้อหาที่ดินเพิ่มเติม จากที่มีอยู่เดิมตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ข้อจำกัดนี้ เป็นไปตามนโยบาย ของฝ่ายบริหารระดับท้องถิ่น ที่ต้องการสงวนที่ดินไว้ให้เฉพาะคนมลายูที่เกิดในกลั่นตันเอง เหตุที่คนเชื้อชาติไทยเดือดร้อน ยิ่งกว่าคนเชื้อชาติจีนที่นั่น ทั้งๆ ที่เขามีจำนวนมากกว่า ก็เพราะคนฝ่ายเรานักแต่การกสิกรรม ซึ่งจำกัดอาศัยที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญ เมื่อครอบครัวใหญ่ขึ้น ก็ต้องการที่ดินเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ความเดือดร้อนข้อนี้เห็นจะแก้ไขไม่ไ้่ง่ายๆ ทั้งปัจจุบันและอนาคต เพราะปัญหาที่ดินหายาก และราคาแพงนี้ นับวันแต่จะประสบเช่นเดียวกันหมด ไม่ว่าที่ไหนในโลก

หนทางที่จะหลีกเลี่ยงความเดือดร้อนใจข้อนี้ ก็เห็นว่าน่าจะต้องรู้จักเปลี่ยนแปลงวิถีการทำมาหากินให้ทันกับความผันแปรของโลก การจะเป็นไปได้คงใจนึก ก็จำเป็นต้องส่งเสริมให้เขาได้เห็นประโยชน์ของการศึกษา นิยมส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนกันมากขึ้นเสียตั้งแต่บัดนี้ จะรอให้ทางการบ้านเมืองออกกฎหมายบังคับ หรือเชิญให้ไปเรียนนั้น ทำจะช้าจนเกินการ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีผู้แนะนำช่องทาง ให้เขารู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อลดความเดือดร้อนที่กำลังเผชิญอยู่ลงเสียบ้าง

ผู้ที่ช่วยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา และให้กำลังใจแก่เขาได้ในปัจจุบัน ก็น่าจะได้แก่พระภิกษุ ที่ประจำอยู่ในแต่ละหมู่บ้านนั้น ๆ ซึ่งตามปกติเขาก็มีหน้าที่ภิกษุจากประเทศเราเข้าไปอบรมสั่งสอนพระธรรมพระวินัยอยู่บ้างแล้ว หากผู้เกี่ยวข้องจะร่วมมือกันก็ควรมีทางอาราธนาภิกษุที่มารับการอบรมเรื่องพัฒนาการชนบท เข้าไปได้มากขึ้น ทั้งคู่จะไม่เป็นที่เคียดแค้นที่แก่ฝ่ายมาเลเซียด้วย กลับจะดียิ่งกว่าคอยแบมือรับเอาคนที่ทนไม่ไหวแล้ว กลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ในบ้านเมืองเรา ซึ่งออกจะเป็นการแก้ไขปลายเหตุเกินไปสักหน่อย

ข้อแนะนำนั้น ควรจะเป็นการช่วยให้เขารู้จักปฏิบัติตัว ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมมาเลเซีย ที่สำคัญ ต้องไม่ไปแฉะให้เขาเกลียดชังหรือเป็นไม้เบื่อไม้เมากับเพื่อนร่วมประเทศของเขา

ที่จริงฝ่ายบ้านเมืองมาเลเซียเอง ก็น่าจะช่วยให้มีใช้น้อย หากเจ้าหน้าที่ฝ่ายนั้นจะแข็งแรงสภาพที่เป็นจริง และแนะช่อง

ทางที่ถูกที่ควรแก่เขา ด้วยเมตตาธรรม ที่ไหนเลยเขาจะไม่รักและนับถือถ้าคนเกือบสองหมื่นนี้ได้รับการพัฒนาพอสมควรแล้ว เขาก็จะเป็นกำลังสำคัญ ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองแก่กลันตัน และมาเลเซียเองอย่างไม่ต้องสงสัย

ในทางตรงข้าม ถ้าปล่อยปละไว้เช่นนี้ต่อไปคนพวกนั้นก็กลายเป็นภาระที่สังคมมาเลเซียจะต้องรับเอาไว้ในอนาคต ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น トラบโคที่ยังมีกันอยู่เพียงมาเลเซียกับไทย ก็ยังพอมีทางพุดจาปรองคองกันได้อยู่ หากเมื่อไรมีคนอื่น ซึ่งไม่รักไม่หวังดีต่อสองประเทศนี้ เข้ามาแทรกกลางแล้ว เมื่อนั้น ก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่จะต้องแก้ไขกันอีกนานวัน เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า ถ้าปล่อยให้ปัญหานี้เรื้อรังเนิ่นนานต่อไป ที่น่าจะเสียใจยิ่งกว่าผู้อื่น ก็เห็นจะได้แก่รัฐบาลมาเลเซียเอง

ชวลิต บัญญาลักษณ์

สมาชิกรายชื่อที่อยู่ โปรดแจ้งสำนักพิมพ์

เทศน์สามธรรมาสน์

- ๑ “ อาตมาสมมติให้ ท่านมหา
 ผู้นั่งธรรมาสน์ขวา สง่าฉัน
 เป็นองค์กล่าวปูจจา ไตรปิฎก
 แทนพระมหากัสสปะคัน ขอดข้อคำไข
- ๑ ให้พระครูปลัดผู้ ข้าของ
 สถิต ณ ธรรมาสน์ทอง ฝ่ายหน้า
 เชิญวิสาขนาสนอง วินัยหมวด
 แทนพระอุบาลีกล้า เก่งเนื้อวินัยธรรม
- ๑ อาตมาต่ำต้อยนัก แทนอา—นนท์เทอญ
 แจงพระสูตรคัมภีรา รับไว้
 ทั้งพระอภิธรรมมา ปรมัตถ์
 นิมนต์พระกัสสปะได้ เริ่มต้นเตรียมแสดง ฯ ”

๑	จิ่งสงฆ์แจงสวดตัน
เริ่มแต่ ยันเต ไป
อิติปโต ไส
จิ่งพระกัลสปะแก้ว	พระวินัย
เจ็ยแจ้ว
สาธุ
พรังถ้อยพรุภาม ฯ
๑	“อันความสมมติล้วน
เป็นโลกเป็นธรรมตาม
วินัยพระนิยาม
ดับเหตุทุกเหตุชั้น	รูปนาม
มตินัน
นิยมเหตุ
ชวดไตฉันไต
๑	ฉันไตฉันนันท่าน
ดูวัดว่าให้ดู
ดูสงฆ์สงบศีลตรู
ดูพุทธเจ้าท่านให้	พระครู
เว็จไต
ศีลแต่ง
ก่องหวังธรรมใจ
๑	ฉันไตฉันนันท่า
เกิดแต่สกปรกหยาด
อยู่อย่างสกปรกปราศ
สกปรกตกแต่งบัน	นรชาติ
หยดนั้น
ปรกติ
เปลือกปล่อนเป็นใจ
๑	ฉันไตฉันนันทโลก
ปรากฏผลฉิบหาย
วินัยวินาศสลาย
เหตุแห่งหายนนั้น	วุ่นวาย
ทำหัน
ธรรมสลัด
หนักข้างความโทษ ฯ”

๑ “—ไทนไทนขอพูดบ้าง ท่านมหา
 ท่านปุจฉาวิชันนา เสรีจสัน
 อย่างใดอย่างนั้นหนา นั้นแหละ
 ไตรปิฎกกะดกกัน เล่นได้โดยประเดี้ยว

๑ เดี้ยวนี้มีเหตุด้วย เหตุเดี้ยว
 “หลง” ย่อม “เมา” นั้นเทียว แน่นแท้
 “โกรธ” แลย่อม “เซ” เดี้ยว—คุณกราด เรดการ์ด
 “โลก” หละ “ตุง” คู้แปล้ โลกเปรียงเป็นไฟ”

๑ องค์ใดพูดมากได้ ว่ามี คีพอ
 พูดแต่น้อยว่าดี ใช้อย
 ไม่พูดว่าดีที เดี้ยวอีก
 พระพุทธย์มน้อยน้อย อย่างนั้นนรินทร์สมัย ฯ

พระเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เร็วขึ้นอย่างไม่น่าเชื่อ

ถ้าท่านมองครุฑไฟล็กสวาเกนรุ่นใหม่แค่เพียง
เดินๆ แล้ว อาจจะเห็นว่าไม่มีอะไรเปลี่ยน
แปลงไปจากเดิม แต่ที่ท่านได้ลองสครัท
เครื่องและเหยียบคันเร่งแค่เพียงเล็กน้อย ท่าน
จะรู้สึกได้ทันทีว่า รถเร่งได้เร็วขึ้นอย่างไม่เคย
ปรากฏมาก่อน ไม่ว่าท่านจะเหยียบกับเนินสูงชัน
เบื้องหน้า จะขับบนทางหลวงสายใหญ่ หรือจะ

ต้องโหมขับอย่างไม่มีเวลาพัก ไฟล็กสวาเกน
ย่อมรับใช้ท่านด้วยความซื่อสัตย์ตลอดไปเสมอ
รถแบบนี้เครื่องยนต์ 1300 ซี.ซี. มีกำลังถึง
50 แรงม้า ระบบของเครื่องยนต์แบบเดียวกับ
1280 ซี.ซี. (แบบเดิม) แต่ได้ปรับปรุงให้มี
สมรรถภาพสูงกว่า อาทิ ระบบหล่อลื่นดีขึ้น
คานเหล็กที่ใหญ่แข็งแรงขึ้น ระยะเวลาที่จำเป็น

ต้องตรวจเครื่องก็ขึ้นออกไปเป็นทุกๆ 10,000
ก.ม. จะประหยัดรายจ่ายของท่านได้อย่างยิ่ง
โรงงานไฟล็กสวาเกนได้ปรับปรุงทุกส่วนของรถ
ไฟล็กอย่างมีเหตุผลและคงด้วยทฤษฎี ไฟล็ก
สวาเกนได้พิสูจน์ด้วยตนเองจนเป็นที่วางใจแล้วว่า

โลก ไฟล็กสวาเกนย่อมคุ้มค่าเงิน
ของท่านเสมอ

ท่านที่สนใจโปรดติดต่อสอบถามรายละเอียดตลอดจนการซื้อ เงินสดและเงินผ่อนได้ที่

บริษัท ประชาชนตรี จำกัด

606 ถนนหลวง พระนคร โทร. 26611,

อนึ่ง ท่านที่สนใจในบริการเงินผ่อนระยะยาว จะติดต่อบริษัทเครดิตการพาณิชย์

ชั้น 2 ตึกธนาคารทหารไทย ราชประสงค์ พระนคร ก็ได้.

เขมรกับจีน

สัมพันธภาพอันดียิ่ง ระหว่างเขมร กับ จีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีมาตั้งแต่เจ้านโรคม สีนุ ประมุขของประเทศเขมรได้เข้ามามีอำนาจในทางการเมืองในประเทศเขมร เริ่มจะไม่ราบรื่นตั้งแต่ก่อนเสียแล้ว การที่เขมรได้มีไมตรีอันดียิ่งกับจีนคอมมิวนิสต์นั้น कुछ ไปก็เป็นเรื่องแปลก คือแปลกที่ว่า เขมรเป็นประเทศที่ปกครองโดยระบบกษัตริย์ ส่วนจีนคอมมิวนิสต์นั้นใช้ระบบการปกครองที่เป็นศักรูว้ยแรงต่อระบบกษัตริย์ กว้ย เหตุนี้ประเทศทั้งสองจึงไม่น่าจะมีไมตรีอันดีต่อกันได้เลย แต่การที่สองประเทศกลับมีไมตรีอันดียิ่งกักล่าว ก็อาจจะเป็นเพราะเหตุว่า จีนคอมมิวนิสต์กำลังต้องการเพื่อนในเอเชียอาคเนย์ และก็หาใครในภูมิภาคนี้ที่นิยมจีนคอมมิวนิสต์เท่าเขมรไม่ได้ ประการหนึ่ง ก็กับการที่เขมรเห็นว่าจีนคอมมิวนิสต์จะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลที่สุดในภูมิภาคนี้ เขมรเป็นประเทศเล็กๆ ไม่สามารถจะต้าน

ทานจีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นประเทศใหญ่ได้ จึงต้องเป็นมิตรกับจีนคอมมิวนิสต์ไว้เสียเลย นับเป็นเหตุอีกประการหนึ่งหรืออาจจะเนื่องมาจากการที่เขมรมีปัญหาเรื่องพรมแดนในกรณีเขาพระวิหารกับประเทศไทย ซึ่งเป็นมิตรสนิทกับสหรัฐอเมริกา ทำให้เขมรต้องการหาประเทศคอมมิวนิสต์ที่ไม่ถูกกับสหรัฐอเมริกา มาเป็นมิตรบ้าง นี้ก็นับเป็นเหตุอีกประการหนึ่งเหมือนกัน

ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา สัมพันธภาพระหว่างจีนคอมมิวนิสต์ กับเขมรดำเนินไปอย่างดีเยี่ยม เมื่อปลายปีที่แล้วจีนคอมมิวนิสต์ก็ได้ช่วยเขมรอย่างเต็มที่ ในการจัดกีฬา GANEFO (*Games of the New Emerging Force*) ขึ้นในประเทศเขมร แต่มาเมื่อกลางปีนี้นี้เองที่มีความตึงเครียดเกิดขึ้นระหว่างประเทศทั้งสอง สาเหตุก็เนื่องมาจากการที่ “เขมรแดง” หรือ กองโจรคอมมิวนิสต์เขมร ได้ก่อความวุ่น

วายน ในจังหวัดทางภาคตะวันตกของ
เขมรที่พระตะบอง และทางแถบตะวันออก
ที่กำปงจาม ในกรณีนี้เจ้าสีหนุได้ประ
กาศคติเทียน เพื่อนต่างชาติที่หนุนหลัง
เขมรแดง ซึ่งก็เป็นที่เข้าใจกันได้ว่า หมาย
ถึงจีนคอมมิวนิสต์ และหลังจากที่ปราบ
ปรามการก่อจลาจล ของพวกเขมรแดง
เรียบร้อยแล้วได้ประมาณสามเดือน ทาง
กรุงพนมเปญ ก็มีประกาศยุบเลิกสมาคม
มิตรภาพ ที่สัมพันธ์กับต่างชาติทุกสมาคม
ที่อยู่ในประเทศเขมร ซึ่งมีผลทำให้สมาคม
มิตรภาพเขมรกับจีน (Cambodia-China
Friendship Association) ถูกยกเลิกไปด้วย
และการที่สมาคมแห่งนี้ถูกปิด ทำให้สาขา
สมาคมที่นครปักกิ่ง ส่งโทรเลขมาลงพิมพ์
ในหนังสือพิมพ์ชื่อ *La Nouvelle Dépêche*
โจมตีว่าการ ยุบเลิกสมาคม แห่งนี้เป็นการ
กระทำของพวกจักรวรรดินิยม และพวก
ก๊วนลอบ หรือพวกปฏิกริยาขอให้สมาคม
ใหญ่ดำเนินกิจการต่อไป การที่หนังสือ
La Nouvelle Dépêche ลงพิมพ์ข้อความ
ตามโทรเลขโจมตีการยก เลิกสมาคมเช่นนี้
นับว่าเป็นเรื่องร้ายแรงมาก เพราะถ้อยคำ
ที่ใช้ นั้น เป็นคำอย่างรุนแรงที่ทางจีน
คอมมิวนิสต์ได้ใช้เรียกสหรัฐอเมริกา และ
รัสเซียมาก่อนหน้านั้น จึงทำให้เจ้าสีหนุ
ต้องปรับปรุงคณะรัฐมนตรีเขมรเป็น

การด่วน เพราะนายโซเซ็ง (Chau Sang)
ซึ่งเป็นผู้นิยมซ้ายสุด และเป็นผู้อำนวยการ
หนังสือพิมพ์ *La Nouvelle Dépêche* นั้น
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการเศรษฐกิจ
แห่งชาติอยู่ด้วย จากการปรับปรุง
คณะรัฐมนตรีเขมร ภายหลังจากมีกรณี
เกิดขึ้น ทำให้นาย โซเซ็ง กับนาย โซเนม
(So Nem) ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงสาธารณสุข กับผู้อำนวยการสภา
คณะรัฐมนตรี และเป็นนายกสมาคม
มิตรภาพเขมรกับจีนที่ถูกยุบไป ต้องพ้น
จากตำแหน่งในคณะรัฐบาลเขมรไปด้วย
รัฐมนตรีทั้งสองคนนี้เป็นผู้ที่นิยมจีนคอม
มิวนิสต์มากจึงถูกเรียกว่าเป็น “ซ้ายเจ็ก”

ในวันเดียวกันกับที่ปลดรัฐมนตรี ซึ่ง
นิยมจีนคอมมิวนิสต์ออกไปจากรัฐบาลนั้น
เอง เจ้าสีหนุก็ยังได้แสดงความไม่
พอใจจีนคอมมิวนิสต์ออกมา โดยได้ให้
สัมภาษณ์ในการประชุมนักหนังสือพิมพ์
ว่า ประเทศเขมรซึ่งมิได้เป็นบริวารของ
ประเทศหนึ่งประเทศใด ได้ถูกแทรกแซง
โดยจีนคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้เจ้าสีหนุ
ยังได้ประกาศท้าทายต่อหน้านัก
หนังสือพิมพ์อีกว่า พระองค์จะจัดให้มี
การลงประชามติในตอนต้นปีหน้า เพื่อ
ให้ประชาชนเลือกเอาระหว่างรัฐบาลของ
พระองค์กับพวกนิยมจีนคอมมิวนิสต์ นี้ก็

แสดงว่ารัฐบาลของเจ้าโรตมสีหนุเริ่มไม่
พอใจจีนคอมมิวนิสต์มากขึ้นทุกที ทั้งพวก
คอมมิวนิสต์เขมรตามท้องถิ่นต่างๆ ก็บังอาจ
มากขึ้นเช่นกัน เพราะได้รับความสนับ
สนุนจากคนสำคัญในวงการเมืองเขมรและ
จากจีนคอมมิวนิสต์ด้วย พวกนี้ก็จะล้ม
พรรคสังคมนิยมของเจ้าโรตมสีหนุ การแทรก
แซงอีกประการหนึ่งของจีนคอมมิวนิสต์ก็
คือ นายจูเอินโล นายกรัฐมนตรีจีน
คอมมิวนิสต์ได้แนะนำรัฐบาลเขมรผ่านทาง
รัฐมนตรีต่างประเทศเขมร ซึ่งเดินทางไป
จีนคอมมิวนิสต์เมื่อเดือนสิงหาคมคกนี้ว่า
ทางการเขมรควรรอนุญาตให้ชาวจีนที่พำนัก
อยู่ในประเทศเขมร ได้เคารพนับถือ
เมฆาเซตุงและลัทธิคอมมิวนิสต์

สัมพันธไมตรีระหว่างเขมรกับจีนคอม-
มิวนิสต์ ได้ตึงเครียดยิ่งขึ้นอีก ภายหลังจาก
ได้ให้สัมภาษณ์ในที่ประชุมนักหนังสือพิมพ์
ประมาณสองวัน เจ้าโรตมสีหนุก็ประกาศ
ว่า พระองค์ได้ตัดสินใจที่จะเรียก เจ้า
หน้าที่สถานทูตเขมรกลับจากนครปักกิ่ง
แต่พระองค์ก็ยังยืนยันว่า จะยังไม่ตัด
สัมพันธไมตรีทางการทูต (ซึ่งพระองค์เคยคัดมา
ง่าย ๆ โดยไม่ต้องคิดหน้าคิดหลัง กับ
ประเทศอื่นๆ มาแล้ว) กับจีนคอมมิวนิสต์
พระองค์กล่าวว่า ถ้าจีนคอมมิวนิสต์ต้อง

การเป็นมิตรกับเขมรแล้ว ก็จะต้องยุติการ
แทรกแซงในกิจการภายในของเขมร ซึ่ง
หมายถึงเลิกหนุนหลังเขมรแดง และหยุด
ดำเนินกิจการอื่นใดที่เป็นศัตรูต่อรัฐบาล
เขมร มิฉะนั้นแล้วมิตรภาพระหว่างสอง
ประเทศก็ดำรงอยู่ได้ไม่นานนัก นี่ก็เป็น
คำขู่อย่างหนึ่งที่เขมรเคยใช้กับประเทศ
อื่นๆ มาแล้ว คราวนี้เขมรได้หันมาใช้กับ
จีนคอมมิวนิสต์บ้าง

พอรัฐบาลเขมรของเจ้าสีหนุ ประกาศ
ท่าทีแสดงความมึนตึ๊งต่อจีนคอมมิวนิสต์ ถึง
ขนาดที่จะเรียกตัวคณะทูตกลับประเทศ
เช่นนี้ ทางจีนคอมมิวนิสต์จึงได้หันมา
เจรจาประนีประนอมด้วย โดยนายจูเอินโล
ได้ยืนยันต่อเอกอัครราชทูตเขมรว่า จีน
คอมมิวนิสต์ต้องการความเข้าใจอันดีระหว่าง
ประเทศทั้งสองเป็นสำคัญ จากการที่นาย
จูเอินโล ได้ให้คำรับรองเพียงเท่านั้นก็ทำ
ให้เจ้าโรตม สีหนุ ระวังการเรียกตัวคณะ
ทูตกลับประเทศไว้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม
เจ้าโรตมสีหนุยังยืนยันกรานให้จีนคอมมิวนิสต์
ทราบว่ เขมรต้องการให้จีนคอมมิวนิสต์
ยุติการโฆษณาชวนเชื่อในประเทศเขมร
และให้ล้มเลิกความคิดที่จะนำเอาการ
ปฏิวัติทางวัฒนธรรมเข้ามาในประเทศ
เขมรด้วย

ฉะนั้น ถ้าสรุปจากเหตุการณ์แล้วจะเห็นได้ว่า บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเขมรและจีนคอมมิวนิสต์ดำเนินไปอย่างไม่สะดวกนัก คำรับรองของจีนคอมมิวนิสต์ที่ว่าต้องการความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศทั้งสองนั้น ก็ไม่ได้หมายความว่าจีนคอมมิวนิสต์จะยุติการแทรกแซงในกิจการภายในของเขมรแต่อย่างใด และจีนคอมมิวนิสต์ก็อาจคิดว่าอย่างไรเสียเขมรก็ไม่กล้าตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับตนง่าย ๆ เพราะจากกรณีที่เกิดขึ้นนี้ ถ้ามิใช่กับประเทศจีนคอมมิวนิสต์ เขมรคงจะตัดสัมพันธ์ทางการทูตไปแล้ว แต่นี้เป็นกรณีพิเศษ จีนคอมมิวนิสต์เป็น

ประเทศที่เจ้าโรคม สีหนุ กลัวหนักหนา และเชื่อมั่นว่าในภูมิภาคนี้จีนคอมมิวนิสต์จะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลที่สุด ซึ่งไม่มีใครสามารถท้าทายได้ในอนาคต ดังนั้นเจ้าโรคม สีหนุ จึงเห็นว่าการเป็นมิตรกับจีนคอมมิวนิสต์จะทำให้เขมรปลอดภัย แต่มาบัดนี้ความคิดของเจ้าโรคม สีหนุ ที่ว่า เป็นมิตรกับจีนคอมมิวนิสต์แล้วเขมรจะปลอดภัย จะยังเป็นความคิดที่ถูกอยู่หรือไม่ ก็เป็นปัญหาที่เจ้าโรคม สีหนุเองกำลังคิดอยู่ทุกวันนี้

นรนิติ เศรษฐบุตร

แปลและเรียบเรียงจากเอกสารของผู้สื่อข่าวพิเศษ
ที่ฮ่องกง

THE GREEK FAVOURITE TO THE KING OF SIAM

BY LUANG SITSAYAMKAN

งานนิพนธ์ชิ้นล่าสุดของหลวงสิทธิสยามการ ว่าด้วยเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ กับ พระนารายณ์มหาราช พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ประทานคำนำ มีจำหน่ายตามร้านหนังสือทั่วไป และที่

DONALD MOORE GALLERIES

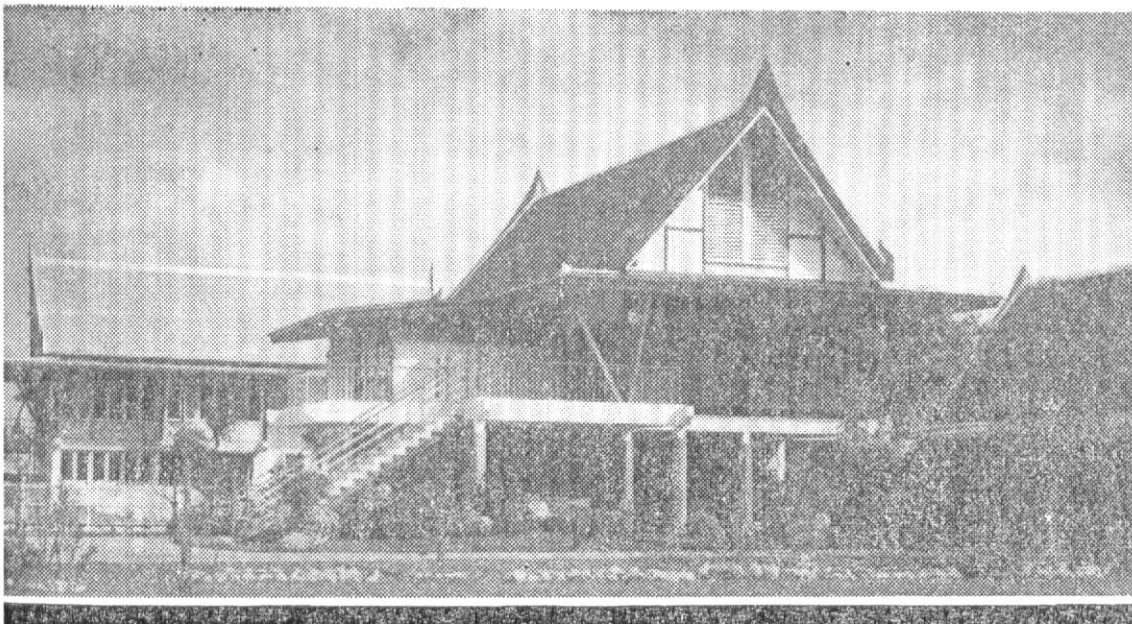
๒๒๐ ถนนสุขุมวิท โทรทัศน์ ๕๗๕๗๗

กระเบื้องลอนเล็ก

เหมาะสำหรับหลังคาอาคารทั่วไป

ผลิตภัณฑ์ของบริษัทกระเบื้องกระดาศไทยจำกัด บางซื่อ พระนคร

บริษัทค้าวัตถุก่อสร้าง จำกัด

967 ถนนเจริญกรุง ตู๊ ป.ณ. 1770 พระนคร

โทรศัพท์ 35937-38-39, 38820. ผู้จัดการจำหน่าย

A GROWING AND LOW-PRICED LIBRARY ON BUDDHIST TEACHINGS

THE WHEEL

A Series of Buddhist Publications

Covering in 66 issues a wide range of subjects in authentic exposition and reliable translations from the Pali Canon. New titles are added bi-monthly.

SINGLE NUMBERS: CEY. RS. 0.50 9D, 15 USA CTS.

(DOUBLE NUMBERS ACCORDINGLY)

BUDDHIST PUBLICATION SOCIETY

P.O. BOX 81, KANDY, CEYLON.

KEEP UP WITH THE WORLD
READ

BANGKOK WORLD

THAI OWNED ENGLISH LANGUAGE DAILY

522 Prasumane Road

Tel. 20931
21265

SIAMESE PRACTICE OF MEDICINE

By Dr. Dan Beach Bradley
Bangkok Colender 1865 (4502)

It may be truthfully stated, in general terms, that the Siamese practice of medicine is enveloped in the deep darkness of ignorance and superstition. Keen and studious observation, which is so indispensable to safe and successful practice, is exceedingly rare in the profession. What is written in their medical books of the virtues and powers of particular medicines, is received by native physicians as true of course; and their own powers of observation are so obtuse, that however wide from the truth those descriptions may be, they would not be likely, on a trial of their virtues, however long continued, to detect their falsity. If any article of their MATERIA MADICA do not produce the effect it was written that it would, it is attributed, not to the want of that power in the medicine, but to some counteracting influence beyond human ken to foresee and human power to avert. There is a similar air of sanctity thrown over Siamese medical books, as there is over their religious books; and almost as soon would they discredit the latter as the former. Every medical writer professes to acquire his knowledge from the original and infallible source-viz the Primitive Teacher. And every practitioner professes to have some extraordinary gift of healing directly from the same fountain. If he would gain the confidence of his patient, he must put on the air of some prophetic wisdom, and be able to say, from the most cursory observation of the case, whether it be WIND, FIRE, WATER, or EARTH

that is in fault, where the seat of the disease is, and what medicines will certainly cure it. The following case will faithfully illustrate this.

INTUITIVE DISCERNMENT REQUIRED.

The Queen of a former Siamese king, once sent for a Foreign Physician to make her a professional visit. Her illustrious royal Consort had deceased many years before, and she herself was suffering from the usual infirmities of age. No sooner had the Physician entered her audience hall at the door opposite to the throne on which she was seated, than she demanded of him a description of her case, while as yet he was at a long speaking distance from her, and before he had enquired for any of the disease. On being informed by the Doctor, that he could not give the diagnosis of her complaint until he had minutely enquired into the symptoms of it, she signified, but too plainly, that she could place but little confidence in his medical abilities, since he appeared to fall so far short of the intuitive discernment of her own native medical attendants.

THE CUNNING OF NATIVE PHYSICIANS.

It is amusing to witness how many ways a Siamese physician can take to run clear of discredit. No matter how confidently he has expressed his opinion of the nature of a disease and named the remedial agent that

will cure it;—no matter how wide the result may seem to prove him to have been incorrect, he can show his patient, and all concerned, that the failure was not at all from the want of an accurate diagnosis, or other adequate medical knowledge, but solely from some extraordinary obstacles that no man could have foreseen; as for example, some sudden change of the internal WIND, or some blast of EIRE, or mist of darkness from EARTH or from WATER, or some angel or devil, that has counteracted his well laid plans. Deception and craft would appear to be their native air and medium of vision. Every thing seems to look wrong to them unless it be wrapped up in superstition, which of course is chiefly made up of error. This remark is as true in relation to their science of medicine (if such it can be called), as to their religion.

NATIVE TREATMENT OF INTERMITTENT FEVER.

The following case will illustrate in some degree Siamese medical imbecility in treating fevers. The late Prime Minister had been sick a long time of Intermittent fever, and came near to death, by what the writer judged to be medical mal-treatment. The latter had visited him as a friend many times in the course of his Excellency's illness, and had almost as often begged for permission to administer one kind of medicine (quinine) and only a few does of that. But he could not obtain the privilege, as European medicines at that time (1843) were by all natives accounted too fearfully powerful for Siamese constitutions. The Minister had had a host of physicians from the late King, who hence ought to have been the best in all the kingdom; but they were at their wits end to break a simple quotidian type of Intermittent fever. They had kept their patient eating and drinking native medicines continually, being chiefly decoctions of endless variety and enormous in quantity. At length his extremities swelled intensely by dropsical effusion. The

royal physicians in council agreed in opinion that it was WIND, and that the best external treatment would be to apply leaches, thinking that the LOM (wind) would escape by the orifices of the bites in connection with the flow of blood. The bites, as might have been expected under the circumstances, became eventually painful ulcers. Thus did the physicians abuse their noble Lord, until his strong constitutional stamina got the upper hand of medicines that were doing their utmost to break it down, and gradually recovered, after an illness of several months.

SECOND ILLUSTRATION.

Take another case in the person of a chief Priest of the Temple of the Minister to which allusion has above been made. He was sick about the same time with the Minister, and with the same disease. The royal physicians treated him in a similar manner, and with like results for more than a month. His Foreign Medical friend visited him several times in the course of his illness, as he was an old and intimate acquaintance, and repeatedly begged that he might be allowed to cure him with a few doses of quinine. He had before often heard this medicine highly extolled, and seemed to credit its praises, and agreed to try it the next day. The medicine was accordingly prepared for him, and directions give how it should be taken. After two days, the Foreigner stepped in to see how his clerical friend was getting on; and to his surprise found him no better. How is this? exclaimed he. The patient frankly confessed that he had not taken the quinine, and that for two reasons—the one because he had not yet obtained permission from the king—the other because the royal physicians were till flattering him with the hope, that in a day or two their medicines would break up his fever. The postponement was wholly to his disadvantage. After a few days he sent for his friend, and was ready to take his medicine, as he was satisfied that the king's

physicians could not cure him, and the king had give permission for him to try the Foreigner. The result was that the fever stopped the first day of his taking the quinine. Quickly was it noised abroad that a wonderful cure had been performed on Chief Priest by a Foreign Doctor, and that the medicine he employed was angelic in its powers. From that day to this, Sulphate of Quinine has had a great reputation among the Siamese, sometimes commanding from ten to fifteen dollars per ounce.

Judging from what the writer has witnessed of the native medical treatment of fevers, and the Siamese medical books he has read on the subject, he is constrained to pronounce the system in the main very pernicious; and that if Siamese physicians are as abundant in proportion to the people in the jungles, where Intermittent and bilious Remittent fevers rage one third of the year, and they pursue closely their book system of treatment as in the city, they should be accounted great destroyers of human life.

THE DOMESTIC MODE OF TREATMENT.

But it should be stated that there is a simple domestic mode of treating fevers in considerable vogue among the Siamese, which is doubtless oftentimes of much service. It is mainly a WATER TREATMENT-with abundant diluent drinks mildly medicated, and frequent bathing in tepid water, ablutions, and fomentations. A very common mode of showering the patient, and that often repeated, is for the attendant nurse to blow medicated water from his month, which falls gently and agreeably upon the sick as a kind of warm spray, and then he is immediately wrapped up in a sheet and if chilly, in a blanket.

This mode of treatment, the writer is persuaded, would be vastly more efficient than it is, if the sick and their friends would have little to do with drastic cathartics, which, but too frequently, they are tempted to employ with diastrous freedom. But

there is, thinks, one fact in regard to their cathartics more favorable to recuperation than many that are employed in the western world; and that is this-they are nearly all composed entirely of vegetable substances. Mineral medicines they use very seldom excepting Glauber and Epsom salts. Mercurial cathartics they never knew, until the writer, "in the heat of youthful blood", placing undue confidence in all that had been taught in the most orthodox medical schools, introduced calomel in the year 1835, and did much, he is sorry to think, for a period of twelve years to give it a great and good name. But he has the consolation of believing that native physicians, finding the medicine often producing terrible effects upon the mouth and the constitution, have allowed their confidence in it to decline, so that now it is scarcely ever sought for. They never employ any mineral emetics. Indeed emetics of all kinds they stand in great dread of, as their effects look so much like the terrible cholera.

NATIVE MEDICAL RECIPES.

They have great confidence in medical recipes which are supposed to have been copied from their standard works on medicine. So much are they in repute, that the builders of Boodhist Temples will be at the trouble and expense of engraving great numbers of them on marble tablets, and have them permanently fixed in the walls of buildings attached to the Temples, in conspicuous and convenient places, so that whoever will, may freely copy them and treat their diseases accordingly. In doing this, they conceive that they are conferring great blessings on the poor, and will reap a rich reward for it in some future state of transmigration. The benevolent phase of the idea is certainly good, however little benefit the poor may realize, who follow the prescription. It would seem to be an incipient step towards the full expansion of a similar, but a less selfish idea, which is now seen developed in Christian lands in the form of Hospital and Infirmaryes.

A RECIPE FOR FEVER.

There are doubtless many valuable medicines in the Siamese MATERIA MEDICA, which, if called out and used singly, or even in couplets, or triplets, with careful and skillful discrimination, would prove themselves worthy of praise. But it is difficult to see how such medicines as compose the following recipe, said to be compounded for, and to be of great utility in "morbific fever" can have any recuperative power, except by virtue of the water with which they are mixed. "One portion of rhinosceros horn, one portion of elephant's tusk, one of tyger's, and the same of crocodile's teeth; one of bear's teeth, one portion composed of three parts bones of vulture, raven, and goose; one portion of bison and another of stag's horn; one portion of sandal. These ingredients to be mixed together on a stone with pure water; one half of the mixture to be swallowed, the rest to be rubbed into the body; after which the fever will leave." (*Pallegoix quoted by Bowring*) If nothing more poisonous and drastic than indicated in this recipe were given in cases of fever generally, there could be no reasonable doubt, that in much the greater proportion of fever patients "the fever would leave them" and recovery succeed.

A RECIPE FOR SMALL-POX.

The following is an abstract of a recipe for the worst type of small-pox, taken by the writer from a Siamese Mss. of the highest authority. It contains twenty eight ingredients to wit;—One portion of conch shell; two kinds of aperient fruit, one portion of each; one portion of asafocida; one of borax; one of ginger; nine kinds of pepper, including the hottest spices, a portion of each; four kinds of cooling roots, a portion of each; two kinds of sour leaves one portion of each; one of an astringent root; four kinds of drastic cathartics, including the fruit and leaves of the Croton plant, one portion of rhubarb, and one portion of Epsom salts. "Boil in three measures of

water until it be diminished to one measure of the decoction. Then squeeze out the oily parts of it, dry and pulverize. A woman may take one salung's weight of it. A child may take a fuang's weight. It will purge off every thing in the bowels." Such a powerful cathartic, it should seem, would certainly do great mischief in confluent small-pox, and there appears to be abundant evidence that such is the fact.

RECIPE FOR SNAKE BITES.

The following are specimens of medical recipes taken from a Siamese Mss. on the treatment of snake bites. The author states it as being an important fact to be taken into consideration in forming a diagnosis, that a bite of a venomous serpent, and indeed any other wound or sore on the left side of a female and right side of a male, are unfavorable to a cure, and that the reverse is favorable: and furthermore that there is a difference in the curative capabilities of all wounds according to the day of the week on which they were inflicted, as there is also in the time of the day—the morning being much more favorable than the evening.

One of the prescriptions comprises nineteen ingredients, among which is a portion of the jaw of a wild hog, one of a tame hog, and one of a goat; a portion of goose bone, and one of peacock; a portion of the tail of a fish, and one of the head of a venomous snake. These being duly compounded and mixed, form an excellent recipe for use in all cases when the venom has produced Tetanus or Lockjaw.

Another prescription is called a general sternutatory to be blown into the nose in cases of a venomous bite or other poisoned wounds. It comprises seventeen ingredients, as wood, bark, nutmeg, camphors, flowers,—the bile of four kinds of venomous snakes and of a wild hog. This, it is said, may be used with much utility also by women who cannot lie by the fire after child-birth, and in cases of Epilepsy and Asthma,

Another recipe is a compound to be taken by the mouth, being briefly as follows. The bile of two kinds of buffaloes of two kinds of hogs, of a goat, of a sheep, of a fresh water alligator, of a large tortoise, of a salt water alligator, of a sword fish, of a shark, and of thirty kinds of snakes—So much for the bilious part of it. Then there is to be added four kinds of stone, alum, and ratsbane; five kinds of iron, five kinds of bulbous roots, and borax; seven kinds of flowers and fruit; seventeen kinds of leaves; a little gum and resin; seven kinds of medicated water etc. etc; being in all one hundred and seventy four different ingredients. These being all intimately mixed, are to be divided into three doses. Its name is a large and excellent remedy for the bites of all kinds of venomous snakes. Surely such a prescription needs no comment.

Another is a snuff made of five kinds of lotus flowers, calculi taken from the livers of cattle, many kinds of animal teeth, several kinds of roots, two kinds of ratsbane, being twenty nine ingredients in all. When well mixed, rehearse over it some form of incantation thirty seven times. Then add twenty two other ingredients of equal parts. This is said to heal all kinds of poisoned wounds.

Then follows a recipe for an external application in the form of a paste or poultice, consisting of the eyes of vultures, crows, and cats; and three kinds of animal deposition found on trees. These, having been intimately united, then take nine wax candles, and place them on as many floats made of plaintain stalk or leaf, each ornamented with flowers. Then the Doctor is to take nine salungs (each equal to fifteen cents), nine handful of rice, nine ceri leaves, and nine betel nuts, and make an offering of them one on each float or altar to the Teacher of Medicine. Then he is to take the residue, rub together, dry in the sun, and make into slugs. Then gild the slugs and rub them up in a little water, and apply to the wound.

Following the above is a direction for an enchantment with the view to call the snake to suck out the poison of the wound it has inflicted; viz—Take proof spirits three bottles. Let the Doctor, officiating, repeat the form of the incantation. Then let him drink of one of the bottles of spirits and enchant over it. If the snake do not come, let him take a second bottle and proceed in the same way. If on drinking of the third bottle with an enchantment the snake do not come, the patient must die. In case the snake come, let the Doctor take three cowries in his hand, and then rehearse one form of enchantment, and then another seven times repeated for the purpose of charming the snake to come to the left side of the Doctor; for if he come to the right side a contention will ensue. Then let the Doctor brush off the poison from the wound with a handful of Meyom leaves seven times, when the form of incantation must be rehearsed over three bottles. Then if the patient can eat betel he will get well.

Following the above, are directions for performing incantations with the view to close the mouths of serpents, which, to become effectual, must be repeated three times.

SIAMESE OBSTETRICS.

Superstition has invested the whole subject of native Midwifery with the most silly and ridiculous notions, and some very pernicious and cruel. In accordance with the teachings of Boodhism, the Siamese believe that there never has been any new creation of animal or intelligent beings; and hence that all living creatures that ever have been, or ever will be born, are simply and only transmigrations from pervious states of existence,—that all mere animal beings have once been in a higher state in some previous life, in the form of men or women on earth, or as angels in heaven or devils in hell, and that mankind have all transmigrated to their present state either from some of the

many heavenly worlds, or from some of the many infernal abodes.

The native books on Midwifery make an earnest business of teaching parents how they may know whence their new born infants have come, and soberly state certain signs by which they may know whether their expected child is to be a son or daughter. Their books say that there is great choice to be had between different days of the week on which a child shall be born—Wednesdays and Thursdays being regarded as more favorable than any other day, for the development of vigorous constitutions and bright intellects. Children born on Sundays are thought to be peculiarly liable to be careless and reckless all their days.

Besides these days of every week, they pay much regard to other days, months, and years, which their astrological books show to be the most auspicious for the birth of children.

There are a thousand other superstitions observances connected with this subject which tend greatly to enslave and dwarf the mind of the mother. Happy should Christian mothers be, that they have not been brought up under such chains of ignorance and consequent misery.

Those who practice obstetrics as a profession, are almost always elderly women. Male physicians are not often called in attendance, excepting in cases supposed to require some extraordinary medical knowledge and skill. Native midwives always endeavor to do much to aid natural labor by means of domestic medicines used both internally and externally, shampooing and other manipulations. It would seem certain that they do much positive mischief by deranging natural labor. Nevertheless facts seems to prove that parturition is both shorter and easier to Siamese mothers than is usual to Europeans and Americans. Certainly this cannot be attributed to good treatment, but rather to the fact that they are more animal

in their natures, and consequently share with the animal creation more liberally than the latter, in the animal immunities of parturition.

Happy would it be for these poor deluded mothers, if they would allow their animal simplicity to govern them more than they do immediately after the birth of their children. Just at this point commences their most unnatural, cruel, and destructive custom of having the mother lie by a hot fire from the time the child is born constantly for a period varying from five to thirty days. Whence the custom arose none of their most learned doctors of medicine, or divinity, or letters seem able to say. One, looking upon it from a European stand point, is impelled to think, that it must have had more of an oracular origin than the heads of mere natural men and women,—that simple nature could never have invented such a system so diametrically opposed to nature. And yet the writer has not been able to find any Buddhistical or Braminical instruction sanctioning it, nor legend, of angel, or saint, or devil to give it popularity. It seems to be a custom almost universal, not only among the Siamese, but also among the Laos, Peguans, Burmans, and even Malays and Chinese who have become subjects of Siam.

In times of great civil commotion, the custom is sometimes dispensed with;—as for example A.D. 1759 when the old city was sacked by the Burman Army, and the people fled in great consternation, it is generally admitted, that LYING BY A FIRE was very little practiced from fear of the enemy; and that no damages whatever were noticed as accruing to those mothers or children.

But such instances are not admitted as any good argument for the entire suspension of the custom, because, forsooth the angels granted those mothers a special dispensation of mercy and privilege on account of their peculiar circumstances, which like favors

cannot safely be relied upon in a state of piece. And there are always a few mothers here and there among the native population, who cannot lie by the fire, and a very few, perhaps, who are determined they will not, whom all observe to have a much easier and happier time of it than others; and yet, strange to say, such cases have no power to prove to the people in general, that this course is the best one. European and American ladies, who give birth to children in Siam, can, they think, far better dispense with the fire than employ it, because their own mothers, from time immemorial, had never been in the practice of the custom, and consequently their constitutions do not at all require it. Hence examples like these, ever so much multiplied, fall powerless before this omnipotent Tam-neam or custom.

Now it seems quite appropriate that such a monstrous custom as this among the Siamese, should be drawn out, and exposed to the Christian world in the pages of the Bangkok Calendar, for the purpose, not of ridiculing these unhappy native mothers, but with the view to excite Christians to tender sympathy for them, and to believing and importunate prayer to Almighty God our common Redeemer, that he will quickly give the blessed gospel universal power over these regions of Siam and all her tributary States, that are now "filled with the habitations of cruelty," whose tyranny operates particularly against the welfare of mothers and their infant children.

The custom of LYING BY A FIRE, is as follows. The mother, if it be her first confinement, is doomed to lie thirty days within four feet of a fire, always uncomfortably warm, and much of the time hot, on a bare bench, without a mattress, or the last thing to soften the hard plank; and this she must continue night and day, with but slight intermissions, during all those long and tedious days and nights. During all this time she has usually nothing but a

narrow cotten cloth about her hips to shield her from the fire. You may see her turning from side to side with the view, not only of seeking rest, but also for the purpose of exposing thoroughly all parts of her body, and more particularly her abdomen to that drying process, so that the uterus shall be forced to shrink up quickly to its normal dimensions, and the sanguineous streams, which had been diverted to support the child before birth, shall, by fire, be driven backward to their more usual limitations, all which is regarded as a sine qua non to the enjoyment of a sound constitution and good beath in the future.

Now let it be borne in mind that the climate of all these regions where this custom reigns, is not cold nor even cool, where fire might sometimes be comfortable to persons in such circumstances; but that it is a hot clime where fire is generally any thing but pleasant to a well person, and much more so to one who has been weakened by travelling agony. And it should be remembered too, that these mothers have to lie by a fire usually in a small room, without any thing like a chimney to convoy off the smoke of the burning wood; consequently it becomes, to all intents and purposes, a smoke room, so that the eyes of the poor woman has to undergo a serve discipline in order to become accustomed to tolerate the smoke, as her body does the fire.

The fire-place is simply and only a flat box about four feet long by three wide, and eight or ten inches deep, filled with clay. On the top of this earth the fire is made with wood and kept continually burning and smoking. The bench on which the woman lies, is of the fire place, and is bought quite into contact, with it.

But it mut be stated as a mollifying consideration, that a woman in confinement for her second child may, according to the oracles of this custom, safely curtail the

period of lying by the fire to twenty five days ; and with her third child to twenty days ; with her fourth to fifteen days; and in about the same ratio diminishing the time till, with her seventh child, she may dispense with the fire altogether without harm.

The Siamese theory in regard to the part, which external fire plays in the functions of life and health, is made to work powerfully in these circumstances. It teaches that there is, at such times, a diminution of heat in the body, and consequent liability to stagnation of the blood, which if not guarded against by fire, will leave the uterus flabby and enlarged, bad humors in the circulation, a consequent weak state of the stomach, resulting in the secretion of too little milk, and that of a bad quality for the child, all of which will be likely to be followed by a host of other fearful maladies to both mother and child.

Now it is very remarkable that these last sequences, which are guarded against at so much expense of ease and comfort by the custom, are positively and directly brought about by following it. The mothers have but little milk for their babes during the month, and that of a poor quality. Consequently the attendant nurses have to feed them from the hour of their birth with honey, rice-water, and the pulp of soft bananas. This is their almost entire living for the first two or three days, and a large portion of it during the first month.

As intimated above, there are a few delicate females among the Siamese who cannot endure the usual treatment during confinement, and are compelled, against all their superstitious fears of the consequences, and all the importunities of their friends to say positively that they cannot and will not endure it. For such, some other course has to be taken by the use of peculiar medicines, as their physicians tell them, which will in a measure ward off the evils that would otherwise come upon them from the want of the fire. The following case will

illustrate this as well as many collateral circumstances of interest to the readers of the Calendar.

The mother of the first child which His Majesty the major king had born to him after his accession to the throne was such a case. She had given successful birth to a princess, and had, according to universal custom, laid herself down on a hard bench by the side of a hot fire to dry herself to firmness of muscle and perfect restoration. But the fire and smoke, and closeness of the room, and other like abominable treatment, threw her into a fever with which she was quite distracted. The king at once dispatched a messenger for the writer to hasten to the bed, or rather to the fire of the suffering mother. He, living about half of a mile distant, was quick to obey the royal summons. A royal conductor, and the chief Physician, together with others of the royal medical faculty were ready at the gate to escort him to the place, which was a snug little brick house of her own, situated deep in the midst of a walled city of like dwellings, constituting the royal harem. He found the miserable sufferer in a little room still lying by the fire ; the window shutters all closed, and consequently the place was quite dark even in the day time. Though suffering terribly with the heat, and smoke, and want of air, no one dared to remove the fire. or open the shutters lest it might prove fatal to the patient. Having given briefly and decidedly his opinion of the case, and what must be done to save the woman, a report of the same was with the utmost dispatch carried to the king, who was in his palace a few rods distant. It was but a few minutes when a note from the king addressed to the writer stated briefly, in His Majesty's own peculiar English, that he gave him perfect liberty to treat his beloved Consort as he should think proper. Whereupon he immediately ordered all the fire to be removed from the room, the window shutters all to be flung open, and the lady to be laid on a comfortable

matress, her person lightly covered, together with cool water to quench her thirst, cold water to her head and tepid sponging of her person. The medicines he administered were exclusively homeopathic. There was an immediate improvement, as was naturally to have been expected, of all the symptoms, and this became more, and more striking every hour, until it was quite certain to the king and to all the friends of the royal lady, that a very pleasant way had been discovered by which she might be exempted from the miseries of lying by the fire yet twenty five days, and that too with the cheering hope of escaping the frightful sequences of the disuse of fire. These, tyrannical custom ever brandishes over the heads of all the daughters of this eastern world, compelling them to fear their power as they would the opening of their citadel of life to the evil one himself.

The following night the writer (in company with a fellow countryman, a medical man) spent in attendance on the lady, together with several of the royal physicians, H. R. H. Kromá Lóóang Wongsá being the chief. Up to that time it had been an unprecedented event for any man of the great western world to enter the royal harem. But that a Foreign physician should ever spend a night there, in attendance upon a lady-Consort of the king of Siam, was a thing too monstrous, in the Siamese mind, even to have been dreamed of in the preceding reign. And it seemed then so irregular to the vast majority of beholders, that His Majesty, for their sakes, judged it prudent to have the Foreign Physicians escorted, and continually attended and guarded by his most honored and trust worthy servants.

The writer was in attendance on the royal Consort the better part of two days and one night, with occasional visits to the 5th day, when he was able to pronounce his patient quite well. So much was his Majesty pleased with the result of the new treatment,

that on the 6th day he sent to the writer a purse of two hundred Ticals, and to his medical countryman who was his watching companion with the lady one night, forty ticals. And that was not all the gratitude His Majesty evinced. Becoming aware of the fact that the writer was greatly in need of a more eligible situation for the establishment of a Mission station than the very cramped one in which his mission had long been shut up, and for which they had paid a very high rent, he promptly granted him the privilege of renting on moderate terms, a large and most advantageous site immediately adjoining the palace of H. R. Highness Krómá Lóóang Wongsá, which had but a few days before been swept by fire of more than twenty native houses. And so thoughtful has His Majesty been of that, and other little services, which the writer has performed for him from time to time since, that he, in concert with the Prince his half brother above named, whom he had made proprietor of the place, has refused for many years to take a cent of the 320 Ticals per annum, which the mission had agreed to pay for the land rent of their beautiful place.

Now it would be reasonable for all readers of the above happy innovation of the cruel custom of Lying by the fire to conclude that such a striking case of successful treatment of confinement, without the distressing accompaniment of fire, would have been the beginning of a great and good reformation in Siamese obstetrics, not only in the royal palace, but also out of it in all directions whither the report of it was carried. But the writer is very sorry that he cannot report any such happy result; and he is not aware that any one of the sixty eight or seventy cases of confinement, which have occurred in the royal palace among the wives of His Majesty the major king since that first case above reported, has dispensed in any degree whatever with the customary seasoning

process of lying by a fire. In this remark is included her late ladyship, who was so happily carried through her first confinement as above discribed, who died of uterine hemorrhage Nov. 6th 1861 at the time of the birth of her 5th child. Now such is the power of superstition over the Siamese mind, that the writer would not be at all surprised to learn, that her death is being accounted as one of the dreadful consequences of not lying by the fire in her first confinement.

It should in this connection be stated, that the king himself professes to have no confidence in the utility of the custom of LYING BY THE FIRE, and has given the writer to understand that he thinks the European treatment of women in confinement much preferable to the Siamese mode. But such is the power of the native superstition concerning it, and such the miserable forbodings of the royal mothers and their parents and all their other relatives when the great prophylactic agent FIRE is not used according to custom, that he prefers to let them take their own chosen way. In a word, the custom is too strong for the absolute monarch of Siam to insist upon its being changed according to his own better judgment, even in his own royal family.

The writer, from long observation of the working of this treatment of Siamese mothers and their infant children, is fully persuaded, that it is a tremendous evil upon the Siamese race, a prolific cause of dyspepsia, dropsy, barrenness and consumption of the bowels and the lungs in the mother, and of convulsions, diarrhea, dysentery, cholera-infantum, and hydrocephalus in their offspring. In short it is not too much to say, that it opens floodgates of disease, impotency, and constitutional weakness, which, more than any other cause, prevents their increase as a people, and crushes them down to inferior grades of physical and mental stamina.

SIAMESE IGNORANCE OF ANATOMY

The most learned among the native physicians have the least possible knowledge of human anatomy. They have some vague notions of a few of the bones; but no idea of their number. As to distinct muscles of the human body they know absolutely nothing, regarding them all as an indistinguishable mass of flesh. With a few of the more superficial tendons they are of course somewhat acquainted, and can call them by appropriate names. But of the nerves they are the most profoundly ignorant, and hence there is no word, or set of words in the Siamese language by which to designate any one of them. They cannot avoid seeing some of the most superficial veins, and knowing that they contain blood, but whether it flow within outwardly or the reverse they seem not to have had a thought about it, only so far as to take it for granted that it runs in all directions.

Concerning the arterial circulation they have the most ludicrous notions, supposing the pulse, wherever felt, to be a conductor of wind. The writer "once on a time," being in company with a chief physician of the kingdom, and he withal a Prince, in endeavoring to convey some correct ideas of the circulation of blood, put a finger on his pulse at the wrist, and asked him the question, what is it that bounds there under the finger? He promptly replied, *pen lom*-it is wind. And whenever the writer has endeavored to explain to the native physicians what disastrous effects the least volume of wind would produce if injected into the arteries, they have invariably stared at him with the blankest incredulity.

So confused are the notions of the native doctors, concerning the organs of the chest and abdomen, that they call the two divisions by one common name, meaning bowels; e.g. tubercles of the lungs they denominate *fée nei t'awng*-ulcers in the bowels. They

suppose that the two passage to the lungs and the stomach are one and the same, and that the heart can be reached directly via the esophagus. It was only a few weeks since, when the writer was called to give his opinion of a case of palpitation, in the person of one of the highest princes of the kingdom. Some eight or ten royal physicians were in attendance. They had been treating the prince on the supposition, that there was a direct passage from the mouth to the heart, and had administered cathartics and other medicines for the purpose of expelling the wind, which, they said, was pent up in the heart, causing all the trouble. It was an idea entirely new to them and almost incredible, that there was no road from the mouth to the heart except by the circuitous one of the sanguinary circulation, or by the sympathetic influence of the nervous system; but the latter, after all the explanation that could be given, remained as vague in their minds as the idea of colours to men born blind. The liver is regarded as having so slight a fastening, as to be liable to get out of its place, sinking down among the intestines, and producing very grave complaints by its erratic wanderings.

SIAMESE SURGERY.

In such deep ignorance of the human frame as above described, it were preposterous to look for much of any thing, that would deserve the name of practical surgery. Indeed there is scarcely a man among the Siamese doctors who ever ventures to try his hand at surgery, excepting very rarely in cases of minor operations, requiring the use of no surgical instrument. They dare not open a boil with a lancet or even a needle. The tedious mode of opening with caustics or with the actual cautery by fire is sometimes adopted by them. The caustic and poultice operation is so slow for some abscesses, that it is a common thing to see, what was at first a small fluctuating tumor, become an immense abscess involving the whole system in disease, which one slight plunge of the lancet would have prevented. The writer has seen many a living scalp on

the heads of native children become one one entite bag of pus, presenting the most unsightly and horrid appearancc imaginable, and all for the want of timely lancing a little tumor. Since the Siamese doctor have witnessed European surgery, and noted the happy results of it, here and there one may now be found, who dares venture to open an abscess with a lancet. And the people have become so well satisfied of the utility of such minor operations, that many now apply to a Foreign surgeon to perform them.

There are a few Indo Portuguese, natives of Siam, whom all the Siamese, from the king down, regard as the only proper surgeons of the country. But even these dare not perform any capital operations; their range being limited to lancing boils, abscesses, and treating ulcers generally. Even venesection is quite beyond the depth of their knowledge and power of their nerve. Amputations of limbs they cannot for a moment think of performing. However much a limb may have been mangled by accident and certain of mortification, they dare not attempt to cut it off, excepting sometimes by one desperate blow, as with an axe or chopping knife, when it has but little attachment of skin or muscle remaining. Even such cases they will generally treat by enveloping them with cotten dipped in cocoanut oil, and leaving it for the unaided power of nature to detach the mortified limb. The following will illustrate this.

Early in the year 1837 the late Prime Minister, father of His present Excellency, had a grand dedication of the Temple which he had many years been engaged in erecting. It was continued for sixteen successive days and nights. Many thousands of princes, nobles, lords, people, and priests were present. Very extraordinary preparations had been made to amuse all classes in the evening by fire works, among which was the hazadons sporting with cannon heavily charged with powder and broken brick, and buried in the earth near by. These were fired by a match with tremendous report; one of them bursting, hurled

its fragments among the crowded thousands assembled, and to distant parts of the city. The consequence was, that many were killed out-right, and many more sadly wounded. The writer was then living near by, and was summoned late in the evening to visit them. Among them all, there were only two persons who would submit to be treated by a Foreign surgeon, all the others preferring to risk their lives with the Indo Portuguese doctors. One of the two, a priest, had his right arm hopelessly shattered; the other, also a priest, was badly wounded but had no bones broken. The former, after being informed that his arm could not be saved, and that he would probably be restored to good health after amputation, very firmly and promptly submitted himself without reserve to the judgement of the Surgeon; who having obtained the assistance of the only Foreign Merchant in the city, and a fellow Missionally, amputated the limb above the elbow the same horn in the temple. Very few of the natives dared to witness the operation; but all the thousands heard of it; and as it was an act wholly unprecedented, it excited their great wonder and amazement. By the special favor of the Almighty, the two patients improved daily without one unfavorable symptom; while most of the severely wounded, under the care of the Portuguese physicians wasted, away by hemorrhage, inflammation, or the typhoid fever consequent on mortification. It was exceedingly painful to witness their sufferings under what should be termed *mal-treatment extra-ordinary*.

NATIVE PROPHYLACTICS.

The Siamese have a great variety of medicines which have the name of being very useful in guarding the human system against the inroads of disease. But, in keeping with all their puerility and superstition, they but too generally make them appear, to an enlightened mind, any thing but prophylactic—nay the most ridiculously nonsensical—for example, we find in one of their medical treatises what appears to have been

given as a sober prescription, made by four distinguished hermits, who, “once on a time,” met together for the purpose of consulting how they might, by their united wisdom, devise some means for prolonging human life. The conference is said to have resulted in the adoption of a magnificent medical recipe of which the following is but a mere brief.

It comprise twenty two ingredients to wit.—4 kinds of spicy seeds, each in weight four ticals—4 kinds of roots, including rhubarb each four ticals’ weight.—2 other kinds of roots, very pungent, of each four ticals’ weight.—of a bitter vine four ticals—a very pungeant shrub four ticals—another plant, slightly pungent, four ticals—pepper 2 kinds, each in weight four ticals.—cardamum seeds two ticals.—cardamum leaves two ticals—nutmegs two ticals—camphor two ticals—long pepper equal in weight to all the preceding; and finally take of the leaves of a certain tree equal in weight to all mentioned before—beat all these into a coarse powder, steep the same in hot water, sweeten the water with palm sugar or honey, and drink of the infusion.

The praise given this recipe are, that if a man drink of it fifteen days in succession, he will be very manifestly strengthened in his physical stamina. If he take it regularly one month, he will be examed from all kinds of consumption, and from a disease called k’ochärät (a kind of Fambressia very difficult to cradicate from the body). If he take it five months his eyes will be wonderfully clarified, and his body made proof against the thrusts of swords and spears. If he take it from one to three years, he will have the strength of seven elephants, and live a hundred years.

Though it be true, that there are few, if any, now among the Sinmese, who place confidence in this recipe, yet it indicates what their forefathers were, and what they themselves are not, even now, entirely free from.

M.I.T.
Studies in Comparative Politics
SERIES

A reinvigoration and refinement of the research tradition established a decade ago in the Hoover Institute Studies, this new series is under the general editorship of Harold D. Lasswell, Daniel Lerner, and Ithiel de Sola Pool, with a distinguished Advisory Board.

THE VIET CONG

DOUGLAS PIKE. Dated Saigon, appearing under the byline of an USIA Foreign Service Officer, this first "definitive" study of the Viet Cong is based on some 200 documents captured in battle, and on interviews with 150 Viet Cong defectors. Much of this primary source material is reproduced and all of it is interpreted against the author's broad knowledge of Vietnam and its people. The book covers the cultural patterns and historic development of the Vietnamese, the organization and internal structure of the NLF, and its origins in the Vietminh.

October 19 6 1/8 x 9 1/4 528 pp. about \$7.95

THE PARTY AND THE NATIONAL QUESTION IN CHINA

Edited by *George Moseley*. This is a political document written by a high official of the Chinese Communist Party, translated into English, and therefore of considerable rarity. What makes the book so important, however, is that it is the only complete analysis of the CCP's theoretical approach to the national minorities question—the fact that 40 million people in Communist China belong to forty small, markedly different nations scattered throughout the country.

October 19 5 3/8 x 8 192 pp. about \$7.50

WORLD REVOLUTIONARY ELITES: STUDIES IN COERCIVE IDEOLOGICAL MOVEMENT, edited by *Harold D. Lasswell and Daniel Lerner*. Four classic studies, long difficult to obtain: *The Politburo*, *The Fascist Elite*, *The Nazi Elite*, *Kuomintang and Chinese Communist Elites*, with a new *Theoretical Introduction* and a new *Comparative Analysis*. About 400 pages, October, \$7.95

THE EMERGING ELITE: A STUDY OF POLITICAL LEADERSHIP IN CEYLON, by *Marshall R. Singer*. The first intensive study of the political leadership of any South Asian country; an evaluation of background and behavioral data on every individual to have held national political office in Ceylon since 1924. Its implications may apply to changes occurring in newly-independent countries in Africa as well as in Asia. 256 pages, December, \$7.50

CULTURAL FRONTIERS OF THE PEACE CORPS

ROBERT B. TEXTOR, editor. Fifteen social scientists present in this volume the first critical, professional assessment of the Corps' programs overseas in a variety of countries and situations. Almost all of the social sciences are represented. Each contributor is an expert on the host country about which he writes—and each has had a chance to observe Peace Corps activities at first hand in that country.

1966 6 1/8 x 9 1/4 416 pp. \$6.95

send for complete catalogue

the M.I.T. press

CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS 02142

ยิวตามที่คั้นของอาหรับ

บทความเรื่องนี้ เขียนสำหรับปัญญาชนในประเทศอาหรับทั้งหลาย สำหรับคนที่ยังมีบทบาทในวงการเมือง สังคม และชีวิต เช่นปัญญาชนทั้งหลายในประเทศของตน และเขียนสำหรับผู้ที่ถูกกีดกันไม่ให้ยุ่งเกี่ยวในวงการดังกล่าว และผู้ที่ไม่ยอมยุ่งเกี่ยวกับยิวใจสมัคร ข้าพเจ้าเชื่อว่าบทความเรื่องนี้จะเป็นสื่อแห่งความหวัง ถึงแม้ ข้อโต้แย้งของข้าพเจ้าจะไม่แสดงให้เห็นถึงแง่ดีเท่าไร แต่ความตั้งใจของข้าพเจ้าก็แน่นอน การที่เราเข้าใจความผิดของเราในอดีต อาจจะทำให้เราสามารถสร้างสังคมแบบใหม่ขึ้นในอนาคต ข้าพเจ้าไม่รังเกียจรัฐหรือบุคคลทั้งสองอย่าง เพราะเวลาและประวัติศาสตร์เท่านั้น ที่จะให้คำตอบหรือตัดสินได้ เวลานั้นเป็นเวลาสำหรับการกลับหันมามองตัวเอง และการแสดงความคิดเห็นอย่างไม่จำกัด ซึ่งจะทำให้เราได้พบความจริง ซึ่งอาจจะนำไปสู่การมองคว

เองในแง่ใหม่ และหนทางที่จะสร้างโลกที่เราต้องการ

ชัยชนะที่มีต่อตัวเอง เป็นสิ่งสำคัญกว่าความพ่ายแพ้ในสนามรบ รัฐบาล รัฐพรรค และพรมแดน ล้วนเป็นสิ่งไม่แน่นอนทั้งสิ้น เพราะขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลง สิ่งที่สำคัญกว่านั้นก็คือชนชาติหนึ่งควรจะคงอยู่ในประวัติศาสตร์

จากการพิจารณาตัวเอง ในกรณีอาหรับและอิสราเอล เราจะเห็นได้ว่าจุดอ่อนของเราอยู่ที่ความรู้เท่าไม่ถึงความเข้มแข็งและความอ่อนแอของตนเอง ตัวอย่างที่ดีที่สุดก็คือ สัมพันธภาพระหว่างอาหรับกับความเคลื่อนไหวของพวกยิว และรัฐอิสราเอล ที่เป็นดังนั้นก็เพราะเราไม่สามารถที่จะตกลงกับทั้งสองฝ่ายนี้ได้ และไม่สามารถที่จะทำลาย หรือจะครอบครองได้ทั้งสองฝ่าย ผลก็คือ เราปล่อยให้อิสราเอลได้ยึดเอา ปาเลสไตน์ ทั้งหมด

ยึดครองจุดสำคัญๆ ทางทหารในตะวันออกไกล จุดประสงค์ของประเทศอาหรับนั้น ถ้าเราคิดดูให้ดี ควรจะหนักไปในทางครอบครอง และกลืนชาติอิสราเอล ตามเงื่อนไขในสัญญาข้อตกลงหลังจากสงครามทั้งสองครั้งที่เราเป็นฝ่ายแพ้ ก็เพราะเราไม่ได้ยึดครองและทำลายอิสราเอล

อิสราเอลได้พยายามโฆษณาตัวเองว่าเป็นรัฐเล็ก ๆ ที่อ่อนแอ และล้อมรอบไปด้วยเพื่อนบ้านที่มีอาวุธยุทโธปกรณ์มากมาย ที่จ้องจะขี้อิสราเอลให้แหลกอยู่ทุกขณะ ที่ร้ายกว่านั้นก็คือในขณะที่เราพยายามครอบครองอิสราเอล คนของเรากลับไปเป่าข่าวว่าเรามีพลังทหารอันใหญ่หลวง เหตุนี้ อิสราเอลจึงถือโอกาสรวมพลและเตรียมพร้อมอย่างสุดความสามารถ พลังทางทหารที่อิสราเอลต้องต่อสู้กัน ไม่ได้มาจากประเทศอียิปต์อีกประเทศหนึ่ง หากมาจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งหมด และความเชี่ยวชาญทางวิชาการของชาวอิสราเอลประกอบกับการรวมเอาประชาชนเข้าปฏิบัติการกับทหารนั้น ทำให้อิสราเอลมีพลังเข้มแข็งเท่า ๆ กับฝ่ายอาหรับ ซึ่งฝ่ายเราไม่เคยคาดถึงเลย

ความพ่ายแพ้อันใหญ่หลวงของเราไม่ได้อยู่ที่สนามรบแต่อยู่ที่ความคิดของเราเองที่ทำให้ชีวิตนับไม่ถ้วนต้องสูญเสียไปโดย

เปล่าประโยชน์ คนจำนวนมากต้องพลัดพรากจากบ้าน และประสบความเสียหาย ความยากลำบาก และความทุกข์ทรมานที่จะประมาณมิได้ นี่เป็นบ่อเกิดแห่งความหมดอาลัยตายอยากและความแค้นเคืองที่เกิดขึ้นใหม่

การสถาปนารัฐอิสราเอลในปี ๒๔๙๑ นั้น เป็นจุดแห่งความสูญเสียของเราที่ถูกแย่งไปตลอดไป แต่เราก็ได้กำไร ที่ได้จำกัดให้อิสราเอลอยู่ในดินแดนผืนเล็กๆ ซึ่งเป็นจุดอ่อนแออย่างยิ่ง และไม่เป็นที่เหมาะสมต่อการเศรษฐกิจ ถ้าเราถือโอกาสนั้นจำกัดการขยายตัวของอิสราเอล เราก็จะได้มีรัฐที่เป็นทั้งอิสราเอลและอาหรับ และหนักไปในทางสังคมตะวันออกอย่างมากทีเดียว

แต่แทนที่จะเป็นเช่นนั้นอีก ๒๐ ปีต่อมา นอกจากเราจะเสียส่วนที่เหลือของปาเลสไตน์ไป เรายังช่วยส่งเสริมชาตินิยมให้แก่พวกยิว อย่าลืมนะว่าพลเมืองชาวยิวไม่ได้อยู่ในอิสราเอลเท่านั้น แต่อยู่ในทุกจุดต่าง ๆ ในโลก

อาหรับกับอิสราเอล

ปัญหาระหว่างอาหรับกับอิสราเอล ที่ฝ่ายเราชาวอาหรับต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนและยอมเผชิญหน้ากับความจริงให้มากที่สุด มีดังต่อไปนี้

๑. เราต้องยอมรับว่าชาวอาหรับทั้งหมด
ไม่มีความรู้และความสามารถในด้าน
รักประวัติศาสตร์และวิชาการ หรือมี
การศึกษาดีพอ ที่จะทำสงครามสมัย
ใหม่ได้ เราไม่มีเจ้าหน้าที่ทางการ
ทหารหรือนักเรียนที่เรียนจบจากนอก
มากพอ ที่จะนำเอาอาวุธสมัยใหม่และ
แผนยุทธศาสตร์แบบใหม่ๆ มาใช้ได้
และเราก็ไม่มีประชากรที่พร้อมใจกัน
ปฏิบัติงานในยามสงครามได้สมความ
ต้องการ

๒. ความก้าวหน้าในทางวิชาการและ
วิทยาศาสตร์ในโลกปัจจุบันนั้นดำเนิน
ไปอย่างรวดเร็ว และอีก ๒๐ ปีข้างหน้า
ถึงแม้ว่าเราจะตามทันแต่พวกอิสราเอล
ก็จะมีมีความรู้ความสามารถเหนือกว่า
เรา ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นผลจากโรงเรียน
หรือสถาบันวิจัยของชาวอิสราเอล แต่
ฝ่ายเดียว แต่รวมไปถึงชาติยิวและ
ชนชาติอื่นๆ ที่มีความสามารถทั่วโลก
คอยให้ความช่วยเหลือ

๓. ถึงแม้เราจะมีชัยชนะทางทหารต่อฝ่าย
อิสราเอลเราก็จะโดนมหาอำนาจต่างๆ
ตัดทอนผลที่ได้ จากชัยชนะอันนั้น

เพราะมหาอำนาจเหล่านี้จะต้องมีบทบาท
แทรกแซงทางด้านการเมือง ใน
เสถียรภาพของอิสราเอล

๔. ถึงแม้ว่าเราจะมีมีความก้าวหน้าในด้าน
วิทยาศาสตร์และวิชาการมากพอภายใน
๒๐ ปี สงครามที่จะเกิดขึ้น ก็
จะเปลี่ยนรูปร่างไปจากที่เป็นอยู่ใน
ปัจจุบันเพราะประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะ
เล็กขนาดไหน ก็จะมีอาวุธนิวเคลียร์
เหมือนกันหมด ผลก็คือ เราต้องเลือกระหว่าง
ความพินาซของทั้งสองฝ่าย
กับการบังคับบัญชานานาชาติ และใน
ที่สุดเราก็จะไม่มีทางเลือกเลยทั้งสอง
กรณี

ฉะนั้น จึงเป็นที่เห็นชัดแล้วว่า การใช้
พลังทหารในกรณีอาหรับกับอิสราเอล นั้น
จะไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อะไรเลย นอก
จากจะเป็นนโยบายที่ผิดอย่างร้ายแรง แต่
นั้นไม่ได้หมายความว่าเราควรระวังอาวุธ
โดยสิ้นเชิง แต่หมายความว่าเราควรจะ
ปรับปรุงความเข้มแข็งของเรา และพยายาม
ใช้กำลังทางทหารควบคู่ไปกับกำลังใน
ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และภูมิศาสตร์

ในการที่เราจะกลืนชาติอิสราเอลได้นั้น อยู่ที่ความบีบบังคับจากมหาอำนาจ หรือ ความเห็นจากประเทศอื่นๆ นานาชาติ ไม่ว่าจะมาจากภายในหรือภายนอกองค์การสหประชาชาติ

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า นโยบายของอาหรับต่ออิสราเอลควรจะดำเนินไปในรูปนี้

- ๑) เราควรพยายามกลืนชาติอิสราเอล ด้วยการยินยอมในข้อตกลงเรื่องเขตแดน ไม่ว่าเส้นพรมแดนจะอยู่ที่ไหนก็ตาม
- ๒) เราต้องค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงประเทศอิสราเอลจากรัฐยุโรปของพวกยิว มาเป็นรัฐกรังยิวครึ่งอาหรับตะวันออก ซึ่งวิธีนี้ทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่ต้องพุดถึง

สนธิสัญญาสันติภาพให้เสียเวลา และเราก็ไม่เห็นจะต้องคักค้ำ ในเรื่องการเจรจาเพื่อสันติภาพของอิสราเอล เราไม่จำเป็นจะต้องคืนรน จำกัดเขตแดนของอิสราเอล เพราะองค์การนานาชาติองค์การใดองค์การหนึ่ง ก็จะทำให้เราอยู่แล้ว

แต่สิ่งที่เราจะละเลยมิได้ก็คือ เราจะต้องมีนโยบายที่เป็นหลักเป็นฐาน พร้อมทั้งจะเผชิญสงครามและพร้อมที่จะกอบโกยส่วนกำไรที่เราจะได้จากเสรีภาพด้วย ในขณะเดียวกัน

ณรงค์ เกตุทัต

ตัดตอนแปลจาก

The Moment of Truth
by Cecil Hourani

(*Encounter*, November 1910)

ท่านสมาชิกที่อยู่ภายในประเทศ หากไม่ได้รับหนังสือภายในวันสิ้นเดือนที่หนังสือนี้กำหนดออก ขอได้แจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบ หากมีเหตุให้ต้องออกหนังสือล่าช้า บรรณาธิการขอมตองแจ้งให้ทราบก่อนเสมอ สำหรับท่านสมาชิกที่อยู่นอกประเทศ ขอได้คิดเผื่อเวลาไว้ให้แก่การไปรษณีย์ทางเรือด้วย แม้ถึงกำหนดที่ควรได้แล้วยังไม่ได้ ก็ขอได้คิดต่อผู้แทนที่ท่านจ่ายค่าบำรุงให้ไป หรือบอกตรงมาทางเมืองไทยก็ได้

โอเดียบุคคลโตรุ่

๙๖๒ วังบุรพา พระนคร

โทร ๒๐๗๔๒

จัดพิมพ์หนังสือของ ส. ศิวรักษ์ คือ

ฝรั่งอ่านไทย

ซึ่งรวมทั้งแบบอย่างการแปลหนังสือและเรื่องแปลต่าง ๆ ทั้งไทยและอังกฤษ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับที่ ๓๓ วิจารณ์ว่า "ไม่เป็นแค่เพียงแบบอย่างการแปลหนังสือที่ดีเท่านั้น หากยังเป็นแบบอย่างในการเขียนหนังสือและใช้ภาษาที่ดีด้วย" ๙๗๘ หน้า ละครฉากนี้ มีภาพประกอบมาก พระยาศรราชย์พิพัฒน์กรุณาเขียนคำนำให้

ราคา ๓๒ บาท

ไทยเขียนฝรั่ง

ซึ่งรวมบทความภาษาอังกฤษต่าง ๆ ของผู้เขียน บทแปลจากไทยไปสู่ภาษาอังกฤษ และ 'จดหมายจากเมืองอังกฤษ' อันเป็นวิธีแนะนำการเขียนภาษาฝรั่งอย่างไทย ๆ เรา ๖๗๖ หน้า ถึง นิรมานเหมินท์ กรุณาเขียนคำนำให้ ใช้ละครฉากนี้ มีภาพประกอบมากเช่นกัน ออกจำหน่ายทันทีเป็นของขวัญปีใหม่

ราคา ๓๒ บาท

หนังสือของสำนักพิมพ์สังคมศาสตร์

ประเภทที่ได้รับรางวัลจากยูเนสโก
บันทึกเรื่องความรู้อื่น ๆ ๕ เล่ม ๒๐๐ บาท
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานวีสรรพคุณวิจิตร
ชุมนุมนิพนธ์ ๓๐ บาท
กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร
การเลกสิทอิทธิภาพนอกอาณาเขต ๓๐ บาท
ทรงศรี อาชอรุณ

ประเภทตีพิมพ์ซ้ำเมื่อเร็ว ๆ นี้
ความทรงจำ ๓๐ บาท
สมเด็จพระบรมราชินีนาถราชานุภาพ
ออสเตรเลีย ๒๐ บาท
วิทยา ฟูพันธ์ และ รัตนา บุณยรัตเวช แปล
โสกราตีส ๓๐ บาท
ส. ศิวรักษ์ แปล

ประเภทหนังสือแปล
ประธานาธิบดีในประวัติศาสตร์อเมริกา ๒๐ บาท
ซ. เบียด
พุทธศาสนาในประวัติศาสตร์จีน ๒๕ บาท
จันงัก ทองประเสริฐ แปล
รัฐสภา ประธานาธิบดี และ ศาลสูง ๒๕ บาท
กมล สมวิเชียร แปล (ปลีกเล่มละ ๑๐ บาท)
หมอกอมคณีย์ ๑๕ บาท
อาภรณ์ ชาติบุรุษ แปล
ภควัทธิศดา ๒๕ บาท
แสง เสนวิฑูร และ จันงัก ทองประเสริฐ แปล
การศึกษาในสหรัฐอเมริกา ๑๕ บาท
เจตา ไชยรัตน์ แปล
โชนผจญโลก ๒๐ บาท
วรรณิ ขันเทวาทิพย์ แปล
คู่มือการเสนอข่าววิทยุและโทรทัศน์ ๑๕ บาท
เกษม ศิวสัมพันธ์ แปล
คมนอก
อำพรวน โอตระกุล แปล ๑๕ บาท

ประเภทภาษาอังกฤษ
What is Buddhism
by Bhikkhu Khantipalo ปักอ่อน ๕๐ บาท
ปกแข็ง ๖๐ บาท
Wisdom Gone Beyond
Preface by H.H. Prince Dhani ปกแข็ง ๖๐ บาท
From Ancient Thai to Modern Dialects
by J.M. Brown ปกแข็ง ๑๐๐ บาท
Pāṭimokkha
translated by Nānamoli Thera ปกแข็ง ๑๐๐ บาท

หนังสือออกใหม่

เอมิลยอนดักส์บ
วรรณกรรมเขาวงกตชั้นเยี่ยม เด็กอ่านได้ ผู้ใหญ่อ่านดี
แปลและตีพิมพ์ด้วยความร่วมมือกับสมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทย และสถานเอกอัครราชทูตเยอรมัน
จำหน่ายราคาย่อมเยาที่สุด เล่มละ ๑๕ บาท เท่านั้น
เหมาะสำหรับผู้ปกครองและพ่อแม่ครูอาจารย์ทั่วไป
เด็ก ๆ ตลอดจนนิสิตนักศึกษาที่นำหาไว้อ่าน

Notes on The Customs of Cambodia
แปลจาก
จดหมายเหตุที่จีนที่ไปศึกษา สมัยรุ่งเรือง ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ ปราโมช เกษคดีทอนลงเป็นภาษาไทยใน
ฉกเขมร นี่เป็นครั้งแรกที่มีฉบับภาษาอังกฤษตีพิมพ์
ขึ้นในประเทศไทย ปักงาม ภาพประกอบมาก เหมาะ
ที่จะให้เป็นของขวัญ เหมาะสำหรับประดับห้องสมุด
และเหมาะสำหรับอ่านเองด้วย ๕๕ บาท

การศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์
หนังสือประกอบการศึกษาแขนงต่าง ๆ ของวิชาสังคม
ศาสตร์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเหมาะสำหรับผู้ศึกษา
วิชามานุษยวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์
และรัฐศาสตร์ ๓๕ บาท

อุ่อเรยธรรมตะวันออก เล่ม ๑ เล่ม ๒
กล่าวถึงขบวนการของเอเชียตะวันออก เริ่มแต่
ประเทศจีน เล่มต่อไปกล่าวถึง เกาหลี ญี่ปุ่น
เหมาะสำหรับนักเรียนนักศึกษาครูอาจารย์ ๒๕ บาท

publishes :

PALI TEXT SOCIETY

Pali Texts and Translations
Pali-English Dictionary
Dictionary of Pali Proper Names
Introduction to Pali (a Primer and Reader)
Catalogue post free 30 Dawson Place London, W. 2

คู่อารยธรรมตะวันออก

เขียน ธีระวิทย์

อำนวยการแปล

พร้อมด้วย จำนวน ทองประเสริฐ แห่งราชบัณฑิตยสถาน นิตินันท์ ชูทรัพย์ แห่งกรมประชาสัมพันธ์ วนิดา ไกรฤกษ์ แห่งคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉลาดคนฉิม East Asia The Great Tradition ของ ศาสตราจารย์ โรสเซอร์ และ แฟร์แบงก์ แบ่งเป็น ๔ เล่ม เล่มละ ๒๕ บาท ฝั่งซีกซีก ๑๐๐ บาท ไม้ต้องเสียค่าส่ง ทั้งยังแถมกล่องให้อีกด้วย หากไม่เมื่อออกครบชุดแล้วรวมกล่อง ราคาจะต้องเกินกว่านี้ ฝั่งเงิน ใต้บรรณาธิการ (ส่งจ่าย ป.ณ. รongเมือง) สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนักศึกษา ปากจุฬาฯ ซอย ๒ ถนนพญาไท พระนคร

SUKSIT SIAM

1715 RAMA IV ROAD SAMYAN CIRCLE BANGKOK

SUPPLIER OF SIAMESE BOOKS
AND PERIODICALS
FOR FOREIGN LIBRARIES

ปฏิกิริยาจากผู้อ่าน

ลูกหลานจีน

อันที่จริงผมไม่อยากจะล้อต่อเถียง แต่ใครจะขออาศัยเรื่องเดิมเป็นสะพานไปสู่เรื่องใหม่สักหน่อย

คุณวารินทร์ แซ่เตียว เขียนลง*สังคมศาสตร์ปริทัศน์* มิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๑๐ ว่า “การที่คุณอำพล พรหมเชษฐ ถูกช่างเรียงตุนไปครั้งหนึ่งตามที่ คุณ ป. เนตรศิริ ท้วงมาแล้ว นำชบชนเต็มประดาที่ คุณ ป. เนตรศิริ ก็ถูกตมตุนเช่นกัน คำว่า...ไม่อาจออกเสียงโห่งได้ มีแต่โหว่ แปลว่ากินพื้นที่...”

ผมเองก็นึกขำไม่น้อยไปกว่าคุณวารินทร์เลย เขียนไปว่าโหว่แท้ๆ กลายเป็นโห่งไปได้ นึกว่าจะมีคณาภิธานเสียทีก็เฉียดเกิดมา มีการจับกุมหัวหน้าคอมมิวนิสต์ ในประเทศไทยกันขึ้นอย่างขนานใหญ่ และปรากฏว่ามีพวกลูกจีนถูกจับด้วยหลายคน

ทั้งปรากฏจากการสอบสวนว่าคอมมิวนิสต์จะตั้งขบวนการเร่ร่อนขึ้นในประเทศไทย และจะใช้พวกลูกจีนทำหน้าที่นี้ เลยทำให้ผมอดเขียนมาอีกไม่ได้

ตัวอักษรจีนสำหรับคำว่าโหว่ ที่แปลว่ากิน พื้นที่ ฯลฯ นั้น ถ้าแยกออกก็อาจอ่านเป็นเสียงอื่นได้ คือ คำนี้ประกอบด้วยเลข ๑๐ กับเลข ๑ จีนแท้จึงอ่านว่าจ้อฮัก (สิบเอ็ด) ถ้าทั้งไว้เพียงเท่านั้นก็ทำเนา แต่เขาเติมคำว่าเตียม (แถม) เข้าไปอีก เลยอ่านว่าจ้อฮักเตียมหรือพวกสบเอ็ดแถม ซึ่งใช้แทนคำธรรมดาคำว่าโหว่แซ่เกีย (ในที่นี้แปลว่าลูกจีนที่เกิดในเมืองไทย) คำจ้อฮักเตียมนี้ไม่ใช่คำยกย่องแต่ประการใดเลย ซึ่งบรรดาพวกลูกจีนคงจะทราบกันดีแล้ว แต่พวกหลานเหลนจีนเช่นตัวผมเอง คงมีอีกมากที่ยังไม่ทราบ จึงน่าจะได้ทราบกันไว้ ทั้งนี้ผมมิได้ตั้งใจจะสร้างความขุ่น

หมองให้เกิดขึ้น ระหว่างจีนแท้กับคนเชื้อ
จีน แต่ใครจะให้คนเชื้อจีนรู้ตัวไว้เท่านั้น
เอง

นานมาแล้ว ผมได้ไปเมืองกวางตุ้งใน
หน้าที่การงาน และมีผู้ชักนำให้เข้าพบกับ
ผู้สำเร็จราชการมณฑลกวางตุ้งในขณะนั้น
พอดีผมได้พบกับลูกจีนคนหนึ่ง ที่ฮ่องกง
เขาเล่าว่าเป็นบุตรเจ้าของโรงรับจำนำแห่ง
หนึ่งที่ตรอกเจ็ดวันนิยม และได้ไปศึกษา
ต่อที่สหรัฐอเมริกา กลับมาเลยทำงานอยู่
ที่ฮ่องกง แก่ใช้ภาษาอังกฤษพูดกับผม
ตลอดเวลา และแสร้งอาสาจะเป็นล่ามจีน
ให้ เมื่อผมไปพบกับผู้สำเร็จราชการมณฑล
กวางตุ้ง สังเกตเห็นท่านผู้นี้ไม่ค่อยสนใจ
กับล่ามกิตติมศักดิ์ของผมเลย และคุ้ยักจะ
เหยียดๆ เอาด้วยซ้ำ ท่านผู้สำเร็จราชการ
พยายามพูดจีนกับผมเสียเองหลายครั้ง
ทั้งๆ ที่ผมฟังออกบ้างไม่ออกบ้าง ดูๆ
ผิดๆ ท่านคงจะคิดว่าเมืองไทยมีคนจีนมาก
คนไทยทุกคนคงจะพูดจีนได้บ้างไม่มากก็
น้อย ผมรู้สึกสงสารล่ามผู้อารีของผมเป็น
กำลัง ถ้าเขากลับมาหากินในเมืองไทย คง
จะได้รับการยกย่องดีกว่านี้มาก

เขียน ๆ ไปก็อดนึกถึงพระราชนิพนธ์
ของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๖ ไม่ได้ ที่ทรงเล่า

ถึงพระสหายผู้หนึ่ง* ซึ่งบิดาพาไปเยี่ยม
บ้านที่ประเทศจีน ว่าวันหนึ่งขุนนางจีน
มาเยี่ยมและถามบิดาว่าเมื่อไรท่านจะกลับ
มาอยู่บ้านเกิดเมืองนอนเสียที บิดาตอบ
ว่ามีกิจการค้าอยู่เมืองไทยมาก ทั้งมีลูกเต้า
ด้วย ทำให้ต้องห่วงหน้าห่วงหลัง ขุนนาง
จีนผู้นั้นตอบว่า ลูกบ้านนี้จะต้องไปห่วงมัน
ทำไม เขาคงคิดว่า “ลูกบ้า” ฟังภาษาจีนไม่
ออก พระสหายได้ยินดังนั้นก็ไม่ได้ปริปาก
ว่าอะไร แต่กลับมาเมืองไทยก็ตัดเปียทั้ง
ทันที แต่งกายแบบไทย ประพฤติตนเป็น
ไทยตั้งแต่บัดนั้นมา พระสหายผู้นี้ ผมเข้าใจ
ว่า คือคุณพระโสภณเพชรรัตน์ ผู้ซึ่งเพิ่ง
ล่องลับไปเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง เพราะฉะนั้น
พวกเราที่มีเลือดจีนจึงมาเป็นไทย และรัก
เมืองไทยกันดีกว่า จีนแดงเขาไม่รักเรา
ดอก นอกจากจะหลอกใช้ ถ้าเขาครอบ
ครองเมืองไทยได้ เขาใช้คนของเขา ซึ่ง
เป็นจีนแท้ๆ มีดีกว่าหรือ เพราะไว้ใจได้
สนิทกว่าพวกลูกหลานเหลนจีนเป็นไหนๆ

ป. เนตรศิริ

* ทรงใช้ภาษาอังกฤษว่าเฟรนด์ ซึ่งไม่จำเป็นต้อง
เป็นพระสหายจริง ๆ ก็ได้ แต่เฉพาะเวลานี้ คงจะทรง
รู้จักดีเป็นแน่

ที่ขอบท

ฉันได้มาได้เห็นเว้นแต่ว่า
มีอาจคว้าความมีชัยเหมือนใครนั้น
เพราะต่างแห่งต่างสมัยไม่เหมือนกัน
ความมุ่งมั่นในจิตก็ผิดไกล

สิ่งที่ฉันพบเห็นเป็นอย่างนี้
คนดีดีหมดหวังตั้งบ้วยใจ
อยู่อย่างซังกะตายแค่หายใจ
ทำงานไปพอข้าวปลาเอามากิน

คล้ายกับกฎธรรมชาติไม่อาจฝืน
หากคนขึ้นแพ้แล้วแพ้แพ้น
เมื่อน้ำตามาหมดทุกหยดริน
คนจะขึ้นดีใหม่ไม่ต่างกัน

ออกจะสายสักนิดที่คิดดู
คนเคยอยู่แต่ไหนแต่ไรนั้น
ต่อเมื่อคนเชิญเกี่ยวเงินเงินตายพลัน
เทพเทวันเพิ่งมาได้ให้แนวทาง

อยากหันหลังให้ความจริงสิ่งเหล่านี้
ไป ณ ที่สวนสวรรค์อันกระจ่าง
พรา้ขอพรอนไหว้ไม่วันวาง
มีฤทธิ์อย่างจิตประสงค์คือองค์อินทร์

แล้วสอยดาวสาวเดือนที่เกลอนฟ้า
มาทำอาหารให้คนไร้สิ้น
พินนภาที่เห็นออกเป็นชั้น
เอามาสิ้นเข็บเป็นเสื้อเผือกคนจน

เสกเอาดวงตะวันอันกว้างใหญ่
จัดสรรให้คนพินักพักทุกหน
เที่ยวรวบรวมกาชมาทั้งสากล
แล้วคิดค้นปรุงเป็นยาฆ่าโรคร้าย

ถึงกาลนั้นฉันคงร้องก้องโลกว่า
“ข้าได้มาได้เห็นเว้นแต่ไม่
ต้องแบกความผิดหวังติดหลังไป
แต่ครองชัยสูงค่าเกินตาคน ”

วิษณุกร เบ็ญกุล

จดหมายถึง มร. ลุงจิ๊กร

เขียนตามฝรั่ง

จดหมายของคุณโกศล ศรีสังข์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ หน้า ๑๒๒ คล้ายจดหมายของฝรั่งข้างนอกที่ว่ารักสันติภาพในหนังสือพิมพ์สหรัฐ ฯ มาก ทั้งสำนวนและความหมาย ใครจะรักจะชังจะคำหนิประเทศใดย่อมเป็นสิทธิ์โดยชอบ ในฐานะเป็นคนไทย ควรจะโชคดีใคร่ตรงให้รอบคอบว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นโทษเป็นอันครายต่อประเทศชาติของเรายิ่งกว่ากัน ควรหรือที่คนมีความรู้ถึงขนาดนี้จะมัดคัตจริตเขียนตามฝรั่ง โฉนจึงไม่ใช่วิจารณ์ของตัวพิจารณาสดนการณ์ในเมืองของคนซึ่งควรจะรู้จักว่า เพราะเป็นบ้านเกิดเมืองนอน ผมใคร่จะเรียนตามท่านผู้มีปัญญาและมีปัญญานอกทั้งหลาย ที่ชอบดลกปัญหากันอยู่แต่ในกรุง ว่าอะไรเกิดขึ้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ภาคใต้ กรุณาอย่ามัวนั่งอมความรู้อยู่แต่ในกรุงเทพฯ กรุณาออกไปดูที่หรือว่า เหตุการณ์เหล่านั้นร้ายแรงและเป็นภัย แก่ประเทศชาติเพียงไหน จะหาทางแก้ไขกันอย่างไร ผมขอเรียนวิงวอนให้ท่านเลิกความเชื่อที่ว่า ฝรั่งขนาดท่าน Lord ขนาด Dr. จะต้องรู้อะไรดี ๆ ทุกละไรแล้วจะต้องถูกเสมอไป ยั้ง ถ้าเวียดนามเหนือและจีนแดงพอใจแต่เพียงกระทำการเพื่อรวมเวียดนามสมจริงคงคำโฆษณาแล้ว เหตุโฉน จึงส่งเสริมให้เกิดความเคียดรอนขึ้นในบ้านเรา เหตุโฉนจึงส่งคนฉนวน กลับเข้ามาก่อการร้ายในไทย

หรือว่า นี่คือการก้าวหน้าโดยธรรมชาติของสังคมในเอเชียอาคเนย์ ผมเขียนจดหมายฉบับนี้ด้วยความเศร้าด้วยความเห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง ผมยังไม่อยากเปลี่ยนจากมนุษย์ไปเป็นสัตว์สังคมแบบมดคาน้ำยแบบสังคมคอมมิวนิสต์ที่สมบูรณ์ ไม่อยากเห็นการรบราฆ่าฟันกันในเมืองไทย ไม่อยากเห็นไทยต้องกลายเป็นพลเมืองชั้นสองในมหาอาณาจักรจีน ไม่อยากนึกภาพเชื้อชาติไทยถูกทำลายแบบเชื้อชาติทิเบต ที่เขียนมาทั้งหมดนี้ ถ้าเป็นการล่วงเกิน ผมก็ขออภัย

สรรใจ แสงวิเชียร

Anatomisk Institute, Denmark.

ขอบใจ

พอลกลับไปถึงบ้าน ก็เห็นหนังสือปริทัศน์ ของสำนักพิมพ์ท่านวางอยู่บนโต๊ะแล้ว รวม ๒ เล่ม คือ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ - ๒ ตามลำดับ ผมขอขอบพระคุณที่ท่านได้กรุณาส่งไปโดยผมมิได้ส่งเงินล่วงหน้ามาทำอายุให้ทั้งนี้รู้สึกเป็นเกียรติที่ท่านได้กรุณาถึงเพียงนี้ ในโลกปัจจุบันนี้จะมีอีกสักกี่คนหนอ ที่มีจิตใจสูงพอที่จะกล้าทำเหมือนอย่างสำนักพิมพ์นี้ของท่าน

ชื่น ไต้ยมภมิล

ยะลา

บรรณาธิการยินดีรับจดหมายเสมอ และจะนำตีพิมพ์ถ้าเห็นว่าดีสาระ เว้นเสียแต่เจ้าของแสดงความจำนงมิให้ลงพิมพ์ ผู้ที่ประสงค์จะใช้นามปากกาต้องแจ้งนามจริงให้บรรณาธิการทราบทุกครั้งไป บรรณาธิการสัญญาว่าจะไม่เปิดเผยนามจริงให้บุคคลอื่นทราบได้เป็นอันขาด และบรรณาธิการต้องขออนุญาตตัดทอนข้อความลงบ้าง เพื่อสงวนหน้ากระดาษ

ไม่ชอบใจ

ความที่ท่านได้จัดส่งหนังสือ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ รวมทั้งสิ้น ๓ ฉบับ โดยไม่รับเป็นสมาชิก เท่าที่ส่งมา ๓ เล่มนั้น ผมจะจัดส่งเงินมาให้ค่อไป และขอให้ส่งฉบับค่อไป เพราะไม่ค่อยจะได้ประจำสำนักงาน

เว-สันตร์ วิชัยดิษฐ์

โรงเรียนมัธยม แพร์

ที่ส่งไป เพราะคุณค่าสิ่งตีพิมพ์ ค่อนข้างดี ขอลดรับให้เป็นฉบับนั้นแทนการ

บก.

บทนำฉบับก่อน

คิดอ่านได้อ่าน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๕ โดยเฉพาะบทนำแล้วชอบใจมาก ชอบใจที่มีหนังสือพิมพ์ไทย ที่มีบรรณาธิการใจกล้าอย่างคุณ และกล้าออกความเห็นอย่างตรงไปตรงมา ในแง่เดียวกับเรื่องความสับสนในเวียดนามขณะนี้ คิดหวังว่าหนังสือพิมพ์ของคุณ จะดำรงความเที่ยงตรงเช่นนี้ตลอดไป

ผาสุก พงษ์ไพจิตร

Monash University, Australia

บทนำฉบับที่แล้ว

ผมอ่านบทนำ ปริทัศน์ ฉบับกันยายน ให้บังเกิดความพอใจมาก เพราะข้อเขียนเช่นนี้ หามิปรากฏตามหนังสืออื่น ๆ โดยเฉพาะสภาพของสังคมในสยามยุคนี้ปัจจุบันนี้ เป็นไปตามบทนำอย่างแท้จริง

อนันต์ จิระเวชบรรณกิจ

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ ธนบุรี

นักบทนำ

ผมเห็นด้วยกับบทนำ (ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑) ที่คุณเขียนเกือบทั้งหมด เรียกได้ว่าคุณพยายามอย่างมากที่จะไม่ถืออเมริกัน ทศกอเมริกาคนก่อน ซึ่งเวลานั้นป่วยหนัก ถัดถือเป็นกิจที่สำคัญสำหรับท่านเอง ที่จะชี้แจงว่าการมีทหารอเมริกันในประเทศไทยเป็นอันตรายแค่ไหน คำเตือนเช่นนี้ไม่สู้จะมีผล เพราะเขาสนใจเรื่องเมืองญวนกันยิ่งกว่า

ไฮแรม วูดเวิร์ด

Yale University, New Haven, Con.

นำเชอ

หนังสือ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ รู้สึกว่ามีรสเข้มข้นกว่าเดิม เหมาะแก่ที่ท่านผู้อ่านที่สนใจทุกท่าน แต่ละเรื่องแต่ละรสเต็มไปด้วยหลักเหตุผลของท่าน ผู้เป็น

เจ้าของบทความที่น่าเชื่อถือ อาจมาเชื่อว่าหนังสือเล่มนี้จะมีประโยชน์ต่อนักศึกษามากมาย เพราะจะได้ปลุกปั้นให้นักศึกษาทั้งหลาย เป็นคนกล้าคิดกล้าทำและกล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตน ซึ่งคงอยู่บนรากฐานแห่งเหตุผลอันถูกต้อง และไม่เป็นภัยต่อสังคมใด ๆ

พระมหาทวีชัย ญาณวโร
วัดพระสิงห์ เชียงใหม่

๕
ชนิด

ผมขอชมหนังสือ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ว่าเป็นหนังสือชั้นดี มีสาระสำคัญน่าอ่าน และเท่าที่ผมรู้ คุณเหมือนจะไม่มีหนังสือประเภทนี้จัดทำกันมาก่อน ผมขอถือโอกาสเป็นสมาชิกตั้งแต่วันที่ ส่วนเงินค่าสมาชิก ผมจะให้คนมาถือถือ พร้อมกับหนังสือที่ผมต้องการ

อุดมศักดิ์ อาษาภิ
Bombay - 6

๘
เป็นห่วง

หากเพิ่งถึงความจริงและเจตนารมณ์แล้ว ก็ไม่พักต้องปฏิเสธ โบราณว่า “คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ” ก็ควรจะชังใจ และสังวรณ อย่าปล่อยสายบ่าให้มันล่อยเลยมเม เกรงคำชม จะล่อใจให้ลึงโลก หลงกาย ลืมใจ คุณก็เป็นผู้คงแก่เรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมจริงกามพรพรรณา โลกเรานี้บางทีกับชาติธรรมความจริง บางคราวก็ดื้ออานาจเป็นธรรม เห็นชาวเป็นคำ คุณก็มีบุตรภรรยาเป็นยอดคนหา ขอให้อยีสายกลางไว้บ้าง เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิมงคล

เจริญ บุญมโหดมี
สะพานขาว พระนคร

๙
เข้าใจยาก

ข้าพเจ้าได้อ่าน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ อันเป็นบทความที่ลงพิมพ์ใน ปริทัศน์ ฉบับที่แล้ว ซึ่ง คุณ ประภาวิวัฒน์ แปล แล้ว ก็ยังยอมรับว่าเข้าใจยาก ทั้งเนื้อหาและสำนวนแปล น่าสังเกตว่าคำราและข้อเขียน

ทางวิชาการของฝรั่งมักเขียนที่กว้างจนเบื่อจะจับใจความ ทั้งสำนวนแปลก็มักทำให้ผู้อ่านเวียนหัว ข้าพเจ้ามีความคิดมานานแล้วว่า การถ่ายทอดข้อเขียนทางวิชาการของฝรั่ง มาสู่ภาษาไทยนั้น ควรเรียบเรียงมากกว่าแปลข้อเขียนทั้งคืน สำนวนการแปล ก็ควรเขียนเรียงให้เป็น “ภาษาไทย” ก็นับว่า ภาษาที่ผู้อ่านเวียนหัว จะได้กล่น้อยลง

ชุมพล เชาวศิลป์
วิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน ชลบุรี

๑๐
กลอนด้า

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ เกี่ยวกับภาคอีสาน ผมได้อ่านกลอนที่แต่งโดยคุณประเสริฐ จันทร์คำ แล้วผมรู้สึกว่ายังบกพร่องอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษาฉันทลักษณ์ สีส่า และความหมายก็ตาม บางทอนก็เป็นกลอนลำก่ากลอน และผมหา ผสมผเสกั้นไปจนไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไรกันแน่ ที่จริงกลอนลำทางภาคอีสาน ก็ย่อมีรักษา สัมผัสนอก สัมผัสใน เล่นอักษรกำหนดครุสทุ และรักษาความหมายเช่นเดียวกับกลอนในภาคกลาง เกี่ยวกับวรรณคดีอีสานนั้น ผมสนใจและรู้สึกเสียใจมาก เพราะหนังสือโบราณที่อยู่ตามวัดต่าง ๆ ทั่วทั้งภาคอีสานนั้นมีดี ๆ อยู่มาก โดยเฉพาะก็คือหนังสือวรรณคดี พระท่านปล่อยให้ปลวกกินบ้าง ไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียนบ้าง ผมคิดว่าในชีวิตของเรา นี้ กงจะหาหนังสือวรรณคดีอีสานที่เขียนลงในโบราณได้ยาก คนสมัยใหม่เขาก็ไม่สนใจ ผมคิดว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง หรือหอสมุดแห่งชาติควรจะได้รวบรวมหนังสือเหล่านี้ไว้ ให้เป็นที่เป็นที่ เป็นทาง เพราะวรรณคดีของแต่ละชาติแต่ละภาษานั้นย่อมมีคุณค่าอยู่มาก และผมก็เห็นว่าวรรณคดีของไทยไม่ได้หมายความว่าเฉพาะ ชนช้างชนแผน หรือวรรณคดีภาคกลางเท่านั้น แต่หมายถึงวรรณคดีในภาคอื่น ๆ ของประเทศด้วย เมื่อผมเป็นพระอยู่ ผมเคยรวบรวมวรรณคดีอีสานไว้บ้างเหมือนกัน แต่ทำไม่ได้ทั่วถึงบางแห่งก็มีเพียงฉบับเดียว จะขอท่านมาทำไม่ได้ ผมต้องจำจนกว่า ๆ ที่จารโบราณได้ ให้จารให้ แต่ผม

ไม่มีทุน ทำไปไม่ได้มาก ผมเลยเรียนให้ท่านเจ้าคุณ
อริยานุวัตร วัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม ทราบ
ท่านเกิดสนใจและได้รวบรวมเรียนเรียงไว้บ้าง ถ้า
คุณมีโอกาสผ่านขึ้นไปทางนั้น และถ้าคุณสนใจจะ
ไปนมัสการท่านก็ได้ ผมยังคิดว่ากลับไปนี้ ผมก็จะ
พยายามรวบรวมไว้อีก ผมเสียกายวรรณคดีเหล่านี้
จะสูญหายไปตามอายุสังขารของมัน และเพราะความ
ไม่สนใจของคนรุ่นใหม่

ชวินทร์ สระคำ

Time & Life, New York

เรากำลังเตรียมพิมพ์วรรณคดีภาคพายัพอยู่ครับ ถ้า
ได้วรรณคดีภาคอีสานต่อไปจะดีมาก

บก.

๕๕
ถ้อยสั้น

ถ้าจะออก สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ให้สั้นหน้าอีกได้
ผมคิดว่า นักอ่านเรือนหนังสือจะกินกันได้ใจ
และหนังสือนี้ควรได้รับการอุดหนุนจากรัฐ ก็ว่ารัฐ
เคยออกราชการงานเบกษา มาครั้งหนึ่ง ผมมอง สังคม
ศาสตร์ปริทัศน์ ในแง่มีประโยชน์ เพราะไม่เห็นตอน
ไหนเรื่องใด เสียคดีรัฐในทางเสีย จะมีก็แต่เพียง
แนะแนวให้รัฐพิจารณาเท่านั้น

๕๖
เปี่ยม นวรัตน์การ

วัดพุทธมงคลรัตนาราม

ปรับทุกข์

เมื่อเดือนเมษายน ที่แล้วรู้สึกว่าจะพัฒนากร เรียก
เก็บเงินค่าโตไว้ละ ๕ บาท ๔ หมู่บ้านเพื่อจ้างแตร็ก
เตอร์ของอำเภอไปขุดสระน้ำไว้ใช้เป็นประโยชน์ส่วน
รวมและซ่อมแซมทำนบเก่า ทั้ง ๆ ที่ทางกระทรวง
มหาดไทย ให้แตร็กเตอร์ไปช่วยเหลือราษฎรที่กำลัง
ขาดอุปกรณ์บางอย่างทำไม่ทันกับเหตุการณ์นั้น ๆ เรื่อง
นี้กำลังศึกษาอยู่ว่า ทางพัฒนากรอำเภอเขามีวิธีการ
อย่างไร และส่วนปัญหาอื่น ๆ ก็มีอยู่เยอะ ข้าราชการ
แย่งอาชีพราษฎร ใช้อำนาจหน้าที่ไม่ถูกต้องหลัก
ประชาธิปไตยบ้าง แต่ก็เบาบางและเป็นส่วนน้อย
เช่นอาคารร้านค้าในอำเภอนี้ ก็มีแต่ของข้าราชการ
ครุ ค่าแรง ส่วนชาวบ้านโดยมากมีอาชีพทำไร่ ทำนา
และที่สำคัญคือไม่ได้ศึกษา และกรรมสัมพันธ์ ให้เป็น
ธรรม และราษฎรยังไม่รู้จักใช้สิทธิ์ของตน เพราะ
เคยถูกบีบบังคับและข่มขู่มาก่อน แต่อาทมาภาพ
พยายามประสานงานปรับความให้เข้าใจ ในเวลานี้
เพราะอยู่ตามชนบทภาคนี้ ปีนี่ฝนไม่ค่อยตก ราษฎร
บ่นว่าเป็นไข้กันระลอกระลอก

พระอธิการ ส. สุขกาโม

ผู้อ่านที่ความประสงค์จะเขียนหนังสือตรงถึงผู้เขียน โดยอาศัยสำนักพิมพ์เป็น
สื่อ ย่อมทำได้ บรรณาธิการจะส่งจดหมายนั้น ๆ ต่อบ้างผู้เขียนอีกทีหนึ่ง และ
ถ้าท่านไม่ต้องการให้ใครในสำนักพิมพ์เปิดเผยจดหมายดังกล่าว ก็ขอให้
เจ้าหน้าที่ “ เฉพาะ ” หรือ “ ส่วนตัว ” จดหมายถึงบรรณาธิการที่ไม่ต้องการ
ให้คนอื่นเปิดอ่านก่อน ก็ขอให้ใช้วิธีเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ในกรณีเช่นนี้ จะ
ไม่นำข้อความลงพิมพ์ในหนังสือ

งานแปลของสภาวิจัยแห่งชาติ

สภาวิจัยแห่งชาติได้จัดแปลหนังสือประเภทสารคดี และวิชาการในสาขาวิชาการต่าง ๆ งานแปลเหล่านี้จำหน่ายในราคาถูก ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมสติปัญญาและความรอบรู้ของประชาชน

งานพิมพ์ออกจำหน่ายแล้วมีดังนี้

๑. มิสเตอร์ทอมป์กินส์เรียนลัด (Mr. Tompkins Learns the Facts of Life) เป็นสารคดีน่ารู้ที่เขียนให้อ่านได้อย่างเพลิดเพลินเกี่ยวกับชีวิต และให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่คนตรีวิทยาและกรรมพันธ์ ๕ บาท ๒. การประยุกต์วิทยาศาสตร์ในการประมงน้ำจืด (The Application of Science to Inland Fisheries) เป็นเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการนำวิทยาศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติในงานประมงน้ำจืด แนะนำการเพิ่มปริมาณปลา การตั้งฟาร์มเพาะเลี้ยง และการจับปลาที่ถูกต้องวิธี ๕ บาท ๓. คู่มือการตรวจสอบคอนกรีต (A.C.I. Manual of Concrete Inspection) เป็นสารคดีทางหลักวิชาอันมีคุณค่าสูงแก่ผู้ประกอบอาชีพทางก่อสร้างและผู้เกี่ยวข้องกับงานคอนกรีต ๑๐ บาท ๔. การเลี้ยงดูและอบรมเด็ก (Child Care and Training) เป็นเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก ๘ บาท ๕. ประโยชน์ของวิชาเคมีต่อมนุษย์ เป็นสารคดีที่ทำให้ผู้อ่านประจักษ์ถึงประโยชน์ของวิทยาศาสตร์เคมีซึ่งมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของมนุษย์ ๕ บาท ๖. เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน (Economics of Everyday Life) สารคดีที่ทำให้เข้าใจเนื้อหา และรู้จักแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างดียิ่ง ๕ บาท ๗. ประธานาธิบดีอเมริกัน (The American Presidency) และประชาธิปไตยสมัยปัจจุบัน (Modern Democracy) ทั้งสองเรื่องนี้มีประโยชน์มากสำหรับผู้สนใจในด้านการเมือง ๖ บาท ๘. ฟันสำหรับฟันสูงอายุ (New Teeth for Old) เป็นสารคดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติให้กับสุขภาพของฟัน การใช้และบำรุงรักษาฟันธรรมชาติ และฟันเทียมโดยถูกต้องวิธี ๔ บาท ๙. ความเจริญทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The Stages of Economic Growth) เป็นสารคดีนำ	อ่านถึง บริบูรณ์ไปทั่วความรู้ในทางเศรษฐศาสตร์ ความเจริญในการพัฒนาการเศรษฐกิจ ๘ บาท ๑๐. อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (The Story of Albert Einstein) เป็นหนังสือที่จะแนะนำให้ผู้อ่านโดยเฉพาอย่างยิ่งเขารู้จักชีวิตนักวิทยาศาสตร์ชั้นเยี่ยมของโลกได้เป็นอย่างดี ๕ บาท ๑๑. การประยุกต์วิทยาศาสตร์ปริมาณในการเกษตรและอาหาร (Application of Atomic Science in Agriculture and Food) เป็นเรื่องที่น่ารู้เกี่ยวกับการนำอุปกรณ์ปรมาณูใช้ในการเกษตรนับเป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในการเกษตรอย่างมาก ๕ บาท ๑๒. การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient Use of Fertilizers) เป็นหนังสือที่รวบรวมความรู้ความชำนาญจากการใช้ปุ๋ยเคมี อย่างถูกหลักทางเศรษฐกิจ และมีประสิทธิภาพจากหลาย ๆ ประเทศ มาเสนอไว้ ๘ บาท ๑๓. พฤติกรรมร่วม (Sociology: Collective Behaviour) และ ชุมชนมนุษย์ (Man and Society) ทั้งสองเรื่องนี้เป็นหนังสือวิชาการด้านสังคมวิทยาที่น่าสนใจ และควรแก่การศึกษาอย่างมา ๔ บาท ๑๔. ความรู้ทางนิติศาสตร์เล่ม ๑ แปลและเรียบเรียงจาก 1. Common Sense in Law by Sir Paul Vinogradoff และ 2. Introduction to the Study of the Law of the Constitution by Albert Venn Dicey เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ขั้นมูลฐานทางกฎหมาย หลักของกฎหมายแก่ผู้อ่านได้อย่างดี ๒ บาท ๑๕. คณิตศาสตร์ที่น่าสนใจ แปลจากเรื่อง Mathematician's Delight by W.W. Sawyer เป็นหนังสือที่ชี้ให้เห็นถึงการคิดโดยใช้หลักคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และกำจัดความขยาทกลัวคณิตศาสตร์ให้พ้นไป

ผู้ใดมีความประสงค์จะซื้อ โปรดส่งเช็คไปรษณีย์หรือสมณาวดี ส่งอำเภอในนามของกองโรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี สังกศราษวดี (ซึ่งมี) พระนคร หรือที่กองแปลและคารต่างประเทศ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ถนนพหลโยธิน บางเขน พระนคร สำหรับผู้ซื้อตั้งแต่ ๒๐ เล่มขึ้นไป จะได้รับส่วนลด ๒๐ %

๑๑๑ วิชาประวัติศาสตร์

ผู้อารยธรรมตะวันออก (เล่ม ๒)
ของ โรสเชอและแฟร์แบงก์ (สังคมศาสตร์) ๒๑๖ หน้า
๒๕ บท

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ก็เหมือนกับเล่มแรก คือ ยังคงกล่าวถึง ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของประเทศไทยอยู่ บทที่ ๕ ซึ่งเป็นบทแรกในเล่มนี้ เป็นเรื่องของสมัยทวารวดี (พ.ศ. ๗๖๕ — ๑๑๓๖) ความล้มเหลวของลัทธิขงจื้อ การเฟื่องฟูของลัทธิเต๋า การเล่นแร่แปรธาตุ พระพุทธศาสนาในประเทศจีน และอิทธิพลที่มีเหนือศิลปกรรมต่าง ๆ เรื่องของ “ชนป่าเถื่อน” กับอุดมการณ์ของจักรวรรดิจีน การก่อตั้งจักรวรรดิซันใหม่โดยราชวงศ์ สุย และถึง การฟื้นฟูรัฐบาลแบบรวมอำนาจ ว่าด้วยการคลัง และเอกลักษณ์ของชนชั้นสูง รัฐบาลของราชวงศ์ถัง และความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมจีน บทที่ ๖ ซึ่งเป็นบทสุดท้ายของเล่มนี้ กล่าวถึงประวัติศาสตร์สมัยยุคทองของวัฒนธรรมจีน ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากราชวงศ์ถังถึงซุย การปฏิวัติการพาณิชย์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี พัฒนาการทางเศรษฐกิจการเงินแบบก้าวหน้า พுகถึงระบบเงินตราแบบใหม่ สังคมจีนแบบใหม่ Modern society of China ในระยะแรก วิชาการทางศิลปะ และวรรณคดี การพิมพ์ ลัทธิขงจื้อแบบใหม่ (Neo Confucianism) และเสถียรภาพทางวัฒนธรรมจีน ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้อย่างละเอียด ผู้เขียนมองศาสนาพุทธในแง่ที่เป็น

ปรัชญา และแม้ดูเหมือนว่าเขาจะรู้จักศาสนานี้ดีกว่า ผู้เขียนตำราเรื่องศาสนาเปรียบเทียบชาวอเมริกันบางคน แต่ก็รู้สึกว่าจะไม่ค่อยเข้าใจ คำว่า นิพพาน ทำไฉนนัก และเมื่อกล่าวถึงสาวกของพระพุทธเจ้าทำพิธีสารภาพเพื่อล้างบาป น. ๒๕๕ นั้นก็คงหมายถึงการปลงอาบัติ นอกจากนี้เขายังพูดถึงบทบาทพุทธศาสนาในหลาย ๆ ที่แพร่หลายอยู่ในซีกโลกด้านนี้ได้อย่างละเอียดพอสมควร เรื่องที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่ง ก็คือ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า ความมีระเบียบในจิตใจของผู้บริหารและข้าราชการที่มีสติปัญญา ได้รับการศึกษาสูง ได้เข้าสอบแข่งขัน บุคคลเหล่านี้มีส่วนอย่างมากที่ทำให้จีนเป็นชาติที่มีอารยธรรมสูงยิ่ง และมีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ ในโลกด้านตะวันออก เทียบได้กับอารยธรรมโรมัน มีอิทธิพลแผ่ไปทั่วซึ่งประเทศต่าง ๆ ในซีกโลกตรงกันข้าม ผู้เขียนกล่าวว่าการสอบแข่งขันไม่เพียงแต่ทำให้ประเทศจีนเป็นประเทศแรก ของโลกที่มีข้าราชการที่ได้รับคัดเลือก โดยถือเอาความรู้ความสามารถเป็น พื้นฐานในเบื้องต้น แต่ยังมีส่วนทำให้ประเทศจีนเป็นบึกแผ่น และเจริญรุ่งเรืองอีกด้วย

อ่านประวัติศาสตร์จีนจาก “อารยธรรมตะวันออก” เล่มสองแล้วทำให้ความคิดเกี่ยวกับประเทศจีนเปลี่ยนไปมาก แต่ก่อนเมื่อใดก็เห็นว่า ประเทศจีนมีอารยธรรมสูง เป็นบ่อเกิดของอารยธรรมตะวันออก ขณะที่อารยธรรมโรมันเป็นบ่อเกิดของอารยธรรมตะวันตกนั้น นึกภาพไม่ออกเลยว่าจะมีอารยธรรม

สูงไปได้อย่างไร เพราะไม่เคยมีโอกาสให้เห็นตัวอย่าง
ที่ไหน อันจะถือเป็นข้อพิสูจน์ค่ากล่าวนี้ได้ แต่เนื้อ
เรื่องใน “คู่อารยธรรมตะวันออก” เล่มสองนี้ ทำให้
เห็นวิวัฒนาการของสังคมจีน ทั้งด้านการเมือง การ
เศรษฐกิจ การคลัง การพาณิชย์ ศาสนา ปรัชญา
วรรณคดี และศิลปะกรรมต่าง ๆ จนเกิดความเข้าใจ
ค่ากล่าวนี้ และออกเสียขายแทนเจ้าของประเทศ
ที่คู่เหมือนจะล้มอารยธรรมอันน่าภูมิใจนั้นเสีย มิได้
ที่นำทั้งออกอย่างหนึ่งในสังคมจีนก็คือ ผู้เขียน
เล่าว่า กวี นักเขียน และนักวิชาการ ของจีน ล้วน
เป็นข้าราชการ รัฐบุรุษส่วนมากก็เป็นบุคคลที่มีชื่อ
เสียงทางวรรณคดีอยู่ด้วย

ตำนานภาษาที่ใช้ใน “คู่อารยธรรมตะวันออก”
เล่มสองนี้ ก็ยังเป็นรูปประโยคภาษาอังกฤษ เขียน
ด้วยอักษรไทยอยู่นั่นเอง แต่ก็เป็นเรื่องน่าเห็นใจผู้
แปลอยู่มาก เพราะการแปลข้อเท็จจริง หรือความนึก
เห็น ในวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ออกมาสู่อีก วัฒนธรรม
หนึ่งนั้นไม่ใช่ของง่าย ทั้ง ๆ ที่อุปสรรคมีอยู่เช่นนี้ ผู้
แปลก็ยังมีความอุทิศหาแปลออกมาให้นักศึกษาได้
อ่านกัน นับว่าน่าสรรเสริญ อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็น
ไปได้ อยากให้ตรวจสอบเนื้อหาของเล่มที่กำลังจะพิมพ์
ออกไปใหม่ กับต้นฉบับเดิมอีกครั้ง พยายามให้มีที่
ผิดในเรื่องข้อเท็จจริง และความหมายน้อยที่สุด เท่า
ที่จะน้อยได้ แม้จะเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ตามเช่น
Bamboo Grow น่าจะแปลว่า “ป่าไผ่” มากกว่า
“กระบอกไม้ไผ่” (หน้า ๒๗๔) หรือ self-mutilation
ควรแปลว่า “การทรมานกาย” มากกว่า ที่แปลว่า
“การฆ่าตัวเอง” หน้า ๓๔๔ เป็นต้น นักศึกษานั้น
โดยปกติแล้ว มักเชื่อตำราเป็นคำภีร์ทีเดียว ถ้าการ
แปลนี้มีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาแล้ว ก็ควร
จะเอาใจใส่เรื่องข้อเท็จจริง และความหมาย พยายาม
ให้ตรงกับต้นฉบับเดิม ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

เรื่องตัวสะกด และวรรคตอนนั้น แทบจะไม่รู้สึก
ว่าดีกว่าเล่มแรกเลย การแบ่งคำยาวๆ ที่ปลายบรรทัด
ก็เช่นกัน ควรแบ่งให้อ่านได้เป็นภาษา เช่น “มาก
กว่า” ไม่ควรแบ่งเป็น “มากก” และต่อ “ว่า”

เอาบรรทัดที่สองตำราที่เขียนผิด พิมพ์ผิด หรือเขียน
ลักษณะของคำผิดนั้น เป็นเหตุให้เกิดความวิบัติทาง
ภาษา และเป็นอันตรายก่อนนักเรียน ทั้งในเรื่อง
ความนึกและความสามารถในการใช้ภาษาไทยของเขา
เกี่ยวนี้ใคร ๆ สืบกันว่าภาษาไทยแย่แล้ว แง่ก็โทษ
กันไปโทษกันมา ไม่อยากให้เป็นที่ปรากฏว่างานของ
สำนักพิมพ์นี้ ก็สมควรได้รับการโทษจากคนอื่นด้วย
ถ้าเป็นไปได้อยากให้มีใบแก้คำผิดแทรกไว้ด้วย

วิภา เสนานาญ

Teaching Dhamma By Pictures

by Ven. Buddhadasa Thera (Social Science Press)
with 47 four colour plates 120 p.p. 100 baht.

หนังสือเล่มนี้ ประกอบไปด้วยภาพสี ๔๗ ภาพ
แสดงปริศนาธรรม ซึ่งนำมาตีพิมพ์ตามต้นฉบับสมัค
ข้อจากไชยา สุราษฎร์ธานี ซึ่งมีอายุประมาณร้อยปี
เนื้อหาในหนังสือนี้เป็นคำอธิบายภาพปริศนาธรรม
นั้น ๆ ท่านพุทธทาสภิกขุอธิบายเป็นภาพ ๆ ไป และ
ท่านฉันทิปาโล อธิบายเพิ่มเติมในภาษาอังกฤษ
โดยทำวงเล็บไว้ต่างหาก

สมัคพิมพ์นี้จัดภาพปริศนาออกเป็นสองภาค เพื่อ
ความสะดวกของผู้อ่าน ภาคแรกแสดงให้เห็นถึงอัน
ตรายและโทษของการกตัญญูในสังสารวัฏ ส่วนภาค
หลังแสดงถึงการปฏิบัติธรรมที่นำไปสู่การตรัสรู้และ
พระนิพพาน ภาพหลังๆ แสดงถึงความแตกต่างระหว่าง
คนที่กตัญญูในโลกกับคนที่พ้นโลกนี้ไปแล้ว ข้าพเจ้า
เห็นว่าน่าที่จะเรียงรูปภาพเหล่านั้นขึ้นไว้ระหว่างภาค
ทั้งสองนั้น มากกว่าจะนำมาไว้ข้างท้าย ซึ่งเป็นตอน
สุดท้ายของหนังสือ

ภาพสีที่นำมาตีพิมพ์นี้ แต่ละภาพกินเนื้อที่
ประมาณสี่ตารางนิ้ว ฝีมือเขียน ตลอดจนคุณภาพ
ของช่างที่เขียนก็ผิดแผกแตกต่างกัน กิ่งที่ น.ส.
เอติชะเบท โลออนส์ ได้กล่าวไว้แล้วอย่างน่าสนใจ
ในภาคหน้าที่ว่าด้วยศิลปะของภาพต่าง ๆ เหล่านี้ ทั้งนี้
แสดงว่าศิลปินหลายคนช่วยกันเขียนรูปในต้นฉบับเดิม
ข้าพเจ้าเอง มีความเห็นว่า แม้บางภาพจะเขียนไว้

อย่างบรรจงและเป็นองค์ประกอบอย่างเหมาะแก่ภาพ ส่วนมากก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ นอกไปจากนี้แล้ว วิธี แสวงปริศนาธรรม ก็มักไม่ค่อยนำคืนคืนอะไรนัก เราต้องเรียนรู้ธรรมมาก่อนที่จะซาบซึ้งถึงความหมาย จากภาพปริศนาชุดนี้ ซึ่งเทียบไม่ได้เลยกับภาพ ปริศนาธรรมของเซ็น เช่นชุดงัวญี่ปุ่น หรือแผ่นผ้า ทัศนภาพของธิเบต ภาพในสมุกเล่มนี้ เป็นเพียงศิลปะ ชนบท ซึ่งไม่ลึกซึ้งพิศดารอะไรนัก

แต่การที่เป็นเช่นนั้นนั้นแหละ ที่ข้าพเจ้าเห็นว่า หนังสือเล่มนี้น่าสนใจมาก เพราะภาพต่าง ๆ เหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงชีวิตในบางแง่และความถกทางศาสนา บางประการของประชาชนชาวบ้านไทยธรรมดา ๆ ว่า เป็นเช่นไร ในศตวรรษก่อน ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณค่า ของหนังสือนี้มีอยู่เป็นอันมากในทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คนอื่น ๆ อาจจะไม่เห็นด้วยกับ ข้าพเจ้าก็ได้ จะอย่างไรก็ตาม ไก่ที่ได้อ่านหนังสือนี้ และพิจารณาภาพเหล่านี้อย่างถี่ถ้วนแล้ว เป็น ที่ต้องได้รับความชื่นชมยินดี อย่างไม่ต้องสงสัย

โรเบิร์ต เอกเซล

Buddhism Explained - An Introduction to the Teachings of Lord Buddha by Bhikkhu Khantipalo (Social Science Press) 184 p.p. profusely illustrated, Appendices, Bibliography and index. 60 baht

หนังสือเล่มนี้ เป็นผลงานของการปรับปรุงจากฉบับ ที่พิมพ์ครั้งแรก (*What is Buddhism*) ซึ่งแสดงว่า เป็นที่เรียกร้องต้องการมาก จนขาดตลาดลง นั้นนับว่า สมควร เพราะเป็นหนังสือดีจริง ๆ ชื่อ *Buddhism Explained* ออกจะน่าฟังและออกจะอวดหาญอยู่ แต่ผู้ วิจัยนักศึกษาก็จะรายงานหาว่า หนังสือนี้เขียนตรงเป่า หมายถึง โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้ทางพุทธ ศาสนามาก่อน เริ่มก็ว่าด้วยหลักสำคัญของพุทธศาสนา (หรือนัยหนึ่งพุทธศาสนา แบบที่ประพุกปฏิบัติกัน อยู่ในเมืองไทย) โดยไม่พักต้องพูดถึงข้อโต้แย้งใด ๆ นับว่าเหมาะแก่ฝรั่ง สมทั้งคำอุทิศในหน้าต้นของ หนังสือนี้

เนื้อหาหน้าอ่าน ชัดเจน และเขียนอย่างทันสมัย มาก นอกจากนั้นยังมีจุดเด่นอีกสองประการ ประการ แรกคือการเรียงลำดับเรื่อง ตลอดจนสรรบาณที่ช่วย ผู้อ่านมาก ถ้าอยากรู้เรื่องใดที่อธิบายไว้อย่างละเอียด ก็พลิกหาได้ง่าย (นอกเหนือไปจากสรรบาณกันเรื่อง ที่จัดทำให้ไว้อย่างมีประโยชน์) ข้อใหญ่ใจความของ หนังสือนี้แบ่งเป็นสามภาค ว่าด้วยศรัทธาความเชื่อ ของพุทธศาสนิก ว่าด้วยการปฏิบัติตนของพุทธ ศาสนิก และว่าด้วยการเข้าถึงธรรมของพุทธศาสนิก แต่ละภาคยังแบ่งแยก แจกแจงรายละเอียดออกไปอีก จุดเด่นประการที่สองก็คือ เติงอรรัตนที่นำมาลงไว้ นั้น มีประโยชน์มาก (ทั้งยังค้นหาเชิงอรรัตน ๆ ได้ ในหน้าสารบาณอีกด้วย) แต่ละเชิงอรรัตนอธิบาย ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา ที่ชาวต่างประเทศ มักคิดเห็นไปต่าง ๆ นานา เช่นเข้าใจว่าพระพุทธเจ้า เป็นเทพ เข้าใจว่าพุทธศาสนาเป็นเรื่องของความ เสรี และความเข้าใจผิดเรื่องการเกิดใหม่ เรื่องวัฏฏ สงสาร และเรื่องนรก เป็นต้น

Buddhism Explained เล่มนี้ จะอ่านทั้งเล่มก็ได้ จะอ่านแก๊งๆ เป็นปัญหา ๆ ไป ก็ได้ เพราะภายใน เล่มมีข้อความที่เกี่ยวข้องให้ค้นไว้เฉพาะเป็นเรื่อง ๆ ไป โดยเหตุที่หนังสือนี้เขียนขึ้นเพื่อฝรั่ง จึงเลี้ยง ศัพท์ภาษาบาลี (แม้กระนั้นก็มีศัพท์อธิบายอยู่ท้าย เล่ม) เพื่อให้ผู้อ่านกันสบาย ๆ น่าที่ชาวไทยจะมี หนังสือไว้ด้วยเหมือนกัน อย่างน้อยก็ไว้สำหรับใช้อธิบายข้อความบางประการ ให้เพื่อนฝูงชาวต่างประเทศฟัง

จะขอยกคำอธิบายของท่านผู้แต่ง มากล่าวถึงสัก ตัวอย่างหนึ่ง ท่านว่า “การเกิดใหม่อาจมองได้สอง นัย คืออาจเป็นการตายจากชาติหนึ่งแล้วไปถือปฏิสนธิ ใหม่ ดังที่เชื่อกันอยู่ทั่วไป นอกจากนั้นแล้วยังมีการ เกิดใหม่อยู่ทุกขณะจิต ในชาตินี้เอง เราถือกลายสภาพ ไปเป็นเหวดตาและเป็นสัตว์นรกอยู่หลายครั้งหลายหน ในวันหนึ่ง ๆ แล้วแต่ว่าจิตของเราจะคิดแปรไป” (หน้า ๔๒)

ข้อสังเกตอย่างลึกซึ้งเช่นนี้มีอยู่ตลอดเล่ม หนังสือ เล่มนี้ จึงมีเป็นเพียงแต่คู่มือให้ความรู้เบื้องต้นทาง

พุทธศาสนาเท่านั้น หากเป็นหนังสืออธิบายหลักใหญ่ใจความสำคัญของพุทธศาสนา อย่างลุ่มลึกด้วยหนังสือเล่มนี้ ชี้ชวนให้เราค้นหาสัจธรรมตามแนวสอนของพระพุทธเจ้าต่อไป ในทางธรรมปฏิบัติ เพื่อเราจะได้รู้ธรรม ซึ่งเป็นผลได้อันแท้จริง หาไม่เราก็เพียงแต่รู้เกี่ยวกับ ธรรมะ เท่านั้น

บัญชีรายชื่อหนังสือและภาคผนวก ก็มีประโยชน์มากด้วย โดยเฉพาะภาคผนวกที่ว่าด้วยพุทธศาสนพิธีในประเทศไทย ซึ่งมีรูปภาพงาม ๆ อันหาดูได้จากที่อื่นประกอบ หนังสือนี้ก็ดูเล่มอื่น ๆ ของสำนักพิมพ์สวามสัจจธรรมแห่งประเทศไทย ตรงที่ระดับการตีพิมพ์อยู่ในขั้นมาตรฐานที่ดีมาก

เจมส์ ยัง

๙ พินความหลัง

เสฐียรโกเศศ (ศกษิตสยาม) ๓๖ ขวบ

ข้าพเจ้าเป็นคนอากัฏ เพราะเกิดมาเป็นคนโง่ และที่โง่เอาจมา ๆ เสียด้วย แต่ใจมันน้อยากจะเป็นคนฉลาดเป็นคนมีความรู้กับเขาเต็มที เมื่อพ่อแม่บอกว่าหนังสือเป็นคลังแห่งความรู้ ก็เชื่อว่าจริง จึงตั้งหน้าเรียนหนังสือและอ่านหนังสือ มาแต่ยังเป็นเด็ก ๆ จนกระทั่งบัดนี้ ปีใหม่ก็อายุจะขึ้น ๖๐ แล้ว ก็ยังอ่านวันละหลายเรื่อง ๆ ละนิดละหน่อย เมื่อรวมกันเข้าแล้ว ก็เป็นหนังสือที่อ่านใน วันหนึ่ง ๆ เล่มโตหนักใจทีเดียว โดยการอ่านเป็นงานอาชีพ ชินไม่อ่านเป็นนอกลายแน่ทั้งนี้เพราะสำนักพิมพ์ ๒-๓ แห่ง เขาจ้างให้อ่านแก้คำผิดเรื่องต่าง ๆ ที่เขาพิมพ์จำหน่าย จึงเป็นโอกาสอันดีของข้าพเจ้าที่จะหาความรู้ได้จากหนังสือและได้อรรถรสมาเปลี่ยนเป็นอาหารยาได้ด้วย

ในปัจจุบัน มีหนังสือให้อ่านกันมากมายเหลือเกินทั้งประเภทนิยาย สารคดี และตำรับตำราวชิชาการนี้ว่าโดยเฉพาะที่พิมพ์เป็นเล่มแต่ละเรื่อง และที่รวมพิมพ์อยู่ด้วยกันในรูปนิตยสาร ก็มากกว่าในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นเด็กมากกว่ามาก แต่น่าประหลาด ที่หาเรื่องต้องรสนิยมของคนโง่อย่างข้าพเจ้าได้ยากเต็มที

ยิ่งนิยายด้วยแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าหนึ่งในพันก็ดูจะมากไปด้วยซ้ำ ชนิดที่เป็นนิตยสาร ก็มีเพียง ๔ ฉบับเท่านั้นที่ข้าพเจ้าชอบอ่าน ส่วนในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นเด็ก สำนักพิมพ์จำหน่ายมีน้อยก็จริง แต่หนังสือที่ควรรสนิยมของคนโง่อย่างข้าพเจ้ามีให้อ่านมากมาย โดยโรงพิมพ์แถวหน้าวัดเกาะ (วัดสัมพันธวงศ์) และโรงพิมพ์ไทยที่ถนนรองเมือง ผลิตออกมา โรงพิมพ์แถววัดเกาะก็มีเรื่องสำนวนกวีนิพนธ์ (ซึ่งบัญญัติชื่อยุคนี้เรียกเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วยความกตุมหิน) และเรื่องเกศกึ่งพงศาวดารจีนทางโรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมืองก็มีเรื่องบันเทิงคดีในสมัยนั้นรจนาขึ้น มีทั้งแต่งขึ้นเองและที่แปลมาจากภาษาอังกฤษ และยังพระราชนิพนธ์ขององค์พระมหากษัตริย์ และพระนิพนธ์ของเจ้านายที่ทรงเป็นบัณฑิตอีกมากมาย จากโรงพิมพ์โสภณ ฯ

ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงตั้งใจ เมื่อได้ข่าวว่าจะมีนิตยสารรายสัปดาห์ออกมาใหม่อีกฉบับหนึ่ง โดยการจัดทำของบรรณาธิการ สัจจธรรมปริทัศน์ คือ นิตยสาร สยามสมัย (ที่จริงนิตยสารนี้เคยออกมาแล้วแต่หยุดพักไป) เพราะข้าพเจ้าแน่ใจว่าเมื่อ สัจจธรรมปริทัศน์ ต้องรสนิยมของข้าพเจ้า สยามสมัย (ที่พื้นคืนชีพขึ้นอีก) ก็คงต้องรสนิยมของข้าพเจ้าแน่ ในเมื่อผู้จัดทำเป็นคนเดียวกัน

จริงดังที่ข้าพเจ้าแน่ใจ แต่ข้าพเจ้าจะขอพูดถึงเฉพาะเรื่องตีพิมพ์ในเล่มเท่านั้น รูปโฉมของเล่มไม่พูดถึง และเรื่องที่จะพูดถึงก็จะขอพูดถึงเพียงเรื่องเดียว ซึ่งเป็นเรื่องที่ตามทัศนะของข้าพเจ้า เห็นว่าเป็นเรื่องที่มีค่าอย่างยิ่ง คือ เรื่อง พินความหลังของท่านเสฐียรโกเศศ

คำว่า “เสฐียรโกเศศ” และอีกคำหนึ่ง “นาคะประทีป” จะเป็นชื่อตัวหรือชื่อสกุล ข้าพเจ้ามิได้สนใจ แต่ข้าพเจ้าสนใจอย่างยิ่ง เมื่อคำสองคำนี้อยู่ในฐานะ “นามปากกา” สำหรับบทนิพนธ์ เพราะแต่ละเรื่องที่นิพนธ์ขึ้นโดยท่านเจ้าของนามปากกาทั้งสองนี้ ให้ความเพลิดเพลินแก่ข้าพเจ้าอย่างถึงใจ อีกทั้งยังให้ความรู้ประเภท “ความรู้รอบตัว” กับความรู้ทางภาษาและหนังสือ ที่ข้าพเจ้าแสวงหาอยู่เนืองนิจ ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งทุกวันนี้ เป็นอย่างมาก

ข้าพเจ้ารู้จักนามปากกา “เสฐียรโกเศศ” ตั้งแต่
ข้าพเจ้าอายุ ๑๔-๑๕ ซึ่งอ่านหนังสือไทยแตกฉาน
แล้ว และก็เริ่มรู้จักความรักระหว่างเพศแล้วด้วย
อันทำให้อ่านเรื่องนิยายต่างๆ ที่มีพระเอกนางเอกและ
ผู้ร้าย (หรือกวีโกง) กอปรถึงความความสัมพันธ์
ระหว่างพระเอกกับนางเอกนั้น ออกรสสมเจตนาอารมณ์
ของผู้ประพันธ์เรื่องขึ้น ยิ่งเป็นเรื่องที่ท้องเรื่องมี
พฤติกรรมผจญภัยในแกนทศกัณฐการของพระเอกนาง
เอกด้วยแล้ว ก็เล่นเอาเกือบวางไม่ลงทีเดียว ถ้ายิ่ง
อ่านไม่จบ ข้าพเจ้าไปไล่เรื่องชื่อ *ไซโรคา-นาง
พญาทะเลทราย* ซึ่งเป็นเรื่องนิยายที่คนฝรั่งแต่ง แล้ว
แปลเป็นพากย์ไทยโดย ‘เสฐียรโกเศศ’ มาอ่าน
หลังจากจิตใจเรื่อง *สาวสองพันปี* และ *พระนาง
พี่-พระนางน้อง* ซึ่งแปลเป็นพากย์ไทยโดย “นก
โนรี” เท่านั้นนามปากกา “เสฐียรโกเศศ” ผั่งแน่น
อยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้า เห็นเรื่องใดที่มีนาม
ปากกา ‘เสฐียรโกเศศ’ เป็นคนแต่งหรือแปลจากภาษา
ฝรั่งเป็นภาษาไทยก็ตาม เมินต้องชวนช่วยหาอ่าน
จนได้ และก็เหมาะอ่านได้ไม่ยาก เพราะพ่อข้าพเจ้า
สนับสนุน จึงรับภาระซื้อหรือขอยืมมาของข้าพเจ้า
ซึ่งมีหนังสือที่พิมพ์โดยโรงพิมพ์ไทยอยู่มาก เพราะ
ท่านเป็น ‘หนอนหนังสือ’ คนหนึ่ง แล้วก็ยังมีบ้านอยู่
ใกล้ ๆ โรงพิมพ์ไทยเสียด้วย เล่มหลัง ๆ ที่ข้าพเจ้าได้
อ่าน ได้เห็นมีนาม ‘นาคะประทีป’ ร่วมอยู่ด้วย ชั้น
แรกพิศวงอย่างยิ่ง ว่าทำไมจึงมีนามผู้พิมพ์ถึงสอง
นาม ตามพ่อจึงได้รู้ว่า ท่านเจ้าของนามปากกาทั้ง
สองช่วยกันในการนิพนธ์ ความศรัทธาปสาทะที่
ข้าพเจ้ามีต่องานนิพนธ์ของ ‘เสฐียรโกเศศ’ หรือ
‘เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป’ พุ่งขึ้นสุดยอด ก็เมื่อ
ข้าพเจ้าได้อ่านเรื่อง *กวมินิด* โดยการแปลเป็นพากย์
ไทย จากพากย์อังกฤษของสองท่านบัณฑิตเพื่อนเกลอ
คู่นี้ ซึ่งโรงพิมพ์ไทยเซชมเป็นผู้พิมพ์ ที่ข้าพเจ้านิยม
ก็เนื่องจากเรื่องที่ท่านทั้งสอง หรือท่านหนึ่งใดเดียว
ก็เพราะเป็นเรื่องที่ประกอบด้วยสำนวนโวหาร สละ
สลวยไพเราะ เหมาะสม ได้ความสมบูรณ์ ทั้งที่เป็น
ประโยชน์สั้น ๆ อันเป็นลักษณะการเรียงความที่เป็น

เลิศ อีกทั้งแฝงไปด้วยอารมณ์ขัน อันทำให้อ่านเพลิน
คึกคัก สำหรับคนใจและเส้นคั้นอย่างข้าพเจ้า

แต่แล้วความชื่นชมที่ได้จากได้อ่านเรื่องของท่าน
บัณฑิตผู้หนึ่ง ซึ่งเป็งานนิพนธ์หลังสุดใหม่เอี่ยม
ของท่าน ไม่เคยตีพิมพ์ออกเผยแพร่มาก่อน ในชื่อ
เรื่อง *ฟื้นความหลัง* ก็มลายไป มีความเสียดายมา
แทน ค่าที่ได้อ่านเพียงนึกเสียว เพราะเหตุ *สยาม
สมัย* มีอันเป็น ต้องพับสลับเหมืออกไปตามเดิมอีก
ด้วยความอยากได้อ่านจนจบ ข้าพเจ้าจึงไปปรารภกับ
คุณสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ผู้ได้รับมอบหมายต้นฉบับ
ฟื้นความหลัง ของท่านเสฐียรโกเศศ มาตีพิมพ์ใน
สยามสมัย ว่าข้าพเจ้าใคร่ได้อ่านจนจบ ขอให้ช่วย
พุกกับท่านเสฐียรโกเศศ อนุญาตให้ข้าพเจ้านำเรื่องนี้
ของท่านไปให้สำนักพิมพ์ที่ข้าพเจ้าติดต่อกองการงาน
อยู่ พิมพ์ขึ้นเป็นเล่ม แต่ข้าพเจ้าเข้าไป เพราะท่านได้
มอบให้ทางสำนักพิมพ์ศึกษาจิตสยามจัดพิมพ์ขึ้นเป็นเล่ม
เสียแล้ว

บัดนี้ การพิมพ์ *ฟื้นความหลัง* ของท่าน
เสฐียรโกเศศ เป็นเล่มหนังสือเสร็จแล้ว มีให้อ่าน
กันทั่วไป บอกรตรง ๆ ข้าพเจ้าขอชักชวนท่านที่สำนัก
คิดว่าเป็นคนใจและมีความรู้หน่อย แต่ได้หาความรู้ใส่
ตัวทุกวิถีทางอยู่ตลอดเวลาอย่างข้าพเจ้า ให้หาหนังสือ
เล่มนี้ไปอ่าน แม้จะไม่อ่านเพราะขี้เกียจ ก็เก็บไว้
ให้ลูกหลานที่ยังเส็กอยู่ได้อ่านเมื่อมันโตขึ้น ถึงความ
รู้ที่ได้จากหนังสือเล่มนี้ จะเป็นความรู้ที่รู้ไปแล้ว ไม่
อาจนำไปใช้ช่วยตัวให้เป็นคนใหญ่คนโต บุญหนัก
ศักดิ์ใหญ่ยิ่งนัก คงความรู้ทางทหาร ที่ช่วยให้บริหาร
งานของชาติบ้านเมืองได้ทุกตำแหน่งทุกด้าน อย่างที่
เห็นกันอยู่ในขณะนี้ แต่ก็เป็นความรู้ที่เพิ่ม “ศรี” ให้
แก่ตัว ไม่เหลวเลย

จริงแล้ว ที่ทวงท่าของหนังสือเล่มนี้บ่งไปทาง
อัครชีวิตประวัติของท่านเสฐียรโกเศศ เมื่อได้อินชื่อ แต่
ได้อ่านกันเข้าจริง ๆ แล้ว จะพบว่าส่วนที่เป็นอัครชีวิต
ประวัติของท่านผู้นิพนธ์แท้ ๆ มีอยู่เพียงอย่างมา ๑๐
ใน ๑๐๐ เท่านั้น ซึ่งตรงตามที่ท่านบอกถึงเจตจำนง
ในการนิพนธ์เรื่องนี้ขึ้นไว้ ในคำนำว่า

“... หนึ่งปีเพราะต้องการจะเล่าเรื่องเก่าเท่าที่ตน ได้พบเห็นมาและระลึกได้ โดยอาศัยเรื่องในชีวิต ประวัตินั้น เป็นเพียงขอเกี่ยวเรื่องเก่าเอาไว้ เท่านั้น...”

ในการเขียนเล่าถึงเรื่องเก่าที่ท่านผู้ประสม มา นั้น ท่านแบ่งเป็นตอน ๆ คือ เมื่อเกิด เมื่อเป็น เด็ก เมื่อเรียนหนังสือ และเมื่อทำงาน ผนวก้วย เรื่องเมื่อแก่ ก็ปัจจุบัน ซึ่งไม่ได้ว่าเป็น “พื้นความ หลัง”

ความรู้ที่ท่านจะได้จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ นั้น ก็คือสภาพของพระนครหลวงในสมัยกว่าครึ่งร้อยปีมาแล้ว ซึ่งบันทึกได้พัฒนาการมาเป็นป่าคอนกรีต ที่ใน ตอนกลางวันสมบุรณด้วยความร้อนราวเตาอบ สภาพ ความเป็นอยู่ของคนพลเมืองในสมัยนั้นซึ่งแตกต่าง กับสมัยอย่างหน้ามือกับหลังมือ

พอท่านขึ้นต้นเรื่องว่า “ข้าพเจ้าเกิดเมื่อ.....” ท่านผู้อ่านก็จะได้รับความรู้ว่าการนับวันเดือนปีของพวก คนไทยเราในสมัยครึ่งร้อยกว่าปีมาแล้วนั้น นับกัน อย่างไร เรื่อยไปทางภาษาและอักษรศาสตร์ของไทย เป็นที่น่าคิดว่า ‘ตาเถร’ ทำไมปัจจุบันจึงเปลี่ยนมา เขียนเป็น ‘ตาเถน’ และผู้คนซึ่งไม่มีนาฬิกาพกกันเกร้อ อย่างทุกวันนี้ แล้วเขารู้เวลากันได้อย่างไร และนับ เวลาโดยเรียกกันได้อย่างไร

เดี๋ยวนี้ ชาวพระนครและธนบุรี มีน้ำประปาใช้ โดยการบริการของรัฐบาลที่เป็นฝ่ายเทศบาล ซึ่งใน ระยะเวลาหลังสงครามมา มีเสียงบ่นปรารภกันมากกว่ามันไม่ ก่อยไหล หรือไหลก็ไหลอย่างเยี่ยวหนู จนเกิดควลที่ กิดขึ้นโดยผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกเทศบาลเพื่อ เรียกร้องคร่ำครวญในตัวเอง ในย่านที่เขาสมัคร ว่า “เลือก (ชื่อเขาผู้นั้น) น้ำประปาไหล ไฟสว่าง ทางก็” อันเป็นมนต์ศักดิ์สิทธิ์ไม่ใช่น้อยทีเดียว เพราะช่วยให้ เขาผู้นั้นได้เป็นสมาชิกเทศบาลจริงๆ แต่ พื้นความหลัง ของท่านเสฐียรโกเศศ ก็จะทำให้ความรู้แก่ท่านว่า ก่อน ที่จะมึน้ำประปาใช้กันในพระนครนั้น ได้มี ‘น้ำก๊อก’ ให้ได้ใช้มาก่อนแล้ว น้ำก๊อกที่ว่านั้นเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าขอทวงไว้ให้ท่านไปรู้เอาเองจาก พื้นความหลัง

ของท่านเสฐียรโกเศศ ข้าพเจ้าเองเกิดมาก็จะครบ ๖๐ ปีเข้านี้แล้ว ก็เพิ่งจะรู้เหมือนกันว่าก่อนมีน้ำ ประปา ได้มีน้ำก๊อกมาก่อน ซึ่งเป็นบริการของเอกชน

ปัจจุบันมีตลาดกินแบ่ง ซึ่งชาวบ้านนิยมเรียก ค่ายค้าฝรั่งว่าล๊อคเตอร์ หรือห่วยเบอร์ ให้ชาวเรา เสี่ยงโชคเพื่อการเป็นเศรษฐีกัน โดยรัฐบาลเป็นผู้ คำเนินการ ในฐานะ “เจ้ามือ” ซึ่งยังผลให้ได้เป็น เศรษฐีกันมาก ทั้งทางฝ่ายผู้เสี่ยงและฝ่ายคำเนินการ นอกจากห่วยเบอร์นี้แล้ว ในสมัยสงครามตอนใกล้จะ ยุติ รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ได้เปิดให้เสี่ยงโชคกัน ด้วยห่วยอีกอย่างหนึ่ง มีชื่อเป็นภาษาจีนว่า “จับยี่ ก็” เล่นกันเป็นที่เอ็กเกริก ร่วมกับการพนันชนิด อื่น ๆ อีกมากมายหลายชนิด แต่ก่อนห่วยเบอร์และ ห่วยจับยี่ก็ พื้นความหลัง ของท่านเสฐียรโกเศศ ให้ ความรู้แก่ผู้อ่านว่า ในสมัยกว่าครึ่งศตวรรษมาแล้ว ชาวเราคนไทย ได้มีห่วยให้เล่นเสี่ยงโชคเป็นเศรษฐี เป็นที่เอ็กเกริกเหมือนกัน ก็ห่วย ก.ข. ซึ่งคนจีน เป็นเจ้าตำรับและนำมาเผยแพร่ในกรุงเทพฯ (ประเทศ ไทยสมัยนี้) ท่านเสฐียรโกเศศได้เล่าถึงห่วย ก.ข. นี้ไว้อย่างละเอียด อ่านเพลินตื่นกตแล

สรุปแล้ว ข้าพเจ้าขอแนะนำ พื้นความหลัง ของ ท่านเสฐียรโกเศศแก่ท่านในที่นี้ ซึ่งหน้ากระดาษมี ไม่เหลือเพื่อนัก ว่าเป็นหนังสือที่มีค่าอย่างยิ่งสำหรับผู้ ที่สำนึกว่าตัวยังโง่ และมีความรู้ น้อยอยู่ และให้หา ความรู้เพื่อเป็นศรีแก่ตัวยิ่งขึ้น ความรู้ที่จะได้จาก หนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าขอขย้ออีกครั้งว่า เป็นความรู้ เกี่ยวกับสภาพของพระนคร ความเป็นอยู่ของชาว เมือง ประเพณี วัฒนธรรม ภาษาและหนังสือ ทุกสิ่ง ทุกอย่างที่ผูกพันกับชีวิตของชาวเราคนไทย ในอดีต สมัย ๘๐ ปีมาแล้ว ถ้าท่านสนใจความรู้ อย่างว่านี้ หนังสือนี้มีให้ท่านอย่างสมบูรณ์ เมื่อเอ่ยถึงอะไร หาก ท่านผู้ประสมเห็นว่า จะเป็นการลอกเอารายละเอียด ที่ผู้อื่นเขียนเล่าไว้แล้วในหนังสือเรื่องใด ท่านก็งกที จะเล่ารายละเอียด แต่แนะนำให้อ่านในหนังสือชื่อ นั้น ๆ อันล้วนแต่เป็นหนังสือที่มีค่าอย่างยิ่งสำหรับผู้ ที่สำนึกตัวว่ายังโง่ และมีความรู้ น้อยอยู่ทั้งนั้น

ในที่สุด ข้าพเจ้าขอจบการแนะนำ พื้ความหลังของท่านเสรีไทยภาคนี้ ด้วยบอกว่าข้าพเจ้ารู้สึกเป็นห่วงหนังสือเล่มนี้เต็มที่ ว่าคงจะได้รับความสนใจจากคนจำนวนเพียงเล็กน้อย เพราะเท่าที่ข้าพเจ้าสังเกต ชาวเราคนไทยในยุคปัจจุบันนี้ มีจำนวนคนฉลาด และมีความรู้ในฐานะปัญญาชน มากเหลือเกินแล้วท่านปัญญาชนยุคนี้ ท่านก็พากันเห็นว่า การรำลึกถึงอดีตนั้นเป็นเรื่องของคนแก่ ที่ทำอะไรอย่างอื่นไม่ได้ และความรู้ที่เกี่ยวกับอดีตก็เป็นความรู้ที่ไร้สาระ ทั้งที่ทุกโรงเรียนก็สอนวิชาประวัติศาสตร์ การที่ทางราชการจะหยุดสักหนึ่งวันใน รบสองร้อยปีเพื่อรำลึกถึงพระองค์ ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ท่านก็พากันเห็นว่าไม่บังควร เพราะพระเจ้ากรุงธนบุรีไม่ได้เป็นผู้กู้เอกราชของชาติไทย เพราะแม้กรุงศรีอยุธยาจะแตก ข้าศึกเข้ามาเผาอควาย ประมุขของชาติก็ออกฉวยวิญญู์สูญสิ้นไปแล้ว กรุงศรีอยุธยานครหลวง ตกอยู่ในการยึดครองของข้าศึกอย่างเด็ดขาดเอาละอะ ถึงจะยังมีการรบกันอยู่ในที่แห่งอื่น แต่ถ้าหากชาติไทยก่อนนั้นไม่มีพระยาตาก (สิน) เป็นหัวหน้า มาตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นที่เมืองจันทบุรี และรวบรวมผู้คนเข้ากองทัพไปทำศึกขับไล่ข้าศึกแล้ว จะเป็นอย่างไร การที่ผู้ปุ่นมาขอสร้างหอลอยฟ้าขึ้นในพระนคร เพื่อสำหรับให้คนขึ้นไปชมทิวทัศน์ของพระนคร ซึ่งบ่อนักลายสภาพเป็นบ่อาควารคอนกรีตรูปทรงกลองไม้ขีด ท่านก็เห็นว่าเป็นโศกตักนักแล เพราะทางฝ่ายไทยเราไม่ก้องลงทุนอะไรเลย ได้หอขึ้นมาเป็นของชาติฟรี ๆ คนโง่และความรู้น้อยอย่างข้าพเจ้าจึงเต็มที่ ในเมื่อไม่รู้ว่าคุณเอาราคาค่าหน้ากินอันมีบริเวณกว้างขวาง ที่ให้ผู้ปุ่นสร้างหอและอาคารประกอบ ซึ่งจะต้องเป็นเงินอาจดังร้อยล้านนั้นไปทิ้งเสียที่ไหน จึงกล่าวออกมาว่าไม่ก้องลงทุนอะไรเลย

ยศ วิชรเสถียร

ความคิด — ความอ่าน และน่านาสังวาส
 ส. ศิวรักษ์ รวบรวมและเรียบเรียง (แพร่พิทยา)
 ๒๑๕ หน้า ๓๔ บาท

หนังสือเล่มนี้ เป็นแหล่งรวมข้อเขียนต่าง ๆ อีกชุดหนึ่งของ ส. ศิวรักษ์ ชื่อหนังสือนี้ คือ ตอนสำคัญของเล่มอื่นเป็นชื่อบทความ “ความคิด—ความอ่าน” จาก สยามสมัย ยุคใหม่ วิธีรวบรวมเป็นเล่ม จัดตามลักษณะของข้อเขียน ได้แก่ ประเภท ปกติดะ ข้อคิด บทนำ ประวัติบุคคล บทความทั่วไป บทบรรณาธิการ ศาสนคดี และภาคผนวก เป็นของแถม ดังนั้น ผู้อ่านจึงจะได้อ่านเรื่องเกี่ยวกับเมืองอังกฤษ อยุธยา พุทธศาสนา การเมือง หรือ เรื่องราวของนายคิเรก ชัยนาม จากต้นเล่ม แล้วก็ไปอ่านพบในตอนกลางเล่ม และท้ายเล่มอีกครั้งหนึ่ง แล้วแต่ว่า ส. ศิวรักษ์ จะเขียนถึงในบทความประเภทใด

ในภาคต้น ๆ ที่ว่าด้วยเรื่องของนักเรียนไทย และเรื่องเมืองอังกฤษนั้น ข้าพเจ้าอ่านแล้วรู้สึกเฉย ๆ มีที่น่านสนใจอยู่เรื่องหนึ่ง คือ “การศึกษาตามชนบทในอังกฤษ” ผู้เขียนได้เน้นให้เห็นเป้าหมายและลักษณะของการจัดการศึกษาแถบชนบทที่ได้ดีพอสมควร เสียหายที่ว่าบทความนั้นสั้นและทวนเกินไป จนทำให้ไม่ทราบว่ ถ้าเราให้นักเรียนชนบทเรียนรู้เรื่องของสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของเขาเช่นนั้นแล้ว เขาจะมีโอกาสได้เรียนต่อในชั้นที่สูงขึ้นไปหรือไม่ อย่างไร

ภาคบทบรรณาธิการ ที่นำมาพิมพ์รวมไว้ อ่านแล้วได้รสไม่ตรงกับที่อ่านโดยตรงจาก สยามสมัย เพราะรู้สึกผิดที่ ไม่เห็นความจำเป็นจะต้องเอามารวมในเล่มนี้กับข้อเขียนในภาคบทนำ ซึ่งใจความจบสมบูรณ์ในตัวเอง อ่านแล้วได้ความคิดดี ๆ หลายอย่าง ส่วนเรื่อง “ไปสัมมนาเรื่องประชาธิปไตย” นั้น เหมาะสำหรับผู้สนใจ เปรียบเทียบความคิดทางการเมืองของชาติเพื่อนบ้านกับของไทยเรา นำมาคิดครองๆ จะได้ประโยชน์มาก

สาระสำคัญที่ได้จากหนังสือนี้ อยู่ที่ภาคความคิด ความอ่าน ประวัติบุคคล และภาคบทความ ซึ่งจัดว่า

เป็นหัวใจของหนังสือ ส. ศิวรักษ์ได้พยายามเชิญชวนคนไทยทุกคนให้หันมาสนใจชาติบ้านเมืองของตน ให้รู้จักรักและธำรงศิลปะ วัฒนธรรม ความเป็นชาติให้คงอยู่ในภาคบุคคลนั้นเล่า ผู้เขียนมีได้เพียงแต่จะช่วยให้ผู้อ่านได้รู้จักคนดีเท่านั้น หากช่วยให้รู้จัก “ความดี” ของท่านเหล่านั้น และได้เห็น “แบบดี” ที่สมควรเอาเยี่ยงอย่างอีกด้วย บทความสั้น ๆ ที่นำมารวมไว้เกือบท้ายเล่มนั้นเป็นอาหารสมองอย่างวิเศษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง “วิชาชุมชนที่สวนโมกข์” “ฮอลแลนด์” “หนังสือพุทธศาสนาตอนเด็ก” หรือ “หนังสือที่ยุเนสโกให้รางวัล” ล้วนแต่น่าอ่านทั้งสิ้น

เมื่อได้เขียนถึง *ความคิด-ความอ่าน* ของ ส. ศิวรักษ์ แล้ว ข้าพเจ้าใคร่วิจารณ์ต่อไปถึงวิธีเขียนหนังสือของ ส. ศิวรักษ์ สักเล็กน้อย ว่ากันโดยจริงแล้ว จะให้ข้าพเจ้ายอมรับ และยกย่องสำนวนเขียนของ ส. ศิวรักษ์ ในหนังสือเล่มนี้ อย่างสนิทใจหาได้ไม่ ยกตัวอย่างจากตอนที่เขาเขียนถึง เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ข้าพเจ้าอ่านตอนนั้นด้วยความรู้สึกที่ไม่ชอบใจอย่างยิ่ง มีความรู้สึกเหมือนกับครั้งที่ได้เห็นเด็กฝรั่งคนหนึ่ง แสดงความรักต่อ กับการกระโดดเข้าอกคอพ่อ คบหัวพ่อแล้วก็ลูบผมของพ่อเล่น ถึงแม้ว่าเด็กหญิงคนนั้นจะน่ารัก และรักเด็กคนพ่อสักเพียงใด แต่จะให้ข้าพเจ้าเห็นงามและนิยมนำเอื้อมนั้น ก็เห็นจะต้องฝันเอา

แต่ถ้าผู้อ่านพลิกต่อไปถึงเรื่องของ ครูเจือ ฉั่วประยูร ผู้ซึ่งเป็นครูโรงเรียนอัสสัมชัญ สถานศึกษาของผู้เรียบเรียงนี้ ท่านกลับจะได้อ่านสำนวนเขียนที่นุ่มนวล นอบน้อมเป็นอย่างยิ่ง ถ้าจะเปรียบกับน้ำดื่ม ก็เป็นน้ำฝนที่ใสเย็นสนิท ไม่ขมขื่น จนดื่มแล้วล้าลึก ทั้งตอนที่แล้วมา จริงอยู่ ส. ศิวรักษ์ ได้ยกย่องคุณงามความดี ของท่านเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีได้อย่างเห็นจริงเห็นแจ้งมาก แต่วิธีการที่น่าเอาแบบอย่างของท่าน ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และสูงด้วยวุฒิทั้งปวง กว่าผู้เขียน มาเปรียบเทียบความเกิน และความด้อย อย่างหัวหาญนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย

ข้าพเจ้าชอบความคิดความอ่าน และความจริงใจของ ส. ศิวรักษ์ ข้าพเจ้าเห็นว่าเขาเป็นคนหนุ่มที่มีค่าคนหนึ่งของบ้านเมืองเรา แต่ข้าพเจ้าไม่ชอบวิธีเขียนอันค่อนข้าง “เชื่อง” ของเขา (ในบางเรื่อง) นี้เป็นความรู้สึกส่วนตัวของข้าพเจ้า บ้านเมืองของเรา บางครั้งก็มีคนบางจำพวกที่เราจะต้องเคืองกันอย่างแรงก็จริง แต่วิธีการเคืองก็เป็นสิ่งที่สำคัญ เมืองไทยนั้น ความรู้สึกที่เป็นเด็ก-เป็นผู้ใหญ่ ยังมีอยู่ การเขียนวิจารณ์อย่างมีสัมมาคารวะ จะช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้ที่ถูกวิจารณ์ มีทัศนคติที่ดีต่อความคิดข้อวิจารณ์อันมีประโยชน์ แล้วนำไปคิดใคร่ครวญแก้ไขข้อบกพร่องต่อไป แต่ถ้าข้อวิพากษ์วิจารณ์ ก่อให้เกิดความขุ่นข้องหมองใจเสียก่อนแล้ว พลังใจที่จะรับเอาข้อบกพร่องนั้น มาปรับปรุง ย่อมอ่อนลงไป หรือกว่าจะเข้าใจกันได้ ก็ย่อมเสียเวลาไปโดยไม่สมควร

ข้อเขียนที่เกี่ยวกับการเมืองนั้นเล่า ก็ “ตรง” และ “แรง” เป็นอันมาก เสียงคำกริ้วที่จะถูกฟ้องหมิ่นประมาทอย่างเหลือเกิน แต่เมื่อมาคิดว่า ส. ศิวรักษ์ นั้น เชื่อว่าชาญกับบทกวีมาอยู่ จึงค่อยคลายใจ เพราะข้าพเจ้ายังอยากให้เขาเขียนหนังสืออย่างเสรีต่อไปอีกนาน

ภาคศาสนิกนั้น ข้าพเจ้าก็ยินดีศรัทธา ขอให้คะแนนเต็ม เพราะช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาอีกมาก ช่วยให้อ่านมีแนวคิดอย่างมีเหตุผลในเรื่องของนิกายต่าง ๆ ของพุทธศาสนา ถ้าจะดีก็มีอยู่บ้าง เช่น ส. ศิวรักษ์ ใช้สรรพนาม “แก” กับพระกระไปหมด “ตามปกติพระฝรั่งแกไม่ค่อยจะนั่ง กล้วยแกดัดยืนอย่างพระเจ๊กทำกงเดกนั้นแล” และพอไปตอนท้ายเล่ม เสยเลิกไปถึงพระไทยว่า “พระแกสร้างวี...” กล้วยเหมือนกัน

อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกที่อย่างหนึ่งที่มีต่อ *ความคิด-ความอ่าน* ของ ส. ศิวรักษ์ ก็คือ เป็นหนังสือที่ช่วยให้ไม่เชื่อ สงสัย อยากค้นคว้าต่อไป การจะให้คำอ่านอยู่ในที่เช่นนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นคุณค่าของหนังสือ และข้าพเจ้าเห็นพ้องกับ อาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ที่ว่า “หนังสือคตินั้นเป็นเพื่อนที่มีค่า

ยิ่งของผู้อ่าน” สำหรับหนังสือ *ความคิด – ความอ่าน* ของ ส. ศิวรักษ์ นี้ จัดได้ว่าเป็นเพื่อนคนหนึ่งของข้าพเจ้า เป็นเพื่อนที่พูดคุยขวานผ่าซาก ชอบขี้ตลก แต่ก็คอยแนะนำเรื่องราวที่มีประโยชน์ น่าคบกว่าเพื่อนที่ปากหวานอีกหลายคนเป็นไหน ๆ

สุมน อมรวิวัฒน์

ระบบการเมืองปัจจุบัน (เอเชีย)

เล่มที่ จามริก อำนวยการแปล ๕๔๒ หน้า ๗๕ บาท

การแปลหนังสือ ภาษากางประเทศเป็นภาษาไทยนั้น ไม่ใช่เป็นงานง่ายเลย เพราะข้าพเจ้าเองก็ประสบปัญหาเหล่านี้มาด้วยตัวเองแล้ว เวลาแปลเองอาจมองไม่เห็นข้อบกพร่องของตน ทั้งนี้ก็เพราะเรามีเวลารวบรวมเวลาน้อย ด้วยแต่ละท่านก็มีงานประจำรัดตัวด้วยกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นก็สิ้นชนมบั้งกลิ่นเนย จึงมีตกอยู่เสมอ มากบ้าง น้อยบ้าง เป็นธรรมดา แต่ข้อสำคัญของการอ่าน มิได้ขึ้นอยู่กับการจับผิดในเรื่องเหล่านี้ นอกเสียจากว่าจะพลาดมากเกินไปเท่านั้น ถ้าจะมีการคิดบ้าง ก็ขอให้ถือว่าด้วยความหวังดี เป็นดีเพื่อก่อ มิได้มีเจตนาจะติเพื่อทำลายเลย

จากหนังสือเล่มนี้ จะทำให้เราได้ทราบถึงพื้นฐานการเมืองในค่านิยมประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม โครงสร้างสังคม และอุดมการณ์ของแต่ละประเทศ เป็นอย่างดี นอกจากนี้ก็จะทำให้ทราบถึงพลังเคลื่อนไหวทางการเมือง การกำหนดนโยบาย การปฏิบัติงานของรัฐบาล ปัญหาทางการเมือง และสิ่งที่อาจจะเกิดปัญหาต่อไปในอนาคต หรือสิ่งที่แก้ไขปัญหานั้นในอนาคตเช่นกัน นับว่าเป็นการหาความรู้เกี่ยวกับการเมืองในประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ด้วยการใช้เวลาเพียงไม่กี่วัน (ถ้าหากมีเวลาอ่านจริง ๆ) ข้าพเจ้าเอง ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเวลามากนัก แต่เมื่อเริ่มอ่านเข้าจริง ๆ ก็รู้สึกสนุก เพลิดเพลินไปกับเนื้อหาของหนังสือ และอ่านจบภายในเวลาไม่กี่วัน จึงอยากจะขอแนะนำท่าน

ผู้สนใจเกี่ยวกับการเมืองของโลก ควรจะได้หามาอ่านดูบ้าง

หนังสือชุดนี้มี ๒ เล่ม คือ ชุดเอเชีย กับ ชุดยุโรป สำหรับชุดยุโรป ข้าพเจ้ายังไม่จบ ถ้าจบแล้วก็จะได้ออกวิจารณ์ในโอกาสต่อไป สำหรับเล่มนี้ข้าพเจ้าจะขอวิจารณ์เป็นตอน ๆ ไป

ใน “ความนำ” นั้น มีคำว่า “ของ” และ “สำหรับ” พุ่มเพื่อยจนเกินไป บางทีก็จำเป็น และบางทีก็ทำให้ไม่ค่อยเข้าใจ

ในตอนที่เกี่ยวข้องกับ “ผู้ป็น” กรรมกร (Passive Voice) ก็มักจะมีคำว่า “ถูก” มาขึ้นเรื่อยเรื่อยเสมอ บางแห่งก็ไม่ชักท้ออะไร แต่บางแห่ง ฟังแล้วทำให้รู้สึกผิดใจพอสมควร อย่างเช่น “รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ถูกเลิกก็แค่โดยรัฐธรรมนูญฉบับที่แทนที่ซึ่งผ่านในปี ค.ศ. ๑๙๕๗” (น. ๓๙) “รัฐธรรมนูญได้ถูกมอบให้แก่ชาวผู้ป็น” (น. ๔๐)

ในตอนที่เกี่ยวข้องกับ “อินเดีย” ข้าพเจ้าอ่านแล้วรู้สึกเห็นใจท่านผู้แปลมาก โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการถอดคำวิสามานยนามต่าง ๆ ที่เป็นภาษาของอินเดียมาเป็นภาษาไทย รู้สึกว่ามีผิดพลาดมาก คำว่า “เวคัส” (น. ๔๔๘-๔๕๐ และที่อื่น ๆ อีกหลายแห่ง) นั้น หมายถึง พระเวท คัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกกันว่า เวคัส “คัมภีร์เวคัสโบราณ” “สมัยเวคัส” นั่นก็คือ “คัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกกันว่า พระเวท” “คัมภีร์พระเวทโบราณ” “สมัยพระเวท” คำว่า “เจิน” (Jainism) (น. ๔๕๐ และในหน้าอื่น ๆ อีก) นั้น ได้แก่ศาสนาเจิน ซึ่งมีประวัติความเป็นศาสนาสืบต่อกันมาว่า “เจิน” นั้นหมายถึงนิกายเจิน (Zen) ซึ่งเป็นพุทธศาสนา มหายานนิกายย่อยนิกายหนึ่ง ที่นับถือกันมากในญี่ปุ่น

ในตอนที่เกี่ยวข้องกับ “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” นั้น ผู้แปลได้ให้ พ.ศ. ถัดกับไว้ด้วย นับว่าเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้อ่านเป็นอย่างดี เพราะการอ่านภาษาไทยโดยใช้ ค.ศ. แทน พ.ศ. นั้นก็คล้าย ๆ กับเอาชนมบั้งมาจับหน้าพริกจะมีกระนั้นแหละ ถ้าหากผู้แปลจะถอด ค.ศ. ออกเป็น พ.ศ. แล้ววงเล็บ ค.ศ. ไว้

หรือคค ค.ศ. ทั้งไปเลยก็คงไม่เสียหายอะไร เวลาอ่านเรื่องในภาษาไทยที่ใช้คริสต์ศักราชแล้ว ทำให้เกิดความกังวลใจที่ต้องคอยเอา ๕๔๓ ไปบวกอยู่เสมอ ในหนังสือเล่มนี้ทั้งเล่มก็มี พ.ศ. กำกับเฉพาะตอนที่เกี่ยวกับ “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” เท่านั้น นอกนั้นใช้ ค.ศ. ทั้งสิ้น ทำให้เกิดความลึกลับขึ้น สำหรับตอนนี้ ผู้แปลแปลได้ก็เกือบหาที่ตีมิได้เลย แต่ก็ออกที่จะสงสัยในข้อเท็จจริงบางประการ ในตอนนี้เสียมิได้คือ ในหน้า ๖๑๓ กล่าวว่า “ประชากรมากกว่า ๙๐ เปอร์เซนต์ของอินโดนีเซียเป็นอิสลาม หกเปอร์เซนต์เป็นฮินดู และอีกประมาณ สี่เปอร์เซนต์เป็นคริสเตียน” เมื่อรวมแล้วก็คงได้มากกว่า ๑๐๐% ซึ่งไม่มีกล่าวถึงพวกที่นับถือพุทธศาสนาเลย ทั้งๆ ที่ในอินโดนีเซียมีชาวพุทธทั้งหลายล้าน ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีเชื้อชาติจีน แต่ถือสัญชาติอินโดนีเซียเกือบทั้งหมด และชาวชวาบางพวก แต่พอไปดู ตาราง ๔-๑ ในหน้า ๖๖๒ ก็บอกว่ามีผู้นับถือศาสนาอิสลาม ๙๐% (ไม่ใ้มากกว่า ๙๐%) ถือนศาสนา ฮินดู พุทธ คริสเตียน อื่น ๆ ๑๐% จึงคุยดีกันเองอยู่ ในหน้า ๖๑๙ เมื่อพูดถึงกัมพูชา ได้กล่าวว่า “กัมพูชามีพลเมืองน้อยกว่า หัวล้านคนมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนพลเมืองกังกลาว อยู่ในนครหลวงพนมเปญ” แสดงว่าที่กรุงพนมเปญมีพลเมืองเกือบ ๓ ล้านคนกระนั้น หรือมากกว่าพลเมืองในกรุงเทพฯ เสียอีก นี่ก็เป็นเรื่องที่ไม่เชื่ออีกเช่นกัน ในหนังสือ Asia's Lands and Peoples, by George B. Cressey หน้า ๓๐๓ บอกว่า กัมพูชามีพลเมือง ๔,๕๕๒,๐๐๐ คน (สถิติปี ค.ศ. ๑๙๖๐-โดยประมาณ) กรุงพนมเปญมีพลเมืองเพียง ๓๕๕,๑๙๐ คน (สถิติปี ค.ศ. ๑๙๕๕ - โดยประมาณ) ถัดแล้วก็ตกเพียง ๗% เศษๆ เท่านั้นเองแต่ใน Encyclopaedia Britannica บอกว่า ปี ค.ศ. ๑๙๕๗ พนมเปญมีพลเมืองราว ๕ แสนคน ก็ประมาณ ๑๐% เท่านั้น ไม่น่าจะกว่า ๕๐% เลย ในหน้า ๖๒๓ ผู้แปล แปล Matriarchal Society เป็น “สังคมสตรี” นั้น รู้สึกว่าจะไม่เท่าความเต็ม น่าจะหมายถึงสังคมที่ถือฝ่ายมารดาเป็นสำคัญมากกว่า คำว่า “เซเลนทาร์” (น. ๖๒๖) ควรเป็น “ไซเลนทาร์” ซึ่งเป็นวงศ์กษัตริย์ที่สำคัญของชวา เมื่อพูดถึง “ดูคูโบไม่ผลิ” (น. ๖๕๐, ๖๗๘, ๗๑๐) ใน

เวียกนามและพม่า นั้น ทำให้คคคคไม่ได้ว่าในเวียกนามและพม่าก็มีลมฟ้าอากาศคล้ายในประเทศเรา ไม่น่าจะมีดูคูโบไม่ผลิเลย น่าจะเป็น “ดูคูตันท์” มากกว่า ในตาราง ๔-๑ ตอนที่บอกถึงกลุ่มเชื้อชาติในพม่า นั้น บอกว่ามีเชื้อชาติเป็น “พม่า ๗๕% อินเดียน ๕% กระเหรี่ยง จีน ไทยใหญ่ กระฉิ่น ๗% จีน ๕% อื่นๆ ๔%” ก็ทำให้สงสัยว่า ที่ว่าเชื้อชาติพม่า นั้นหมายถึงแค่นั้น หมายถึงพวกที่สืบเชื้อสายมาจากพวก Pyu เท่านั้นหรือ หรือหมายถึงมอญด้วย ความจริงมอญไม่ใช่พม่า เพราะภาษาพูดก็คนละตระกูล ในตารางนี้ไม่ได้บอกถึงพวกมอญ และพวกกะไข่ไว้ หมายความว่า มอญและกะไข่รวมอยู่ในพวกอื่น ๆ ที่มี ๔% กระฉิ่นหรือ ไทยใหญ่ ทั้งๆ ที่รวมกะเหรี่ยง จีน กระฉิ่น เข้าด้วยยังมีเพียง ๗% เท่านั้น น้อยมากอย่างน่าใจหายทีเดียว ทั้งๆ ที่ชาวสเตท เป็นรัฐที่ใหญ่ที่สุดรัฐหนึ่งของสหภาพพม่า จึงไม่ทราบว่ามีผู้เขียนไปเอาสถิติมาจากที่ใด ถ้าหากถือตามสถิติของ Cressey แล้ว ประชากรในพม่า ปี ค.ศ. ๑๙๕๒ มีประมาณ ๑๙,๕๐๐,๐๐๐ คน เป็นพม่า ๑๓,๖๕๐,๐๐๐ คน ก็ประมาณ ๗๔% เป็นกะเหรี่ยง ๑,๕๐๐,๐๐๐ คน ไทยใหญ่ ๑,๒๐๐,๐๐๐ คน กระฉิ่น ๔๕๐,๐๐๐ คน จีน ๕๐๐,๐๐๐ คน รวม ๓,๕๕๐,๐๐๐ คน ก็เป็น ๑๘% เศษ อินเดียน ๖๐๐,๐๐๐ คน ก็ประมาณ ๓% จีน ๒๐๐,๐๐๐ คน ก็ประมาณ ๑% (น. ๔๑๐)

เมื่อกล่าวถึงการเมืองของไทย มีข้อความตอนหนึ่งว่า “นับแต่รัฐประหารในปี ค.ศ. ๑๙๓๒ (พ.ศ. ๒๔๗๕) อำนาจในประเทศไทยที่อยู่ทีผู้นำทางฝ่ายทหาร” (น. ๗๑๓) และในอีกหลาย ๆ แห่ง นับว่าเป็นความเข้าใจผิดของผู้เขียน เพราะการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้น เราถือว่าเป็น “การปฏิวัติ” เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบหนึ่งไปเป็นอีกระบบหนึ่ง ส่วน “การรัฐประหาร” นั้น เป็นเพียงการใช้กำลังยึดอำนาจ แต่ไม่ถึงกับมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองอย่างการปฏิวัติ ในเมืองไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ มา มีการปฏิวัติครั้งเดียว แต่มีรัฐประหารหลายครั้ง

อย่างไรก็ตาม สำหรับเรื่อง “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” นี้ ก็นับว่ามีประโยชน์ ที่ทำให้ทราบ

สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ประเทศเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุดก็ตอนที่วิจารณ์เรื่องทหารและศาสนาเข้ามามีบทบาทในการเมืองในดินแดนแถบนี้ไว้อย่างน่าฟัง (น.๖๕๖-๕๘)

ตอนที่ว่าด้วย “เอเซียตะวันออกเฉียงใต้” นับว่าเป็นตอนที่แปลได้ดีมาก เป็นตอนที่ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองอันยุ่งเหยิงในแถบนี้เป็นอย่างดียิ่ง เพราะเหมาะกับเหตุการณ์ที่กำลังทวีความถึงขีดสุดและเป็นที่น่าสนใจของชาวโลก เมื่อได้อ่านตอนนั้นจบ ก็จะทำให้เราเข้าใจว่า ทำไมจึงได้เกิดการสู้รบระหว่างอิสราเอลกับอาหรับขึ้น ความจริงความไม่พอใจในกันและกันได้คุกรุ่นมาเป็นเวลานานแล้ว และทำให้เราพอจะคาดเดาเหตุการณ์ในอนาคตได้ก็ด้วย ผู้เขียนได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับอนาคตของประเทศต่าง ๆ ในแถบนี้ไว้อย่างน่าฟัง ข้อบกพร่องในตอนนี้ก็คงอยู่กับการตรวจพิสูจน์ในบางแห่งที่อาจทำให้ความเสียไปก็ได้

อย่างไรก็ตามเมื่อตัดข้อบกพร่องในส่วนการถอดตัวหนังสือและการตรวจพิสูจน์ในบางแห่งออกเสียแล้วก็นับว่า ผู้แปลได้แปลเรื่องนี้ ไว้อย่างดียิ่ง การแปลหนังสือจากภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทยนั้นมิได้ทำได้ง่าย ๆ เลย ผู้แปลจะต้องมีวิริยะอุตสาหะอย่างมาก ต้องมีสมาธิ มีเวลาเพียงพอ มีความเข้าใจในภาษาที่ตนแปลเป็นอย่างดี รวมทั้งต้องมีความรู้ทางนิรุกติศาสตร์พอสมควร จึงจะถอดคำวิสามานยนามในภาษานั้น ๆ ออกมาเป็นภาษาไทยได้อย่างใกล้เคียงหนังสือเล่มนี้ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยมาก แม้จะไม่ใช่ตำราที่คึกคัก แต่ก็นับว่าดีที่สุดเท่าที่เราได้ผลิตขึ้นมา เรื่องข้อผิดพลาดหากบกพร่องย่อมมีเป็นธรรมดา หนังสือขนาดใหญ่อีกยังมีข้อบกพร่องมากไปตามตัวด้วย ข้อสำคัญก็คือเราต้องช่วยกันอ่าน ช่วยกันวิจารณ์ เพื่อจะได้ทำให้ผู้แปลมีกำลังใจ และมีความระมัดระวังยิ่งขึ้น และข้าพเจ้าขอแนะนำว่าในการแปลหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศนั้น ควรจะยึดหลักเดียวกันในการเรียกชื่อ ทวีป ประเทศ เมือง

หลวง มหาสมุทร ทะเล และเกาะต่าง ๆ มิฉะนั้นจะทำให้สับสนกันมาก อย่างเช่นที่ผู้แปล ใจกว้างว่า “เอเซียทะเลเอเจียน ประเทศอิสราเอล ฯลฯ” นั้น ความจริงทางสำนักนายกรัฐมนตรี และราชบัณฑิตยสถานได้ประกาศ “เรื่อง กำหนดชื่อทวีป ประเทศ เมืองหลวง มหาสมุทร ทะเล และเกาะ” ไว้แล้ว ควรที่จะได้หาชื่อมากู้กันบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้การเรียกชื่อประเทศ เมือง ฯลฯ ต่าง ๆ มีระเบียบเป็นมาตรฐานเหมือนกันหมด ไม่ใช่ใครอยากจะเขียนอย่างไรก็เขียนเอาตามความเข้าใจหรือตามถนัดของตนจะอย่างไรก็ตาม เมื่อสรุปแล้วหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ควรมีไว้เป็นสมบัติส่วนตัวมาก ราคาที่ไม่สู้แพงนัก

จางนัค ทองประเสริฐ

Adventures with Authors

By S.C. Roberts (Cambridge University Press)

35 Shillings

เซอร์ ซิดนีย์ โรเบิร์ตส์ เป็นคนมีชื่อมาก หลายทางด้วยกัน ทั้งในค่านักการศึกษา นักผลิตตำราเรียน นักเขียน และเป็นที่ยกย่องกันว่ารู้เรื่องของค็อกเคอร์ जोहनันต์กับเซอร์ลอค โอลิม ไม่มีตัวสู้ หนังสือเล่มนี้เป็นการเล่าอดีตชีวิตอย่างน่าอ่าน ชวนให้แลเห็นว่างาน คำนผู้อำนวย การ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์นั้น ที่ก็จะไม่ยากเกินสติปัญญาเราๆท่านๆไป ต้องทำงานหนักนั้นแน่ แต่พร้อมกันนั้นก็ยังมีเวลาเล่นเป็นงานอดิเรกได้ โดยเฉพาะสมัยเมื่อ เอส. ซี. เริ่มทำการ แม้สำนักพิมพ์ดังกล่าวจะตั้งมาตั้งแต่ร้อยปีแล้ว ผู้อำนวย การ (ซึ่งที่นั่นเรียกว่าเลขาธิการ ของเราที่เรียกบรรณาธิการ) ก็ยังมีเวลาไปสอนพิเศษในมหาวิทยาลัยได้ ต่อมาเคมบริดจ์เลิกระบบอาจารย์พิเศษหมด คงเป็นที่หวังได้ว่ามหาวิทยาลัยในเมืองไทยก็คงจะใช้มาตรการเช่นนั้นบ้างเหมือนกัน (ถ้าไม่เร็วก็ช้า) สำหรับกรณีผู้แต่ง ก็มาได้เป็นคนบดที่สำนักพิมพ์รุก ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาเก่าของตน และได้เป็นรองอธิการบดีอยู่สมัยหนึ่งด้วย (ที่อังกฤษรองอธิการบดี

เป็นตำแหน่งประจำ อธิการบดีเป็นตำแหน่งกิตติมศักดิ์ ซึ่งมีมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์เลือกจากนิสิตเก่า)

เอส.ซี. เล่าเรื่องแค่นั้นเขียนหนังสืออยู่ที่โบรคตัน ได้รับเลือกให้เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์โรงเรียน เขียนบทความชน แล้วหาญส่งไปให้แอนดรู หลานนักเขียนผู้ยิ่งใหญ่แห่งยุค แทนที่ที่ไม่ได้รับตอบหรือตอบอย่างเสียไม่ได้ หรืออย่างดุดกุดแกลน ท่านผู้นั้นกลับตอบจดหมายมา ค้างหนึ่งคนเสมอกัน นิตานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ผู้ใหญ่ควรให้กำลังใจผู้เยาว์ แต่พร้อมกันนั้น ผู้เยาว์ในทันทีที่มีสติปัญญาและความกล้าหาญฝึกเด็กนักเรียนสามัญอยู่ด้วย ด้วยเหตุที่ผู้แต่งผจญภัยกับนักเรียนเช่นนี้ละกระมัง จึงได้ตั้งชื่อหนังสือนี้ไว้ว่า *Adventure with Authors* ซึ่งเมื่อมาทำงานด้านสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ยังต้องมิกิจจกต้อผจญภัยกับนักเขียนยิ่งขึ้นทุกที มีนักแต่งหนังสือที่มีชื่อเสียงปรากฏตนให้เรารู้จักจากหนังสือนี้ มากหน้าหลายตาหลายต่อหลายคน ผู้แต่งพรรณนาไว้อย่างน่าฟัง บางคนกลายมาเป็นมิตรสนิทกับผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ ในระยะเวลาต่อมา แคที่ เอส. ซี. ไม่ค่อยเน้นก็เกือบบาทที่สำนักพิมพ์มีส่วนช่วยนักเขียนนั้น ๆ ให้ได้มีหนังสือตีออกสู่บรรณโลก แม้กระนั้นก็ตาม อ่าน ๆ คุณแล้วก็อครุสีกไม่ไว้ว่าผู้เขียนอังกฤษไม่เป็นพิษให้ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ต้องปวดหัวเท่านักเขียนอเมริกัน แค่นักเขียนอเมริกันโดยทั่วไป ก็ดีกว่านักเขียนไทยหลายท่านัก เห็นจะเป็นเพราะเหตุนี้คือกกระมัง หนังสือไทยส่วนมากจึงปราศจาก “สำนักพิมพ์” เรามีกันแค่นายหน้ารับซื้อเรื่องไปลงทุนจ้างพิมพ์ เหมาค่าเรื่องให้ผู้แต่ง แล้วก็นำไปขาย โดยไม่สู้คำนึงถึงคุณภาพด้านภาษา ข้อเท็จจริง การวางรูปแบบ ตรวจรวิธ อักษรวิธี ตลอดจนกิตติราคาวางขาย คำลิตลิตลิต ยิ่งหนังสือที่ทางราชการจัดพิมพ์เองด้วยแล้ว ยิ่งซ้ำร้ายหนักขึ้น ด้วยจะหาข้อกั้นแสนยาก จะฝากขายก็ไม่ให้ส่วนลดแก่ร้านค้า แถมส่วนมากไม่ยอมขายเสียด้วย เผอิญสมาคมสังคมนักศึกษานี้พยายามจะเป็น “สำนักพิมพ์” ขึ้นมา ก็เลยต้องประสบปัญหาหรือแปดพันประการชนิดที่ เอส. ซี. และผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ที่มีเกือบ

อยู่ในวงผู้รู้ที่รักรักวิชาการ ยิ่งกว่าเห็นแก่ชื่อหรือแก่เงิน จะเคยประสบ แค่นั้นละ ท่านนั้น ๆ ก็ย่อมเผชิญกับปัญหาที่เกินกำลังความสามารถอันเราท่านเผชิญกันอยู่ทางนี้เหมือนกัน

การเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เกินมากี่ ถึงสี่ร้อยปี ก็กับการเริ่มตั้งสำนักพิมพ์ขึ้นใหม่ จะให้เผชิญปัญหาเหมือนกันนั้นไม่ได้ และคนที่ทำงานในประเทศที่เจริญแล้วทางหนังสือ กับในประเทศที่กำลังพัฒนาแค่ทางค่านักคิด มิใช่ค่านักวิชาการ ก็ย่อมผจญกันคิด ๆ คุณแล้วก็นำอิจจา เอส.ซี. ที่มีเวลาเข้าสมาคมการกินก็อยู่ก็ มีเวลาเล่นไฟคีนสะราน ๆ ซึ่งมีเวลาอ่านหนังสือวันละหลายๆ ยิ่งนำอิจจาใหญ่ มิใช่ที่จะต้องเอ่ยถึงการเป็นนายกสมาคมเชอส์ล็อก โฮล์ม หรือการเล่นเก็บหนังสือบอสเวลและจอห์นสัน ทั้งนี้ ก็เพราะเขารับหน้าที่ผจญสังคมนักแต่งหนังสือเท่านั้น ครั้นคนไทยเรากำลังเพลิดเพลินเช่นนั้นบ้าง เราก็เลยจับแก่นของงานไม่ได้ ได้แต่คว้าน้ำเหลว เช่นสมาคมเนยแข็ง สมาคมชิการ์ และสมาคมนักเรียนเก่าอังกฤษ เป็นตัวอย่าง ในบ้านเมืองเรานี้ ผู้หวังดีต่อสังคมต้องแบกหามภาระอื่น ๆ ทั้งทางตั้ง ทางกัน และทางงุง จะมาสอนหนังสือ ผิดหนังสือเท่านั้น หาได้ไม่ อภิเรกลูกอื่น ๆ อย่างที่ เอส.ซี. ใ้รับ จึงหกหายไป เล่นสนุกนาน ๆ ไม่ได้ ถ้าขึ้นเล่น ก็จะเป็นอย่างสมาคมต่าง ๆ ดังที่เอ่ยนามมาแล้ว และบางครั้งบางพวกบางคนเลยหมางานไว้มากไป และการต่อสู้ ซึ่งมีแค่ประทุแพ้ย่อมทำให้เราบางคนกลายเป็นคนไม่น่าพิสมัยไปโดยไม่จำเป็น ในขณะที่ เอส.ซี. คงความเป็นมนุษย์บุรุษชายไว้ได้สมดังอุดมการณ์ของกรีกและโรมัน แม้จะต้องเสียลูกไปในสงคราม ก็หักห้ามใจได้อย่างประเสริฐ

หนังสือเล่มนี้ มีเนื้อหา เพียงสองร้อยห้าสิบหน้าเศษ ๆ แค่นี้ช่วยให้เรารู้จัก เอส.ซี. ซึ่งเป็นบุคคลที่น่ารู้จักอย่างยิ่ง และช่วยให้เรารู้จักนักเขียนอื่น ๆ อีกมาก โดยอาศัยผู้แต่งหนังสือนี้เป็นหลัก เราเองก็น่าจะได้หลักการทำงาน ที่ไม่ควรเอาจริงจังจากชีวิตจนเกินไป ควรหาเวลาพักผ่อนหย่อนอารมณ์บ้าง

กึ่งหนังสือแสดงไว้ให้เห็นเป็นนิตยสารหรือวารสาร เช่นนี้
นี้แล้ว ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์อังกฤษจึงไม่เป็นคนนำ
เพื่อเท่าผู้อำนวยการสำนักพิมพ์อเมริกัน และไม่เบื่องาน
กันถึงผู้อำนวยการสำนักอเมริกัน นอกไปจากนี้แล้ว
หนังสือดังกล่าวยังช่วยให้เราเรื่องราวมหาวิทยาลัย
เคมบริดจ์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ตลอดจน
ไปจนระบบสังคมของคนที่มีการศึกษาสูงของอังกฤษ
ในช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วย

หนังสือนี้พิมพ์เสร็จเมื่อก่อนผู้แต่งกายไม่เท่าไร
นัก ถิ่นรจจะกาย ได้เห็นผลงานของตนเอง คล้าย ๆ
กับที่ เอส.ซี. ทำไว้ ก็คงจะพอใจพอใจตนได้ว่าไม่เสีย
ที่เทิก

สุลักษณ์ ศิวรักษ์

Vietnam: The Lotus in the Sea of Fire
by Thich Nhat Hanh (SCM Press Ltd, 1967)
128 pp. 6 Shilling

เมื่อเร็ว ๆ นี้ ข้าพเจ้าได้อ่านหนังสือที่ให้ความ
จริงเกี่ยวกับสงครามในเมืองญวนเล่มหนึ่ง ชื่อเท็จจริง
จากหนังสือเล่มนี้ ทำให้ข้าพเจ้ามองสภาพความเป็น
ไปของประเทศเพื่อนบ้านเรา ผิดไปจากข้อเท็จจริงที่
ได้จาก ทีวี หรือ นิวสวิท หรือหนังสือพิมพ์ในบ้าน
เราโดยสิ้นเชิง อีกทั้งปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นได้บอกตัวเอง
ว่า ข้าพเจ้าไม่ชอบสงคราม และความรู้สึกเห็นอกเห็น
ใจที่มีต่อชาวเวียดนามผู้บริสุทธิ์ ซึ่งตกเป็นเหยื่อของ
สงครามครั้งนี้ ได้เกิดขึ้นอย่างท่วมท้น

ทิก เนท ฮัน ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นกวี นักการ
ศึกษา และพระภิกษุญวน ผู้ต้องการเห็นประเทศของ
ตนปราศจากสงคราม และหนังสือเล่มนี้ก็มีวัตถุประสงค์
ที่จะบอกความทุกข์ทรมาน ที่ชาวญวนได้รับมา
ตลอดเวลา ๒๐ ปี เริ่มมาตั้งแต่สมัยฝรั่งเศสปกครอง
การเข้ามาของคอมมิวนิสต์ และการทำสงครามกวาด
ล้างของอเมริกัน เหตุการณ์ในเมืองญวนนั้นนับเป็น
ที่น่าสับสน และนับวันจะยิ่งสับสนมากขึ้น การเรียนรู้
เกี่ยวกับสถานการณ์ที่นั่น จึงควรที่จะรับฟังจากผู้กล่าว
ที่คิดว่าน่าจะโฆษณาชวนเชื่อน้อยที่สุด โดยที่ผู้กล่าว

นั้น ไม่มีอคติกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นตัวของตัวเองและ
มีศีลคุ้มครอง การเผชิญหน้ากับความจริงในสงคราม
เวียดนาม จำเป็นจะต้องตัดการโฆษณาชวนเชื่อ
ออกไป และผู้ที่ทำเช่นนั้น ก็ต้องไม่ใช่ฝ่ายเวียดนาม
หรือรัฐบาลที่ไซ่ง่อน ไม่ใช่สหรัฐอเมริกาหรือจีนแดง หาก
ควรเป็นชาวญวนผู้เป็นตัวแทนความรู้สึกนึกคิด และ
ความปวดทรมาน ที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนั้น
ได้รับ

ข้าพเจ้าขอยอมรับว่า หนังสือที่กล่าวถึงนี้ก็ได้
ว่าด้วยเหตุการณ์ในเมืองญวนไว้อย่างแจ่มชัด ไม่เป็น
วิชาการเกินไป หรือลุ่มลึกเกินไปจนคนธรรมดาอ่าน
ไม่รู้เรื่อง อีกไม่ใช่เรื่องภาค ๆ หนึ่ง ๆ อันหาแก่นสาร
อะไรมิได้ ตามที่ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้
เนื่องด้วยผู้แต่งได้ลำดับเหตุการณ์แต่กันจนจบไว้อย่าง
กะทัดรัด เห็นความเป็นมาของพุทธศาสนาในเมือง
ญวน การเข้ามาของฝรั่งเศส และคริสตศาสนานิกาย
โรมันคาทอลิก การเกิดขึ้นของคอมมิวนิสต์ และ
การเข้าแทรกแซงของอเมริกา หลังจากสงครามที่
เมืองแกน (เคียนเบียนฟู) นอกจากนั้น ยังแจกแจง
ถึงศาสนาพุทธ และการรวมตัวทางชาตินิยมที่เกิดขึ้น
ในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ทั้งหมด อีกทั้งเปรียบเทียบ
ท่าทีของจีนแดง และอเมริกาในภูมิภาคแถบนี้
ไว้อย่างน่าฟัง

สงครามในเมืองญวนนั้น ถ้าจะมองให้ลึกลงไป
จะตระหนักได้ว่า สงครามที่ไม่ประกาศอย่างเป็นทางการ
ครั้งนี้ เป็นสงครามทางอ้อมการแผ้วถางอเมริกา
และจีนคอมมิวนิสต์ แม้ว่าจีนคอมมิวนิสต์นั้นจะไม่มีกอง
ทัพอยู่ในเมืองญวนเลยก็ตาม มหาอำนาจทั้งสอง
ต่างแสดงออกซึ่งความกลัวต่อกันและกัน และต่าง
กล่าวหาว่า ฝ่ายตรงข้ามเข้ามารุกรานเวียดนามเพื่อ
ขยายอำนาจของตน ทั้งสองฝ่ายไม่มีบทสรุปที่ชัดเจน
เลยในปัญหาขัดแย้ง การต่อสู้จึงดำเนินต่อไป ทั้งนี้
ไม่ว่าทั้งสองฝ่ายจะบ่มองกันเสรีภาพ หรือแสวงหา
ประชาธิปไตยมาให้เวียดนามหรือไม่ ความจริงที่ว่า
ชาวเวียดนามได้กลายเป็นเหยื่อของการสู้รบก็ยังมีอยู่

ชาวเวียดนามส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นชาวนาประมาด
แก้สเปเปอร์เซ็นต์นั้น ไม่เคยใส่ใจในปัญหาว่า ใคร

คือฝ่ายคอมมิวนิสต์ ใครคือฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ พวกเขาไม่แยแสแต่ต่อสู้การณใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่ตกใจ เมื่อได้รับบอกกล่าวว่า คอมมิวนิสต์จะเข้ามายึดทรัพย์สินสมบัติ และเมื่อมีใครเอ่ยถึงเสรีภาพหรือประชาธิปไตย เขาก็จะพูดย่างขมขื่นว่า “ก็เสรีภาพและประชาธิปไตยจะเป็นอะไรเล่า ถ้าหากไม่มีใครรอชีวิตอยู่เพื่อชื่นชม” คนอเมริกันนั้น มีไม่น้อยที่มองสงครามคามตายตาของผู้สื่อข่าวสงคราม ที่บอกให้ฟังว่า เด็กหนุ่มของเขาหนีท่ามาสู้รบอย่างกล้าหาญ แต่คนเวียคนามกลับมองสงครามต่างกันออกไป เขามองเห็นบ้านที่ถูกระเบิด ถวายเทียมเกวียนต้องแตกตื่นเพราะเสียงเฮลิคอปเตอร์ ผู้เป็นแม่ต้องคอยหลบกระสุนปืนกล และคอยส่งลูกให้แก่ทหารบนเฮลิคอปเตอร์ เพื่ออพยพไปให้รอดชีวิต และเพื่อกรรพลัดพราก ถ้าอธิบายในเรื่อง ‘สงครามเวียคนาม’ ที่มองเห็น จึงกลับกลายเป็นว่า ประชาชนชาวเวียคนามต้องล้มตายลงมากกว่าพวกเวียคอง หรือทหารอเมริกัน ประมาณว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๗ ประชาชนมากกว่าห้าแสนคนได้ถูกฆ่าตายไปแล้ว ไม่มีใครอธิบายโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นขณะนี้ได้ ชาวอเมริกันผู้เชื่อว่าคนเป็นผู้มาช่วย ก็กลับถูกเกลียดและไม่สมหวัง เพราะชาวญวนเมื่อเห็นศพพวกตน ที่ไม่ได้คิดว่าเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่เป็นคอมมิวนิสต์ หากแต่คิดว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้รักชาติที่ตายแล้วเหมือนกันหมด

ผู้เขียนกล่าวซ้ำว่า ถึงแม้ชาวญวนจะไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่างฝรั่งเศสและอเมริกา โภชนาธรรมชาติแล้ว ชาวญวนไม่ได้มองคนอเมริกันในฐานะศัตรู แต่ในฐานะที่ต้องการหาเพื่อน และเป็นเพื่อนที่สร้างสันติ ไม่ใช่สงคราม แต่เวลาที่ผ่านไปจนบัดนี้ สันติภาพก็จะเลื่อนไปอย่างไม่มีกำหนด เกียรติภูมิของวอชิงตันก็ยิ่งลดน้อยลง เนื่องด้วยปัญหาที่วอชิงตันมองเห็นนั้น ทยุคอยู่แก่การทิ้งระเบิดเส้นทางโฮจิมิน แล้วขยายไปไซฟอง หรือซานฮอย หรืออาจจะเป็นบักกิง ไนอันคัมต่อไป ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะบังคับให้เวียคนามเห็นใจมาร่วมโต๊ะประชุม แต่ทำไมวอชิงตันไม่ตระหนักถึงความเข้าใจอันถูกต้อง ลงในหัวใจ

ของชาวเวียคนามทั้งหมด ผู้เขียนกล่าวต่อไปว่า สงครามในเวียคนามขณะนี้ จะสูญเสียความหมายไปเรียบร้อยแล้ว สิ่งที่คาดคิดทั้งหมดจึงกลับเป็นว่า อเมริกา บังคับเพื่อนของเขาให้เป็นศัตรู อเมริกา คิดแต่เพียงสิ่งที่จะเป็นไปได้ใน เรื่องชัยชนะทางทหาร แต่ไม่ได้ตระหนักถึงความพ่ายแพ้ทางการเมือง และจิตวิทยา คนทั้งโลก เคยคิดว่า ประวัติศาสตร์ของอเมริกานั้น เป็นรูปเคารพของการปฏิบัติเพื่อเสรีภาพ และประชาธิปไตยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๑๔ แต่ในเวลา นี้ดูเหมือนรูปเคารพนั้น จะได้กลายเป็นความรุนแรง และกำลังทางทหารไปเสียแล้ว

ผู้เขียนได้เล่าว่า แม้ความทุกข์จะเกิดกับชาวนาที่อยู่ตามชนบท แต่พวกคนในเมือง ก็ช่วยโอดสาจากสงคราม สร้างความร่ำรวยให้ตัวเองจากคอลลาร์อเมริกัน คนพวกนี้จะต่อต้านการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่จะทำให้สงครามสงบ และจะกอบโกยความมั่งคั่งให้มากที่สุด คนพวกนี้ทำให้ราคาของแพงขึ้น บ้านเช่าไม่มีสำหรับชาวเวียคนามที่อพยพมาจากชนบท, แท็กซี่ก็อ่อนรับเฉพาะทหารอเมริกัน เพราะให้ราคาแพง การครองชีพในเวียคนามได้ ขณะนี้ เต็มไปด้วยความยากแค้น ความหิวบังคับให้ชาวญวนที่อพยพหนีภัยสงครามจากชนบทเข้ามาในเมือง ยินยอมพร้อมใจที่จะทำทุกอย่าง แม้แต่การขายบุตรสาวหรือเมียของตน ให้เป็นโสเภณี เฉพาะในเมืองคานังเอง โสเภณี ๑ คน สามารถที่จะเลี้ยงคนไม่ให้ตกขายได้ ๔ คน ก็ด้วยความหายนะของสงครามนั่นเอง ที่ทำให้คนล้มคุณค่าจ้างทุกอย่างในชีวิต และสามารถทำทุกอย่างได้เพื่อความอยู่รอด ในส่วนที่เกี่ยวกับทหารอเมริกัน ผู้เขียนแจกแจงไว้ว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะควบคุมพฤติกรรมของทหาร ๔๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งมีความกายเผ่าคองอยู่ทั้งเบื้องหน้าเบื้องหลัง ทั้งในโคลนคม และป่าเขา ที่เต็มไปด้วยแมลงมีพิษสงครามทำให้หนีรบเหล่านั้น มองไม่เห็นค่าของศีลธรรม โดยเฉพาะในกรณีที่เขาคิดว่าไม่ได้เข้ามาสู้รบด้วยสาเหตุอันชอบธรรม แต่จำต้องมาสู้รบ เพราะถูกบังคับให้มา ข้าพเจ้าคิดว่าครึ่งสงครามกลางเมือง

สเปญ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ นั้น ทุกคนจะเต็มใจอาสาสมัครมาขาย กามอกุมกที่เขาคือเชื่อมากกว่า อาสา มารบเพื่อเงินในสงครามครั้งนี้

หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้คนอ่านเข้าใจสภาพบ้าน แรกสาแหกรชาตของเมืองญวนปัจจุบัน รู้ถึงการขึ้น เป็นวีรบุรุษของโฮจิมินห์ และการล้มคว่ำของรัฐบาล ทหารสมัยหลังจากการปกครองอันกคชซึ่งของโงคินเคียม ในฐานะที่เป็นภิกษุในพุทธศาสนา ผู้เขียนกล่าวว่า ปฏิบัติกัณฑ์ของชาวพุทธ นับตั้งแต่พระทศกวางคัก เมาตัวเองประท้วงการทำสงคราม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗ นั้น ก็เพื่อสร้างความสนใจให้ชาวโลกเห็นความทุกข์ ที่ชาวญวนทั้งประเทศได้รับ ผู้เขียนได้มีจดหมายไป ยังผู้รักสันติทั่วโลก โดยบอกกับมาร์ติน ลูเธอร์ คิง ว่า การต่อสู้ของชาวพุทธเพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพนั้น ก็เช่นเดียวกับการต่อสู้ของชาวนิโกร เพื่อให้ได้มาซึ่ง ความยุติธรรมและความเสมอภาค จดหมายที่มีไปถึง องค์สันักปาปา ปอลที่ ๖ ก็ชวนให้ชาวพุทธ และ ชาวคริสต์ ในเวียดนาม และทั่วโลก ก่อตั้งการ ทำสงคราม นอกจากนั้น ทิศ เนทซัน ยังยื่นสารไป ยังวอชิงตัน เพื่อขอความเห็นใจ และหาทางออกให้ ทั้งนี้บรรดาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาเวียดนาม ที่ผู้เขียน นำมาไว้ท้ายเล่มนั้น มีข้อความที่น่าสนใจยิ่งนัก โดยเฉพาะ ตอนที่กล่าวถึงว่า ในเวียดนามปัจจุบัน ไม่มีผู้ใดที่มีสิทธิตามกฎหมาย ที่จะพูดถึงสันติภาพ ได้ ทำให้เราใคร่ครวญถึงการกระทำอันมิชอบ ที่รัฐบาล โคจวโนโลกนี้ จะพึงมีต่อสิทธิในการแสดงออกของ มนุษย์

นักปราชญ์อย่างเบอทรัน รัสเซล เอง ได้ลง ความเห็นว่า การทำสงครามในเวียดนาม เป็นอาชญา กรรม ญิง ปอด ซากร์ ก็ถึงกับเดินทางมาญี่ปุ่น เพื่อร่วมกินขบวนต่อต้านการทำสงคราม แต่ในหมู่ พวกเราที่คิดแต่เรื่องแคบ ๆ แค่งการจกงานปาร์ตี้ หรือ งานบอลล์ จะเห็นสงครามในเวียดนามขณะนี้ ว่าอย่าง ไร โลกนี้ อาจจะต้องกฎของคาร์วิน ที่ว่า ใครแข็ง แกรกว่าย่อมเป็นผู้ชนะ แต่การจะปล่อยให้ ชีวิต มนุษย์เป็นเครื่องเล่นของสงคราม ที่ต่างฝ่ายต่างไม่

เต็มใจ ก็จะไม่นึก ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับ ผู้เขียน หนังสือเล่มนี้ ที่ว่า สงครามเวียดนามนั้น ก่อให้เกิด ความระอาย ไม่เพียงเฉพาะชาวเวียดนามเอง เท่านั้น แต่เป็นความระอายของชาวโลกทั้งหมด ที่มี ส่วนร่วมฝักขอบในทางมนุษยธรรม ถ้าหากเขาไม่ สามารถจะช่วยยุติสงครามครั้งนี้ลงได้

สุชาติ สวัสดิ์ศรี

The Cats of Benares

by Geraldine Halls (Heinemann) London, 1967
21 Shillings

Geraldine Halls' second novel firmly confirms her as one of the foremost chroniclers of that still inseparable water and oil mixture: the international expert in Asia. Whether the setting is Siam as in *The Silk Project* or India as in this latest novel, Mrs. Halls describes with understanding and sympathy the emotional, physical, and moral confrontation between the European expert and the Asian community in which he works. Richard Margolis burdened by cynicism but with an intuitive understanding and sympathy for the cultural realities of his environment recalls the hero of *The Silk Project*. Margolis exhibits an admirable sense of restraint and caution in his dealings with his Indian counterparts and remains, to the end, wary of "changing the ways of these people" to fit some internationally defined goal. Mrs. Halls' sense of color, sound and smell is evocative and we are ever conscious of the environment in which this tragedy unfolds.

Mrs. Halls captures all the variations on the international expert theme and her descriptions may make these latter day international colonialists squirm just a bit. She also exhibits a firm understanding of that intricate and often mysterious mechanism: The Indian Mind. The author's description of Asian reactions, in this instance, Indian officialdom to the work both official and extra curricular of the international expert, rings very true. I

find her less convincing when she is dealing solely with the emotional knots into which her European experts tend to tie themselves. The author is on sober ground when an Asian figure is on the scene. I can't but reflect that Mrs. Halls must have been a charming but elusive Asian counterpart in one of her previous existences.

Burana na Ubol

เอกสารออกใหม่

อียิปต์

เนื่องในโอกาสที่ทะเลทรายของปีที่ ๑๔ เสด็จเยือนประเทศนี้เป็นทางการ ระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๐ นั้น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย กับสำนักพิมพ์ของเรา ได้จัดพิมพ์เรื่องน่ายุติเกี่ยวกับอียิปต์ เป็นการรับเสด็จ แห่งละเล็ม คือ ของดีจากอียิปต์ กับ คำให้การชาวอียิปต์ สมาคมทั้งสองแจกจ่ายหนังสือไปยังท่านที่เคารพนับถือ และสมาชิกของตน โดยหวังจะได้รับเงินบริจาคจากท่านเหล่านั้น เพื่อส่งไปสมทบทุนช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวอียิปต์ ซึ่งกำลังเดือดร้อนแสนสาหัส ผู้ที่ยังมิได้รับแจกก็จะหาซื้อได้ตามร้านหนังสือทั่วไปในกรุงเทพฯ (เล่มแรก ๑๐ บาท เล่มหลัง ๕ บาท) รายได้ทั้งหมด สมทบทุนช่วยเหลือผู้ลี้ภัย

ลาว

ฝ่ายยุทธพิทธสมาคมแห่งราชอาณาจักรลาว ก็ได้จัดพิมพ์เอกสารภาษาลาวออกใหม่ คือ ถวามเป็บมา อองลาว ของ อู่ถ่า ยิมวิงสา (๓๕๔ หน้า ๓๐ บาท) พร้อมกันนั้น ผู้เขียนคนเดียวกันนี้ ก็ได้ตีพิมพ์วิธีอ่านอักษรลาวขึ้นใหม่ ผู้สนใจอาจหาซื้อได้ในราคาเล่มละ ๓ บาท อีกเล่มหนึ่งของโรงพิมพ์รัฐบาลลาว คือ นิตานเงินชื่อ เบืออู่ อองหวัวฮาลู (๔๐ หน้า) ร้านเฉลิมนิจ ก็ได้พิมพ์หนังสือเกี่ยวกับประเทศลาวเล่มใหม่เป็นภาษาอังกฤษชื่อ History of Laos by M.L. Manich

วารสาร

ทางคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งอาจารย์กับนักศึกษาคอยแยกกันทำหนังสือคนละเล่ม บัดนี้หันกลับมาพร้อมแรงร่วมใจกันจัดทำวารสาร โบราณคดี รายสามเดือน (๘ บาท) ออกมาแล้วสองคราว ส่วนหนังสือภาษาอังกฤษในต่างประเทศนั้น เอกสารการสัมมนาทางวิชาการฉลองกิ่งศตวรรษมหาวิทยาลัยฮ่องกงแก่ ค.ศ. ๑๙๖๑ เพิ่งตีพิมพ์แล้วเสร็จในศกนี้ ชื่อ Golden Jubilee Congress, Proceedings of the Symposium on Historical, Archaeological and Linguistic Studies on Southern China, S-E. Asia and Hong Kong Region (Hong Kong University Press) มีเรื่อง Thai Migrations ของพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร กับ Two Thai MSS on the Kunlum Kingdom ของชจร สุขพานิช รวมอยู่ด้วย (HK \$ 75) ทางมหาวิทยาลัยอินเดียก็ได้ตีพิมพ์ The Arts of Thailand ขึ้นใหม่ (US\$ 8.95) วารสาร The Institute of Pacific Research ของ The China Academy ฉบับเดือนกันยายน ก็มีเรื่อง Thai Indigenous Literature by Witt Stwasariyanon กับเรื่อง Thai Cultural Values by Eugene Wang เช่นกัน

ฉบับหน้า

นายจำนงค์ ทองประเสริฐ จะวิจารณ์ ระบบการเมืองปัจจุบันเล่มที่ว่าด้วยยุโรป นายพิทยา สายหู จะวิจารณ์เรื่อง Southeast Asian Tribes, Minorities and Nations edited by Peter Kundstader (Princeton) และนายแลรี่ สโตเฟล จะวิจารณ์เรื่อง Thailand Social and Economic Studies in Development by T.H. Silcock (Australian National University Press)

ข่าวคราวในวงการหนังสือ

ภายในสิ้นปีนี้ สำนักพิมพ์ ๖ จะผลิต ประวัติศาสตร์เยอรมัน ของเจ้าชายชูเบิร์ตส ชูเลอเวนสไตน์ ความที่ตกลงกันได้กับสถานเอกอัครราชทูตเยอรมัน นายนิธิเกียรติวงศ์ แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้แปล

ราคา ๓๐ บาท (ค่าส่ง ๓ บาท) ส่งจังก่อนหนังสือ
ออก ๒๕ บาท (ไม่กีกค่าส่ง) **ประวัติศาสตร์จีน**
ฉบับของกุกุคร์จ ที่ ส. ศิวรักษ์ แปลนั้น บัคนี้นายสค
กุ่มระโรหิต กำลังทยอยตรวจแก้ให้ด้วยความกรุณา
กงออกแล้วทันเดือนมกราคม (๓๐ บาท) ส่วน**มือเกิด**
ลัทธิประเพณีจีน ที่นายจันงัก ทองประเสริฐ แปล
(ราชบัณฑิตยสถาน) นั้น ตีพิมพ์มา ๒ เล่มแล้ว เราจะ
วิจารณ์เมื่อออกครบหมกทั้งชุด เช่นกัน พร้อมกับนี้
ก็ขอแจ้งให้ทราบว่ **กวีนิพนธ์** ของอังกกร กัลยาณพงศ์
จำหน่ายหมดกลแล้ว เล่มใหม่ของผู้เขียนคนเดียวกัน
นี้ จะว่าด้วย **กรุงเทพ ฯ** โดยเฉพาะ และอาจรวมบท
กวีนิพนธ์อื่น ๆ ด้วยก็ได้ ถ้าสำนักพิมพ์ ฯ ไม่จัดการ
เอง ก็จะมีมอบให้บริษัทศึกษาศยามดำเนินการพิมพ์
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของนายกิเรก ชัยนาม
ก็จวนหมกแล้ว สำนักพิมพ์ ฯ ได้มอบให้ทายาทของ
ท่านผู้เรียบเรียง ปรับปรุงใหม่ ตักภาคผนวกออก จะ
ได้พิมพ์จำหน่ายเล่มเดียว ในราคาย่อเมยา เพื่อช่วย
ให้นักศึกษาคือซื้อไว้ใช้เรียนได้ หากต้องการหลัก

ฐานเพิ่มเติม ก็ควรมีเล่มใหญ่จากห้องสมุด เล่ม
ใหม่นี้จะออกให้ทันระยะคหนังสือสอบ ปีการศึกษา
ทางศึกษาศยาม ก็ได้เตรียมพิมพ์ **ปาฐกถาขุกล่าวศุ**
ของศาสตราจารย์ กิเรก ชัยนาม ซึ่งจะรวมทุก
เรื่องที่ยังไม่เคยตีพิมพ์จำหน่ายมาก่อน กับจะตัด
ทอนข้อความบางประการมาจากหนังสือที่แจกใน
งานพระราชทานเพลิงศพด้วย รูปประกอบมาก
(๓๕ บาท) กะออกให้ทันวันที่ ๑ พฤษภาคม ซึ่งเป็น
วันครบรอบปีแรกของการดิ้งอนิจกรรมของอังกปารุค
The Center for S-E Asian Studies Kyoto University
ตีพิมพ์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับเมืองไทยหลายเล่ม (เป็น
ภาษาอังกฤษ) โดยเฉพาะปัญหาทางเรื่องข้าว เล่ม
ใหม่ก็ว่าด้วยเงินในมลายู เสียคายที่ไม่ขาย ผู้สนใจ
ต้องเขียนไปขอ

นิสิตนักศีกษา ที่ต้องการจะส่งเรื่องของคนมาลงใน
สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับนิสิตนักศีกษา ๔ โปรดส่ง
มาที่สำนักพิมพ์แห่งนี้ได้ ภายในต้นปี

ผู้ช่วย บ.ก.

<p>๑ เจ้านั่งน้อยร้อยซังจงฟั้งพี รู้แล้วกลียาย่าอึ่งไป คนเห็นอกนักก็เพราะกลิ้งทัวหนังสือ ความกึกความหลังกำลังเรียว อ่านหนังสือที่เป็นหนังสือ เกิดมาชาติหนึ่งนงน้อย ถ้าเจ้ารู้จักรักหนังสือ แก่นั้นแหละยุคนี้เป็นยุคการก้า</p>	<p>ผินหน้ามาทางนี้จะบอกให้ ไม่บอกใครที่บอกเจ้าคนเคียว หนังสือคือเพื่อนปลอบยามเปล้าเปลี่ยว อ่านหนังสือเสียประเคียวก็เลิศลอย ตลอดโลกจะเล่าลือเจ้าไม่ถ้อย อาจไม่แก่นแต่ไม่ถ้อยเรื่องปัญหา รู้จักอ่านรู้จักซื้อรู้จักหา หุคเจ้าต้องกว้างพอสมควรว</p>
<p>๒ ร้านศึกษาศยามอยู่สามย่าน บรรรอากาศโมศรมีอบวล</p>	<p>เป็นร้านขายหนังสือที่ศครบถ้วน ชวนเพื่อนเพื่อนไปหากมากซังคิ</p>
<p>๓ ถ้าแม่นักพิเป็นก้อยเก่า อ่านหนังสือเสียวันนี้</p>	<p>ทวน้องเล่าก็เป็นจักกี้ย เป็นกี้ยกี้ยแคลตสิกเอย ๑ ๑๑๑๑</p>

ด้วยภินันท์นาการจาก **ขรรค์ชัย บุนปาน**

แพรว์พิทยา

๑๑๖ - ๑๑๘ ว่างบูรพา พระนคร โทร. ๒๔๒๘๓

จัดพิมพ์เรื่องต่างๆ ของ ส. ศิวรักษ์ ดังนี้

มาพูดภาษาไทยกันดีกว่า

รวมเรื่องแต่แรกออกโรงจนไปเขียนอยู่เมืองอังกฤษ

๕๙๖ หน้า ๑๒ บาท

ลาชสี่สยาม

รวมเรื่องแต่กลับมาจากอังกฤษจนปัจจุบัน

๖๒๔ หน้า ๑๔ บาท

ความคิดความอ่าน

รวมเรื่องตั้งแต่อยู่เมืองไทย ไปเมืองนอก และกลับมาทำงานในนี้

๖๑๖ หน้า ๑๔ บาท

แผ่นดินและประชากรของข้าพเจ้า

พระอัครวิษณุประวัติของทะเลลามาแห่งธิเบต ส. ศิวรักษ์ แปล แกะไขพิมพ์ใหม่ ใช้กระดาษปอนด์ มีภาพประกอบมาก

หน้า ๑๕ บาท

เล่มที่จะพิมพ์ในอันดับต่อไป คือ

จดหมายรักจากอเมริกา

ฉบับพิมพ์ครั้งที่สอง ซึ่งจะเป็นครั้งแรกที่มีรูปประกอบ และใช้กระดาษดี เหมาะสำหรับให้เป็นของขวัญวันใหม่ปี

หน้า ๑๒ บาท

นายแพทย์ อุดม โปษะกฤษณะ

ครูแพทย์ที่ดีนั้น นอกจากจะต้องมีคุณลักษณะสองประการ คือ ความเป็นครูและความเป็นนักวิทยาศาสตร์เช่นครูทั่วไปแล้วยังต้องมีคุณลักษณะอีกประการหนึ่ง คือ ความเป็นแพทย์ ความเป็นครูนั้น คือ ความสามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ศิษย์ได้ดี ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถแต่มีคุณธรรมสูงต่อไปในวันข้างหน้า ส่วนความเป็นนักวิทยาศาสตร์ คือ ความเป็นผู้รู้ในวิชาการ มีความอยากรู้อยากเห็นและฝึกฝนในการค้นหาความจริงอยู่เป็นนิจ และความเป็นแพทย์นั้น คือ ความรู้ความสามารถในการรักษาพยาบาลผู้ป่วย และการมีคุณธรรมของแพทย์

ศาสตราจารย์นายแพทย์ อุดม โปษะกฤษณะ เป็นผู้หนึ่งซึ่งนับว่ามีคุณลักษณะสามประการนี้ครบถ้วน

ในข้อแรก ความเป็นครูนั้น นับว่าท่านเป็นครูที่ดีคนหนึ่ง แม้ว่าท่านจะไม่ใช้คนพูดเก่ง แต่ก็สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี เพราะท่านรู้จักตัวของตนเองดีในข้อนี้ ท่านเคยกล่าวว่า “ การสอนนั้นไม่ใช่ของง่าย โดยเฉพาะสำหรับอาจารย์หนุ่ม ๆ ที่ยังไม่เคยสอนเลย ยังจำได้ว่าเมื่อกลับจากเยอรมันใหม่ ๆ ผมเสียเวลาถึง ๓-๖ ชั่วโมง ในการเขียนปาฐกถาเพื่อใช้สำหรับแสดงชั่วโมงเดียว และทุก ๆ ปีก่อนแสดงเรื่องที่ซ้ำ ๆ กัน ก็ต้องเสียเวลา อีกไม่น้อยกว่าครั้งละ ๑ ชั่วโมง ” นอกจากนั้นแล้ว ท่านยังพยายามติดตามผลการสอนของท่านตลอดเวลา โดยจะจับบันทึกเกี่ยวกับผู้ป่วยไว้เสมอ แล้วคอยติดตามนักศึกษาดูว่า ได้สนใจติดตามอาการของผู้ป่วยหรือเปล่า หากปรากฏว่า มีการละเลย ท่านจะไม่พอใจเป็นอย่างมาก

แม้ท่านจะเป็นคนเงียบ ชอบทำงานคนเดียว ไม่ชอบงานทางบ้านบริหารก็ตาม แต่ท่านก็มีความเข้าใจนักศึกษาเป็นอย่างดี ยอมรับฟังความคิดเห็น และพยายามหาโอกาสมาใกล้ชิดกับนักศึกษาอยู่เสมอ นอกจากงานของคณะซึ่งท่านมักจะไปร่วมด้วยเสมอแล้ว ท่านยังหาโอกาสไปนอนในหอพักนักศึกษาร้อย ๆ ซึ่งทุกครั้งที่ท่านจะไปอย่างเงียบ ๆ ในวันที่พาของคณะท่านก็มาร่วมสนุก ดงเล่นกีฬากับนักศึกษาอย่างสนิทสนม

สำหรับความเป็นนักวิทยาศาสตร์เห็นจะไม่เป็นปัญหา ท่านเป็นนักวิชาการเต็มตัว พยายามเข้าห้องสมุด อ่านตำราต่าง ๆ อยู่เป็นนิจ ทางด้านความเป็นแพทย์ท่านก็เป็นผู้มีความสามารถสูง มีประสบการณ์และความชำนาญมาก เป็นที่ยอมรับนับถือของแพทย์ทั่วไป

นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ เป็นบุตรอำมาตย์เอก พระยาเกษตรรักษา (เจียง) เกิดเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๔๕๓ บิดาของท่านรับราชการอยู่ในกระทรวงเกษตร ตั้งแต่เป็นเสมียนเงินเดือน ๒๐ บาท จนถึงเป็นเจ้าของบัญชี ได้ชื่อว่าเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต และเคร่งครัดต่อระเบียบจนเป็นที่ไว้วางใจของคนเป็นอันมาก แม้จะอยู่ในสมัยที่ข้าราชการไทยนิยมมีเมียมาก บิดา

ของท่านก็มีภรรยาเพียงคนเดียว คือ คุณหญิงแฉ่ม ทำให้ท่านได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างใกล้ชิด บิดาของท่านเป็นคนรุ่มร้อน ไม่ชอบไปเที่ยวเตร่ที่ไหน เมื่อเลิกจากงานแล้ว ถ้าไม่ต้องไปธุระที่อื่นต่อหรือไปเยี่ยมใคร ก็จะกลับบ้านแต่วัน หรือแม่จะไปไหนก็ไม่กลับมีดคำ เมื่อห้ามบุตรทุกคนสูบบุหรี่ดื่มเหล้า และเล่นการพนัน ก็ได้บำเพ็ญตนเป็นแบบฉบับของผู้ใหญ่ที่ดี คือสิ่งใดที่ห้ามลูกก็ห้ามตนเองด้วย ไม่ได้ว่าผู้ใหญ่จะต้องมีอภิสิทธิ์เหนือผู้น้อยทุกขณะ อบายมุขเหล่านี้ จึงไม่มีโอกาสมาครอบงำท่านเลย มารดาของท่านก็เป็นคนใจบุญสุนทรทาน และรักลูกมาก ดังจะเห็นได้จากที่ท่านเล่าไว้ว่า “เมื่อเวลาที่ลูก ๆ ยังเล็ก ๆ ท่านยอมเสียสละทุกอย่างเพื่อลูก เช่น เวลาที่ไม่สบาย ท่านก็ยอมอดอาหารที่นำรับประทานหลายอย่าง รับประทานแต่ข้าวต้มกับปลาแห้งและกล้วยหักมุก เพื่อให้หน้านมของท่านบริสุทธิ์ บุตรที่รับประทานนมท่านนั้น จะได้หายวันหายคืน ถ้าไม่เป็นดังนั้น ท่านก็ยอมทนรับประทานอาหารดังนั้นต่อไปเป็นเวลานาน ๆ”

ในวัยเด็กท่านไม่มีโอกาสได้เล่นกีฬา เพราะบิดาของท่านกลัวจะเกิดอันตรายเมื่ออยู่กับบ้าน เนื่องจากเป็นสมัยที่พงศาวดารจีนกำลังแพร่หลายมาก จึงมักใช้เวลาว่าง

ให้หมกไปกับการอ่านหนังสือเหล่านี้ ท่านเคยเขียนไว้ว่า “ การอ่านหนังสือพงศาวดารจีนนั้น มีประโยชน์ในการขัดเกลานิสัยของเราอยู่มาก เพราะสอนให้เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต กล้าหาญ ไม่โกหก ขยันหมั่นเพียร มีความกตัญญู พระเอกต่าง ๆ ของเรื่อง เช่น กวนอู เตียวจูลง ซียินกั๊ย เหล่านี้เป็นยอดของคนดีควรจะเอาอย่าง ”

เรื่องการอ่านหนังสือนี้ หากเทียบกับสมัยปัจจุบัน จะเห็นว่าแตกต่างกันมาก สมัยนี้เยาวชนของเรา พวกกันเห็นห่างจากเรื่องเช่นนั้น เรื่องจีนที่เราอ่านก็มักเป็นเรื่องอกินหารล้วน ๆ เรากำลังหันไปสนใจกับหนังสือนวนิยายสมัยใหม่ ซึ่งโดยมากเป็นเรื่องของความเพ้อฝัน หาได้เป็นแบบฉบับที่จะช่วยอบรมคุณธรรมให้แก่ผู้อ่านได้อย่างจริงจังไม่ ยิ่งบางประเภทที่มีได้ใส่ใจในศีลธรรม ก็ยิ่งน่าอันตราย บางเรื่องที่พยายามเอาเรื่องไร้ศีลธรรมมาสอนศีลธรรม เยาวชนของเราก็มีน้อยคนนักที่จะเข้าใจจะนี่จึงไม่สู้แปลกอะไรเลยที่เด็กของเราไม่รู้ว่าจะอะไรคือความดี สิ่งใดวิญญูชนสรรเสริญ หรือแม้จะมีความเข้าใจอยู่บ้างก็ทามั่นคงใจในคุณความดีเหล่านั้นไม่

นอกจากการอ่านหนังสือแล้ว ท่านยังได้รับการฝึกหัดจนเย็บจักรเป็น และเย็บด้วยมือได้อย่างชำนาญ ท่านกล่าวไว้เอง

ว่า ความชำนาญในการเย็บด้วยมือนี้เองเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ท่านผ่าตัด และเย็บไส้ติ่งงามเรียบร้อยจนกล้าที่จะอวดใครต่อใครได้ด้วยความภาคภูมิใจ

ทางด้านการศึกษา ในเบื้องต้น ท่านได้เล่าเรียนในโรงเรียนอัสสัมชัญ ได้มาเป็นนักเรียนแพทย์ที่ศิริราชเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๕ สำเร็จได้รับปริญญาของจุฬาฯ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้รับรางวัลเนื่องจากทำคะแนนเป็นเยี่ยมในวิชาสรีรวิทยา และพยาธิวิทยา มีฝีมือการทำงานละเอียดประณีตมาก รูปที่ท่านเขียนในวิชา topographic Anatomy ยังเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาแพทย์มาจนบัดนี้

ลักษณะที่เด่นชัดอีกประการหนึ่ง คือความเป็นคนช่างสังเกตและช่างพิจารณาไม่แต่ทางด้านวิชาการเท่านั้น ทางด้านบุคคลยังได้พิจารณาอุปนิสัยของเพื่อนและผู้ที่ท่านมีโอกาสใกล้ชิด เป็นต้นว่า เมื่อครั้งยังเป็นนักศึกษาแพทย์ได้สังเกตเห็นลักษณะของเพื่อนผู้หนึ่งคือ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ว่ามีระเบียบในการทำงานมาก เวลาจะนำกล้องจุลทัศน์ไปใช้ จะเอาผ้าเช็ดหน้าเช็ดโต๊ะจนสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ ความมีระเบียบอันนี้ได้ติดตัวไปจนตลอด เมื่อไปเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง จึงจัดกิจการต่าง ๆ

ได้เป็นที่เรียบริ่ยอ้มมาก นอกจากนั้นเมื่อเป็นแพทย์แล้ว ท่านก็ชอบสังเกตการทำงานของคนอื่น ๆ อยู่ตลอดมา จนท่านกล้ากล่าวว่า “ผมได้เห็นหมอมามาก และคอยสังเกตการทำงานของเขาเสมอ จึงรู้จักแน่ชัดว่าใครทำอะไรได้ดีเพียงไร ใครหมั่นดูแลคนไข้ จนแม้แต่อาการเพียงเล็กน้อยก็จับได้ เช่น อาจารย์ใช้ ยูนิพันธ์ ซึ่งดำร่วมงานกับท่านแล้ว เป็นไม่มีอะไรพลาด”

โดยที่รั้งงานทางด้านอายุรศาสตร์ เมื่อเรียนจบแล้วจึงเข้าทำงานอยู่ในแผนกนั้น แต่อยู่ได้เพียงปีเดียว ก็ย้ายไปอยู่แผนกกายวิภาคศาสตร์ ท่านเป็นคนไทยคนหนึ่ง ที่อยากไปนอกมากที่สุด เพราะใจผั่งอยู่ว่าเมืองไทยนั้นยังห่างความเจริญมาก แต่เมืองนอกนั้นเต็มไปด้วยความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะทางวิชาการ ในครั้งกระนั้นท่านยังไม่มีจุดหมายปลายทางที่แน่ชัด ไม่มีอะไรจะเรียนโดยเฉพาะ คิดแต่ว่า ขอให้ได้ไปเมืองนอกก็แล้วกัน ในเรื่องนี้ท่านได้กล่าวดำหนดินตนเองไว้ว่า ผมเป็นนกแก้วไม่มีความกิกอะไรเลย อะไร ๆ ที่ฝรั่งเขียนมาในตำราถูกต้องทุกประการ” แม้จะชอบวิชาอายุรศาสตร์มากที่สุด แต่เห็นว่าดำกลับมารับราชการในแผนกนี้ ก็คงจะพบแต่อุปสรรคและขวากหนามมากมาย

ประกอบกับเวลานั้นโรงเรียนทันตแพทย์เพิ่งตั้งขึ้น แพทย์ไทยในทางนี้เพิ่งมีเพียงสองท่านคือ หลวงอาจวิทยาวัฑฒน์ และนายแพทย์สี สิริสิงห์ทำให้ท่านเริ่มเห็นทางทะลุปรุโปร่งว่า ถ้าไปศึกษาทางนี้ ก็จะได้กลับมาเป็นคนี่สามของเมืองไทย ในที่สุดท่านก็พยายามจนได้รับทุนขุมโบลต์ไปศึกษา ณ ประเทศเยอรมันนี เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๕๑ ได้ศึกษาจนได้รับปริญญาทางทันตแพทยศาสตร์ แต่ด้วยสาเหตุบางประการ (ระหว่างนั้นเป็นเวลาสงคราม) ทำให้ท่านยังไม่อาจกลับเมืองไทยได้ จึงเข้าศึกษาต่อจนได้รับปริญญาทางศัลยศาสตร์ จากกรุงเวียนนา กลับสู่ประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๕๔ เข้าสังกัดอยู่ในคณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล ในฐานะศัลยแพทย์ ทำงานอยู่จนได้เป็นหัวหน้าแผนกศัลยศาสตร์ และได้เป็นคณบดีอยู่สมัยหนึ่ง (๒๕๐๗—๒๕๑๐)

ท่านเป็นผู้นำวิชาศัลยกรรมสมองเข้ามาในเมืองไทย แล้วพยายามปรับปรุงแก้ไขจนวิชาการด้านนี้ก้าวหน้าไปมาก ผลการดำคักเป็นที่น่าพอใจ ไม่แต่ที่ศิริราชเท่านั้นยังแพร่หลายไปยังที่อื่น ๆ ด้วย ในทางส่วนตัวท่านก็ได้เขียนบทความทางวิชาการไว้ไม่น้อย โดยเฉพาะทางประสาทศัลย

ศาสตร์ (Neurosurgery) เช่นผลจากการกระทบกระเทือนของสมองจากอุบัติเหตุ การชกมวย และก้อนเนื้องอก ในทาง ส่วนรวมท่านก็พยายามสนับสนุน ให้คน ในแผนกได้มีโอกาสไปศึกษาเพิ่มเติม ทำให้วิชาการด้านนี้ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง โดยลำดับ

นอกจากบทความทางวิชาการแล้วท่าน ยังได้เขียนบทความสารคดีอื่นๆ โดยเฉพาะประวัติบุคคล เวลาสอนท่านมักยก ตัวอย่างบุคคลสอดแทรกเข้าไปด้วย ท่าน เป็นคนที่ทำงานโดยสม่ำเสมอ มีสมุด กำนักรักติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา ในที่ประชุม ทางวิชาการ หรือแม้ขณะนั่งอยู่ในรถยนต์ ถ้าถึงที่ทางเรียบแล้วท่านจะต้องเขียน บันทึกที่อยู่เสมอ งานทางหนังสือของท่าน จึงละเอียดและประณีตยิ่ง ท่านไม่ใช่ นักพูด แต่เมื่อจะต้องแสดงสุนทรพจน์ ท่านก็ แสดงได้จับใจมาก ทั้งนี้เพราะท่านได้ตระเตรียมเขียนไว้ก่อนแล้ว สุนทรพจน์ของ ท่านทุกครั้งมีสารประโยชน์ นำฟังเป็น อย่างยิ่ง

สำหรับคุณลักษณะที่เด่นที่สุดของท่าน น่าจะได้แก่ผู้มีความสำคัญอย่างสูงถึงจะเห็นได้ จากการกระทำหลายอย่างของท่าน เป็นต้น

ว่า ระหว่างที่เป็นนักศึกษาแพทย์เวลาว่างท่านมักจะไปพักที่บ้านขุนกายวิภาค พิศาล อาจารย์ในแผนกกายวิภาคศาสตร์เมื่อ ขุนกายฯ ถึงแก่กรรม ทางแผนกกายวิภาค ศาสตร์ ได้จัดตั้งทุนขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ ท่านก็ได้้นำเงินมามอบให้เป็นทุนร่วม ค่าย เป็นจำนวน ๕,๐๐๐ บาท มารกา ของท่านเองเมื่อถึงแก่กรรม ในระหว่าง ที่ท่านพำนักอยู่ในต่างประเทศ แม้จะมีกิจ ธุระมาก ก็พยายามหาเวลาว่างค้นคว้า เรื่องราวต่างๆ มาเขียนหนังสือเพื่อตีพิมพ์ แจกในงานศพเป็นมาตุบุชา ผู้มีพระคุณ ต่อท่านพระองค์หนึ่งคือ สมเด็จพระพร ยาศัยนาทนเรนทร เมื่อทรงประสูรท่าน ก็พยายามติดตามพระอาการอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งสิ้นพระชนม์

ท่านเป็นคนที่มีเพื่อนมาก แต่ละคนมี การผูกพันน้ำใจกันแน่นหนา เมื่อเพื่อนได้ ทุกข์ท่านจะพยายามช่วย ไม่ทอดธุระถ้า เป็นญาติของผู้ที่ท่านนับถือ ท่านจะยอม สละเวลาทำงานให้ เช่นเมื่อบุตรสาวของ นายแพทย์สุต แสงวิเชียร เป็นไส้ติ่ง อักเสบ อันเป็นโรคร้ายที่แพทย์คนอื่นๆ ก็ผ่าตัดได้ แต่ท่านถือเป็นเรื่องที่ท่านพึง กระทำเอง เพื่อให้การรักษาเป็นไปอย่าง ดีที่สุด

ท่านเป็นคนมีอำนาจในตัว แต่คนโดย
มากรักท่านเพราะแท้ที่จริงท่านเป็นคนมี
หัวใจโอบอ้อมอารี ใจบุญสุนทรทาน
เช่นเมื่อเวลามีเทศน์มหาชาติ ทางคณะไม่
มีเงินทำบุญ ท่านก็ใช้เงินส่วนตัวของท่าน
เอง ในทางธรรม ท่านก็สนใจทั้งทาง
ปริยัติและปฏิบัติ

เมื่อนายแพทย์ สุก แสงวิเชียร ได้
รับเหรียญกษัตริย์มาลา เข็มศิลปวิทยา ในปี
พ.ศ. ๒๕๐๙ ขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่ง

เป็นคณบดี ได้กล่าวสุนทรพจน์มีข้อความ
ตอนหนึ่งว่า เมื่อครั้งนายแพทย์อวย
เกตุสิงห์ ได้รับเกียรติอันนี้ ก่อนหน้านั้น
ไม่นาน หลายคนแปลกใจที่ครั้งนั้นอาจารย์
หมอสุกไม่ได้ร่วมรับถ้วย ความพิศวง
จึงกล่าวนี้ ท่านจะนึกเลยมาถึงตัวท่านหรือ
ไม่ก็ตาม ในที่สุดท่านก็ได้รับเหรียญเชิดชู
เกียรติอันนี้ด้วยอีกผู้หนึ่ง.

วิรัช โสภณวัฒน์

ด้วย อภินันทนา กาวจาก

บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด
บางกระบือ พนมพร โทร. ๔๗๐๐๘

ใช้น้ำมันสามทหาร รายได้เข้ารัฐ

ตัวอย่างนี้แทนการจาก
บริษัท ลีเวอร์ บราเธอร์ (ประเทศไทย) จำกัด

ผู้ผลิต

ผงซักฟอกบริส

สบู่หอมลัคส์

สบู่ตราชั้นโลด ๗ ล ฯ

ข้อเสนออันไร้ผล

๒๙ กันยายน ๒๕๑๐

เรื่อง วันหยุดราชการพิเศษจำเพาะปีนี้
กราบเรียน ฯพณ ฯ นายกรัฐมนตรี

ตามที่ทางราชการประกาศให้ถือเอาวันที่ ๒๙ ธันวาคม เป็นวันที่ระลึกถึงสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้น ก็โดยที่วันดังกล่าวตรงกับวันทางจันทรคติ ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารว่า สมเด็จพระอริยวงศาคตมหาราชเจ้าพระองค์นั้น ได้ทรงกอบกู้เอกราช โดยที่ทรงยึดครองกรุงศรีอยุธยา ราชธานีกลับคืนมาได้จากพม่าข้าศึก

ณ วันดังกล่าว ได้จัดเป็นงานเสด็จพระราชดำเนิน ถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ที่วงเวียนใหญ่ จังหวัดธนบุรี เป็นประจำอยู่แล้ว ทั้งนี้ย่อมยังความปลื้มปีติยินดี ให้แก่ประชาชนชาวไทย ผู้รักความเป็นไทย ทุกทิวหน้างังจะเห็นได้ว่ามีหน่วยราชการ องค์กร

ห้างร้านและเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาต่างๆพากันไปถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ด้วยความกตัญญูกตเวทิต์ มิใช่น้อย แม้ผู้ที่ไม่มีโอกาสจะแสดงการวสัถการ ณ สถานที่นั้นได้ ก็ย่อมจะรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระองค์ท่าน ตลอดจนพระบรมราชกฤษฎีกาฉันทราพแห่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท เพราะได้ทรงมีส่วนอย่างสำคัญในการกู้ชาติ ณ กาลครั้งนั้น พร้อมด้วยท่านทหารหาญผู้เสียสละอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

ก็บัดนี้ เป็นปีที่บรรจบครบรอบ ๒๐๐ พรรษกาล จำเดิมแต่ท่านผู้กล้าหาญต่างๆนั้นได้กอบกู้เอกราชของชาติไทยให้คืนมา และรักษาสืบมาได้โดยไม่ขาดสายจนทุกวันนี้ ทั้งสมัยนี้ก็เป็นสมัยที่คนไทยทั้งชาติต้องการความสมัครสมานสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความข้อนี้ปรากฏอยู่ใน

กระแสพระราชดำรัส ซึ่งตรัสเตือนใจชาวเราอยู่เนือง ๆ ราวผนว เองก็ได้ย้าถึงคุณธรรมข้อนี้อยู่เสมอ หากเราจะนำวีรกรรมจากอดีต โดยเฉพาะในโอกาสอันเป็นมงคล เช่นนี้ มาเตือนใจให้เรานึกถึงความเป็นชาติ นึกถึงความกล้าหาญ ความเสียสละของบรรพบุรุษ ก็น่าจะอำนวยประโยชน์ให้บังเกิดความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติขึ้นได้อีกมาก

พวกข้าพเจ้าผู้มีนามข้างท้ายนี้ ล้วนเป็นประชาราษฎร ผู้มีอาชีพและวิทยฐานะต่าง ๆ กัน แต่ล้วนเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ และสนับสนุนรัฐบาลปัจจุบัน ด้วยความบริสุทธิ์ใจ จึงใคร่ขอกราบเรียนเสนอให้ทางราชการประกาศเอาวันสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงกอบกู้กรุงศรีอยุธยาครบ ๒๐๐ ปี เป็นวันหยุดราชการพิเศษวันหนึ่ง จำเพาะประจำศกนี้ ด้วยเป็นโอกาสอันสำคัญพิเศษ และถ้าทางรัฐบาลจะกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปบวงสรวงพระอศิตมหาราช ในวโรกาสอันสำคัญนี้ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพิ่มหรือแทนการเสด็จฯ ถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ที่หล่อขึ้นใหม่ ณ วงเวียนใหญ่นั้น ก็คงจะเป็นมิ่งมงคล

แก่พระบรมราชวงศ์ และประเทศชาติสืบต่อไป

พร้อมกันนั้น ถ้าทางราชการจะจัดงานสมโภชพระนครศรีอยุธยา หรือกรุงธนบุรีด้วย ก็จะเป็นเหตุให้ประชาราษฎร เพิ่มความปีติปราโมทย์ ภูมิใจในความเป็นไทย พอใจหันกลับไปมองคุณคดียของตน

การที่คนปัจจุบัน หันกลับไปศึกษาอดีตมากเพียงไรก็จะช่วยให้เขาเข้าใจวัฒนธรรมความเป็นมา และความเป็นชาติ อย่างถูกต้องดั่งแท้ มากเพียงนั้น

ที่พวกข้าพเจ้ากราบเรียนเสนอมา^๕นี้ก็เพราะเข้าใจว่ารัฐบาลปัจจุบัน ยินดีรับฟังมติประชาราษฎร และเชื่อมั่นว่าข้อเสนออันเกิดจากความบริสุทธิ์ใจนี้ จะมีผลดีแก่ประเทศชาติโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง

จึงกราบเรียนเสนอมาเพื่อพิจารณา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

พระยาอนุমানราชชน

ม.จ. วิเศษศักดิ์ ชยางกูร

ม.จ. พิริยคិត คិតกุล

นาย ยศ วัชรเสถียร

นาย สติศย์ เสมานิล

นาย สมศักดิ์ ชูโต

นาย ศิริชัย นฤมิตรเรขการ

นาย อวบ สาณะเสน

นาย จรัส วันทนทวี
นาง สุวรรณี สุคนธ์เที่ยง
นาย สมชาย พุ่มสอาด
นาง แม้นมาศ ชวลิต
นาง เรืองอุไร กุศลาคัย
นาย นิจ ทิพย์ธีระนันท์
นาย พิธิษฐ์ เจริญวงศ์
นาย พัทธา สายหนู
นาย สุเมธ ชุ่มสาย ณ อยุธยา
นาย ไพจิตร เอื้อทวีกุล
นาย อังคาร กัลยาณพงศ์
นาย บรรเจิด อินทุจันทร์ยง
นาย แสงอรุณ รัตกสิกร
นาย ผัน วิทวัสสกุล
นาย สุวิทย์ สถิตวิทยานนท์
นาย ไกรสร ศรีสุวรรณ
นาย ประยงค์ ศิโยง
นาย พงศ์ศักดิ์ กุ่อารี
นาย จัตวา กลิ่นสุนทร
นาย ประเทศ สุขสติกัย
นาย พิจารณ ตั้งค์ไพศาล
นาย นนทวัชรธน จันทนะผลิน
นาย อธิธิพร ธงอินเนตร์
นาย เฉลิม ทองศรีพงศ์
นาย ชลิต ภัทรวลี
นาย รั้งสรรค์ ธนะพรพันธ์
นาย ธเนศ ศรีวัฒนา

นาย นำพันธ์ จิรนนท์
นาย ประชุม ศรีวิโรจน์
นาย อนุสรณ์ ภัทรสุนทรวงศ์
นาย ธนิก เศรษฐีกุล
นาย ปรีชา วิทยานนท์
นาย อำนาจ วณิชยาโกศล
นาย ปรีชาญ แก้วทะเลง
นาย สุกิจ โรจนพันธ์
นาย สมชาย วิรุพผล
นาย จรูญ โกสีย์ไกรนิรมล
นาย ชัยโรจน์ เทพสุเมธานนท์
นาย ไพฑูรย์ สินลารัตน์
นาย สุเทพ คุณาไทย
นาย เกชาชัย สังข์ขอบ
นาย สถาพร มงคลดาว
นาย บุญช่วย เกศสุคนธ์
นาย เติมศักดิ์ สุวรรณศักดิ์
นาย สุวิทย์ พงษ์วิทยานุกฤต
นาย ภิญโญ เอกอธกมกิจ
นาย สง่า อุตริสินธุ์
นาย ธัญญา ผลอนันต์
น.ส. อนงค์ ประมุขกุล
น.ส. ธนาภรณ์ เชิดชู
น.ส. เสาวนีย์ รุจิระอัมพร
น.ส. สุกัญญา ไทสุพันธ์
น.ส. สมศรี ศรีประไพ
นาย ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์

นาย ศกดา มหาอัมพรพฤกษ์

น.ส. รัชณี กิติพรชัย

นาย สมคิด เทียนทอง

นาย สุชาติ ศุภสวัสดิ์กุล

นาย โกมล คีมทอง

นาย พิเชิต ชัยเสรี

น.ส. เขาวลักษ์ณ์ วุฒิวัย

น.ส. ภีมะลาภ วงศาโรจน์

น.ส. เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ

นาย ธวัชชัย ธีรานุสนธ์

น.ส. เรวดี ศรีสัจจา

น.ส. ศรีวรรณ รอควิฒนกุล

น.ส. สุวิทนา ภวภูตานนท์ฯ

น.ส. อติศัย แจ่มจันทร์

น.ส. ศันสนีย์ ธีรเชียรประภา

น.ส. นราทิพย์ ศรีเมธากุล

นาย วิทยากร เขียงกุล

นาย สุชาติ สวัสดิ์ศรี

นาย เทพศิริ สุขโสภา

นาย พิภพ ธงไชย

นาย สุจิตต์ วงษ์เทศ

นาย สุเรน ธงชาติ

นาย เรืองชัย ททรัพย์นรินทร์

นาย ชรรค์ชัย บุณปาน

นาย นันทะ เจริญพันธ์

นาย ศุภกิจ นิมมานรเทพ

นาย สุลักษณ์ ศิวรักษ์

อนึ่งจากหนังสือ นายกรัฐมนตรีได้แสดงความเห็นชอบด้วย ดังแต่คำว่า “ผู้รักถิ่น” นั้น ไม่เหมาะ ท่านได้มอบให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นเจ้าของเรื่อง คิดต่อขอรายละเอียดจากพระยาอนุমানราชธน เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พระยาอนุমানราชธน ในฐานะประธานกรรมการจัดงานอนุสรณ์ต่ออายุ ๒๐๐ ปี ได้มอบให้เลขาธิการคณะกรรมการดังกล่าวเข้าพบรัฐมนตรีเจ้าของเรื่อง ในวันที่เข้าพบรัฐมนตรีนั่นเอง ถัดมาในเวลาบ่ายนั้นคือพิมพ์ อ้างคำของโฆษกและรองโฆษกประจำทำเนียบนายกรัฐมนตรี ว่าคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้วันที่ ๒๔ ธันวาคมเป็นวันหยุดราชการประจำปี →

บริษัทนี้เข็บบเล่มปกแข็ง

- ๕๕ บที่ ๑-๒ หมด
- ๕๕ บที่ ๓ ราคา ๑๕๐ บาท
- ๕๕ บที่ ๔ ราคา ๑๕๐ บาท
- พิเศษ ๑-๔ ราคา ๑๕๐ บาท

บริษัทนี้ ฉบับเก่า ๆ มีเหลือเฉพาะบางฉบับ จำหน่ายเกินกว่าราคาที่ตั้งไว้เดิมทุกฉบับ ผู้สนใจติดต่อขอทราบรายละเอียดได้ที่สำนักพิมพ์ ฯ

จดหมายจาก

เลขาธิการคณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๐

ขอประทานกราบเรียนท่านประธานกรรมการ
อนุสรณ์อยุธยา

ตามที่มีบัญชาให้เกล้าผมไปหาท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๘ นั้น เกล้าผมได้ไปพบท่าน และกราบเรียนถึงความจำเป็นมาของงานอนุสรณ์อยุธยา และคณะกรรมการตั้งเกล้า ซึ่งมิใช่กิจในกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรทรงเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา ในเรื่องนี้ ท่านประธานที่ปรึกษาได้รับสั่งเน้น แก่คณะกรรมการ ซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติมาโดยตลอด คือมิให้ทำการเพื่อก่อให้เกิดความเกลียดชังพม่า หากให้เน้นไปในทางที่จะให้เรารู้จักตัวเราเองยิ่งขึ้น เกล้าผมได้มอบเอกสารและเล่าถึงผลงานต่างๆ ที่คณะกรรมการชุดนี้ได้ประกอบมา โดยเฉพาะงานนิทรรศการ ผลงาน และศิลปวัฒนธรรมอยุธยา ซึ่งยังคงแสดงอยู่ใน

พิพิธภัณฑสถาน อยู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในบัดนี้ กล่าวโดยสรุป การจัดงานตั้งเกล้าขึ้นก็เพื่อเน้นในความเป็นไทย เพื่อให้ภูมิใจในบรรพบุรุษ และเพื่อเผยแพร่สิ่งที่ตั้งงามของราชธานีเก่าของเราให้เป็นที่แพร่หลายออกไป นอกไปจากนี้แล้วการทำงานเช่นนี้มีผลพลอยได้ในทางเชื่อมความร่วมมือระหว่างรัฐและราษฎร โดยที่ฝ่ายราษฎรเป็นผู้ริเริ่มขึ้น หากขอความร่วมมือจากทางราชการ ตามลำดับขั้นที่เกี่ยวข้อง และก็ได้รับความร่วมมือมาโดยตลอด เกล้าผมกราบเรียนท่านรัฐมนตรีว่า ถ้าประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยโดยแท้จริงต่อไป ประชาราษฎรกับทางราชการควรร่วมมือกันทำการ โดยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในฐานะอันเสมอกัน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมตายเดียว ราษฎรไม่ควรบาคหน้าเข้าไปขอเงินขอความอุปการะจากรัฐบาลเรื่อยๆ ไป หากควรหา

ทุนทรัพย์เองบ้าง คงเช่นงานอนุสรณ์
อยุธยาที่แล้วมา ห้างร้านและสถาบัน
ต่างๆ ก็ได้ให้เงินอุดหนุน (แม้ข้าราชการ
บางหน่วยงานก็สละเงินส่วนตัวมาช่วย
เหลือ เพื่อให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมทำงาน
อันสำคัญครั้งนี้)

นอกจากนี้ เกล่ำผมยังได้กราบเรียน
ท่านรัฐมนตรีถึงทัศนคติที่คณะกรรมการ
ชุดนี้ใคร่เสนอแก่รัฐบาล แต่ในวันที่
เกล้าผมไปพบท่านนั้น ไปในฐานะเอกชน
ยังมีได้รับมติจากเพื่อนกรรมการคนอื่น ๆ
เมื่อวานนี้ จึงเรียนเชิญคณะกรรมการ
มาประชุมหารือกัน โดยมีนายศิริชัย
นฤมิตรเวชการ เป็นประธานแทน ที่
ประชุมได้ลงมติเป็นข้อ ๆ ตามที่เกล้าผม
ได้แจ้งให้ทราบถึงข้อความที่ได้ไปเจรจา
กับท่านรัฐมนตรีมา ดังนี้

๑) วันหยุด ที่ประชุมแสดงความปิติที่
รัฐบาลประกาศเอาวันที่ ๒๘ ธันวาคม
เป็นวันหยุดราชการ พร้อมกันนั้นก็ตั้ง
ความหวังว่าจะหยุดจำเพาะปีนี้ มิใช่
ทุกปี ทั้งนี้หนังสือพิมพ์บางฉบับรายงาน
และกรรมการต่างก็ตั้งความหวังว่ารัฐบาล
คงจะจัดงานให้เน้นไปในทางสร้างสรรค์
เพื่อความสามัคคีของคนในชาติ เพื่อ
ความภูมิใจในบรรพบุรุษ และเพื่อนำอดีต
มาประยุกต์ให้เป็นประโยชน์แก่ปัจจุบัน

และอนาคต อนึ่งคณะกรรมการเห็นว่า
เมื่อจัดงานวันเสียกรุงที่เริ่มเมื่อวันที่ ๗
เมษายน นั้น อาจมีข้ออันจะถูกครหาได้
ว่าไม่เป็นโอกาสอันจะพึงยินดี คณะ
กรรมการนี้จึงรับมาทำและพร้อมที่จะรับ
คำวิพากษ์วิจารณ์ ถ้วยการจัดงานดังกล่าว
เราทำกันขึ้นเพื่อให้เกิดอุปมาธรรมเป็น
ที่ตั้ง โดยหาได้ยึดถือโซกลางแต่อย่างใด
ไม่ พร้อมกันนั้นคณะกรรมการก็ไม่
ประสงค์ที่จะให้รัฐบาลต้องมารับคำตำหนิ
ร่วมด้วย และคณะกรรมการก็ได้กราบ
บังคมทูลพระกรุณาให้เสด็จพระราชดำเนิน
มาเป็ตงานดังกล่าว เพราะไม่ต้องการ
ให้สถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาพัวพัน
ในกรณีที่จะมีคำตำหนิเกิดขึ้นได้เช่นนี้
สำหรับวันที่ระลึกที่พระเจ้าตากที่ “ได้กรุง
ศรีอยุธยากลับมาเป็นของไทย” (ใน
อัญประกาศเป็นคำที่คัดจากพระนิพนธ์
เรื่อง *ไทยรบพม่า*) นั้น เป็นวันมงคลอัน
ควรปิติปราโมทย์ แต่ด้ายเดียว และที่
รัฐบาลพร้อมที่จะจัดงานใหญ่เป็นที่ระลึก
เช่นนี้ด้วยแล้ว คณะกรรมการมีมติว่า
งานดังกล่าวควรเป็นเรื่องที่ทางราชการ
เป็นแม่งาน ส่วนคณะกรรมการอนุสรณ์
อยุธยาจะยินดีร่วมมือกับทางราชการเท่า
ที่จะขอร้องมาและเท่าที่แต่ละคนจะทำ
ได้ โดยที่เมื่อทางเอกชนเริ่มงานอนุสรณ์

อยุธยาเมื่อวันที่ ๗ เมษายนนั้น ทางราชการก็ได้ให้ความร่วมมือมาโดยตลอด หากบันทึก ทางราชการจะจัดงานฉลองชัยชนะของพระเจ้ากรุงธนบุรี เอกชนพลเมืองต่าง ๆ ก็ย่อมจะยินดีร่วมงานกับราชการอย่างเต็มที่ เป็นสัญลักษณ์อันดีของการทำงานร่วมกันของรัฐและราษฎร ในฐานะอันเสมอภาคเสมอไต่กัน ทั้งนี้โดยที่ราษฎรกลุ่มที่เข้าไปทำงานร่วมกับรัฐบาลไม่หวังผลพลอยได้ใดๆ จากรัฐ หากต้องประสงค์ผลได้แก่ส่วนรวมเท่านั้น

๒) **บวงสรวงพระอศิตมหาราช** คณะกรรมการเห็นชอบด้วย กับข้อเสนอของเกล้าผม ที่ว่ารัฐบาลควรกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปบวงสรวงพระอศิตมหาราช ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการฉลองรับชนะ ถึง “สมเด็จพระอศิตมหาราชได้มาขับไล่เจ้าตาก มิให้ตั้งอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา ก็ขับไล่ด้วยไมตรีจิต ตักเตือนมิให้พลาดพลั้งไป ด้วยเห็นแก่เกียรติยศ” (ไทยรบพม่า หน้า ๒๘) ทั้งนี้แสดงว่าพระอศิตมหาราชแห่งกรุงเก่าย่อมทรงห่วงใยพระราชวงศ์และประเทศชาติตลอดมา ดังเมื่อเร็ว ๆ นี้ ก็ทรงบวงสรวงพระอศิตมหาราช ในพระบรมมหาราชวัง ที่กรุงเทพฯ นี้ หากจะนำเอากาลละอันพิเศษนี้ อัญเชิญเสด็จ

พระราชดำเนินขึ้นไปกรุงเก่าเพื่อประกอบพระราชพิธี เพื่อศิริสวัสดิมงคลแก่พระราชวงศ์และอาณาประชาราษฎร์ ก็จะเป็นกุศโลบายอันประเสริฐของรัฐบาล เมื่อสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปิยมหาราชธิราชเสวยราชสมบัติเท่ารัชกาลพระรามาธิบดีที่ ๒ ที่ปรากฏว่าเป็นรัชกาลอันยืนยาวที่สุดในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปทรงประกอบมหกรรมสมโภชพระนครศรีอยุธยานั้น เป็นงานรัชชมงคลครั้งสำคัญ คณะกรรมการเห็นว่าโอกาสนี้ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากาลครั้งนั้น และการบวงสรวงดังกล่าว นอกจากจะเป็นราชาบัจจายนธรรมและเทวทานุสสติแล้ว ยังมีผลในทางจิตวิทยา อันเป็นคุณอย่างเอนกแก่ชาวอยุธยาและชาวไทยทั้งมวลให้หวนมาเห็นถึงความสำคัญของอดีต และเพิ่มพลังให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ในปัจจุบันด้วย

๓) **งานสมโภชพระนครศรีอยุธยา** คณะกรรมการเห็นว่า จะจัดเป็นการใหญ่ อย่างงานรัชชมงคลในรัชกาลที่ ๕ ย่อมไม่มีเวลาที่ทำได้ และจะแยกไปทำที่กรุงธนบุรีด้วย ก็ไม่เหมาะ ตามปรกติทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็จัดงานปีใหม่ ณ ปลายเดือนธันวาคม อยู่แล้ว หากกระทรวง

มหาดไทยจะบอกไปทางจังหวัดให้จัดงานให้เป็นพิเศษขึ้น โดยยี่สิบวันมาเริ่มแต่ วันที่ ๒๘ ที่ก็จะเหมาะและสะดวก และการออกธำมรงค์แล้ว หากจะจัดให้แตกต่างไปจากทางการสนุกเท่านั้น ให้มีความคิดถึงความยิ่งใหญ่ของอยุธยาในหนหลังไว้ด้วย ก็จะน่าสรรเสริญยิ่ง และให้มีเยาวชนตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และหน่วยราชการอื่น ๆ นอกจังหวัดไปร่วมด้วยก็จะเป็นงานใหญ่ได้ไม่ยากนัก

อนึ่ง ควรจัดให้มีการเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ ทั้งที่เคยมีมาแต่สมัยอยุธยาเป็นราชธานี เรื่องนี้ นายธนิต อยู่โพธิ์ ได้เคยค้นคว้ามา มาก และแสดงปรากฏภาพปรากฏอยู่แล้วหากทางราชการจะขอให้อธิบดีกรมศิลปากร เป็นแม่บ้านจัดการเล่น และให้กรมการฝึกหัดครู ขอแรงนักเรียนฝึกหัดครูตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มาร่วมแสดงตามคำแนะนำและฝึกซ้อมของกรมศิลปากร ก็จะได้การเล่นที่งดงาม เป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชน ได้มีส่วนร่วมงานอันสำคัญนี้ และเป็นการฝึกเยาวชนให้รู้จักวัฒนธรรมที่มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีด้วย

การเล่นที่สำคัญควรจัดในวันที่จะเสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปบวงสรวง (๒๘) กำหนดเวลาให้เหมาะ จะได้ทอดพระเนตร

ได้ด้วย และถ้าจะจัดให้มีสักการาในบึงพระรามในค่ำวันนั้นได้ด้วย ก็จะเพิ่มบรรยากาศของกรุงเก่าขึ้นมาอีกเป็นอันมาก และสิ่งที่สำคัญยิ่งคือควรมีการชักชวนให้ประชาชนประกอบการกุศล เป็นต้นว่าการตักบาตรพระ ๒๐๐ รูป ในวันที่ ๒๘ ธันวาคม ณ บริเวณพระราชวังเดิม เป็นต้น

๔) **นิทรรศการ** ที่คณะกรรมการเคยจัดมาแล้วนั้น ณ วาระที่สำคัญครั้งนี้ ควรที่ทางราชการจะจัดเอง จะได้ไม่ซ้ำกับที่เคยแสดงมาแล้ว และควรจะจัดให้ดีกว่าได้ด้วย ติดแสดงนิทรรศการ ในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ย่อมเหมาะที่จะจัดนิทรรศการได้ดี ในการนี้ กรรมการที่เคยจัดนิทรรศการมาแล้วทุกคนยินดีให้ความร่วมมือเท่าที่ทางราชการจะเรียกร้องให้ช่วยเหลือ และคณะกรรมการมีศิลปวัตถุบางชิ้นที่ยินดีให้ยืมตั้งแสดงร่วมด้วย งานนิทรรศการนี้ควรมีระยะเวลาานเท่ากังานสมโภชจะเป็นสัปดาห์หนึ่งแต่วันที่ ๒๘ เป็นต้นไป ที่ก็จะสมควร

นิทรรศการนี้ ก็ควรเชิญเสด็จทอดพระเนตรในวันบวงสรวงนั้นด้วย เพราะได้ทราบว่ามีพระราชประสงค์ที่ใครจะได้ทอดพระเนตรมาแต่เมื่อคราวจัดที่หอสมุดแห่ง

ชาติ ทำวาทกรรม มาแล้ว แต่ไม่ทรงสะดวก
เรื่องหมายกำหนดการ เพราะต้องเสด็จ
พระราชดำเนินประเทศอิหร่านในระยะ
นั้น

๕) **ปาฐกถาและอภิปราย** ณ ระยะ
เวลาแสดงนิทรรศการนั้น ถ้าจะมีปาฐกถา
ทางวิชาการ สักครั้งหนึ่งจะดียิ่ง เช่นเชิญ
คณะบดี คณะโบราณคดี แสดงบรรยาย
เรื่องวีรกรรมของพระเจ้าตากสินมหาราช
ที่เจาะจงท่านผู้นี้ ก็เพราะเหมาะทั้งทาง
ตำแหน่งทางคุณวุฒิ และชาติวุฒิ ได้
สมาชิกแห่งพระราชวงศ์ กล่าวยกย่อง
พระเจ้ากรุงธนบุรี จะเป็นที่น่ายินดียิ่งนัก
นอกไปจากนี้ กระทรวงมหาดไทยน่าจะ
จะให้สำนักผังเมืองจัดอภิปราย ให้ประ
ชาชนชาวอยุธยาหายความข้องใจเรื่อง
แผนการ ๒๐ ปี ที่จะบูรณะราชธานีเก่า
นี้ จะเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดีมาก จะ
แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมุ่งหวังทางอนาคต
เพื่อความผาสุกของราษฎรและเพื่อเกียรติ
ภูมิของชาติ

๖) **การท่องเที่ยว** ตลอดงานนี้ ควร
ขอให้กรมประชาสัมพันธ์และสื่อมวลชน

โฆษณาชวนให้เป็นพิเศษ ขอให้สถาบัน
การศึกษาชวนนักเรียนไปเที่ยว และขอ
ให้รถไฟ รถยนต์โดยสาร จัดขบวนพิเศษ
ขอให้องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวจัดนำ
เที่ยวเป็นพิเศษ ขอให้ให้มีมัคคุเทศก์ประจำ
ตามโบราณสถานต่าง ๆ ในตำนานนี้ ถ้าจะ
ขอให้นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยที่เรียน
ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มามีส่วนช่วย
เป็นมัคคุเทศก์ด้วย ก็จะเป็นประโยชน์แก่
เยาวชนนั้น ๆ ยิ่งนัก อนึ่ง คณะกรรมการ
ได้ขอเงินจากห้างร้านและสถาบันการกุศล
จัดป้ายติดไว้ตามโบราณสถานหลายแห่ง
แล้ว แต่ป้ายนี้ไม่คงทนถาวรเท่าที่ควร ถ้า
ทางราชการจะปรับปรุงป้ายเหล่านี้ให้ดีขึ้น
โดยไม่ลบลบนามเจ้าของเงินครั้งแรกที่ช่วย
มา จะเป็นกำลังใจแก่เขาและเป็นการเกื้อ
กูลสาธารณชนในถิ่นวิชาความรู้อย่างมาก

ตามที่คณะกรรมการมีความเห็นเพิ่ม
เติม จากที่เกล้าผมกราบเรียนเสนอท่าน
รัฐมนตรีไปแล้วนั้น เกล้าผมเห็นว่า
คณะกรรมการมีน้ำหนักกว่าบุคคลคนเดียว
จึงทำรายงานเสนอท่านประธาน ฯ หาก
เห็นควรจะส่งรายงานนี้ต่อไป ยังท่านรัฐ
มนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ลงที่
จะเป็น ข้อช่วยประกอบการพิจารณาของ

ท่าน ก็เป็นได้ แต่ที่สำคัญนั้น กลับผม
เห็นว่า แม้เวลาจะกระชั้นแล้วก็น่าจะมี
กรรมการของราชการสำหรับจัดงานนี้โดย
เฉพาะ

ควรมีควรรแล้วแต่จะกรุณา

(นาย สุกัญญ์ ศิวรักษ์)

ประธานคณะกรรมการได้เขียนหนังสือมาส่งขอเสนอ
ขอให้รัฐมนตรีเจ้าของเรื่องนำเสนอหัวหน้ารัฐบาล
กับขอขออนุญาตรัฐมนตรี ที่ประกาศเอาวันที่ ๒๔
ธันวาคมเป็นวันหยุด หรือยกวันนั้นกับชาวปรากฏอยู่
ได้ตลอดมา ว่าทางราชการอนุมัติวันหยุดราชการ
เพิ่มขึ้นอีก ๑ วันทุกปีไป ใคร ๆ ก็พากันไปทวงแต่
เรื่องวันหยุด ทว่าใครมีเข้าใจสาระแห่งข้อเสนอไม่
และแล้วคณะรัฐมนตรีก็ลืมคิดเลิกเรื่องวันหยุด และ
ระงับเรื่องสองศตวรรษแห่งวีรกรรมของพระอศิต
มหाराชของชาติไทยด้วย ทั้งนี้โดยมิได้มีการนำข่าว
เกี่ยวกับข้อความ ที่ออกจากปากโฆษกและรองโฆษก
สำนักนายกรัฐมนตรีแต่ประการใด เป็นอันว่าผู้มี
อำนาจของเมืองไทยในปัจจุบัน ก็ยังคงไม่เห็นความ
สำคัญของอศิตผู้นั้นเอง ถ้าเป็นรัชกาลก่อน ๆ
อศิตคือโลกาภิวัตน์สำคัญเช่นเป็นงานใหญ่ ใน
รัชกาลนี้ ขอพระอศิตมหाराชไปรับรับคำบวงสรวง
ตั้งเขตต์จากราชภูมิกองการรัฐบาลแล้วด้วย และ
ข้อความในคำลิลิตที่ว่ารัฐบาลประกาศหยุดงานนั้น มี
แต่ตั้งเรียบเรียงและตีพิมพ์ เพราะหลงเชื่อโฆษกของ
รัฐบาล ต้องขออภัยไว้ในที่นี้ด้วย

บ.ก.

บริษัท ซีเมนต์สยาม จำกัด

๑๒๑๔ ถนนพระราม ๔ สามย่าน พระนคร

เป็นตัวแทนจำหน่ายของ

สมาคมสังคมนักข่าวแห่งประเทศไทย
สมาคมภาษาและหนังสือ
มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยวิชาวิทยาศาสตร์
สำนักพิมพ์วิบูลย์กิจ
บริษัทศิริพัสค

และจำหน่ายหนังสือของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น

องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก
พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย
สมาคมพุทธการพิมพ์แห่งประเทศไทย
สำนักนายกรัฐมนตรี
สภาวิจัยแห่งชาติ
ราชบัณฑิตยสถาน
คุรุสภา
กรมการศาสนา
และสมาคมท้องถิ่นแห่งประเทศไทย

ลูกค้าต่างจังหวัดที่สนใจติดต่อได้เสมอ

สมาคมบาลีปกรณ์

ตีพิมพ์ :

พระไตรปิฎกพร้อมด้วยคำแปล
พจนานุกรมบาลีอังกฤษ
พจนานุกรมบาลีสยามชานาม
ไวยากรณ์บาลีสำหรับผู้เริ่มศึกษา ฯลฯ
ผู้สนใจติดต่อขอรายชื่อหนังสือได้จาก 30 Dawson Place London, W. 2

publishes :

PALI TEXT SOCIETY
Pali Texts and Translations
Pali-English Dictionary
Dictionary of Pali Proper Names
Introduction to Pali (a Primer and Reader)
Catalogue post free 30 Dawson Place London, W. 2

กฎหมายอยุธยา

ของ น.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ช่างมีจำหน่าย

๑๐ บาท

นายติเรก ชัยนาม ตามที่คณะของคณบดี

สำนักพิมพ์สมาคมสังคมาศตวรรษตีพิมพ์จำหน่ายสมทบทุนการศึกษา ติเรก ชัยนาม ทั้งสิ้น
โดยไม่หักค่าใช้จ่ายใด ๆ

๑๐ บาท

บรรณาธิการยินดีรับข้อเขียนจากทุกท่าน ต้นฉบับที่เรียบร้อยยอมได้รับการพิจารณาก่อน
แต่ไม่สามารถตอบเป็นรายบุคคลได้เสมอไป หากผู้ใดใคร่ได้รับต้นฉบับคืน ขอได้
ส่งซองติดไปรษณีย์แยก พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ของถึงตนเองไปด้วย อนึ่ง บรรณาธิการยอม
จะไม่ตอบกระแหนะกระแหนะตีพิมพ์ปากเอารัดเอาเปรียบผู้เขียนเรื่องสงฆ์เป็นอันขาด แต่
อาจเขียนให้กำลังใจไปยังผู้เขียนนั้น ๆ เป็นราย ๆ ไป

ผู้เขียน

เกษม ศิริสัมพันธ์ นีออน สนิทวงศ์ คุษฎีบัณฑิต
คนแรกสำเร็จจากมหาวิทยาลัยวิชาจีน คนหลัง
จากมหาวิทยาลัยลอนดอน ปัจจุบันนี้ ทั้งสองเป็น
อาจารย์ประจำ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นรมิต เศรษฐบุตร สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย
ฟรีบูร์จ์ สวิตเซอร์แลนด์ ขณะนี้เป็นอาจารย์อยู่ที่
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ณรงค์ เดศหัตถ์ เคยมีผลงานใน *ปริทัศน์ พิเศษ ๔* เมื่อ
เร็วๆ นี้ก็แปลเรื่องให้ *ปริทัศน์ ภาคผนวก ๓*

โรสนนรี มานชล เคยเป็นเลขานุการ องค์การวิทยุ
กระจายเสียง บีบีซี แผนกภาษาไทย ปัจจุบัน ทำงาน
อยู่กับสำนักข่าวหนังสือพิมพ์ *ไทม์* ในกรุงเทพฯ

นวรรค์ หงษ์ใหญ่ รู้จักกันดีทั้งในมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ และในวงวรรณีกลอนชั่วไป นอกจากนี้
นั้นยังชอบดนตรีไทยด้วย ขณะนี้ครองเพศสมณะ
พำนักอยู่ที่วัดเวฬุวันาราม กาญจนบุรี

วิษากร เชื้องูร ประธานชุมนุมวรรณศิลป์ คน
สโมสรวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีผลงานทั้งร้อยแก้วร้อย
กรองออกมาเสมอ

วิชัย โสภวิวัฒน์ กำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยแพทย
ศาสตร์ศิริราช เคยร่วมงาน *ปริทัศน์ ฉบับนิสิตนัก
ศึกษามาก่อน*

เจ้าหน้าที่ประจำสำนักพิมพ์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

นายสุลักษณ์	ศิริรักษ์	บรรณาธิการ
นายนันทะ	เจริญพันธุ์	ฝ่ายศิลป์
นายชวลิต	บัญญัติลักษณ์	ฝ่ายบริหาร
นายสุชาติ	สวัสดิศรี	ฝ่ายธุรการ
น.ส. กนกพรรณ	ชาญวิชา	ฝ่ายการจำหน่าย
น.ส. สุนันทา	ทองพาศน์	ฝ่ายเลขานุการ

ท่านที่ประสงค์จะขอรับ **สังคมาศตร์**
ปริทัศน์ เป็นฉบับที่นันทนาการนักปฏิบัติ
 เนื่องในโอกาสขึ้นปีใหม่ จะได้รับ
 ส่วนลดเป็นพิเศษ เพียงบิอะ ๕๐ บาท
 (รายชื่อส่งบิอะ ๑๐ บาท) โปรดส่ง
 เงินไปอิงบรรณาธิการ ภายในสิ้นเดือน
 มกราคม ๒๕๑๑

สารคดีชุดลาค่า
ออกจำหน่ายอันวาคมนแล้ว
 เป็นเรื่องเบื้องหลังประวัติศาสตร์ตอนสำคัญ
 ของชาติไทย
ชีวิตนายพล
และงานใต้ดินของพันเอกโยธี
 ของ พล.อ. เนตร เชมโยธิน
 เผยรายละเอียดงานใต้ดินเพื่อกู้เอกราชของชาติ
 ในสงครามโลกครั้งที่ ๒
 กระดาษปกนั้ชุดละ ๑๕๐ บาท
 กระดาษปรั้ชุดละ ๑๓๐ บาท
ส่งขอไ้ทเบชมบรรณกิจ
๒๓๒ — ๒๓๔ เวียงนครเขชม พระนคร
 โทร. ๒๑๓๓๙
หรือที่ สำนักพิมพ์สังคมาศตร์
และ ร้านตึกชิตสยาม

สำนักพิมพ์ชิตสยามจำกัด

จิตาพิมพ์

พระศัทวารังค
 ของ ส. ศิวรักษ์ เป็นเล่มแรก บั้คนจำหน่ายหมดแล้ว

ทำเคือนกลางชากอธิปไตยที่อยุธยา
 ของ น. ฒ ปากน้ำ ภาพประกอบมาก ใ้รับคำ
 ยกย่องจากนักวิจารณ์ชาวต่างประเทศว่าเป็นหนังสือ
 ดีที่สุด เกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรมความเป็นมาของ
 อยุธยาที่มีอยู่ในปัจจุบัน

๓๓ บาท
 สนนับจะขนราคาเป็น ๓๘ บาท ตามประกาศเดิม

ฟื้นความหลัง
 ของ เสฐียรโกเศศ ๓๖ บาท
 สนนับแล้วจะขนราคาเป็น ๔๕ บาท
 ตึกพิมพ์จำกัด เพราะเป็นอัตชีวประวัติของนัก
 ประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่และอาวุโสที่สุดแห่งยุค

เล่มต่อไปคือ

ไหมี่สาน
 รัตนา แเปล จากนวนิยายจากไทย *Silk Project*
 by Geraldine Hallis ๒๕ บาท

รวมเรื่องสั้น
 ของ สุวรรณี สุคนธา ๒๒ บาท

ปรัชญาพินิต
 ของ ระพินทรนาถ ฐากร และ ปรัชญาชีวิต ของ
 กาลิต ยิบราน ซึ่งระวี ภาวิไล แปล ๒๕ บาท

สั่งจองทั้งห้าเล่ม ๑๐๐ บาท ค่าส่งเล่มละ ๓ บาท
 ของหลังวันที่ ๓๑ ธันวาคม ทำเล่ม ๑๒๐ บาท

สนใจ ติดคัลล์ ผู้จัดการ สำนักพิมพ์ชิตสยาม
 ๑๗๑๕ ถนนพระราม ๔ สามย่าน พระนคร

บรรณาธิการ

ฉบับนี้ออกในเดือนธันวาคม เราจึงขอมีส่วนร่วมรำลึกถึงกรุงศรีอยุธยาอีกครั้ง ในฐานะที่บรรพบุรุษของเราถูกกรุงศรีฯ มาได้ และรักษาอิสรอธิปไตยไว้ได้ตลอดมาเป็นเวลา ๒๐๐ ปีเต็ม ฉบับหน้า เราจะขอมีส่วนร่วมฉลองรอบสองศตวรรษ วันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กวีที่ใหญ่ยิ่งแห่งกรุงรัตนโกสินทร์สมัยแรก ฉบับนี้ เราจะเน้นหนักไปในทางวรรณกรรม และเราอาจจะจัดทำร่วมกับสมาคมภาษาและหนังสือ เพื่อเป็นอนุสรณ์สำหรับวาระนั้นสำคัญหนักได้

เราอาจจะปลื้มใจที่ทอสมกแห่งชาติได้ที่สารบาญกันเรื่องและชื่อผู้แต่งใน *ปริทัศน์* แต่ต้นมานับกัน เราไม่เคยนึกเลยว่าข้อความที่นำมาลงจะได้รับความสนใจจากสถาบันอันสำคัญยิ่งของทางราชการถึงเพียงนี้ ถ้าสมาชิกและผู้อ่านส่วนใหญ่ต้องการ เราจะที่สารบาญกันเรื่องแจก ทั้งแต่ต้นฉบับหน้าเป็นต้นไป สำหรับไว้กันควาหาเรื่องราวต่าง ๆ ในรอบห้าปีที่แล้ว ขอได้บอกมาให้เราทราบด้วย

อนึ่ง *ปริทัศน์* ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ นั้น ถ้าท่านไม่ต้องการ ขอได้กรุณานำมาแลกกับฉบับอื่นใดก็ได้ เพราะทางสำนักพิมพ์ที่เหลืออยู่ ไม่พอสำหรับเข็บเล่มปกแข็ง และฉบับเราไม่ยอมจำหน่ายเล่มนั้นอีกแล้ว เล่มที่ ๑ ของทุก ๆ ปี จะขายดีเช่นนี้เสมอ ส่วนเล่มต่อมา คือฉบับที่ ๒ แล้ว มีผู้ปรารถนาอีกบางคนที่มาบอกว่าอ่อนโยนเกินไปสักหน่อย ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง เล่มนี้คงจะแข่งขันพร้อมกันกับข้อแสดงไว้ด้วยว่า เรื่องของหมอบรัดเลย์

ที่ลงแต่ฉบับก่อนและมาจบในฉบับนี้นั้น เพลินท่านผู้นั้นถ้ารูปจากกันฉบับเดิมส่งมาให้จากนิวยอร์ก ด้วยบันทึกว่าฉบับจริงอ่านไม่ได้แล้ว

ฉบับนี้ เรามีเรื่องชีวิตตามที่คณะของอาหรับ ก็เพราะเห็นว่าเราพึ่งความเก่งกล้าของอิสราเอลมากแล้ว พึ่งที่คณะของฝ่ายตรงกันข้ามบ้างจะเป็นไร เสียขายแต่ที่ไม่ได้ส่งเรื่องการระดมประชาริปไตย และการปิดหนังสือพิมพ์ที่กรีก หาไม่จะนำสนใจไม่น้อย

ระหว่างเล่มที่ ๒ กับเล่มนี้ เรามี ภาคผนวก ออกมาขึ้น ว่าด้วยอิเบกกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ท่านที่เป็นสมาชิกคงได้รับแล้ว พร้อมกับเรื่อง ของดีจากอิเบก ซึ่งเราส่งมาให้ในนามของพุทธสมาคม ทั้งสองเล่มนี้ สองสถาบันเราร่วมกันจัดทำ เนื่องในโอกาสที่องค์ทะไลลามะเสด็จประเทศไทย ในระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๗ พฤศจิกายน ถ้าท่านยังมีได้ส่งเงินไปทางพุทธสมาคม เพื่อช่วยผู้ลี้ภัยชาวอิเบก ซึ่งประสบเคราะห์กรรมยิ่งกว่าราษฎรนัก ขอได้ส่งมาทางบรรณาธิการได้ ทางเรายินดีส่งต่อไปให้ โตะที่ไม่หักค่าใช้จ่ายใดๆ ในการผลิตหนังสือทั้งสองนี้เลย การให้ของขวัญปีใหม่แก่ญาติมิตรนั้น ก็คืออยู่แต่ แต่การช่วยผู้ที่เดือดร้อนกว่าเรานั่นสิ เป็นกุศลกรรมอันน่าสรรเสริญยิ่ง ไหน ๆ นักโกลีปีใหม่เต็มทีแล้ว ท่านจะไม่มีใจเอื้อเฟื้อแผ่ถึงเพื่อนร่วมโลก ที่เผชิญทุกข์อย่างถึงคอทหรือ

พุดต้นปีใหม่แล้ว ก็จะมีฉบับนักศึกษาอีกตามเคย ฉบับนักศึกษา ปีหนึ่งเราจักพิมพ์สองฉบับ ฉบับหน้าคงเข้มแข็งขึ้นด้วยเหมือนกัน

THE SOCIAL SCIENCE REVIEW

DEC. 1967
VOL. 5 No. 3

EDITED BY SOMSAK XUTO, SULAK SIVARAKSA
SOCIAL SCIENCE ASSOCIATION PRESS OF THAILAND
PHYA THAI ROAD, CHULA SOI 2, BANGKOK, TEL. 57622

TABLE OF CONTENTS

LEADING ARTICLE: <i>Where is our future?</i>	2
<i>Speech on Opening Ayuthia Bicentennial Exhibition</i>	6 Prince Dhani
<i>Interview The Last Thai Ambassador to USA.</i>	7 Sukit Nimmanhemind
<i>Dedication to Our Late Kings</i>	19 Angkarn Kalyanapong — S. Sivaraksa
<i>Political Thought of King Chulalongkorn</i>	25 Kasem Sirisampand — Neon Snidvongs
<i>Less Water — More Fire (a poem)</i>	47 V. Jayangura
<i>Emerging New Cities Versus Values</i>	49 Sumet Jumsai
<i>Rope</i>	52 Katherine Porter (Tr.)
<i>Morning on the Canal</i>	60 Rosemary Marshall
<i>Thai Minority in Kelantan</i>	63 Chawalit Panyalakshana
<i>A Sermon from Three Pulpits (a poem)</i>	73 Navarat Pongpaiboon
<i>Cambodia and China</i>	77 Our Correspondent
<i>Siamse Praticce of Medicine</i>	83 D.B. Bradley
<i>Israel from Egyptian Viewpoint</i>	96 Cecil Hourni (Tr.)
NOTES AND COMMENT	103 P. Netsiri
<i>In the Country (a poem)</i>	105 Vidyakorn Chiengkula
LETTERS TO THE EDITOR	122
BOOK REVIEWS	126
<i>Man and his Works</i>	129 Vichai Chokvivatana
<i>Proposal for the Bicentennial Commemoration of our Independence</i>	136
AUTHORS	147
EDITORIAL NOTE	149

Cover : BY ANGKARN KALAYANAPONG

ข้อคิดเห็นใด ๆ ในหนังสือนี้ ย่อมเป็นของผู้เขียน มิใช่เป็นทัศนะของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
ส่วนลิขสิทธิ์ของทุกบทความของสังคมศาสตร์ปริทัศน์ การตีพิมพ์ซ้ำ ต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบก่อน
สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ออกปีละ ๔ ฉบับ ในเดือน มิถุนายน กันยายน ธันวาคม และ มีนาคม
จำหน่ายปลีกตามร้านทั่วไป เล่มละ ๑๐ บาท สมาชิก ดำเนินรายปีละ ๕๐ บาท โดยมีสิทธิได้รับฉบับพิเศษ
ส่งรณชาติได้ในนาม นายสุตภรณ์ ศิวรักษ์ บรรณาธิการ (ส่งจ่ายไปรษณีย์รองเมือง)
สมาชิกประเภทนักเรียนเสียครึ่งราคา แต่ต้องมีอาจารย์รับรองกำกับมา และส่งตรงให้ที่สำนักศึกษาเท่านั้น